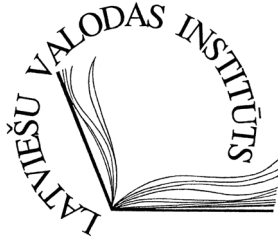

LINGUISTICA

20

LETTICA

2012

LINGUISTICA LETTICA

LATVIEŠU VALODAS INSTITŪTA ŽURNĀLS
2012 RĪGA 20

Dibinātājs

LU Latviešu valodas institūts
Reģistrācijas apliecība Nr. 90002118365

Redakcijas kolēģija

Aleksejs ANDRONOVŠ (Krievija),
Laimute BALODE (Latvija / Somija),
Ojārs BUŠS, Ina DRUVIETE,
Trevors FENNELS (Austrālija),
Ilga JANSONE, Daina NĪTIŅA,
Anna STAFECKA, Agris TIMUŠKA,
Lembits VABA (Igaunija),
Bernhards VELHLI (Šveice),
Andrejs VEISBERGS

Atbildīgais redaktors

Ojārs BUŠS

Maketētāja, bibliogrāfiju korektore

Gunita ARNAVA

Angļu teksta redaktore

Dace STRELĒVICA-OŠIŅA

Redakcijas adrese

Akadēmijas lauk. 1, 902. kab., Rīga, LV-1050
Tāl. 67227696, fakss 67227696, e-pasts: latv@lza.lv

ISSN 1407 – 1932

© LU Latviešu valodas institūts, 2012

SATURS

Gerhard STICKEL. The German Spelling Reform – the End of a Long Struggle	5
Mirosław JANKOWIAK. Belorussian Minority in the Krāslava Area in Latvia. Language in the Domain of Religion	18
Daina NĪTIŅA. Valodas parādību un to interpretācijas daudzējādība	39
Maigone BEITIŅA. Verbālā predikācija Georga Elgera latviskotajos evaņģēlijos	51
Juris GRIGORJEVS. Latviešu valodas laterālo spraudzeņu akustisks raksturojums	96
Inese INDRIČĀNE. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu raksturojums pēc FFT spektriem	111
Anitra ROZE. Aizgūtie brūnās krāsas nianšu nosaukumi <i>bēšs, blonds, brunets, šatens</i> : semantika un lietojums latviešu valodā	121
Elga SKRŪZMANE. Iespraudums <i>vārdu sakot</i> un citi Georga Manceļa „Postillā”	134
Diāna LAIVENIECE. Latviešu valodas rokasgrāmatas	153
Normunds DZINTARS. Tekstu tematiskais spektrs Miķeļa Alkšņa un Otomāra Vilāna mācību grāmatā „Latviešu valodas gramatika. Vidusskolas kurss (1945., 1948.)”	182
Sarmīte LAGZDIŅA. Kārlis Mīlenbahs ortogrāfijas krustcelēs	194
Ieva ZUICENA. Laimdots Ceplītis un „Latviešu literārās valodas vārdnīca”	208

Brigita BUŠMANE. Filologus Krišjāni un Valdemāru Ancīšus pieminot	218
Kr. Ancīša bibliogrāfija. Sastādījuši Valdemārs Ancītis un Brigita Bušmane	222
Laimute BALODE. Par humanitāro zinātņu nākotni	231
IN MEMORIAM	234
Kornēlija Pokrotniece	234
Melita Stengrevica	237
VALODNIECĪBAS BIBLIOGRĀFIJA 2010 (<i>I. Migla</i>)	240
VALODNIECĪBAS BIBLIOGRĀFIJA 2011 (<i>I. Migla</i>)	306
ZIŅAS PAR AUTORIEEM	352

Gerhard STICKEL

**THE GERMAN SPELLING REFORM –
THE END OF A LONG STRUGGLE**

Most of you, probably, know the musical „My Fair Lady” after Bernard Shaw’s comedy „Pygmalion”. It is a heart-warming story of a nice English girl Eliza Doolittle who was stuck in a lower class environment because of her bad cockney accent until she met a professor of phonetics in her flower shop. He took some trouble to teach her the received pronunciation of Queen’s English. After she had learned to say „The rain in Spain falls mainly in the plain” instead of „The rine in spine falls minely in the pline” she could, finally, enter the London high society.

This musical was quite successful also in Germany even in its German translation, although this story of a social rise by learning standard pronunciation is not really appropriate to the linguistic conditions of German society. Of course, dialect cannot be used in Germany at all social occasions; however, a pronunciation slightly tinged by a regional accent is considered as socially quite acceptable and is tolerated even with top politicians. A congenial German adaptation of „My Fair Lady” would not focus on pronunciation. It would be, perhaps, about little Lieschen, a clever wench, who despite of her clear and sensible mind had great problems with German spelling and, therefore, could not go to university but remained in her flower shop – until a retired professor of German philology decided to help her. He explained to her that German orthography was not especially logical and with its many exceptions not very regular, that, however, it was considered by most people as being ruled by laws of nature and its mastery as a clear indication of a person’s intelligence. If she really wanted to get out of her flower shop, she would have to write – logic or no logic – according to the Duden (i.e., the German spelling dictionary).

Here, I break off the story. It is, anyhow, not especially suited for a musical, because it is difficult to sing correct or incorrect spelling. The subject, however, is doubtlessly quite suitable for a socially critical satire; because orthography is being estimated in Germany at least as much as orthoepy, correct pronunciation, in England or in France. As various studies and surveys showed, spelling is considered by many Germans as the most important linguistic faculty, as a mea-

=====

sure of cognitive intelligence or even moral quality. Those who do not care about correct punctuation are not only considered as uneducated, they may even be suspected of not washing regularly.

The wide spread overestimation of orthography became apparent during the last decades by the lively, at times passionate public discussion and quarrel about a reform of German spelling. I will present some of the features of this new spelling later on. At first, I would like to sketch in brief how the spelling reform came about. At this point, I have to admit, that I took only marginally part in the working out of the new spelling guidelines. The actual research and practical work was done by a commission that consisted of some specialists of my institute and several experts from various German, Austrian and Swiss universities. As director of the Institut für Deutsche Sprache (the Institute for the German Language) at that time, I was, of course, involved in the public discussion and at times also personally confronted with critical attacks of the opponents of the reform.

A brief sketch of the historical background

A frequent argument for criticism of the spelling reform was that the changes would result in a violation of old „organic” writing traditions. Because of a lack of knowledge, some people refer in this context to the literature of German classics, especially the Weimar classics. The main representative of this literary period, Johann Wolfgang Goethe, however, had a rather loose attitude towards orthography. Even three different spellings of his family name in his own handwriting have been handed down. As a matter of fact, the orthographic norm before the latest reform had neither organically grown nor was it very old in its detailed specifications. Several principles of representing spoken sounds and grammatical features by written characters had developed through the centuries. These principles existed already during the late Middle Ages and they were enforced as competing norms of chanceries, printing-houses, schools, and/or political territories. In the middle of the 19th century, Germanists (German philologists) discussed passionately how to improve and to unify German orthography. In this discussion, the ‘etymologists’ were opposing the ‘phonologists’. Language historians such as Jakob Grimm and Wilhelm Wackernagel demanded that historical relations should be represented in the writing system. Grimm also used only small letters in his own writings, because he considered capital initial letters as historically not founded.

=====

The spelling of nouns with capital letters had developed until the 18th century. Before that, capitalisation had been used mainly as an expression of respect and reverence for God, the saints and the authorities.

In opposition to the etymologists, the phonological critics demanded an extensive representation of speech sounds in writing, that is, a near to perfect phonographic spelling regardless of language history. The grammarians Rudolf von Raumer and Wilhelm Wilmanns tried to mediate between these two extreme positions and demanded to come to a spelling norm that with regard to language history should be as phonographic as possible.

A unified orthographic norm was achieved only 106 years ago in 1902. Until the beginning of the 20th century there were separate spelling guidelines and dictionaries for the various states of the German Reich, for Austria and for Switzerland. Publishing companies and printing houses had their own norms. Even individual cities like Leipzig decreed special spelling norms for their schools. At the first orthographic conference in 1876, an attempt to come to a common orthographic standard had failed. The two aims of this conference to standardize and to simplify the German spelling could not be combined. For the time being, the various territorial orthographies stayed on but gradually converged. In 1880, an attempt to introduce a simplified spelling standard into the public administration of the Reich failed because of the resistance of Chancellor Otto von Bismarck. He forbade his public servants to use the reformed spelling under the threat of severe punishment.

In 1901, finally, at the second orthographic conference in Berlin, a unified standard orthographic norm could be agreed on. Konrad Duden, the secretary of this conference, had special merits in the achievement of this agreement. In the interest of a common orthographic standard for the all German speaking countries and regions, he postponed several more extensive spelling changes (among others the spelling of nouns with small initial letters instead of capital letters). The whole set of rules that was agreed on was one year later, in 1902, officially decreed in all states of the German Reich, in Austria and in Switzerland. For several years there were protests and opposition. Wilhelm II, the German Kaiser, for instance, did not allow the use of the new standard orthography in his correspondence for ten years.

The standard orthography that had finally been reached at was burdened with various problems. Thus, punctuation, that is, the use of periods, commas, and other non-alphabetic characters, had been neglected and not been included in the standard guidelines. A number

of rules which had been criticized for a long time because of their inconsistency had been preserved, for instance the rules for the use of *ss* and *ß* (*fassen, faßte, gefaßt*) or the rules concerning the division of words at the end of a line.

As seen from today, the development since 1902 went fairly unclearly, because for decades there were official spelling guidelines aside with spelling dictionaries by private publishing companies. The spelling dictionaries of the publishing house *Bibliographisches Institut* had special importance and they still have. Until 1911, the already mentioned Konrad Duden was author and editor of these dictionaries. Because of this, these books are still called “Duden” and the publishing house took on the Name *Dudenverlag* several years ago.

Official orthographic reference books existed beside the „Duden” until the Second World War. However, they fell into oblivion at the end of the Nazi rule. The division of Germany into two states also led to two publishing companies with the name *Bibliographisches Institut*, one in Leipzig as before the war, the other one later on in Mannheim. The influential West-German publishing house played an important part in the modern history of German orthography. The ministers of culture of the states of the Federal Republic decided in 1955 that ‘in cases of uncertainty’ the rules laid down in the *Duden* were to be respected as binding. Thus, the *Dudenverlag*, a private publishing house, gained the status of a semi-official arbiter of the German orthography for the subsequent 40 years, that is, until 1996. This led to some additional complications of the complicated German spelling, because the Duden mixed the official rules with his own rules, so that users of the Duden dictionaries could no longer make out whether a certain spelling of a word or phrase was according to the official guidelines or a result of a decision by the publishing house.

This led, finally, to a complex of rules and exceptions that had become much larger and more complicated as compared to the rules of 1902, because it prescribed in some fields even the smallest details and left no latitude to the writers. As is well known, only very few people had full command of all the Duden spelling rules. One of the reasons for this is, that the wording of the rules with the many grammatical terms demands an explicit knowledge of grammar, that most people do not acquire during their education at school, even if they have the competence to adequately express themselves in words.

In a norm-oriented society, orthography, because of its difficulties, acquired functions that have little to do with the proper function

of writing. Most of my generation learned spelling at school not only as a practical tool of communication but also as means of disciplining and as a criterion of selection for the career at school and for the professional life of adults. To insert a truism: Contrary to a wide-spread prejudice, writing is not language. It is only part of the linguistic surface of a language. It is, primarily, a practical tool to organize linguistic utterances, to preserve them and to transport them over spatial and temporal distances. The study of other alphabetic writing systems and non-alphabetic ones makes aware of the fact that the German way of representing texts through the 26 letters of the Latin ABC and a few other characters is but one out of many possible notations.

Of course, the orthography of a language must not be changed quickly and arbitrarily. The representation of linguistic expressions in writing as unambiguous as possible must be guaranteed for the language community. As the rules of writing are highly habituated conventions, changes of the rules are sensible and practicable only to the extent that changes of these habits are possible and are fairly compatible with the old conventions. The function of writing to preserve texts over longer periods does not allow for radical changes of the orthographic norm without the risk of a break of a culture that is based on writing and reading.

Criticism of the German orthography and attempts to improve it started again in 1902, that is, criticism and demands for changes are as old as the official norm. In 1902 already, Konrad Duden, one of the fathers of the finally achieved common spelling standard called this only an intermediate goal (a finish of the stage). He demanded that „now it should not come to a lasting standstill, but that, as a second step, the deficiencies of the generally valid orthography should be eliminated.” (transl. G.S.). However, Duden did not see this second step in his lifetime. He died in 1911. During the first half of the 20th century, more than 100 changes of spelling were proposed by various groups and commissions without success.

A considerable change of the German writing system that is rarely mentioned in the old and new reform discussions came about during the 2nd World War: the ban of the so called gothic script by a decree of Adolf Hitler in 1941.¹ Until then, two major sorts of script, the *Fraktur* types, called *Gothic*, and the Latin types, called *Antiqua*, were used for printing. The *Sütterlin-Schrift*, a modern variant of the *Gothic* cursive script, was the standard for handwriting since 1917.

¹ See Polenz (1999), p. 47f., for details.

=====

The choice between Gothic and Latin scripts had been burdened by ideologies since the last decades of the 19th century.² Latin script was used in some realms for international communication and in general to represent foreign words, especially Latinisms and other Romanisms. It was considered by progressive authors and artists as an expression of modern thinking open to the world. The Gothic script, however, dominated in printing and handwriting. It was propagated by conservative, romantic, and later on nationalistic groups, especially by the Nazis during the first years of their rule.

At the time of the official change, most adults were familiar with both scripts. The main reason why the Nazis, almost contrary to their nationalistic ideology, decreed the Latin script for printing and writing was a change in their military and foreign politics. Until then, the main goal of the war had been the expansion of the German territory. With the occupation of several European countries, however, the aims of the war were being propagated as part of a reorganization of Europe and as defense of the Occident against the East. The Latin script that was used in other western and central European countries was, apparently, considered to be more appropriate to these political aims. As there was a war going on, the dictatorial Nazi regime gave no room to a public debate over this drastic and far-reaching change of the written medium of the German language. Besides the obvious advantages the Latin script has for international communication, however, one disadvantage of the change of the script remained until now. Most Germans who entered school after 1941 cannot read older texts in handwriting (including letters of their grandparents), and they read older printed books only with difficulty, if at all. As Latvia changed its standard script from Gothic to Latin 33 years before Germany, I am curious to learn about the motivation and the consequences of that change hundred years ago.

Back to the German orthography which was only marginally affected by the change of the script.³ After the 2nd World War the reform discussion came to life again. Various initiatives aimed at phonographic simplifications and changes in the use of capital and small letters, again without success. As already mentioned, the spelling dictionary of the private *Dudenverlag* remained the codification of orthographic norm until the middle of 90s. From the 70s on, the endeavors of experts for a spelling reform, however, had gained already a new quality.

² See Hartmann (1998) for a history and discussion of this long lasting dispute over the two scripts.

³ The gothic script has a separate character for wordfinal and morphemfinal /s/.

First working contacts between expert-groups of the then four German speaking countries (including the German Democratic Republic) could be established that from 1980 on lead to a regular cooperation. Representatives of these four groups of experts met for altogether nine conferences to co-ordinate their work. After the reunification of Germany in 1990 members of the East German group were received and integrated in the committee of our (West-German) institute.

In 1986, a conference of officials of the four German speaking states was held in Vienna. They agreed that the orthographic rules of 1901 were to be adapted to modern needs. In particular, the rules in many parts of orthography that had become ever complicated in the course of time should be simplified⁴. They dismissed, however, the proposal of the expert groups to spell nouns with small initial letters instead of capital letters. The linguists had proposed a spelling of German nouns similar to way of other European orthographies, that is, to reserve capitalization for proper nouns and the beginning of sentences.

In 1987 the council of ministers of culture of the (West-) German federal states (the *Kultusministerkonferenz KMK*) entrusted our institute and its committee for orthography with the task to draft and present detailed proposals for a reform of all parts of orthography with the exception of the use of capital and small letters. The committee presented and analyzed in great detail a series of spelling changes, some of which had already been proposed by Konrad Duden. One year later, this reform document was delivered to the ministries and published. Soon a storm of protests broke out, especially in the print media. Some of the proposed new spellings of older exceptions according to phonographic paradigms were heavily criticised. The diphthong /ai/ is written in most cases as {ei} (*Wein, fein, rein, mein* etc.). The reformers proposed to write exceptions like *Kaiser* and *Mai* according to the general pattern as *Keiser* and *Mei*. My colleagues and I were especially impressed by the emotional harshness in which criticism was expressed. The reformers were called „conspirators”, „criminals”, „idiots”, „killers of language” etc. (it is difficult to render some of the written and telephonic insults in English). The proposed reform was called a „destruction of language”, an „idiotic revolution” or even an „orthographic rape and misuse of children”. I was also asked whether this reform project was paid by the East-German secret service or the Soviet KGB.

⁴ „Insbesondere [geht] es darum, die in vielen Teilbereichen der Rechtschreibung im Laufe der Zeit kompliziert gewordenen Regeln zu vereinfachen.” Aus der Abschlussklärung der 1. Wiener Gespräche.

The ministers of culture were also impressed by the public protest and therefore requested the committee to exclude phonographic simplifications such as *Keiser* and *Mei* from the reform proposals, as they had already done with regard to the capitalisation of nouns. The public and expert discussion became soon more matter-of-fact. With the political change in autumn of 1989 and the fast unification of the two Germanys, the mass media had more important and more interesting issues to deal with. The expert groups of the now three German speaking countries that had joined in an International Working Party (*Internationaler Arbeitskreis*) continued their work on a re-standardisation of German orthography. They met approval by the second conference of the political officials in Vienna in 1990 and were encouraged by the authorities to elaborate complete spelling guidelines and to present them to the officials. In 1992, these guidelines of a reformed orthography (*Deutsche Rechtschreibung – Vorschläge zu ihrer Neuregelung*. Tübingen 1992) were presented to the ministries and also appeared in print. This publication made detailed proposals for improvements in the following orthographic areas:

- Sound-letter classification (*Laut-Buchstaben-Zuordnung*)
- Separate and compound spelling (*Getrennt- und Zusammenschreibung*)
- Hyphenation (*Schreibung mit Bindestrich*)
- Punctuation (*Zeichensetzung*)
- Word division at the end of lines (*Worttrennung am Zeilenende*)
- Capitalisation (*Groß- und Kleinschreibung*)

Three variants for the important area of capitalisation were presented:

- a) the status-quo rules,
- b) a modified capitalisation that in principle preserves the previous rules, and
- c) the use of small initial letters for all words, except proper names and the beginning of sentences.

The whole set of rules was examined and discussed in a series of hearings held by the ministries. In 1993, altogether 40 institutions and organisations were asked for written or oral statements concerning the reform proposal. Among those that were asked for their opinions were teachers' associations, organisations of journalists, publishers, and philologists, the German PEN centre, and the Academy of Language and Literature. The novelists and poets, however, did not respond. After these hearings, the reform proposal was modified in a few minor details.

Concerning the initial letters of nouns, the third variant, that is, the spelling of nouns with *small* initial letters that had been favoured by the majority of the expert scholars was rejected by the German ministries and publishers. It was, therefore, not included into the final draft resolution submitted to the decisive conference in Vienna in 1994. The participants in this pre-final conference agreed to accept the proposal of the International Working Party as basis for a revised regulation of German orthography. The complete version of the reform proposal was published in 1995 and, after a few minor changes, was accepted by the 16 federal states of Germany and finally the Federal Government. On 1 July 1996, representatives of the German speaking countries and regions once again assembled in Vienna and agreed on a schedule for the introduction of the spelling reform:

- a) The reform should become effective in 1998.
- b) The practical implementation should be realized within a transitional period till 2005.

However, the story does not end here, I am sorry to say. Before I come to the subsequent nationwide discussion and excitement and the final act, let me just in brief illustrate the content of the reform.

The changes

The general motivation of the spelling reform was to make the writing of German texts easier without making the reading more difficult. The primary target group of the reform should be school children, the secondary target group their teachers. With respect to the adults that were used to the old orthography, the changes should not disturb the general appearance of written texts but be limited to eliminate obvious inconsistencies and exceptions from general rules. As a result the spelling of the vast majority of words was retained. Let me give only a few examples to illustrate the changes of 1996:

- a) Sound-letter classification (*Laut-Buchstaben-Beziehung*)

The reform could not offer a remedy for a basic problem that German orthography shares with the spelling system of several other languages, namely, that the number of phonemes is far greater than the number of available alphabetic letters. This has been met since centuries by representing some single phonemes by digraphs or trigraphs (e.g. *ch* and *sch*) and by representing different phonemes by the same letter depending on the phonotactic context (*s* in *sehen*, *stehen*, *ist* or *i* in *mir*, *mit*). The reform of 1996 did not attempt to come to a complete sound-

to-letter correspondence but concentrated on the so-called stem-principle, that is to preserve the spelling of a single word stem in different inflections or formations. For instance the spelling of the phoneme /s/:

Old spelling: *Kuß, Küsse, küssen, geküßt*

New spelling: *Kuss, Küsse, küssen, geküsst*

Old spelling: *roh, Roheit*

New spelling: *roh, Rohheit* (-heit is a suffix for nominalization)

A number of foreign loan words were also affected, e.g.:

Old spelling: *numerieren, Nummer, plazieren, Platz*

New spelling: *nummerieren, Nummer, platzieren, Platz*

A great number of changes affect only words with a low frequency of use in texts. Most conspicuous in ‚reformed‘ texts is the spelling of the frequent conjunction *dass* (formerly *daß*). Otherwise, only a careful reader could discover changed spellings of words in a longer text.

b) Separate and compound spelling (*Getrennt- und Zusammenschreibung*)

The spelling of compound words and word clusters has always been a controversial issue in the history of German orthography. The official guidelines of 1902 had touched on this area only marginally. However, in the course of the various editions of the Duden spelling dictionary, rather complicated rules had been developed with quite a few inconsistencies. The reform of 1996 increased the cases of separate spelling and limited the spelling in one word only to compounds. Here some examples:

Old spelling: *radfahren, Auto fahren; gefangennehmen, getrennt schreiben*

New spelling: *Rad fahren, Auto fahren; gefangen nehmen, getrennt schreiben*

The reformed rules in this area, however, caused some new complications, that is, also new controversies and discussions.

c) Capitalisation (*Groß- und Kleinschreibung*)

As the spelling of noun initials with small letters had been rejected by the German ministers of culture (the Austrian and Swiss authorities had been more liberal), the reform was focussed on a constituent spelling of all nouns and nominalizations with capital initial letters. Some examples of the old and new spelling are:

Old spelling: *angst machen, schuld geben; der letzte, im allgemeinen*

New spelling: *Angst machen, Schuld geben, der Letzte, im Allgemeinen*

By this, the number of words spelled with a capital initial letter increased.

d) Other changes

Other orthographic areas affected by the reform are hyphenation (of compound words), word division at the end of lines, and punctuation. In these areas, some of the strict old rules were substituted by more liberal ones. The old norm, for instance, prescribed a word division of loan words according to etymological criteria. The new norm allows this but also offers as an alternative a word division according to the syllabic structure of words.

Old spelling: *Päd-agogik, Heliko-pter; Zuk-ker, Mu-ster*

New spelling: *Pä-dagogik, Helikop-ter, Zu-cker, Mus-ter*

The second public struggle

As the reformed spelling has been published in a number of monographs and dictionaries, including new editions of the „Duden”, I leave it with these few examples. I hope, they can illustrate that the spelling reform was not a fundamental change of German orthography but only a *Reförmchen* or *Minireform* (‘little reform’) that does not touch the principles of traditional German orthography but only makes them clearer and more consistent. However, after the new guidelines and an exemplary word list had been published, a tremendous public uproar started in Germany that lasted several years and had at times characteristics of an intellectual civil war.

The *Frankfurt Declaration* (Frankfurter Erklärung) drawn up by the schoolteacher Friedrich Denk, signed by many renowned novelists and poets, and distributed at the 1996 Frankfurt book fair caused considerable sensation. It denounced the spelling reform as *superfluous, confusing, wrong, absurd, harmful, ugly, and nonsensical* („überflüssig, konfus, falsch, absurd, schädlich, hässlich und unsinnig”). As many subsequent protests and pronouncements of the opponents of the reform, this declaration contain contradictory accusations such as on one hand the reproach, the scope of the reform was ridiculously small and on the other that it would have drastic consequences for the German language and catastrophic consequences for the German literature. The warning that the reform would cost „billions” that all citizens would have to pay for caused continuous public interest and discussion. This warning was founded on the assumption that the whole German literature would have to be printed anew. Because of these excited overstatements, some writers soon took

distance from this opposition. Agreement and support of the reform came from schools, especially from teachers of primary schools.

The wave of protest continued until 2000. Subscriptions were collected for referenda in several federal states. Some linguists who disagreed with parts of the reform published polemical treatises or alternative reform proposals.⁵ 50 members of the federal parliament of different parties demanded a vote in the *Bundestag* that, however, did not pass preparatory committee meetings. Parents went to court to keep their children from learning the reformed spelling. Out of more than 20 law suits, most were won in favour of the reform, but some against it too. Finally, that case was brought to the highest court, the Federal Constitutional Court (*Bundesverfassungsgericht*). It decided that the reform was not a breach of one or more constitutional rights. Thus, the spelling reform could go on. The new spelling was gradually introduced into schools and public service. The public discussion, however, went on for another couple of years nourished by some prominent opponents and several larger newspapers.

One of the conclusions drawn by the ministries from the lasting discussion was to enlarge the circle of active participants in the reform process. In 2004, the former committee for German orthography that consisted of linguists and pedagogues only, was substituted by a larger Council of German Orthography (*Rat für die deutsche Rechtschreibung*) which still exists.⁶ It consists of some linguists and pedagogues as well as representatives of newspaper organizations, publishing houses, and writers associations from all five German speaking countries and regions in Europe, that is, Germany, Austria, Switzerland, Liechtenstein, the province Bozen in Italy and the German speaking cantons in East Belgium. This council revised some of the new spellings, especially some cases of compound and separate spelling, but kept most of the reformed guide lines. The guidelines of 2006 are now officially binding for the education system and the public service in the German speaking realm. The parallel use of the old and the new orthography in these areas ends this year. A permanent task of the council is to observe the implementation and acceptance of the reform and the further development of writing practise. The long and troublesome way of the spelling reform has, finally come to an end. As far as I can see, it does not end because all problems and differences could be cleared and solved but because the general public and the mass media have become tired of the spelling quarrel. The Ger-

⁵ The most persistent and verbose critic of the reform is Theodor Ickler. See Ickler (1997).

⁶ See its web site www.rechtschreibrat.com

man literature had not to be completely printed anew. Most print media and modern authors use the reformed spelling, some conservative ones don't. Pupils who learned the new spelling read older books without difficulties as long as the books are printed in a Latin script. Most pupils and student, however, if they read at all, avoid books printed in *Fraktur*, that is, in Gothic script. In so far, the change of the script in 1941 had more lasting effects than the spelling reform of 1996/2006.

Literature

- Hartmann, Silvia** (1998). *Fraktur oder Antiqua. Der Schriftsstreit 1881 bis 1941*. Frankfurt a.M./Berlin/Bern/New York/Paris/Wien.
- Heller, Klaus** (2008). *Die Regeln der deutschen Rechtschreibung*. Hildesheim.
- Ickler, Theodor** (2007). *Die sogenannte Rechtschreibreform. Ein Schildbürgerstreich*. St. Goar.
- Johnson, Sally** (2005). *Spelling Trouble? Language, Ideology, and the Reform of German Orthography*.
- Nerius, Dieter** (Hg.) (2007). *Deutsche Orthographie*. 4., neu bearb. Aufl., Hildesheim/ Zürich/ New York.
- Von Polenz, Peter** (1999). *Deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart*. Bd. III. Berlin/New York.
- Zur Neuregelung der deutschen Rechtschreibung ab 1**. August 2006. In: Sprachreport. Extraausgabe Juli 2006 (Institut für Deutsche Sprache, Mannheim).

Vācu rakstības reforma – ilgās cīņas noslēgums

Kopsavilkums

Vāciski runājošās valstīs un reģionos pareizrakstības prasme tiek augstu vērtēta. Rakstība tiek uzskatīta par personas vispārējās inteliģences un ticamības indikatoru. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc pēdējā vācu rakstības reforma (1996. gadā) tika uzņemta ar spēcīgu lielas daļas iedzīvotāju pretestību un kāpēc tā nevarēja stāties spēkā līdz pat 2006. gadam, kad tajā tika iekļauti daži uzlabojumi.

Rakstā izklāstīta garā un likumotā vācu ortogrāfisko normu attīstība, kā arī pāreja no gotiskās rakstības uz latīņu burtiem. Tāpat apkopoti galvenie argumenti par un pret neseno reformu.

Tagad sabiedrības diskusija par reformu ir norimusi. Tā kā lielākā daļa jaunās pareizrakstības likumu ir neatšķiras no vecajiem, nepastāv risks, ka pēdējā ortogrāfijas reforma būtu traucējusi vai pat pārtraukusi vācu rakstīšanas un lasīšanas iemaņu pārmantojamību.

Mirosław JANKOWIAK
BELORUSSIAN MINORITY IN THE KRĀSLAVA
AREA IN LATVIA.
LANGUAGE IN THE DOMAIN OF RELIGION¹

Preliminary information

In the following article I intend to discuss the linguistic situation in religious aspect from the point of view of Belorussian minority who inhabit the Kraslav town and the following communities: Kaplava, Piedruja, Indra.

The material was collected by me in 2004–2007 during field research concerning the sociolinguistic situation and problems of national identity. The research covered 24 villages and the town of Kraslav which is situated in the south of Latvia, near the border with Belarus. The discussed area is characteristic for the largest percentage of Belorussian population in Latvia. According to official data in two communities, Indra and Piedruja, the Belorussians are more than a half of the inhabitants – respectively 58,4%² and 58,6%³; in the commune of Kaplava and in Kraslav the percentage of people of this nationality is considerable.

The whole researched area administratively belongs to the Kraslav region, however it is considered to belong to two historical lands. Two communes – Indra and Piedruja and the town of Kraslav⁴ are in Latgale. The third commune is a part of Zemgale.

¹ The language in the domain of religion is one of the questions touched upon by me in my thesis „Belorussian Dialects in Latvia in Kraslav Region. Sociolinguistic Studies”.

² *Enciklopēdija. Latvijas pagasti. Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas, I – A–L*, Rīga 2001, p. 354.

³ After: *Enciklopēdija. Latvijas pagasti. Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas, II – M–Z*, Rīga 2002, p. 169.

After: *Enciklopēdija. Latvijas pagasti. Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas, II – M–Z*, Rīga 2002, p. 169.

⁴ The left-bank part of Kraslav (Priedaine) is within borders of Zemgale.

The religious situation in the Kraslav region

The Kraslav region is inhabited by representatives of four denominations: Catholics, Orthodox, Lutherans and Old Believers. Until the World War II the Jewish minority was also considerable⁵. Larger number of nationalities and religions in such a small area causes the fact that next to mixtures of nationalities and religion: Poles-Catholics, Russians-Orthodox, Belorussians-Orthodox, known from other borderlands⁶ there are new ones such as Latvians-Lutherans; Latgalians-Catholics, Russians-Catholics and most of all Belorussians-Catholics. Mixed (nationally and religiously) marriages and changing denomination are frequent and do not surprise anybody⁷. The only denominations which are connected strictly with particular nationalities are Lutherans (Latvians) and Old Believers (Russians).

Chart 1. „Denomination of particular nationalities inhabiting the Kraslav region (present situation)”

	Catholics	Orthodox	Old Believers	Lutherans
Latvians (except Latgalians)	+*	–	–	+
Latvians (Latgalians)	+	+*	–	–
Russians	+*	+	+	–
Belorussians	+	+	+*	–
Poles	+	–	–	–
Ukrainians	+*	+	–	–
Lithuanians	+	–	–	–
Gypsies	+	–	–	–

* – sporadically

⁵ During the World War II the Jews were taken away from here or exterminated by the Germans. Before the war the Jews were a significant minority in the researched area. There was a synagogue in Kraslav which does not exist any more.

⁶ I mean first of all the Polish-Belorussian borderland, then Belorussian-Russian. See more: K. Molasa, *Polak na Grodzieńszczyźnie – kto to taki?* [In:] Konteksty. Polska Sztuka Ludowa, nr 3–4, Warszawa 1996, p. 183–187; A. Sadowski, *Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańców*, Białystok 1995, p. 66–102, A. Engelking, *Każda nacja swoją wiarę ma* [in:] Konteksty. Polska Sztuka Ludowa No 3–4, p. 181–182; I. Kabzińska, *Wśród „kościelnych Polaków”. Wyznaczniki tożsamości etnicznej (narodowej) Polaków na Białorusi*, Warszawa 1999, p. 37–49.

⁷ Changing religion concerns first of all switching from one religion (Orthodox, Old Believer) to catholic which is connected with domination of Catholicism in this area and pragmatic factors such as lack of an Orthodox church in particular town.

Regaining independence by Latvia led to intense activity of other, less popular religions such as the Baptists or Jehovah's witnesses⁸.

The language in the Old Believers Church

During my numerous inquiries I came across only a few people of Old Believer faith who declared Belorussian nationality. These were people who came from Western Belarus. However the Old Believers (especially those who have lived in Latvia for generations) univocally consider themselves as Russians: *ya ruska, ya staraverka, use staravery eta ruskiye*⁹.

In the researched area there is only one (not functioning yet) Old Believer church (in Kraslav). The old, wooden one burned in autumn 2002. At present, thanks to parishioners' offerings a new brick church is being built in Rizhskaya Street. The faithful inhabiting Kraslav and the neighbourhood are mainly bespopovtsy (the „priestless”) and the duties of the priest are carried out by Piotr Petrovich Smirnov.

According to tradition the language of liturgy in the Old Believer Church is Old-Church-Slavonic and Russian. The proper part of the Holy Mass is celebrated in Old-Church-Slavonic. The group of *pevchyye* 'the choir' sings in this language. However the common confession and announcements are in Russian.

The language in the Orthodox Church

The faithful can participate in the Holy Mass in three Orthodox Churches: in Kraslav, Piedruja and Veckaplava. All these churches are served by two priests.

Father Aleksander, who comes from Western Belarus (the village of Miory) is of Belorussian nationality and he currently lives in Kraslav. He celebrates masses in the following churches: Kraslav, Piedruja, Dagda. Father Vladimir from Dyneburg (Lat. Daugavpils) serves the church in Veckaplava where he arrives once a month.

⁸ During my research I had an opportunity to talk with a Baptist and Witnesses of Jehovah whose activity is very intense here. They organize their meetings in Kraslav as well. Some Catholics mentioned during the inquiry that they talked to those people encouraging to change the religion.

⁹ An Old Believer (born in 1926 in Belarus), the inhabitant of Kaplava. The inquiry took place on Aug. 11th, 2006.

The faithful who attend the Orthodox Church are mainly Russian. The Belorussians are a minority and these are people chiefly from Eastern Belarus (the Vitebsk district), fewer local inhabitants of Belorussian nationality or those who came from just behind the border (Miory, Braslav and the neighbourhood)¹⁰.

According to the tradition accepted in the Orthodox Church (The Moscow Patriarchate) the Holy Mass is led in two languages: Russian and Old-Church-Slavonic. The prayers and Mass are said mainly in Old-Church-Slavonic but teaching and general information (concerning such questions as the time of the next Mass) are always uttered in Russian:

*V Kraslave yest' cerkav [..]. [Batiushka] na russkam yazyke. Mne kazhetsya, shto russkiy i malilsia na ruskim yazyke. A v cerkvii zha tam na staraslavianskim yazyke i na russkam tam, paniatnym dlia liudzey. I teper jezhu tuda [v Kraslav]. Aleksander. On iz Mior. V Piedruui tam seychias ochien' mala pravoslavnykh liudzey. Tam khram remantiryut, ne znayu, kryshu delali, net? Tam nada bylo kryshu kryt'. Tam sabirali dengi na kryshu. Kryshu tam nada kryt'. Vot, atec Aliaksandar. A khor kak, kak, tak, kak malitvy takiye, to na slavianskam yazyke. Bo vot etot napev takoy meladichnyy, takoy cerkovnyy. No malenye na russkam yazyke idiot, propavedi vsiakiye tozhe na ruskam yazyke. [W 1937 Indra]*¹¹

Most of the faithful, also young people, attend the Church in Kraslav where the Masses are celebrated every day; the most popular Mass is on Sunday at 8 o'clock.

A v Kraslave [mesa] kazhdaye vaskresenye, i vechernia dva-tri raza w nedeliu. V vaskresenye nachiala w 8.00. A v Kraslave ochen' mnoga [liudey], polnaya cerkav. Tuda khodiat, ochen' mnoga maladykh, pazhybye, mnoga maladiozhy s raditeliami. [W 1987 Dvarchany].

The Masses in the Piedruja Church are very seldom and generally during great feasts. It is due to a small number of parishioners (several families and the number of people who regularly attend the church is 8–10), secondly, the church has not been renovated for many years and the roof is in danger of collapsing. This is why Father Aleksander arrives here only a few times a year for greater ceremonies:

V cerkav ya khazhu v Piedruui i v Kraslave [..]. Ne tak chiasta khadila, yak rabotala, vremeni ne khvatala. V Piedruui mesa prayskhodit ochen' redka, v asnavnom tol'ka pa prazdnikam, pa samym bol'shym, naprimer na paskhu, na spas, na razhdestvo... to yest' naroda mala. Mala kto khodit. Ochen' mala, 10–15 [chelovek], kak kagda [..] [W 1987 Dvarcany].

¹⁰ Based on the inquiry with Father Aleksander (Nov. 2004).

¹¹ W – woman, M – man, 1937 – year of birth, Indra – place of residence.

As in other countries, as in Latvia the Orthodox pray in Russian. The prayers are usually taught by parents or grandparents:

Doma ya malius' tak, kak menia uchila babushka. Yeshchio v detsve na russkam yazyke. Babushka sama molitsya na russkam, i s dietstva nas uchila molitvam na russkam yazyke. S nachiala ya malilas' pa knigi, nu a patom uzhe naizust' znala. Kharasho shto na etam svete yest' Bog! On vseгда mne pamagayet, i vseгда riadam sa mnoy [W 1987 Dvarcany].

However it often happens to hear dialectal pronunciation with elderly people:

Na ruskam, ya maliusia na ruskam. Ne na takim, yak ya havaryla z vami, na svaim, a na ruskim

Otche Nash, kturys' yest' na n'eb'es'ekh

Da s''v'ec'is''a imia tvoje

Budz'et volia tvaya

Budziet carstv'e tvaye,

Yako i na n'eb'es''ekh tak i na z''eml'e

Khl'eb nash naslushny dash nam zyes''c''

I astavi nam douhi nashe,

Kak i my astaul'ayem dauzhnikam nashym

i ne v'adzi na svaye iskushen'n'e,

no i zbavi nas...[ad zlego] [W 1927 Vecborne].

Like with Catholic Church the official language – Latvian – is being introduced in the Orthodox Church. In some churches in Central Latgale Latvian language can be heard during the Mass.

[Ci mesa adbyvayecca na inshykh movakh chym raseyskaya i staraslavianskaya?] Adbyvayecca, ale zh ne u nas. Ale k hetamu, k hetamu idze kab razmauliac' pa latyshski. U nas byla u Hraviorakh sluzhba i tam zhe tak pryemna bylo pachuc', shto razmauliali na hetay move, na latyshskay. A stary vot batiushki, yany, u ikh litaratura byla pa latyshsku, ne pa nemecki, a pa latyshski, takiye staryye. [o. Aleksander, Kraslav].

The appearance of Latvian in the Orthodox Church is due not only to the fact that it is the official language. In the tsar times a certain group of the Latvians (exactly Latgalians) inhabiting Latgalian lands converted from Catholic to Orthodox faith. It was connected with Russian immigrant population who arrived here after the partition of Poland and including these lands to the Russian Empire.

Latvian is used however mainly in the vestry when it is necessary to correspond with governmental institutions. The documents used for internal purposes are written only in Russian but those which are sent out of the church (to governmental institutions) are written in Latvian:

Vypauniayem dakumenty dlia unutranykh rabotau, vypauniayem [tol'ka] pa ruski, a uzhe pa latyshski nada kada vypauniac' [kada iduc' da gosuchrezdenyau]. [o. Aleksander, Kraslav]

The language in Church

The largest group of the Belorussian minority who live in the Kraslav region are Catholics. These are most of all people who have inhabited these lands for generations or came here from Western and Eastern Belarus (such borderlands as Braslav, Miory and the neighbourhood of Bigosovo and Rosica). In the religious aspect they contact chiefly with the Poles and less frequently with the Latgalians (mainly in Kraslav).

The Catholic Church in Western Belarus before World War II

The majority of people who came from Belarus are those who had previously lived within the borders of Poland (currently Western Belarus). The Catholic Church in so called Eastern Borderland was supported by the Polish state what was connected with national policy¹² so the faithful could freely participate in religious celebrations. Churches functioned in many towns near Braslav and Miory. The language of liturgy was the Latin. Sermons and announcements

were only in Polish. The faithful learned to pray only in Polish. The choir sang in Polish as well:

Tak, ya da pershay kamunii khadzila da Slabodki, tam bylo dzesiac' kilometrau, a da Ikaz'ni blizhe. Tam adzin kasciol, tut druhi. Na pol'skay [mesa byla].ne, ne na pol'skay, ran'she byla [na latyni], seychias na pol'skay, azh mne dzika. Pa latyni [byla mesa]. No kazane pa pol'ski, a imsha pa latyni ishla. A seychias ya payshla, usio peraviarnulasia. Payshla, usio pa pol'ski, pa druhomu sausem, pa pol'ski [W 1926 Stremki]

¹² The Orthodox Church functioning in the north-eastern borderland of Poland played an important role in the policy of the Polish government as it did not confirmed Polish character of these lands. Thus the question of religion was solved by Warsaw in three stages: 1. 1918–24 80% of catholic and uniate temples that belonged to the Orthodox Church were taken away, 2. Turn of 20 and 30's – catholic priests began numerous law procedures against the Orthodox in order to take their property away, 3. 1937–39 with the help of the authorities clergymen also demanded to return the Church property. After: М. Янковяк, *Палітыка польскіх улад у дачыненні да беларускай менаіасці ў 1918–1939 гг.* [w:] *История и культура Евроры в контексте становления и развития региональных цивилизаций и культур: актуальные проблемы из исторического прошлого и современности. Материалы международной научна-теоретической конференции, Витебск 2003*, С. 177.

The Catholic Church in Soviet Belarus

In the Soviet times the Catholic Church in the eastern part of Belarus practically did not function. The majority of churches were closed before the war and the faithful were made to carry out religious practices gathering at homes. The Soviet authorities brought in numerous restrictions to discourage from religion¹³. It concerned Catholicism in the Vitebsk district near the border of the Latvian Soviet Republic, too where (according to what the faithful said) churches did not function. The faithful from Bigosovo and the neighbourhood who could not attend Holy Mass went or walked to the church in Indra (in Latvia). Christening children in a different village than one's own was quite frequent. Priests would often christen or confirm in secret.

Da, w sastav saveckay Belarusi, patamu shta Belarussya, katoruyu razdielala Daugava, Dzvinia pa belaruskim, da, to tam uzhe ani byli pad Pol'shey [...]. V Belarussyi v vabshchem to katoliki, a pachemu katoliki, patamy shta, vsio zavisit at tavo, gde raspalozhen khram. Vot, v eta, v gody saveckay vlasti, skazhem tak, v toy starane [Bigosovo i Rosica] vse khramy razrusheny, ne sushchestvavali. A zdzes' v Indre, sushchestvaval kastiol. Ya pomniu, shto granic, kak by ne byla, adno gasudarstva, vot SSR, granic ne byla, i vsie siuda abra-shchialis v indracki khram. Bigosava addeliala ad Indry dvenac-cat' kilametrav, jes'li pa zheleznay daroge, i pa etamu dvenac-cat' kilametrav tavo, shto by pasetit khram, tam krestili gde-to. Kak by ja radilas' v Belarusi, no krishchiona byla zdes' [v Indre]. Vse ani katoliki, katoryye prigranichnyye v Bigosave, vse katoliki [...]. V Rosicy tol'ka [byl kastiol]. V Rosicy tol'ka [...]. Ya pomniu, ishla s nachiala k babushke, a patom uzhe v meste v Indru peshkom [W 1953 Indra].

The Catholic Church in Western Belarus after the World War II

Citizens of Western Belarus were affected by the policy of Soviet authorities after the World War II had broke out as well. Many people who came to Latvia from Western Belarus previously had problems attending Catholic churches. Numerous churches were destroyed or transformed into farm buildings. The church in Druja besides short periods practically had not been functioning until the collapse of the Soviet Union. The neighbourhood attended the church in Piedruja (in Latvia). Here secret weddings, christenings and other Catholic cer-

¹³ R. Dzwonkowski, O. Gorbaniuk, J. Gorbaniuk, *Postawy katolików obrzdku lacińskiego na Bialorusi wobec języka polskiego*, Lublin 2004, p. 21–26.

emonies took place¹⁴. What the Soviets' relation towards the Catholic Church was – witnesses the utterance of one of the informants who helped rebuild the Druja church after the war¹⁵:

Yak ne bylo hranicy, a u Drui kasciol byu zakryty, shto tut tvarylasia! Oy! My khadzili u Idolta, Idolta. Heta shes'c' kilometrau. U Drui zhe zh ne rabotau kasciol. Zakryty byu. Krasivy kasciol. Tol'ka shto posle vayny yashche khadzili, ksiondz prasiu shto b prykhadzili [pomoch' pastroit'], z nachala na rabotu [v kastele], a khadzili my na rabotu [na pole] pozzhe. Adstroili hetki kasciol pos'le vayny. Yak adstroyeny byu! I mesiac ne pabyli i ksendza zabrali i kasciol zakryli. A patom khleb sypali v etot kasciol. A kak yeshchio khleb sypali, tam i nichoha, pyl tam, tak ubrac' ne strashna. A yak stau hetat, tekhnikum byu, tiekhnikum byu i tam u kascele nichoha, nichoha tol'ka etot khleb sypali, a yak stali uchyyca traktarysty i traktar u kasciol zahaniati. A kahda uzhe mozhna bylo kasciol remancirawac', yany hety hruz tam samy wynes'li, tam sama uzhe zdzielali, no, a heta, a tam nichoha ne bylo, yak byu pabity, tak byu, tol'ka u kalidory zdzielali altar i u kalidory tut malilisi, a hetyye dz'very yak adkryli bal'shyye posle nabazhenstva uzhe upuscili u kasciol. I vy zh ne znali, jak byu pabity kasciol, dyk ya skazala, vaynoy, vaynoy ne byu tak pabity, a vot zhe tymi, katory uczylisi. Tamaka z usio, sceny pabityye, a na scianakh yaki slava panapisana. Shto tam tvarylasia, Bozha moy! Usio, usio raz'bita. [W 1932 Lupandi]

The Catholic Church in Latvia after the Word War II

In the researched places (such as Kraslav, Piedruja or Varnavicy), Catholic churches functioned in the Soviet times. The authorities did not interfere with activities of the Church itself. Documents were written in Latvian, even at Y. Stalin times¹⁶. Elderly people usually had no difficulties participating in the Holy Mass. However evident was the pressure on working people, especially holding official posts and the youth:

No paka malen'kaya byla, mama menia vadila [v kasciol]. Patom, kagda ya uzhe pashla v shkolu uchitsya, no tagda uzhe nel'zia byla,

¹⁴ There are documents that confirm this fact in the Piedruja church. Document concerning people from behind the river Dzvina was written in the Latin in order to make it difficult for the authorities to interfere in the church matters. Remaining document were written in Latvian. Based on the inquiry of fr Marian Dalecki (August, 2006).

¹⁵ More about the monastery and church in Druja in: A. Надсан, *Pro patria aliena. Кляштар беларускіх айцоў марыянаў у Друі (1924-1938)*, Менск 2006.

¹⁶ During my research I had an opportunity to look through church documents in Kraslav and Piedruja. In both towns the documents were written in Latvian, rarely in the Latin or Polish. There were few documents in Russian and this depended on the priest himself or interference of Soviet authorities.

patamu shta v prazdnichnyye dni, kak na Razhdestvo, na Paskhu dazhe prikladili uchitelia na primer, takoy special'nyy ...praverit', kto is uchennikov narushayet klatvu pianera. Byla takoye, da. Nel'zia byla v kastiol khadit', dazhe kamunistam nel'zia byla. Eta byla seriozna tak w saveckaye vremya. [W 1968 Aleksandrowa]

The Catholic Church in Latvia after 1991

The year 1991 was the beginning of great freedom also in the domain of religion. Catholicism could enjoy rebirth. The number of the faithful in Kraslav, the place known as the center of atheism in Latvia, has increased significantly. The youth also attend Holy Masses. Priests, in spite of the determined policy of authorities, adjust liturgy to the needs of the faithful. Multilingualism is the reason for conducting the mass in a few languages: Polish, Russian, Latgalian, Latvian and seldom in local Belorussian dialect.

The Holy Mass in Kraslav

There is only one Catholic church in Kraslav (in the Latgalian part of the town). Due to large number of the faithful of different nationalities masses are led in a few languages: Polish, Russian, Latgalian, seldom in Latvian:

A vot syn, u Kraslavi i dyk yon havaryu, yany use zayduc' na pervuju [mesu] u vosem chasou i imsha idzec' chysta na ruskim, pounas' ciu, chysta na ruskim idzec'. A patom idzec' adna na pol'skim i adna na latys'skim. [K 1932 Lupandi]

In 2005, the Kraslav dean, father Lapkovski was taken to hospital due to his illness¹⁷. Meanwhile the church was taken care of by a young priest Martinsh, a Latgalian. He remained the tradition of saying the Holy Mass in a few languages: Polish, Latgalian, Russian and Latvian. During the Latgalian masses the priest uses the Latvian missal but he reads in Latgalian¹⁸. This is how his masses are commented by the faithful:

Yashche malody, malec takoy kharoshyy, malec. Tol'ka dzekan staryy i uzhe u bal'nicy liazhyc'. Bal'noy, uzhe, slabyy. Skora priszliut novava, patamu shto kraslauski kasciol eta dzekanat. Zdes' dol'zhen byc' takoy chelavek sa stazhem uzhe [...]. A tuta vot toy maladoy, bedniaha. Mnoha yamu, pakharon etykh, to svadz'by, to pakharany [...]. Tut jes'c' u vaskresen'n'e na trokh yazykakh. U vosem pa ruski, i u dzewiac' adno vaskresen'n'e pa latyshski [in Latgalian], druhoye

¹⁷ fr Lapkovski died in August, 2005 in Kraslav.

¹⁸ The missal has not been translated into Latgalian so far so priests use Latvian missal and they translate it into Latgalian during the Mass.

vaskresen 'n'e pa pol'ski. I pol dz'venastaha. Pa ruski eta vsehda u vosem. A pol dz'venastaha meniayecca, adno vaskresen 'n'e pa latyshski, a druhoje pa pol'ski. Tak, wo, ruskaye, pol'skaye i latyshskaje. (A eta pa latyshski, ili pa latgal'ski?). Pa lathal'ski bol'she, patamu shto etot ksiondz malady, tut Lathalec i chysta pa latyshski...yamu lehche pa lathal'ski havaryc'. Pa lathal'ski bole. Ya khažu bole na dz'venaccac', pol dz'venastava. Yakaya [mesa] vypadaye na takuyu i idu. Panimac' panimayu pa latyshski i pa pol'ski. [M 1923 Kraslav]

Father Martinsh speaks Latvian and Latgalian fluently however he had problems with Russian and Polish. It was often a reason of many jokes and comments of the faithful. Many people indicated that he speaks Polish incorrectly during the Mass: *on mial problemy z pol'skim. Muvil, zamiast „Bogu nekh bendo dzenki, muvil dengi i to zavshe byl znak, zhe tsheba wyciongnonc' peniondze na ofiare”*¹⁹.

The rector of the Kraslav parish father Edvard Voronecki, a Pole from Dyneburg. He also sustained the tradition of conducting the Holy Mass in four languages and cyclical Polish-Latgalian weeks. This is how he defines the rules which determine the choice of the language:

To mozhna povedzec', ya chytane to chytalem, to znachy ne chytane a evangele chytalem v yenyku latgalskim, ale ten ktury byl kleryk chytal pervshe chytane i psalm v yenyku latgalskim i cala msha tezh byla v yenyku latgalskim. Tutay yest tak, tutay vencey tradycya, zhe ya tezh staram se v yenyku latgalskim, tylko chytane ya yeshche chytam v yenyku lotevskim, ale mozhna povedzec', zhe msha, chy poza mshoy, chy tam suplikacye s'vente, S'venty Bozhe, chy tam litane yeshche ne vem i yakes' inne nabozen'stva to zavshe tutay yuzh yest yenyk latgalski [...]. Bo yak by Latgalia starala se tshymac' svoyego yenyka [...]. Tutay tydzen' latgalski i tydzen' pol'ski. To tak podzelone. V yednym tygodniu, co dzen', codzenne mamy mshe v yenyku latgalskim i potem ten tydzen' tam yuzh v yenyku polskim. V zvykle dni, codzenne to znachy mamy o siudmey z rana i vechorem o shustey. To dve mshy. Tutay vshystko yedno, tutay yuzh tydzen' lichy [se]. Zachynajonc od poniedzialku i do soboty vechorem. To znachy msha z rana chy vechorem to yuzh celebrovana po latgalsku. To yuzh ne dzeli se ta msha, o kturey godzine. Tydzen' i konec. Yak yuzh s'vento wypada, to trokhu insha zhech. Yezheli povedzmy, na pshykklad ten tydzen'. Znachy od poniedzialku zachynayonc i yuzh sobota vechorem to ostatni dzen', a nedzele yuzh tam na z'mane. Ten ktury ben'dzemy zachynac' v poniedzialek siudmego serpnia to yuzh znachy ben'dze pol'ski. Ya tylko evangele chytam po lotevsku, a 90 procentuv to msha latgalska. Khur zavshe s'peva tylko po

¹⁹ The inquiry from August 2006 with Mr. Gałazka, a Pole inhabiting Kraslav.

latgalsku [v tydzem' latgalski, v polski – po polsku] [...]. Tutay yak polski [tydzem'] to po polsku, tylko yak ogloshena v trakce mshy to mogo być' po polsku chy latgalsku. To ogloshene mozhe tylko być'. Povedzmy tam, co ben'dze na to s'vento, msha chy tam ne vem, chy tam pelgzhyinka [...]. No na Velkanoc chy Bozhe Narodzene to mozhe być' navet i yenzyk rosiyski dolonchony. To znachy kazane ben'dze po pol'sku, po latgalsku i yeshche trokhe po rosiysku povedziane, ale to ya muve, Velkanoc, Bozhe Narodzene na pzhylkad vizitacya biskupa, kedy tu vizitoval, ale tak to co nedzela, v tym yenzyku v kturym msha celebrowana. Zavshe o usmey z rana msha [v nedzele] yest celebrowana po rosyysku. 9.15 v yednym yenzyku, 11.30 to idze na z'miane. Povedzmy v ta nedzela, co ben'dze, co idze – o 8.00 zavshe ben'dze po rosyysku, 9.15 ben'dze po latgalsku, a 11.30 ben'dze po pol'sku. Tutay na z'miane idze nedzelia. To na pshylkad 6 serpnia ben'dze taki pozhondek. 13 ben'dze yuzh, to znazhy tak 8.00 znuy ben'dze tylko rosyyska, 9.15 ben'dze yuzh pol'ska a 11.30 ben'dze yuzh latgal'ska. [ks. Voronecki, Kraslaw]

The choir sings in Polish (the Polish Mass), Latvian and Latgalian (the Latgalian Mass) and Russian (the Russian Mass). Masses are led in Latin as well but during important celebrations.

Most people choose to come at 11.30 regardless of the language that is used. The Belorussians attend the mass at 8.30 and the Polish one (9.15 or 11.30 depending on the week). The question of the Belorussians – Catholic is contradictory. Numerous interlocutors highlighted that they are Polish since they are Catholics. Others claimed that these are Belorussians. The following is how the priest from Kraslav commented on the language of the Catholics – Belorussians and the Belorussians themselves:

(A Bialorusini?) Tutay trokhu dzivne z tym belaruskim, bo... No, tutay yezheli tak polichyc' to venksha chens'c' tykh Bialorusinuv, yeshche pokhodzi z tykh starykh chasuv, kedy chlovek rozmavial v domu, ne vem yak to, ten yenzyk tuteyshy, povedzmy tam yakis' taki pol meshany, yenzyk rosiyski-bialoruski v rodzine, ale v kos'cele zavshe on modli se po polsku. Rozmavia, on tylko tam mozhe pove „nekh ben'dze pokhvalony” tam ne vem, pove „dzen'dobry”, ale ben'dze rozmavial po rosiysku, ale ben'dze rozmavial, on ben'dze vedzial tylko modlitvy tylko, ve mshy mozhe uchestnichyc', rozmaviac'on, ale, ale lichy sebe, zhe yest Poliakem. Takikh Belorusinuv, yak by povedzec', chystych, no, tutay ya ne vem. Nikt tu w tym takim yenzyku [ne rozmavia]. Ya slyshalem bialoruski yenzyk, oni vencyey rozmaviayo, taki dzivny yak to dialekt, pomeshany rosiyski z belaruskim. Yeshche dokladayo slova pol'ske [...]. Modlo sie po pol'sku ale, ale v zhyciu codzennym dla

nego rozmaviac' [po polsku] to problem, ben'dze rozmaviac' tezh v takim meshanym dialektce, polski, belaruske slovo, rasiyski, to znachy, yak to se muvi, jenzyk tuteyszy. [ks. Voronecki, Kraslav]

The Holy Mass in the commune of Kaplava

All the area of the commune of Kaplava is included in the Kraslav region (Griva deanery) however it is situated outside historical Latgale. Thus in no church at this side of the river Dzvina (Lat. Daugava) will Latgalian be heard. The faithful have the opportunity to participate in the Holy Mass in Varnavicy (the mass is once a fortnight, on Sunday), Priedaine (a part of Kraslav, situated south of the river Dzvina). In Kaplava there is a house of prayer where a priest comes every other Sunday. The priest, a Latvian Pole (graduated from a university in Lublin) serves churches outside the Kraslav region: in Elerne, Lielborne, Silene and Demene.

The language that dominates during the mass is definitely Polish. The mass is led in Polish (both *votyva* and *summa*), reading, prayers and litanies, Way of the Cross, horae. The choir sings in Polish and Latvian, rarely in Russian. The sermon and announcements are always in Russian. The second reading is in Latvian if a Latvian or an unknown person comes to the mass²⁰. Weddings, christenings are in the language which the family wishes. Polish can be heard during funerals as elderly women sing in this language in a cemetery.

The Holy Mass in Piedruja, Indra

Both parishes are served by Fr Marian Dalecki. He has been working in Piedruja since 1981, previously he had been in Varnavicy (the commune of Kaplava). In Piedruja the mass is celebrated daily from Monday to Saturday at 8 a.m. On Sunday one mass is also celebrated at 12.30. The number of the faithful at the mass on a weekday is about 5 and on Sunday – 15–20. In Indra (previously Balbinova) the mass is celebrated on Thursdays and Fridays (at 10 o'clock) and on Sundays (2.30 p.m.). Once a month the mass is celebrated in Latvian due to the Latvian and Latgalian minority.

In Piedruja and Indra the mass is conducted in several languages: Latvian (or Latgalian), Russian, Polish. The mass is mainly said in Polish (with the borderland accent). The first reading is in Latvian (because the priest indicated the faithful should start getting used to this language as they live in Latvia), and the other one is in Russian.

²⁰ Based on the inquiry of fr Janusz from Aug. 13th 2006.

The gospel and sermon are read in local (Belorussian) dialect. This is how the priest himself comments on the language of the liturgy:

Ewangele zavshe chytam po rosyysku, ale ten akcent u mnie taki beloruski yuzh sam po sebe [...]. Kazane, mozhna povedzec 'po rosyysku, ale tak z belaruskim tsheba kazane muvic', tak yak liudze muvio, zheby rozumeli. [ks Dalecki, Piedruja]

The choir always sings in Polish, rarely in Latvian:

[khor] na pol'skay. Na ruskay nikoli ne s'piavali. S'piavali tol'ka na pol'skay. Taksama jak i ya havaryu na latyshskay move inshy chas [kali imsha]. [M 1988 Piedruja]

The priest often mixes several languages (mainly Belorussian, Polish and Russian in order to make his speech similar to the language the faithful use), however a few people stated that he speaks fluent Russian:

U nas [v Piedrui] imsha idzec' na pol'skim, a ksiondz pahavoryc' na belaruskim, ne, ne na belaruskim, a prosta na ruskim. Boleye chisty ruski, vot. Yon pervu lekcyyu chytayec' na latys'skim, patom na pol'skim i evangelia idzec' na pol'skim, a shto uzhe navuku havoryc' heta uzhe na ruskim. Tut boleye na ruskim. [W 1932 Lupandi].

Nevertheless the majority of the faithful highlighted that he spoke unclearly and used a „mixed” language. After the mass is finished the faithful ask one another what the priest has announced and in case more serious doubts they turn to the priest's house-keeper for help.

Skazhec' ruskaye slova, skazhec' pol'skaye slova, skazhec' belaruskaye slova nash ksiondz. Takoy smeshany yazyk. [M 1948 Stremki]

Young people pay attention to the priest's speech, too:

Ty vedayesh nashaha ksiandza. Yon pa moymu ne razmauliayec' na chystay ruskay. Tak yak yon zhyvec' na hranicy z Belarus'yu i bol'shaya chast' razmauliaye na ruskay i taksama yos'c' pamyilki. Yon razmauliaye na takoy smeshanay move. Ty sam havaryu, shto yaho vel'mi skladana paniaç'. Inshy chas yon tak razmauliaye tol'ka u siabe neshta „bu-bu-bu-bu-bu”. Dazhe neslyshna shto yon tam yon havaryt, uves' chas yon tak „shto tak nada tak wyshej havaryc' i tak havoryc'”. Vot, taki nasz ksiondz yos'c'. Inshy chas byvayec' dazhe tak, shto havoryc', havoryc', patom zadumvayecca, a khoru uzho nada s'piavac', no, daley i khor uzho nachynayet s'piavac' i yon na uves' kasciol krychyc' „uuuuuu! Mne yeshchio havaryt' nada!”. (A na yakoy move krychyc'?) Na raseyskay. Tak vel'mi, smeshna byvayec'. Taki nash ksiondz yos'c', yon taki usio vremya tak razmauliayec' „blo-blo-blo-blo”. [M 1988 Piedruja].

During the mass the faithful often hear Belorussian or dialectal words: *tamaka* ‘there’²¹, *taksama* ‘too’, *budzieć* ‘will be’²² or phrases in which the priest repeats the same word in two languages: „*nada perakhrys’cicca, pzhzhgnacca*”, „*heta budzec’ 16 augusta, serpnia*”.

Funerals, weddings, christenings

Funerals, weddings or christenings are usually celebrated in that language which the family or a person wishes (Kraslav, the commune of Kaplava). A different situation is in Piedruja and Indra where the priest often changes the languages and so some part of the family does not understand it.

Funerals are in Polish due to the fact that they concern the eldest generation. Elderly ladies also sing funeral songs in Polish what is strongly connected with Catholic tradition.

Na pol’skam. Pokharany, i doma i na kladbishche, babki payut na pol’skam. [W 1939 Biełoje].

My kharanili, tozhe katolik ksiondz, Daleckiy byl, vot. Vot, pevchiye s nachiala, pevcy da, ani tam s nachiala moliucca, da, ani tam vecheram moliucca ili nochyu tam, nie znayu i patom peret etim kak ksiondz... i patom ksiondz admalivajet, patom uzhe na kladbishche payut. Na pol’skam [ksiondz] i payut pevchi tozhe na pol’skam. [W 1968 Aleksandrowa].

Confession

The language of confession is chosen by the faithful. The Catholics often begin the confession with the words *Nekh bendze pokhvalony Jezus Khrystus* (in Polish: ‘May Jesus Christ be praised’) and then they speak their primary language. The eldest generation usually confesses in Polish. It happens that people who previously confessed in Polish presently do it in their own dialect:

[na ispovedzi] pa svoymu. Tam [v Piedrui] ne nada pa pol’ski, ksiondz ne trebuyayec’, ne trebuyayec’. Ya usio pa pol’ski havaryla yak ishla da spovedzi, a seychias pa prastomu, tak yak ya razhavywayu tak i [na ispovedzi] [W 1926 Stremki]

The middle generation usually confesses in Russian. The youngest generation is taught to pray and confess in Latvian or Russian.

²¹ A dialectal word widespread in Northern Belarus. *Лексічны атлас беларускіх гаворак*, Мінск 1998, Карта 245.

²² The ending -c’ in the verbs of I conjugation in the third person, present and future tenses (against Belorussian Ø, e.g. *будзе* and the Russian -t, e.g. *будет*) is widespread in dialects of North-Eastern Belarus. See more: A. A. Крывіцкі, *Дыялекталогія беларускай мовы*, Мінск 2003, С. 188.

The exception is Piedruja again where the priest still teaches the youth to confess in Polish:

(a spovedz'?) Yon miane, kali ya idu da spovedzi, da, uczyu na pol'skay i ya uves' chas z im razmauliayu na pol'skay move. (A mozhash skazac' na pol'skay move yak nachynayecca?) Oy! A heta mne patreben katekhizis. Kali ya idu da ispavedzi, ya beru katekhizis i da ispavedzi ya prachytayu usio shto, no, mne patrebna, shto b ya ne zabyusia a zaraz ya tak ciabe ne mahu skazac'. [M 1988 Piedruja]

The prayer

The majority of people especially the elder generation pray in Polish. They also have Polish prayer-books often 100 years old such as *Zbiór modlitw odpustowych z dodaniem dziewięćdziesięciu czterech litanij* (Vilnius 1900). These books are passed from father to son. This was connected with impossibility of getting new prayer-books in the Soviet times. Very often elderly people use Polish prayer-books which are written with the Russian or Belorussian alphabet.

Rare are however Belorussian prayer-books written with the Latin alphabet such as *Holas dušy. Knižka da nabaženstva dla bielarusaiŭ-katalikoŭ*, issued in Vilnius in 1934. In numerous prayer-books there are pictures of saints (with hand-written notes in Polish) or notes at the back of a shop bill with the information when someone last confessed. Those notes are made with incorrect Polish, e.g. *Była u spowiedzi 24 gródnia* (instead of *Była u spowiedzi 24 grudnia*)²³.

Malitvy? A na pol'skim. Nu yazh khadzila u pol'skuyu shkolu. U pol'skuyu shkolu na katachizm khadzila. U Malkoushchynu mozha shes'c' nedzel' khadzila. Ya maliusia i ceper i ruzhanec i knizhka yos'c', malicca usio. Tak takaya. A dzeci ne umeyuc' [pa pol'sku], a dzecey tozhe uchyla pa pol'sku. [W 1927 Bieloje]

Sometimes people say some prayers in Polish and other in Russian:

Zdrovas' Maryya ya pa pol'ski, a vot, Otche Nash pa russki. Zdrovas' Maryya u mne luchshe na pol'skam, a Otche Nash.... Ya ne znayu pac-hemu [...]. (A dzeci?) Na russkam budut malitsya [W 1953 Indra].

The middle generation usually prays in Russian although they often highlighted that they know Polish prayers as well. The most popular prayer-books are written in Russian, less – Polish. People who learn Belorussian at school in Belarus know prayer-books in Be-

²³ The note found at one of the inhabitants of Piedruja.

lorussian version (such as *Святыня Беларусі. Малітоўнік*, issued in Minsk in 2004). Quite popular are bilingual and even trilingual books – Polish-Belorussian-Russian:

Kupit' eta gde ta ne vazmozna [pa pol'ski], a pa nasledstvu eta ne priyshlo, vot. A vot uzhe seychias u menia mnoga razdnykh i Biblia dlia detey na russkam yazyke i malitvenniki, razdelionnyye na dve chiasti, jest gde na ...dazhe na tri chiasti: belaruskii, pol'skii i russkii²⁴, vot tak yest'. A vot u mamy ochen' mnoga sakhraniushys' na pol'skam yazyke [...][K 1953 Indra]

The young generation knows prayers in Latvian (the effect of the current authorities' educational policy) and use Latvian prayer-books as well. On the occasion of the first communion they get a Latvian book such as *Slavējiet Kungu. Lūgšanu un dziesmu grāmata katoļem*, issued in Riga in 2001. Moreover Latgalian prayer-books are also available (e.g. *Teicit Kungu. 1186–1986 Kristīceibas 800 g. Pīmiņai Mōras zemē* issued in Riga in 1986) but these are used only by people from nationally mixed families. The exception is again the church in Piedruja and Indra where the priest strenuously teaches children to pray in Polish:

(A mality dze vyvuchau) No heta uzho bylo u kasciole. Yon u shkole ne uchyu. Ya tam ishau [u kas'c'iol]. [Malitwy] na pol'skaj [havaru]:

Oyche nash, kturys'' yest' v n'ebe, s'ven'c' se ime tvoye, pshyyc' krulestvo tvoye. Bonc' volia tvoya, yako v nebe tak i na zemi. Khleba nashego povshednego day nam dzisiay i uotpus'c' nam nashe viny, yak i my odpushchayem nashym vinowaycom i ne vudz' nas na pokushene i zbau nas ode zlego. Amen. Sledujushchiaya byla tak... Mariya, ya nie pomniu yak tam bylo uzho, yak tam dalej bylo?[M 1988 Piedruja]

Gravestone inscriptions²⁵

It is worth paying attention to gravestone inscriptions. There are Catholic cemeteries (called „Polish”) which are in the greatest number and Orthodox, Old Believer, Lutheran and Jewish. There are four cemeteries in Kraslav: two Catholic including one in Priedaine (not

²⁴ Prayer-book: *Msza święta. Парадак святой імшы. Святая месса*. Riga 1990.

²⁵ Compare J. Straczuk, *Сментарз і стół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi*, Wrocław 2006, p. 129–140. And. W. Werenicz, *Napisy nagrobkowe z kojanowskiego jako świadectwo stosunków etnicznych, społecznych i wyznaniowych na środkowej Białorusi* [in:] *Język i kultura białoruska w kontakcie z sąsiadami. Studia poświęcone Antoninie Obrębskiej-Jabłońskiej w stulecie urodzin*, Warszawa 2001, 169–186.

included in the Rezekne-Aglone diocese), one Jewish and one Old Believer. In the commune of Kaplava there are 6 cemeteries (including one Lutheran), in the commune of Piedruja there are 10 (8 catholic, one orthodox and one Old Believer), in the commune of Indra – 15 cemeteries (some of them non-functioning due to lack of inhabitants in the nearby village, e.g. in Cyngieli)²⁶.

The analysis of gravestone inscriptions enables wider look at socio-historical conditions in time perspective – national status of these lands, the position and role of the Catholic and Orthodox Churches in different periods in the researched area. There are Polish surnames on numerous gravestones which may indicate former Polish settlement and the role that the Polish factor played on these lands. Some Polish surnames are as follows²⁷: Emilia Zarakowska (1857–1919), Малаховский Антон (1893–1946), Грабовские Иван Иосифович и Мария Францевна (1906–1986 / 1910–1998), Ignacy Koniuszewski (1859–1949), Dominik Rusecki (1859–1939), Rozalia Szpakowska (zm. 1929), Jāzeps Lipnickis (1882–1952), Józefa Zilinska (1882–1960)²⁸. There are also many Belorussian and Russian surnames what indicated that people of these nationalities were Catholics: Рерух Вероника Иосифовна (1884–1967), Колосов Григорий Епифанович (1898–1985). The fewest are Latvian surnames: Albīna Brice.

Numerous gravestone inscriptions indicate mixed families both as far as religion and nationality are concerned. One can find graves of Catholic-Orthodox or multinational marriages both at a Catholic and Orthodox cemeteries: Якубович Янис Павлович (the father's surname is Slavic, the name – Latvian), Olesja Aišpure (Latvian surname, Slavic name).

There are numerous Orthodox and less frequently Old Believer graves in Catholic cemeteries. Also in Orthodox cemeteries Catholics and Old Believers are buried. Nevertheless I could not find any catholic graves in Old Believer cemeteries. It is necessary to stress however that this variety begins after the World War II. Until that time division into three religions was apparent in cemeteries.

²⁶ A map: *Romas katoļu baznīcas Rēzeknes-Aglonas Diecēze in Krāslavas rajons. Rajona karte*, Rīga 2006.

²⁷ The examples of surnames are given in original version even if they are not according to the literary Polish language.

²⁸ The following surnames were taken from gravestone inscriptions in the catholic cemetery in Piedruja.

Numerous gravestone inscriptions enable first of all wide analysis of linguistic situation in long term perspective i.e. at least since the end of the 19th century until now.

In Old Believer cemeteries there are inscriptions only in Russian. During my research I did not come across inscriptions in Latvian or Polish.

In Orthodox cemeteries inscriptions are in three languages: Russian definitely dominates, there are few Polish inscriptions: (e.g. Sobolewski Arnold 1939–1942) and only sporadically Latvian: (Liepiņš Jānis 1900–1934).

Catholic cemeteries are the most varied where Polish inscription can be found (not always literary, sometimes with borderland features, e.g. Łowczinowskie²⁹), but also Russian, Latvian and sporadically Belorussian. Inscriptions in different languages are appared within one surname or even one family. When analysing the age of gravestones we can speak about a certain tendency towards changing the language of gravestone inscriptions. Polish was most widespread until World War II³⁰. After that there is significant proportional decrease in such gravestones and inscriptions in Russian become more and more common. Latvian inscriptions, previously rare, become much more frequent after 1991.

The exception are gravestone inscriptions in Belorussian. During my research I came across only two such gravestones in Vajvojdy (the commune of Indra). Both belong to the family of Blazhevichy who intently popularised Belorussian language in the neighbourhood before and after the war.

Although the language of gravestone inscriptions has changed throughout years (and following governments) the policy of the authorities has not had much impact on this area of life. It has been one of the factors influencing the decision of a family who buried their relatives. As in the old times, as now, the language of an inscription depends most of all on the decision of a family. My interlocutors often stressed this fact:

²⁹ In the excerpted surname two features are present: 1. there ought to be 'y' after 'cz' what could theoretically indicate the Russian influence where 'cz' is soft or Latvian (the Latvians often transcribe Slavic surnames in this way), 2. the ending '-wskie' instead of '-wscy' which indicate lack of masculine, non-masculine category.

³⁰ Compare: J. Kozłowska-Doda, *Język polski napisów cmentarnych z Białorusi środkowej (rejon dzierżyński)* [in:] *Kontakty językowe polszczyzny na pograniczu wschodnim. Prace ofiarowane Profesorowi Januszowi Riegerowi*, pod red. E. Wolnicz-Pawłowskiej i W. Szulowskiej, Warszawa 2000, p. 109–122.

No eta byvaje shto i Latyshy miashayucca i vo tak, byvaye shto pa latyshski [razhavaryvayuc']. U nas felcherka rabotayec'. Ana ne Latyshka, ana Latgal'ka [..]. Matka yaye pamiiorla, s'viakrouka yey-naya. Ani malilisia pa latgal'ski, vo, i nadpis' khto tak pastaviu [pa latyshski]. Yazh havaru, tut meshany [jazyk]. [Ad chaho zalezhye' mova nadpisau na mohilkakh?] No liudzi tak khaceli. Nu, yes'li primerna ya pamru, zakhachu shto b na pol'skim yazyke napisana bylo na pamiatnike i napishuc'. Ya zh ne maskouka yakaya i ne ruskaya, vot. Mozhna i pa pol'ski napisac'. Yes'li skazhu dochke „napishy pa pol'ski”, pa pol'ski napishec'. [W 1926 Stremki]

Religion (tradition) plays great role; the Orthodox usually write in Russian, the Catholics in Polish:

Ne khochuc' pisac' pa ruski. Nu, katory ruski yes'c' pakharoneny to i pa ruski [napishuc']. A katoliki bal'shynstvo pa pol'ski. Vo tam Shvab taki u nas yes'c', to u Piedrui [..]. Tam i pamiatnik krasivy i Boh narysovany [..] i nadpis' naverna pa pol'ski. [W 1926 Stremki]

Religious education at school

In 1994 religious education was introduced in schools as one of the subjects. Students may choose whether to attend class in religious education (Lat. kristīga macība) or in ethics. According to the rules lessons should be conducted in Latvian but in fact students may choose the group: Russian, Latvian and Polish. In all the three groups students learn to pray in Latvian. The class is conducted by a priest or catechist.

(A ci byu taki pradmet yak relihiya u shkole?) U menia byla. Taksama i u dzewiatym klase byla, no dyrektor shkoly damauliausia, tak, z ksiazdom i ksiondz iskau sebe chas, kali mozhec' pryyti. Eta bylo navat adzin raz u niadzeliu, ne, ne u niadzeliu, u tydzen' i navat u piatnicu uves' chas heta bylo. I yon prykhadziu. I yon taksama nash ksiondz byu taksama u Izraeli i pakazvau nam kartu, gdje byu, tak havaryu, yak tam relihiya taksama yos'c', yakaya tam. Yak svayu relihiyu adchuvayuc' liudzi u Piedrui i tam. Nu tak. Yon nam chytav z Biblii, no, kavalachki tiekstu, pakazyvau yak nada kristicca. [Na lekcyakh] troshki latyshskay movy, troshki ruskay movy. Uves' chas na ruskay byla tak. Ya pomniu, yak pakazvau yak treba krysticca. Z nachala u lob, tak. Patom vot siudy, vot, gdje yes'c' takaya dirachka, on pakazvau u hrudziakh, vot siudy nada, ot tak, u lievaye pliacho, patom u pravaje pliacho. Tak pakazvau. [M 1988 Piedruja]

In smaller towns religion is taught by a priest in a church:

Vot, heta [vnuchka] pa rusku uchylasia u shkole, khadzila na heta, na

katakhizmy, u Kraslavi uchyli, aha. Tam knizhki dali takiye ruskiye. A astal'nyye pa pol'sku, bol'shye unuki. A dva unuki pa latyshsku. Yany u Kraslavi zhyvuc', a ya ikh vadzila u Indru na katakhizm, ya sama, srazu troye vadzila [vnukov]. Dva pa latyshsku, adna pa pol'sku. Meshana. Nekali bylo bac'ku, matce, rabotali, a ya vadzila u Indru. Ksiondz ikh uchyu. Vadzila da spovedzi. Sem unukou i khadzila, vadzi-la. [W 1927 Biełoje]

Chart 2 „Distribution of the languages In the domain of religion in Catholic Church (present situation)

	Latvian	Latgalian	Polish	Russian	Belorussian dialect	literary Belorussian	Latin
Holy Mass	+	+*	+	+	+**	–	–
Choir	+	+	+	+	–	–	+***
Confession	+	+	+	+	+	–	–
Prayer	+	+	+	+	+	–	–
Prayer-books	+	+	+	+	–	+	–
Religious education at school	+	–	+	+	–	–	–
Gravestone inscriptions	+	–	+****	+	–	+*****	–

* – excluding the commune of Kaplava

** – only in Piedruja, Indra

*** – on the occasion of the most important celebrations only

**** – there are features of the Polish borderland language on numerous gravestones

***** – rarely

Baltkrievu minoritāte Krāslavas apkaimē. Valodas lietojums reliģiskajā dzīvē

Kopsavilkums

Aplūkotais materiāls liecina, ka liturģijas valodas lietojums dažādās Latgales draudzēs būtiski neatšķiras. Izņēmums ir Kaplava, kura vēsturiski nepieder Latgalei un latgaliešu runas veids tajā nav liturģijas valoda. Priesteriem ir tendence pielāgot Svētās Mises valodu ticīgo katoļu vajadzībai, proti, Mise tiek vadīta četrās valodās: poļu, latviešu (tostarp latgaliešu), arī krievu valodā. Kā interesantu faktu var minēt priesteri, kurš, kalpojot Indras un Piedrujas draudzē lieto arī baltkrievu valodas dialektu. Priesteru valodas izvēli lūgšanā vai kāzās nosaka nevis vieta, kur viņi dzīvo, vai tradīcija, bet gan iedzīvotāju vēlme. Spēcīga pieķeršanās poļu vai latgaliešu kā liturģijas un reliģijas valodai ir vērojama līdz šim brīdim. Padomju periodā nozīmīgāka loma ierādīta arī krievu valodai, bet šobrīd liturģijā lieto latviešu valodu, kas bijusi oficiālā valoda arī pirmskara periodā. Lai arī latviešu valodu izmanto liturģijā, tai tomēr ir sekundāra loma. Baltkrievu valoda ir mazsvarīgāka, tomēr baltkrievu valodas dialektu kā lūgšanu valodu mājās izmanto jau gadu desmitiem.

Daina NĪTIŅA

VALODAS PARĀDĪBU UN TO INTERPRETĀCIJAS DAUDZĒJĀDĪBA

Valoda pastāv kā sistēmu sistēma, kas izpaužas gan strukturālā, gan funkcionālā aspektā. Valodas struktūru veido dažādu līmeņu jeb apakšsistēmu kopums – fonētiskā, leksiskā, vārddarināšanas, gramatiskā un citas apakšsistēmas. Funkcionāli valoda realizējas dažādos paveidos – teritoriālie varianti jeb dialekti un izloksnes, mutvārdi un rakstu jeb literārā valoda, funkcionālie stili, valodas sociālie un profesionālie paveidi, arī slengs, žargons u.c. Tātad valodai piemīt daudzējādas izpausmes, kas pastāv sarežģītās savstarpējās attiecībās un attiecībās ar valodas vispārīgo sistēmu.

Būdama sistēmu sistēma, valoda turklāt ir atvērta sistēma. Ja valodas sistēma nebūtu atvērta un dinamiska, nebūtu iespējama valodas attīstība, valodas jaunrade. Tādējādi valodas sistēma nenozīmē valodas vienveidību, un tā ir valodas savdabība un bagātība, tās attīstības un pārveidošanās iespēja.

Katra valodas sinhroniskā sistēma ir iepriekšējās sistēmas sekas vai turpinājums, taču tās nav vienādas resp. identiskas sistēmas, un valodas diahronija ir uztverama kā sistēmu vēsture (Guillaume 1973). Valodas vēsture izpaužas kā sistēmu maiņa, jo vecās sistēmas ietvaros veidojas un dzimst jauna sistēma, realizējas sistēmas pārveide, tās atjaunošanās. Kā atzīst franču lingvists G.Gijoms, valoda pastāv reizē kā sistēma un nesistēma, jo tajā vienlaicīgi reprezentējas likums un brīvība.

Latviešu valodas lietvārdu sistēmas trim locīšanas paradigmām jeb deklinācijām ir raksturīga līdzskaņu mija. Taču diezgan daudzos gadījumos labaskaņas vai arī citu iemeslu dēļ sistēmas prasība, proti, mija nerealizējas, piemēram: *viesis – viesi* (pie tam tajā pašā laikā pastāv vārds *viešņa*), *auss – ausu*, *acs – acu*, *aste – astu*, *flote – flotu* u.c. Latviešu valodā ir nostiprinājušās vārdformas *vēsts – vēstu*, *valsts – valstu*, *tālskatis – tālskata*, *gaišmatis – gaišmata*, *tumšmata*, *brokastis – brokastu laiks*, *brokastlaiks*, un tas fiksēts pēdējā laika pareizrakstības vārdnīcās (Vārdnīca 1981; Palīgs 2000). Latviešu valodā iespējami varianti: *rīkste – rīkšu* vai *rīkšķu*; *sacīkste – sacīkšu*, taču ne *sacīkšķu*.

Tomēr, tāpat kā pagājušā gadsimta 20.–30. gados, arī mūsdienās šādu vārdformu vērtējumā nav īstas vienprātības, jo liels ir kādreizējo ieteikumu, J. Endzelīna un viņa domubiedru autoritātes vai sistēmiskās pieejas spēks. Sistēmas spaida pēc tiek dota priekšroka vārdformām ar miju, piemēram, *brokašķu* (Endzelīns, Mīlenbahs 1937: 42), tiek atzītas tādas vārdformas vai formu varianti kā: *vēšķu*, *valšķu* jeb *valstu*, *brokašķu* jeb *brokastu*, *veste* – *vestu* jeb *vešķu*, *tālskaša*, *gaišmaša* (Vārdnīca 1944: 26, 37, 92, 97, 99) u.c.

Lietvārdos, kuriem galotnes (*-is*, *-e*, sieviešu dzimtes vārdiem *-s*) priekšā ir līdzskaņi *t*, *st*, *d*, *s*, *z*, to mijas izpaušmē vērojamas svārstības, un valodnieciskajos avotos tiek pieļautas vai nu abas formas – ar miju un bez tās: *Uldis* – *Ulda*, *Ulža*, *Valdis* – *Valda*, *Visvaldis* – *Visvalža iela*, *Tālivaldis* – *Tālivalža*, *torte* – *toršu*, *tortu*; *finanses* – *finansu*, *finanšu sistēma*, vai minētas tikai vārdformas ar miju, piemēram, *finanšu*, *toršu* (Palīgs 2000: 110, 384). LZA Terminoloģijas komisija 2002.gadā ir pieņēmusi lēmumu, „ka vārds *finanses* daudzskaitļa ģenitīvā lietojams ar latviešu valodā regulāro līdzskaņa *s/š* miju: *finanšu*” (TJ 2003: 9).

Svārstīgs vai izvairīgs ir akadēmiskajā gramatikā paustais vie doklis, jo, ja vienā vietā izteikts uzskats, ka vīriešu dzimtes personu vārdu, tādu kā *Valdis*, *Ludis*, *Rūdis*, *Eidis*, *Tedis*, *Atis*, *Guntis* u.c., vienskaitļa ģenitīvā parasti nav līdzskaņu mijas, tad pēc *mīlā miera labad* principa jau nedaudz tālāk apgalvots: „Dažkārt no šiem vārdiem sastop vienskaitļa ģenitīva formas ar mainītu līdzskani, un, ja vārda labskaņa nezūd, tad vienskaitļa ģenitīvā nebūtu vajadzības vairīties no līdzskaņu mijas, piem., *Valža*, *Miervalža*, *Luža*, *Rūža* [...]” (MLLVG 1959: 414, 415).

Kā norāda dāņu lingvists O. Jespersens, strīdā par pareizo variantu kāda no iespējām vai nu uzvar dabīgi pēc valodas kolektīva izvēles, vai to iespaido un nosaka akadēmiskā vide, gramatiķi, kas nereti dod priekšroku stingrai loģikai un sistēmai, nevis dabiskumam un vienkāršībai (Jespersen 1924: 390).

Valodā nepārtraukti izpaužas izteiksmes iespēju, strukturālo variantu un vārdformu konkurence, ko izraisa un iespaido dažādi iemesli, kā izrunas ērtums, laika ekonomija, analogija, valodas lietotāju uztvere un asociācijas u.c., piemēram, latviešu valodā: konflikts starp gramatikas likumu, kas prasa nominatīvu pie vajadzības izteiksmes – *jālasa grāmata*, un asociācijām ar objektu: *lasa grāmatu*, *jālasa grāmatu*; pēc nozīmes atšķirīgu, bet formāli tuvu vārdu (*vēlēt* ‘izraudzīt amatpersonu, balsot’ un *vēlēt* ‘izteikt novēlējumu’) vārdformu jaukšana

vai vienas paradigmas vispārīnāšanās (Nītiņa 2004: 40–41; Nītiņa 2008a: 12). Šīs sacensības rezultātu nosaka vai nu valodas lietotāju vairākums, vai akadēmiskās aprindas: valodnieki un ar valodas izpēti vai praksi saistītas institūcijas, un laimīgi ir tie gadījumi, kad nav pret-runu starp abiem šiem faktoriem.

Latviešu valodniecības vēsturē rodami gadījumi, kad darinājumi, kuri vēl nesenā pagātnē tikuši bargi kritizēti, tomēr ir nostiprinājušies ne vien ikdienas runā, bet kļuvuši arī par literārās jeb rakstu valodas piederumu, piemēram, *sniegbalts*, *debeszils*, *dzīvespriecīgs*, *kristālskaidrs*, *purpursarkans*, *ledusauksts*, *sudrabpelēks*, *šujmašīna*, *pildspalva*, *raidluga* u.c. (Endzelīns 1928: 38–39; MLLVG 1959: 206, 306–308; Draviņš 1992: 80–82; Paegle 2003: 64). Neskatoties uz valodnieku iebildumiem un ieteikumiem, latviešu valodā strauji ir attīstījušies adjektīvisko divdabju ar *-ošs*, *-oša* atvasināšana un lietošana: *valdzinošs smaids*, *brīdinoša balss*, *satraucoši notikumi*, *gaišošas atmiņas*, *personu apliecinošs dokuments*, *ienākošie un izejošie dokumenti* un daudzi citi (Endzelīns 1928: 12–13; Endzelīns, Mīlenbahs 1937: 113; MLLVG 1959: 634–635; Ozola 1977: 144–154; Kalme, Smiltiece 2001: 261–263; Veidemane 2002: 462–464; Nītiņa 2008b: 317–320).

Dažkārt reāli lietotā valoda un valodnieku aprakstītā valoda, tās gramatika ir it kā vienas lietas divas atšķirīgas puses: ikdienas un parādes valoda. Atkāpes no formālās gramatiskās sistēmas, kas, piemēram, saistās ar vārda īsināšanu un *-i-* izmešanu 2. deklinācijas lietvārdu vienskaitļa nominatīva galotnē, bieži sastopamas sarunvalodā, kā arī vērojamas daiļdarbos, īpaši dzejas tekstos.

Laikam gan tas notiek tāpēc, lai atvieglotu izrunu, padarītu to ērtāku, un turklāt vai nu izteiksmes vienkāršības, viegluma un ritma, vai arī pavisrības dēļ: *pulkstenis – pulkstens*, *brālītis – brālītis*, *ezītis – ezīts* u.c. Zīmīgi, ka šī parādība raksturīga trīszilbīgiem un garākiem vārdi, jo, izlaižot galotnes *-i-*, vārds kļūst īsāks un izteiksme reizē raitāka un lokanāka. Piemēram: *Es dzirdu, Domā pulkstens nakti zvana [..]* (A. Čaks). *Sunīti iegādājies, lai sarga naktī. Sunīts mani iegāza – pats sāka zagāt.[..]tas ir vien fons, vien kājslauķīts maziņš, uz kura tu iznāc [..]* (O. Vācietis). *Ir pavasars. Sēd saule zelta tronī Un savā spozmē visvarena šķiet. [..]Pavasars steidzas pār pļavu, Un ziedi no rokām birst...* (Ā. Elksne)

Valodniecības avotos parasti tiek norādīts, ka vietniekvārdu *viņš*, *viņa* ir pareizi attiecināt tikai uz dzīvām būtnēm (Paegle 2003: 76), tomēr, nemaz nerunājot par citiem valodas lietotājiem, arī pašu

valodnieku teksti šim ieteikumam dažkārt neatbilst. Piemēram: *Šai „rokas grāmatā valodas skolotājiem” nav aprakstīta latviešu valodas skaņu izruna, kā varētu domāt, spriežot pēc viņas virsraksta.* (J. Endzelīns) *Mūsu valoda, viņas vēsture un pētītāji* (A. Augstkalns).

Latviešu valodā trešās personas vietniekvārdi izsaka ne vien personu vai personas, bet var apzīmēt jebkuru lietu, parādību, par kuru tiek runāts. Piemēram: *Lielas pārslas kā balti ziedi bezvēja laikā lēni lidinājās, tik lēni, ka likās viņas uz vietas stāvam [...] Bet pelni bija auksti un sausi, un ogles viņos sen jau bija izdzisušas.* (J. Veselis)

Darbības vārdu trešās personas vārdformas (kas, starp citu, visbiežāk izteic ar nepersonu saistītas darbības vai norises) tradicionāli tiek saistītas ar personas vietniekvārdiem, nevis kādu vispārinātu darītājevārdu vai norādāmajiem vietniekvārdiem. Tāpēc nav brīnums, ka vietniekvārdi *viņš, viņa, viņi, viņas* paralēli īstajai personas nozīmei var iegūt kādas lietas, nepersonas nozīmi un līdz ar to mijas ar norādāmo vietniekvārdu *tas, tā, tie, tās* lietošanu. Piemēram: *Tur lēnām sāka augt mana vara, un, viņai pieaugot, es izjutu visu viņas saldumu.* (H. Vīka)

Gadījumos, kad tiek apzīmēti cilvēki vai personificētas lietas un parādības, vietniekvārdi *viņš, viņa, viņi, viņas* ir īsti, nevis tikai nosacīti (kā darbības vārdu konjugēšanas sistēmā kopumā) personu vietniekvārdi: *viņš lasa, raksta* u.tml. Pārējos kontekstos šo vietniekvārdu personas nozīme ir vairāk gramatiska un tie līdz ar to tuvāki norādāmajiem, nevis personu vietniekvārdiem (Nītiņa 2009).

Piemēram, A. Grīna romānā „Dvēseļu putenis” ar norādāmā vietniekvārda nozīmi *viņš, viņa* vārdformas konstatētas vidēji apmēram reizi lappusē (ekscerpētajā tekstā no 31.–81. lpp., tātad 50 lappusēs, pavisam 57 reizes). Tās norāda uz tādiem priekšmetiem un parādībām kā miegs, mājas, ūdens, ielas, krūms, durvis, bērzi, āboli, asaras, strauts, lauki, apcirkņi, dunona, soļi u.c. Piemēram: *Tālās kaujas dunona neapklust līdz vakaram, un viņu dzird arī naktī [...] ceriņu krūms. Salapojis viņš gandrīz aizsedz logu, un ziedu laikā viņa violetās vālītes spraucas istabā [...] Klusi atveras mūsu vada telpas durvis, viņās parādās sirma galva un drūmais tēva vaigs.*

Nevis tikai un īsti personas, bet kāda darītāja nozīmē vispār vai norādītājevārda uzdevumā vietniekvārdi *viņš, viņa* sastopami Z. Mauriņas, A. Upīša, I. Ziedoņa un daudzu citu rakstnieku darbos. Piemēram: *Apalje, dzeltānie vīzbuļi [...] viņi tik koši dzeltāni, it kā saule tur būtu sakrājusies; Skalbe reibst no zaļās zāles smaržas, viņā tas iemīlējies kā savā izredzētā [...]* (Z. Mauriņa). Šāds vietniekvārdu *viņš,*

viņa izmantojums nav raksturīgs, piemēram, A. Dziļumam, kas parasti nepersonas nozīmē lieto vietniekvārdu *tas, tā*, piemēram: *Cilvēki un lopi meklēja ēnas. Tās bija sarāvušās pārāk īsas un ilgi negribēja stiepties garākas.*

Neviens valodas pētnieks nav brīvs no subjektīva skatījuma, ko nosaka viņa novērojumi, uzskati un pārliecība. Zinātniskā darbība, tās rezultāti ir nesaraujami saistīti ar zinātnieka personību, tā jaunrades spējām, subjektīvo pieeju, kas var izpausties kā aizraušanās ar savu ideju, pat spītīga savu uzskatu aizstāvēšana. Cilvēciskais faktors ne vienmēr veicina objektīvu valodas izvērtējumu, jo valodnieks reizēm tīšām vai netīšām izvēlas savam priekšstatam atbilstošus valodas faktus, bet tos dotumus, kas nebalsta viņa uzskatus, vai nu neņem vērā, vai atzīst par netipiskiem, sistēmai neatbilstošiem.

Par sistēmiskā principa nostiprināšanos latviešu valodā, piemēram, liecina īpašības vārdu un lokāmo divdabju nenoteikto un noteikto galotņu lietošana, lai gan svārstības to izmantošanā vērojamas līdz mūsdienām (Nītiņa 2008c: 243, 266). Tā, nenoteiktās galotnes sastopamas gadījumos, kad atbilstoši valodnieku formulētajiem likumiem būtu jālieto noteiktās galotnes, piemēram, vārdsavienojumos ar piederības ģenitīvu: *salts, drēgns rudens vējš; mūsu laikmeta raksturīga iezīme* u.tml.

Sarunvalodā pilnas noteiktās galotnes vietā nenoteikto resp. nepaplašināto galotni nereti sastop īsuma un ērtākas izrunas labad, tāpēc tas vērojams vārdos, kuru garums pārsniedz trīs un četras zilbes: upe ietek Melnā jūrā, dzīvot kopā ar piederīgiem, neuzticēties pieaugušiem. Savukārt poēzijā noteiktās vai nenoteiktās galotnes lietošanu nosaka vai ietekmē dzejas ritms: *Kādēļ, ak, kādēļ mirklī tai saldā [...] Es tavos klusos vārdos šūpojos Kā maija sudrabotos ūdeņos.* (E. Zālīte) *Kreisā pusē vēl truli dur sāpe vakarējā.* (I. Ziedonis)

Interesants un pārdomu vērts ir noteikto un nenoteikto galotņu lietojuma sistematizēšanas darbs un tā interpretācija dažādu latviešu valodnieku darbos. Ja J. Endzelīna laikmetam bija raksturīga pamatos demokrātiska pieeja galotņu lietošanas izvērtēšanā (Endzelīns 1951: 595–597; Endzelīns 2001: 34, 60, 117; Blese, Pētersons 1933: 16–17; Rūķe 1940: 7–8; Bērziņa 1943: 76–78), tad daudz stingrāka nostāja tika īstenota pagājušā gadsimta 60.–70. gados, īpaši sākot ar B. Ceplītes darbiem (Ceplīte 1967, 1969, 1970; Ceplīte, Ceplītis 1991). Tādējādi tika izveidota literārās valodas noteikto un nenoteikto galotņu lietošanas sistēma. Tās nostiprināšanos, lai cik tas paradoksāli

neliktos, ir sekmējusi padomju laika nebrīvība un likuma burta stingrība, proti, tas, ka gan skolotāji, gan redaktori un korektori centās ievērot valodnieku norādījumus.

Lai gan J. Endzelīna uzskatu turpinātāji parasti dod priekšroku valodas parādību sistēmiskam skatījumam, jautājumā par īpašības vārdu un divdabju nenoteikto un jo sevišķi noteikto galotņu izmantošanas nosacījumu definēšanu viņu nostāja ir izteikti kritiska. Piemēram, ar B. Ceplīti diskutē I. Celmiņa, kura atzīst svārstības noteiktās un nenoteiktās galotnes lietošanā un pieļauj atkāpes no noteiktās galotnes izmantošanas normām (Celmiņa 1969: 153–157), norādot, ka normas ir jāizsecina no dzīvās valodas.

Līdzīgu viedokli pauž E. Hauzenberga-Šturma, kura, piemēram, raksta par to, ka padomju rakstniekiem nesaskaņas ar gramatikas normām sastopamas krietni vien retāk, jo korektūra gādā par „likumiskām formām”, kaut arī tās reizēm rada tekstu, ko neviens latvietis īsti negribētu runāt, bet kas padomju prozā nav retums (Hauzenberga-Šturma 1972: 31–37).

Pēc R. Grīsles domām (Grīsle 1999: 82–85), noteikto galotņu lietošana „nav nekāds dzelzs likums ne valodai vispār, ne terminoloģijai”. Valodniece noteikto galotņu lomas izcelšanu dēvē par noteikto galotņu sērgu, norādot, ka „Literāri kopto valodu mums tagad vispār ir apsēdušas noteiktās galotnes, kļūdamas par lētu līdzekli valodas kultūras izpaušmei. [...] Rakstos tās ieredīgē, pat tautasdziesmās ielabo, bojājot pantmēru [...]”, tādējādi „nonākam vienpusībā un zaudējam smalkas nianšes izteiksmē, radām smagnēju terminoloģiju, uzmācam valodai lieki pagarinātas formas”. Var pievienoties R. Grīsles uzskatam, ka valodas rediģētāji to veic sistēmas labad, uzskatot, it kā sistēma būtu identificējama ar vienveidību un panākama, nolīdzinot valodā dabiski pastāvošas dažādības. Nepatīkamākie, kā norāda valodniece, ir datīvi resp. instrumentāļi un lokatīvi, „kad tie lieki pagarināti ar *-aj-*, izniekojot papīru un vietu informācijai”.

Valodas lietotāju apziņā, viņu valodiskajā domāšanā pastāv vairāki vārdu locīšanas vai konjugēšanas paveidi, arī paveidu paveidi, varianti. Aprakstot valodas struktūru, tos iespējams klasificēt pēc dažādām pazīmēm, balstoties uz dažādām pieejām un viedokļiem. Tāpēc vārdu locīšanas tipu – deklināciju vai konjugāciju – noteikšana valodniecībā ir nosacīta, var kļūt par pārdomu, jaunu zinātnisku meklējumu un diskusiju objektu.

Tā, latviešu valodas gramatikās konstatējami šādi lietvārdu locīšanas klasifikācijas principi: pēc vēsturiskajiem indoeiropiešu

pirmvalodas vai vēsturiskajiem baltu valodu celmiem, pēc mūsdienu valodas lietvārdu morfoloģiskajām pazīmēm – pēc lietvārda dzimtes un vienskaitļa nominatīva galotnes, pēc vienskaitļa datīva galotnēm, kā arī kopš pagājušā gadsimta otrās puses tradicionāli tiek izmantoti lietvārdu deklināciju formālie nosaukumi – pirmā, otrā, trešā, ceturta, piektā un sestā deklinācija (Smiltnece 2008: 198–199).

Lai arī pastāv atšķirības konjugāciju dalījumā apakšgrupās, trīs tradicionālie darbības vārdu locīšanas jeb konjugēšanas tipi mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikās parasti tiek noteikti, par pamatu ņemot tagadnes, pagātnes un nenoteiksmes pamatcelmu formas (MLLVG 1959: 667–690; Kalme, Smiltnece 2001: 211–218; Paegle 2003: 104–113). Taču latviešu valodas verbu vārdformu maiņu jeb locīšanu iespējams raksturot arī pēc citām pazīmēm, piemēram, pēc personu formu atšķirībām (Nītiņa 2001: 83–89) un citiem faktoriem (Андронов 2002: 395–397).

Latviešu valodas gramatikas vēsturē vērojamas atšķirīgas pieejas, aplūkojot instrumentāļa vietu latviešu valodas locījumu kopumā (par to, piemēram: Smiltnece 2008: 189–191; Pauniņa 2001; Andronovs 2012: 142–146). Sīkāk nepakavējoties pie atšķirīgo uzskatu pārstāvju argumentiem, šoreiz norādīšu vien uz to, ka būtībā pierādāmi ir abi pretējie viedokļi: instrumentālis kā patstāvīga vārdforma mūsdienās nepastāv un instrumentālis ir pilntiesīgs latviešu valodas locījums, jo reizē ar to, ka instrumentālis formāli vienskaitlī sakritis ar akuzatīvu, bet daudzskaitlī – datīvu, protams, nezūd nepieciešamība izteikt atbilstošās nozīmes.

Līdzīgi ir pastāvējuši strīdi par locījumiem un to skaitu angļu valodā, kur locījumu vārdformu atšķirības ir zudušas, bet tas, pats par sevi saprotams, nenozīmē to funkciju un nozīmju izgaišanu. Proti, ir jautājums, vai, piemēram, teikumā *Peter gives Paul's son a book* vārds *Peter* ir nominatīva, *son* – datīva, *a book* – akuzatīva locījumā (Jespersen 1924: 198).

Locījumu vārdformas ir daudznozīmīgas, un robežas starp to lietojumu nav vienmēr skaidri nosakāmas, kas ir viens no iemesliem valodu vēsturiskajā attīstībā sastopamajai locījumu saplūšanai (sinkrētismam). Laika gaitā locījumu skaits daudzās valodās ir pakāpeniski un nepārtraukti samazinājies, reizē pastiprinoties prievārdu lietošanas un konteksta lomai. Ja locījums zaudējis savu atšķirīgo formālo izpausmi, par tā klātesamību nosacīti var spriest pēc konteksta un / vai prievārda lietojuma un atzīt tā semantiski funkcionālo raksturu.

Valodnieku prātojumi par valodas, tās izpaušmju un pārmaiņu būtību, tās izzināšana un modelēšana ir valodas filozofija, pieder pie lingvistikas augstākā teorētiskā līmeņa. Taču, kā norāda G. Gijoms (Guillaume 1973), augstākā teorētiskā valodniecība parastam cilvēkam nedod jaunu spēku vai jaunas iespējas valodas praktiskajā izmantošanā.

Laikam tāpēc valodas lietotāju vairākumam atšķirīgās teorijas, pieejas un valodas faktu interpretācijas rada apjukumu, pat iespaidu par valodnieku nespēju „sakārtot” valodu, lai gan ir runa nevis par valodas sakārtošanu, bet optimāla tās apraksta modeļa izstrādi un dziļāku izpratni par valodas būtību. Raksturīga ir situācija, kad lekcijā vai seminārā, runājot par valodas variantiem vai valodas dotumu atšķirīgu interpretāciju, atskan kādas skolotājas jautājums: „Bet kā tad ir pareizi?”

Tāpēc praktiskajā vai elementārajā gramatikā, aprakstot valodas faktus, ieteicams turēties pie tradicionālās vai vienkāršākās pieejas, to, pēc valodnieku ieskatiem, tikai nedaudz koriģējot. Akadēmiskajā gramatikā ir jāparādās abām šīm pusēm: tradicionālajam, resp., parastajam skatījumam, kā arī skaidrojumam un pamatojumam par citām pieejām un klasifikācijas iespējām. Akadēmiskajai gramatikai tādējādi jāatklāj kā valodas, tā tās interpretācijas daudzējādība.

Daudz šķēpu tiek lauzts, apspriežot skolas gramatiku vai skolas valodas mācību un tās uzdevumus. Taču nav nācies redzēt, ka kāda māmiņa vai tētis savam mazulim mācītu valodu pēc gramatikas grāmatas. Dzirdot lielu daudzumu vārdu, to lietojumu, teikumu un tekstu, bērns iemācās pats lietot vārdus un veidot teikumus, nemaz neapgūstot šo prasmi pēc gramatikas grāmatas. Gramatisko struktūru rašanās bērna, pusaudža vai pieauguša cilvēka apziņā, kurš apgūst dzimto vai kādu citu valodu, ir ne tikai valodas pamatu pārņemšana vai apgūšana, bet arī jaunrade, kas rada valodas pārmaiņas, tās vēsturisko attīstību, valodai pārejot vai valodu pārmantojot no paaudzes uz paaudzi.

Ja nu vecāki, līdzīgi kā skolā, interesanto un sarežģīto garīgās attīstības ceļu, kas bērnam jānoiet, apgūstot valodu, vēlas organizēt, izmantodami valodas mācības grāmatu, lietderīgi atcerēties, piemēram, šādas ievērojamā dāņu lingvista O. Jespersena atziņas: gramatikas mācīšanai un apguvei sākumskolā ir jāklūst dzīvākai nekā līdz šim, tajā jābūt mazāk neizprotamu vai līdz galam nesaprastu recepšu, mazāk „nedrīkst”, mazāk definīciju, toties vairāk dzīvās valodas faktu novērošanas. Pēc dāņu valodnieka domām, tas ir vienīgais paņēmiens,

kā pārvērst gramatiku par noderīgu un interesantu skolas kursa priekšmetu (Jespersen 1924: 399).

Zīmīgi, ka līdzīgas domas jau pagājušā gadsimta pirmajā pusē izteicis latviešu valodnieks J. Endzelīns: „[...] latviešu valodas stundās laiku pavada pavisam nederīgi. Gramatikas stundās piegriež vērību, cik man gadījies novērot, vienīgi gramatikas terminoloģijai, t.i., liek bērniem mācīties, kas ir teikums, teikuma priekšmets utt. Bet, zinot un protot šo terminoloģiju, neviens no tam nemācās labāki un pareizāki runāt un rakstīt.” (Endzelīns 1979: 59; pirmpublicējums 1918. g.) Vai citviet: „Nav arī tādu gramatiku, no kurām varētu daudz vairāk mācīties nekā galotnes, kuras pa lielākai daļai paši zinām.” (Endzelīns 1971: 662; pirmpublicējums 1902. g.)

Daudzveidīga un mainīga ir valoda un tās izpausmes, un nebeidzams ir valodas izziņāšanas darbs, tās labākās aprakstīšanas resp. atklāšanas metodes un metodikas meklējumi.

Literatūra

- Andronovs 2012 – **Andronovs, A.** Tradicionāli latviešu gramatikas jautājumi. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Atb. red. O. Bušs. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012, 142.–157. lpp.
- Bērziņa 1943 – **Bērziņa, V.** *Latviešu valodas gramatika*. Vidusskolas kurss. Rīga.
- Blese, Pētersons 1933 – **Blese, E.; Pētersons, V.** *Latviešu pareizrakstības rokas grāmata*. Rīga.
- Celmiņa 1969 – **Celmiņa, I.** Par dažām atkāpēm, kas atzīstamas par normu. – *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 5.laid., 153.–157. lpp.
- Ceplīte 1967 – **Ceplīte, B.** Par noteikto un nenoteikto adjektīvu lietojumu. – *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 3.laid., 133.–140. lpp.
- Ceplīte 1969 – **Ceplīte, B.** Dažas atkāpes no normas noteiktās galotnes lietošanā. – *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 5.laid., 128.–153. lpp.
- Ceplīte 1970 – **Ceplīte, B.** Vēlreiz par noteiktajām un nenoteiktajām galotnēm. – *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 6. laid., 145.–150. lpp.
- Ceplīte, Ceplītis 1991 – **Ceplīte, B.; Ceplītis, L.** *Latviešu valodas praktiskā gramatika*. Rīga: Zvaigzne.
- Draviņš 1992 – **Draviņš, K.** Dažas piezīmes par salikteņiem latviešu valodā. – *Valodas jautājumi*: (Rakstu krāj.) Sast. V. Rūķe-Draviņa. Rīga: Avots, 73.–91. lpp.
- Endzelīns 1928 – **Endzelīns, J.** *Dažādas valodas kļūdas*. Otrs, papildināts izdevums. Rīga: izdevis A. Gulbis.
- Endzelīns, Mīlenbahs 1937 – **Endzelīns, J.; Mīlenbahs, K.** *Latviešu valodas mācība*, 11. izd. Rīga: Valtera un Rapas akc. sab. apgāds.

- Endzelīns 1951 – **Endzelīns, J.** *Latviešu valodas gramatika*. Rīgā: LVI.
- Endzelīns 1971 – **Endzelīns, J.** *Darbu izlase*, I sēj. Rīga: Zinātne.
- Endzelīns 1979 – **Endzelīns, J.** *Darbu izlase*, III sēj. 1. daļa. Rīga: Zinātne.
- Endzelīns 2001 – **Profesora J. Endzelīna atbildes. Rīgas Latviešu biedrības valodniecības nodaļas sēžu protokoli 1933–1942**. ASV: Ramave.
- Grīsele 1999 – **Grīsele, R.** Pret noteikto galotņu sērgu. – *LZA Vēstis. A.*, 53. sēj., 1./2./3. nr., 82.–85. lpp.
- Guillaume 1973 – **Guillaume, G.** *Principes de linguistique théorique*. Paris-Québec: Klincksieck.
- Hauzenberga-Šturma 1972 – **Hauzenberga-Šturma, E.** Pārprātums latviešu pronomiņēto adjektīvu paradeigmā. – *Ceļi*, XV, 31.–37. lpp.
- Jespersen 1924 – **Jespersen, O.** *The Philosophy of Grammar*. Kbn.; citēts pēc: Есперсен О. Философия грамматики: Пер. с англ. Москва: КомКнига, 2006.
- Kalme, Smiltneiece 2001 – **Kalme, V.; Smiltneiece, G.** *Latviešu literārās valodas vārdadarināšana un morfoloģija: Lokāmās vārdšķiras*. Liepāja: LiePA.
- MLLVG 1959 – **Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika**, I sēj. Rīga: ZAI.
- Nītiņa 2001 – **Nītiņa, D.** *Latviešu valodas morfoloģija (konceptīvs lokāmo vārdšķiru apskats)*. Rīga: RTU.
- Nītiņa 2004 – **Nītiņa, D.** *Moderna cilvēka valoda*. Rīga: VVA.
- Nītiņa 2008a – **Nītiņa, D.** Dažas „Latviešu valodas gramatikas” sagatavošanas problēmas. – *Linguistica Lettica*, 18. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 5.–14. lpp.
- Nītiņa 2008b – **Nītiņa, D.** Divdabji jeb participi. – *Latviešu valodas gramatika: koncepcija, prospekts, atsevišķu nodaļu pirmvarianti, diskusijas materiāli*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 308.–337. lpp.
- Nītiņa 2008c – **Īpašības vārdi jeb adjektīvi**. – *Latviešu valodas gramatika: koncepcija, prospekts, atsevišķu nodaļu pirmvarianti, diskusijas materiāli*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 185.–288. lpp.
- Nītiņa 2009 – **Nītiņa, D.** Latviešu valodas vietniekvārdu klasificēšanas problēmas. – *Humanitāro zinātņu vēstnesis*, Nr.15, 55.–61. lpp.
- Ozola 1977 – **Ozola, A.** Lokāmais darāmās kārtas tagadnes divdabis ar izskaņām *-ošs, -oša*. – Latviešu valodas kultūras jautājumi. 13. laidniens. Sast. T. Porīte. Rīga: Liesma, 1977, 144.–154. lpp.
- Paegle 2003 – **Paegle, Dz.** *Latviešu literārās valodas morfoloģija*, I daļa. Rīga: Zinātne.
- Palīgs 2000 – **Palīgs latviešu valodas pareizrakstībā**. Sast. D. Guļevska, A. Miķelsone, T. Porīte. Rīga: Avots.
- Pauniņa 2001 – **Pauniņa, I.** Prepozīcijas ar un instrumentāla attieksmes substantīva locījuma paradigmā. – *Linguistica Lettica*, 9. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 187.–201. lpp.
- Pauniņa 2002 – **Pauniņa, I.** Instrumentāla izpēte latviešu valodniecībā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*, 6. Liepāja: LiePA, 186.–191. lpp.

- Rūķe 1940 – *Valodas un rakstības jautājumi*. Sak. V. Rūķe, red. J. Endzelīns. Rīga.
- Smiltņiece 2008 – **Smiltņiece, G.** Lietvārdi jeb substantīvi. – *Latviešu valodas gramatika: koncepcija, prospekts, atsevišķu nodaļu pirmvariānti, diskusijas materiāli*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 148.–219. lpp.
- TJ 2003 – *Terminoloģijas Jaunumi* 3. Rīga: LZA TK.
- Vārdnīca 1944 – *Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca*. Papildināts un pārlabots otrs izdevums. – Rīga: Latvju grāmata.
- Vārdnīca 1981 – *Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca*. Rīga: Avots.
- Veidemane 2002 – **Veidemane, R.** Darbības vārds. – *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība: Lokāmās vārdšķiras*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 409.–509. lpp.
- Андронов 2002 – **Андронов, А. В.** Новая классификация спряжений. – *Материалы для латышско-русского словаря*. Санкт-Петербург, с. 395–397.

Avoti

- Aleksandrs Čaks. *Kopoti raksti. 1. sēj. Dzeja*. Rīga: Zinātne, 1991.
- Alfrēds Dziļums. *Pēdas rīta rasā*. Rīga: Avots, 1991.
- Ārija Elksne. *Metamorfozes*. Rīga: Liesma, 1980.
- Aleksandrs Grīns. *Dvēseļu putenis*. Rīga: Liesma, 1989.
- Zenta Mauriņa. *Uzdrīkstēšanās. Izlase 1929–1944*. Rīga: Liesma, 1990.
- Ojārs Vācietis. *Ex libris. Dažādu gadu dzejoļi*. Rīga: Liesma, 1988.
- Jānis Veselis. *Proza*. Rīga: Liesma, 1991.
- Hilda Vīka. *Pajumts*. Rīga: Liesma, 1985.
- Elīna Zālīte. *Virši zili...* Rīga: Liesma, 1975.
- Imants Ziedonis. *Kā svece deg*. Rīga: Liesma, 1971.
- Imants Ziedonis. *Caurvējš*. Rīga: Liesma, 1975.

Language Phenomena and the Diversity of Their Interpretations

Summary

Every language has a number of manifestations and functional varieties (regional varieties or dialects and sub-dialects; spoken and written language; functional styles, social and professional varieties such as slang, etc.) that exist in a complicated mutual dynamic and in relation with the general system of language.

Being a system of systems, language is an open system. If it were not, language development and creativity would not be possible. Thus, language system does not imply homogeneity, but, on the contrary, it gives language its originality and richness, and a chance for development and transformation. French linguist G. Guillaume (1973) has pointed out that language is simultaneously a system and a non-system, and represents both law and freedom.

The present article looks at how various elements and grammatical structures and variants of the Latvian language are interpreted in the works of different linguists. Some cases in language use where the systemic approach is not applied and the demands of the system are not observed, will be discussed as well, such as:

- consonant shift in three of the paradigms or declinations of Latvian nouns;
- shortening of words and omission of *-i-* in the Nom Sg endings of some 2nd declination nouns (e.g., *pulkstenis* > *pulkstens*, *brālītis* > *brālīts*, *ezītis* > *ezīts*);
- derivation and use of the adjectival participle with the ending *-ošs*, *-ošā*;
- the use of definite and indefinite endings in adjectives and declinable participles;
- the use of 3rd person pronoun *viņš* ('he'), etc.

In language, there is a constant competition between different ways of expression, structural variations and word forms. It is caused by a number of reasons, such as convenience of pronunciation, economy of time, analogy, perception and associations of the language users, etc. In this competition, the winner gains the status of correctness either by the natural choice of the linguistic community, or by the decisions made in the academic circles, where the grammarians often prefer a strict logic and system (see also Jespersen 1924: 390).

The article gives an insight into the essence and different objectives of theoretical linguistics, practical grammar manuals, academic grammars and school grammar textbooks.

Just as the language itself is multilayered and ever-changing, so is the work of language research and methods of its description.

Maigone BEITIŅA

**VERBĀLĀ PREDIKĀCIJA GEORGA ELGERA
LATVISKOTAJOS EVANĢĒLIJOS**

Par Elgera dzīves un darba gaitām

Georgu Elgeru par katoļu priesteri iesvētīja 1615. gadā, un no 1. septembra viņš „sāka darboties Rīgā kā sprediķotājs un misionārs jeb ceļojošais garīdznieks gan Vidzemē, kas tad aptvēra arī mūsdienu Latgali, gan Kurzemē” (Kučinskis 1987, 133). Garīdznieka darbam bija nepieciešami reliģiskie teksti latviešu valodā – katehisms, garīgās dziesmas, Bībele. Līdz tam latviešu katoļu draudzēm bija publicēti tikai katehisms – „Katechismus Catholicorum. Ijsige pammacijſchen / no themſ Paprekſche Galwe gabblems Chriſtites macibes. Prekſchan themſ nemacijgems vnd ionems bernems” (Vilne Pille, 1585). Elgers par sava mūža uzdevumu uzskatīja reliģiskās literatūras sarūpēšanu latviešu valodā – savākt, sakārtot, ar notīm papildināt garīgo dziesmu krājumu, uzrakstīt lūgšanu grāmatu, veikt dievkalpojumiem nepieciešamo Bībeles fragmentu tulkošanu vai jau iepriekšējo tulkojumu papildināšanu. Visi Elgera darbi ir rakstīti latviski, bet publicēti ārpus Latvijas:

1. 1620. g. Braunsbergā – Institutiones christianae; iespējams arī, ka iespiesti evaņģēliju fragmenti, bet šīs abas grāmatas vairs nav zināmas.
2. 1621. g. Braunsbergā – Geistliche Catholische Gesänge / von guthertzigen Christen / auß di Lateiniſchen / Teutfchen / vnd Polniſſhen Psalmen vnd Kirchengesängen in Vnteutfshe Sprach gebracht. Jetzt aber mit vielen schönen Liedern vermehret vnd in Druck verfertiget Durch Georgium Elger.
3. 1622. g. Braunsbergā – Agenda Parva .., katoļu priesteru rokasgrāmata vairākās valodās, pirmā daļa latviski.
4. 1672. g. – Viļņā – Evangelia. Toto anno singulis Dominicis et festis diebus / juxta antiquam Ecclesiae consuetudinem / in Livonia Lothavis praelegi solita. Ex Latino in Lothavicum idioma translata. Per R. P. Georgium Elger.. Atkārtots Augusta Gintera izdevums 1929. g. Heidelbergā.

5. 1672. g. Viļņā – Catechismus sev Brevis Institutio doctrinae Christianae ..
6. 1673. g. Viļņā – Cantiones Spirituales ex Latinis, Germanicis et Polonicis translate in idioma Lothavicum, addidis pluribus.
7. 1683. g. Viļņā – Dictionarivm Polono-Latino-Lottaucum ..
8. 1961. g. Lundā – Evangelia et Epistolae toto anno singulis Dominicis et Festis diebus .. – 1640. g. sāкта Georga Elgera tulkojumu manuskripta publicējums.

Kā redzam, darbu skaits un apjoms ir ievērojams. Cik daudz Elgera grāmatu nonākušas līdz 17. gs. latviešu draudžu katoļticīgajiem lasītājiem, mums drošu ziņu nav.

Georga Elgera dzīves gaitas dažādos viņa ilgā mūža (1585–1672) posmos nav vienādi droši izpētītas. Ir zināms, ka viņš ir dzimis Valmieras apkaimē, miris Daugavpilī, arī izglītību sācis Latvijā – Rīgā. Katoļu baznīcas vēsturnieki, piemēram, Stanislavs Kučinskis, ir cieši pārliecināti, ka Elgera vecāki bijuši latvieši, ka tie „piederēja vismaz latviešu vidusšķirai, jo varēja sagādāt dēlam iespēju mācīties Rīgas luterticīgo vidusskolā un uzturēties kādā privātā ģimenē” (Kučinskis 1987, 132). Elgera darbības vērtējumos 18. gs. (Jöcher 1732, Fischer 1782) minēts, ka Elgers rakstīja savā **mātes** valodā – latviešu valodā. Luterāņu zinātnieki tikpat kategoriski Elgera latvietību noliedz – gan bez dokumentāra pierādījuma.

Bija vai nebija Elgera vecāki latvieši, to, protams, būtu interesanti izzināt, bet būtiskāks šķiet fakts, ka Georgam Elgeram kā Latvijā dzimušam katoļu garīdzniekam bija jezuītu ordeņa dots uzdevums sarūpēt vajadzīgo reliģisko literatūru latviešu valodā, un viņš to darīja, cik vien labi spēdams un prazdams. Lasot Elgera grāmatas, redzams, ka viegli viņam tas nav bijis – ir samērā daudz gramatisku neatbilstību starp vārdiem, nekonsekvences rakstībā, ir veidotas latviešu valodā neiederīgas konstrukcijas, piemēram:

Vnd ta starpa nāce tē macekli, vnd brinoias feuw ka winfz ar wēna fēwa runnaia: bet tamxer newēns faccia: ko tu praſsa, ieb ko tu runna ar ta. EeE 46, J. 4*¹

Raksta mērķis – censties izzināt, kāda bija latviešu valoda 17. gs. vidū, cik un kā Georgam Elgeram izdevies kanoniskā reliģiskā tekstā, **tulkotā** tekstā atveidot latviešu valodu – tās gramatiku

¹ Avota norādē ir krājuma nosaukuma saīsinājums EeE un lappuse K. Draviņa grāmatā (Lunda 1961), kā arī evaņģēlija vai apustuļu vēstules nodaļas norāde. Elgera tekstos nav evaņģēliju pantu numerācijas.

un vārdu krājumu. Varbūt Elgera tulkojumā no **latīņu** valodas ir kādi liecinājumi par latviešu valodu, kādu nav citos tā paša rakstura un tā paša laika tekstos? Svarīgi ir vērot izlokšņu ietekmi, jo Elgers gan ir dzimis Vidzemē, bet lielāko mūža daļu darbojies augšzemniekos – Daugavpilī, Ilūkstes apkaimē.

Tēma **verbālā predikācija** izvēlēta tāpēc, ka tā ir vistipiskākā latviešu valodas teikuma struktūras veidotāja un tajā, salīdzinot ar nominālo un adverbīalo predikāciju, visbagātāk realizējas latviešu valodas gramatiskie resursi.

Elgera tulkotie evaņģēliji ir publicēti vairākkārt (Bunkšs 1952, 151). Raksta autores rīcībā ir tie, kuri izdoti 1672. un 1961. gadā. Par citēšanas avotu izvēlēts Kārļa Draviņa 1961. gadā Lundā publicētais manuskripts, ko Elgers pats datējis ar 1640. gadu.

Izvēles motivācija:

1. Kārļa Draviņa ļoti rūpīgi atšifrētais Elgera rokraksts ir vieglāk salasāms nekā 1672. gada Viļņas tipogrāfijas darbs.

2. Draviņa publicējumam papildus ir izstrādāts visu evaņģēliju un epistulu krājumā lietoto vārdu reģistrs, kas palīdz noteikt vārdu nozīmes, lietotās formas un lietojuma biežumu (Draviņš, Ozola 1976, 3–160).

3. Manuskripts ir plašāks satura ziņā – tajā ir ne tikai katrai svētdienai un baznīcas svētku dienai paredzētie evaņģēliju fragmenti, bet arī apustuļu darbu un vēstuļu fragmenti, tā saucamās epistulas.

4. Manuskripta un 1672. gada publicējuma teksti ir ļoti līdzīgi, gandrīz identī. Publicējums nav cits, no manuskripta atšķirīgs tulkojums vai tā uzlabojums, kā varētu gaidīt, ja teksts no 1640. līdz 1672. gadam, tas ir, vairāk nekā 30 gadu, būtu vairāk vai mazāk regulāri izmantots latviešu draudžu dievkalpojumos. Ir tās pašas vārdu formu nesaderības, tās pašas nekonsekvences burtu izvēlē. Vienīgi diakritisko zīmju lietojumā ir vairāk atšķirību, bet konsekvenci arī te grūti saskatīt. Salīdzināsim. Jāņa evaņģēlija 4. nodaļa 1640. g. manuskriptā 45., 46. lpp.:

Tan laykan nāce JESVS .. Tad faccia ta Samaritaina fēwa: ka tu, katters Jōds es, no manni dżert prařsa, kattrā wēna Jamaritaina fēwa eřma? Aifto tē Jōdi ne turra kāda draudzība ar tems Samaritainems.

1672. g. izdevumā 73., 74. lpp.:

To layku: nāca JESVS .. Tad faccia ta Samaritaina fēwa: ka tu / katters Jōds es / no manni dżert prařsa / kattrā wēna Samaritaina fēwa eřmu? aifto tē Jōdi ne turru kāda draudzība ar tems Samaritainems.

Dažbrīd gan tehnisku iemeslu dēļ rakstā ir izmantoti piemēri arī no 1672. gada izdevuma – ar saīsinājumu ET (Evangelia Toto anno).

Konstrukcijās, kur spilgtāk vērojama latīņu vai vācu valodas interference, rakstā ieskatam citēti atbilstošie teikumi no Bībeles latīņu vai vācu valodā. Latīņu Jaunās Derības „Novum Testamentum Latine” (saīsinājumā NTL) pamatavots ir 5. gadsimtā pabeigtais tulkojums no grieķu un ebreju valodas – Vulgata. Vācu tekstam izmantots saskaņā ar Mārtiņa Lutera tulkojumu publicēts izdevums „Das Neue Testament unsers Herrn und Heilandes Jesu Christi” (Stuttgart 1943, saīsinājumā NT).

Mūsdienu latviešu valodas piemēriem no Bībeles izmantotas Gideonu biedrības sarūpētās grāmatas „Jaunā Derība” (JD) un „Jaunā Derība un Psalmi” (JDP).

Dažas verbu formveides īpatnības un varianti

Ir vairākas verbu formas, kuru izveidi Elgera tekstā droši vien ir ietekmējusi tulkojuma oriģinālvaloda – latīņu valoda. Spilgtākie piemēri – nolieguma formas un nolieguma konstrukcijas veidošana, kā arī atgriezenisko darbības vārdu īpatnības.

Nolieguma formas Elgers raksta ar šķirtu partikulu – *tas ne zinnaia; ne byftatēs*. Saliktajos laikos partikula ir blakus palīgverbam – .. *tāda tycciba ne æfmu es attraddis ekfzan Ifrael* .. EeE 29, Mat. 8
Dews ne ir mums aicenaus pe nekiftibes .. EeE 36, Pāv. v. tes. 4

Latīņu teksts:

Non enim vocavit nos Deus in immunditiam .. NTL 535

Ir teikumi, kur noliegums izteikts tikai ar partikulu *ne* – bez verba:

Aifto newens war tās zymes darrit / kattras tu darri/ia Deus ne ár to.
ET 220, J. 3

.. *katru tu tagad turru, tas ne tauws wýrs* .. EeE 46, J. 4

Elgers nelieto vārdformu *nav*. Tās vietā gadās vārds *nevaids*, ko mūsdienu gramatikā mēdz uzlūkot par verba *nebūt* formu (Endzelīns 1951, 719) –

Sēwa kur tē kattri teuw apfudzæia? newaid teuw newēns pafuddenais?
EeE 47, J. 8

Ir teksti, kur variējas *ne* un *nevaids* –

.. *daudzi Prophetes vnd Kæningi gribbæia rædzæt ko iūs rædzæta, vnd ne ir rædzæiufzi: vnd dzirdet, ko iūs dzirdæta, vnd nawaid to dzirdæiufzi.* EeE 102, L. 10

Variējas *ne* tikai nolieguma vārds, bet visa nolieguma konstrukcija. Latīņu valodā viens nolieguma vārds noliedz visu teikumu: *nēmō nōvit – neviens zina*. Latviešu valodai raksturīgs divkāršais no-

liegums – *neviens nezina*. Elgera tulkojumā biežāk redzam atbilstību latīņu noliegumam –

Newens war dywwems kungems kalpôt. ET 191, Mat. 6

Sal. *Nemo potest duobus dominis servire* .. NTL 14

Taču nav retums latviešu divkāršais noliegums –

.. *newaid newens atrafts katters atgreftos Dewam to gôdu dôtu* .. EeE 104, L. 17

Tapæc newaid newens wairs kalps, bet dæls. EeE 15, Pāv. v. gal. 4

.. *mæs neneku ne spæam?* EeE 58, J. 12

Ir teksti, kur mijas abi varianti, Piemēram, Poncija Pilata runā, vērtējot jūdu apsūdzību pret Jēzu Kristu, redzam gan divkāršo, gan vienkāršo noliegumu –

Es ne attrômu ne kâda waina pe winiu, ar ko tas to nâwe pelnyis ..

EeE 70, Passio

Es ne kâda waina attrômu pe winiu. EeE 69, Passio

Aifto es ne attrômu kâda waina pe winiu. EeE 71, Passio

Līdzīgs teikumu pāris –

Bet winfz ne atbildæia tam neneku. EeE 69, Passio

Bet JESVS cete klufsu, vnd neneku atbildæia. EeE 67, Passio

Atgriezenisko darbības vārdu formu izveidē Elgers rada vairākus variantus. Kā zināms, latīņu valodā nav refleksīvu verbu. Darbības vērstību uz runātāju izsaka ar 1. un 2. personas vai atgriezenisko vietniekvārdu –

lavô mē – mazgāju mani – ‘mazgājos’

lavās tē – mazgā tevi – ‘mazgājies’

lavat sē – mazgā sevi – ‘mazgājas’ (Čerfase, Fomina, Zicāns 1974, 34).

Līdzīgi ir vācu valodā – *ich wasche mich, du wäschst dich*.

Elgers teikumos ar atgriezenisko darbības vārdu brīžiem iztiek bez latviešu valodā šai konstrukcijā liekā vietniekvārda, brīžiem to pievieno –

Ja tu Dewa dæls es, tad laidæs feuw zemme. EeE 32, Mat. 4

Ey, vnd mazgaiais feuw ekfzan to dýki Siloe. Vnd winfz nogaia, mazgaiais feuw, vnd atgrêzas redzams (‘redzīgs’). EeE 51, J. 9

.. *nâce tē macekli, vnd brinoiais feuw* .. EeE 46, J. 4

Atšķirībā no latīņu un vācu valodas Elgers pievieno vārdformu *sev* neatkarīgi no darbības vārda personas un skaitļa – gan 2., gan 3. pers., kā šais piemēros, gan arī pie darbības vārda 1. personā –

.. *es .. precaiis feuw, ka iûs mannas lixmibas draugi æfseta*. EeE 113,

Pāv. v. fil. 1

Var domāt, ka Elgers saprata vārda *sev* tīri formālo dabu un nemēģināja veidot akuzatīva formu *sevi*, kas vairāk atbilstu oriģinālam. Ir pavisam reti gadījumi (Draviņš, Ozola 1976, 118), kur pareizāki

teksta gramatiskajai izveidei tomēr izmantots akuzatīvs *sevi* saistījumā ar refleksiīvo verbu –

Bet kas feuw pafzu paaukstena, tas taps zemmōts: vnd kas feuwi pat-ti zemmoias, tas taps paaukstenats. EeE 38, Mat. 23

Dažreiz verba refleksivitātes norādei izmantots gan vietniekvārds *sev*, gan verba atgriezeniskā galotne, gan arī morfēma *-sa-* starp priedēkli un sakni –

Jūsu firds ne yfsatrūcenas nedz yfsabistaias feuw. EeE 87, J. 14
 .. *mācekkli krita zemme v3 fauwu waigu, vnd ufsabyviaias feuw liot.*
 EeE 37, Mat. 17

Protams, tekstā ir daudzi gandrīz pavisam korekti latviski veidoti teikumi ar atgriezeniskiem verbiem –

Aifto iufa pestifzēna tuwoias. EeE 5, L. 21

.. *vnd tas wæis mittæias.* EeE 31, Mar. 6

Sakraiat tas atliktas druskas, ka neneku yzbārftas. EeE 49, J. 6

.. *par ko iūs tad dufmoiates v3 man ..* EeE 50, J. 7

Verbālās predikācijas modeļi un to realizācija

Dīvkopu konstrukcijas

Teikuma sadalītā gramatiskā centra morfoloģiskā izpaušme latviešu valodā visbiežāk ir – nomens vai pronomens nominatīvā savstarpējā atkarībā ar darbības vārdu personas formā: N/Pron↔Vf. Subjekta pozīcijā var būt arī nomena ģenitīvs, datīvs vai vokatīvs. Savukārt verba personas formas izvēli nosaka subjekta vārdu šķira (vietniekvārdiem arī grupa) un locījums, piemēram, teikumā

Kungs pallydz mums, mæs grimftam .. EeE 21, Mat. 8

uzrunas vokatīvs *kungs* saistās ar pavēles izteiksmes 2. pers. *palīdz[i]*, bet 1. personas vietniekvārds *mæs* saistās ar atbilstošo īstenības izteiksmes 1. personas formu *grimftam*.

Ar lietvārda (retāk īpašības vārda, skaitļa vārda) vai vietniekvārda **nominatīvu** Elgera tulkojumā redzam saistītas īstenības un vēlējuma, mazāk pavēles izteiksmes formas, vēl retāk vajadzības un atstāstījuma izteiksmes formas. Iespējams, šādu formu izvēles biežumu noteicis fakts, ka Elgers tulkoja no latīņu valodas, kurā, kā zināms, nav atstāstījuma un vajadzības izteiksmes.

Īstenības izteiksmes formas neapšaubāmi ir visbiežāk lietotās latviešu valodā, tā ir arī Elgera tulkotajos evaņģēlijos. Taču tieši šo formu kļūdainās rakstības dēļ Elgers ir saņēmis visvairāk pārmetumu, jāatzīst, pelnīti. Jauktas ir personu, skaitļu galotnes –

Vnd *kas no iums gribbi pirmais but / tas ley tōpu iufu kalps*. ET 56, Mat. 20

Kad nu *te* .. *džirdæju / fappratta te, ka* .. ET 61, Mat. 21

Taču kopumā Elgera teksti ir veidoti, ievērojot nepieciešamo formu saderību –

Ar *džirdi tu ko te sakka*: bet *JESVS atfaccia tems: Gan es džiržu*. EeE 34, Mat. 21

Rakstā kļūdainajām formām īpaša uzmanība nav pievērsta, citātiem izmantoti veiksmīgākie teikumi, kas var būt ticami tā laika latviešu valodas liecinieki. Jāatzīst, ka tieši sarežģītāko formu – salikto laiku – izveidē kļūdu ir maz: ir pareizas gan personu, gan skaitļu, dzimšu galotnes –

Es iūs æfmu fūtyis pliauwt, ko iūs neæfset stradaiuþi: EeE 47, J. 38

Moyfes ekfzan baufloms mums ir pawælæis tadas ar akminnems nomætat. EeE 47, J. 8

Arī ciešamās kārtas formas ir atbilstīgas –

Meifter, ta fēwa taggadin v3 karfju darbu ir panakta .. (ir laulību pārkāpusi) .. EeE 47, J. 8

Ciešamās kārtas palīgverba funkcijā Elgers biežāk izmanto verbus *tapt, būt, retāk – kļūt* –

Vnd *ka te mæcæs, ia tē ne kliuft futiti?* EeE 116, Pāv. v. rom. 10.

Vairāki varianti ir īstenības izteiksmes nākotnes formu izvēlē, tai skaitā formas, kas raksturīgas vidusdialekta izloksnēm. Konsekvences gan pietrūkst. Elgers labi nošķir vienkāršo un salikto nākotni, labi atveidojams laiku secību –

Tapæc kas necēnigi no f3a mai3e ædīs .. *tas būs no3ed3is pe ta Kunga mefa vnd afsin*. EeE 91, Pāv. v. kor. 1

Daudzskaitļa 2. personas galotnēm mēdz būt papildinājums *-a*: .. *iūs raudafēta vnd waidafeta vnd ta pa3saul feuw precafes* .. EeE 83, J. 16

Pirmās konjugācijas verbiem *nākt, lūgt, tapt, mirt* Elgers 3. personas nākotnes formu bieži veido ar patskaņa *ī* iespraudumu starp sakni un nākotnes piedēkli (*nācīs, lūd3īs, tapīs, mirīs*) gluži kā Vidzemes vidienes izloksnēs (Endzelīns 1951, 855), kas ir Elgera dzimtā puse –

Ja dywwi no iums wyrfu zemmes wenapratige par kāda lēta, kattra te gribbæs, lud3īs, tas tems notiks .. EeE 44, Mat. 18

Bet ta ftunda nāka / vnd jau ir / kad te yfteni pelud3ætaie pelud3is to tæwu. ET 75, J. 4

Vnd *ykwens katters džiwo vnd tycece ekfzan man, mūžam ne myrris*. EeE 53, J. 11

.. *pæc dywwems dēnems būs Leladēna, vnd tas cilwæku dæls tappis nōdōts* .. EeE 60, Passio

Swæti ir kattri waida vnd rauda: aifto te taps eprecenati: Swæti ir kattrems alkft wnd kalft pæc taijnibas: aifto te tappis pæædenat. EeE 136, Mat. 5

Savukārt verba *atrast* 2. personas nākotnes formu Elgers darina bez piedēkļa *-ī-*: *attrafsi, attrafset* –

Tapæc eyta v3 tems êlems, vnd wyfsus kattrus iûs attrafset, aicenaieta kažas. EeE 110, Mat. 22

Eyta .. vnd tudelin attraffet pejeta wenu æzelmâta .. ET 109, Mat. 21

Swæti ir te milefirdigi: aifto te milefirdibas attrafsi. EeE 136, Mat. 5
Verbam *krist* Elgeram ir nākotnes formas varianti *krittis, krÿs* –
.. *katters v3 f3o akmin krittis, tas klius dauzits; vnd v3 ko winf3* (akmens) *krÿs, to winf3 sagraudis.* EeE 40, Mat. 21

Šādas verba nākotnes formas ir redzamas arī citos 16.–17. gs. rakstos un līdzīgi ir veidotas augšzemnieku un tāmiskajās izloksnēs (Endzelīns 1951, 853, 675. §).

Retumis gadās arī perifrastiskas nākotnes formas ar palīgverbu *būt* un nenoteiksmi –

Vnd wyfsi Dewa Engelli bûs to pelugt. EeE 11, Pāv. v. ebr. 1

.. *tas katters Dewu milo, arid3an fauwu brali bûs milôt* EeE 90, J. 1. v. 4

Endzelīns par šiem darinājumiem raksta, ka tautasdziesmās, piemēram, *es tev būšu palīdzēt*, tie „gadās gandrīz vai vienīgi dziesmās no austrumu apgabala, tā ka varbūt – bet ne katrā ziņā – ir jādodomā par krievu ietekmi” (Endzelīns 1951, 860, 678. §).

Šķiet, par ģermānismu atzīstams veidojums ar nenoteiksmi un modālo verbu *gribēt*, ja konteksts norāda uz darbības norisi nākotnē –

Ja es næræd3æs .. tås nagglo 3ÿmes .. tad es to ne gribbu tyccæta. EeE 118, J. 20

Ja es neredzu naglu zîmes .. es neticēšu. JD 198

Nisi videro in manibus eius signum clavorum ..; non credam. NTL 316

Pallec ar man ar mēru, es teuw gribbu wyfsu makfat. EeE 112, Mat. 18
Sal. *Patientiam habe in me, et reddam tibi.* NTL 51

Pavisam reti (pa vienam piemēram) ir teikumi, kur Elgers nākotnes izteikšanai verba personas formas vietā licis lietā senu verbāladjektīva (Endzelīns 1951, 310, 150. §; 926, 718. §) formu *nācins* un ciešamās kārtas tagadnes divdabi *nākams* –

.. *3æleſtiba vnd mērs no to kas ir; vnd katters by, vnd katters wæl nācins ir.* EeE 133, J. atkl. 1

Žēlastība jums un miers no tā, kas ir; kas bija un kas nāk .. J.D. 388

Sal. .. *qui est et qui erat et que venturus est.* NTL 632

.. *to ko tas dzirdæs, to tas runnas, Vnd kas nākams ir; to tas iums sludenas ..* EeE 84, J. 16

Sal. .. *viņš .. runās to, ko dzirdēs, un darīs jums zināmas nākamās lietas.* JD 187

Sal. .. *sed quacumane audiet, loquetur et, quae ventura sunt.* NTL 303

Šo infinīto formu izvēli acīmredzot nosacījis teksts latīņu valodā ar futūra aktīvo participu *venturus*, *ventura* (verba supīna celms *vent* + participa izskaņa – *ūrus*, *a*, *um*: *ventūrus*, kopā ar atbilstošo palīgverba *esse* vienskaitļa vai daudzskaitļa formu: *ventūrus est*, *ventūra sunt*. (Čerfase, Fomina, Zicāns 1974, 144, 228). Latviešu valodā šāda divdabja nav, tāpēc Elgeram bija jāmeklē kāda tuvāka forma, un tas viņam it veiksmīgi ir izdevies. Jāpiezīmē, ka teksts no Jāņa atklāsmes grāmatas (*katters wæl nācins ir*) nav ietverts Elgera evaņģēliju tulkojuma 1672. g. izdevumā, neatradu to arī agrākajos evaņģēliju fragmentu tulkojumos. Taču citos 17. gs. tekstos, piemēram, Manceļa, Glika tekstos, šī forma nav sveša (Llvmsa 466, 467).

Vēlējuma izteiksmes formas verbālajā predikācijā saistās ar lietvārda vai vietniekvārda nominatīvu. Tās visbiežāk izmanto saliktā pakārtotā teikumā ar nosacījuma, nolūka, retāk salīdzinājuma vai veida apstākļa palīgteikumu. Piemēri nosacījuma izpausmei –

Ja butati iūs no fzas pafzaules byiuŕzi, tad butu ta pafsaula sauwus miloiufa. EeE 134, J. 15

Ja iūs man būtat miloiuŕzi, tad būtat iūs sauw preciauŕzes, ka es pe to tæwu êmu. EeE 87, J. 14

Kā redzams, Elgera tekstā ir diferencētas verbu personu galotnes.

Ir kāds ļoti interesants salikts pakārtots teikums ar vēlējuma izteiksmi, kurā nosacījuma palīgteikumā ir Elgera darināts vārds *paikŕsenāt* (ME III 35 – *pa-īsināt*) –

Vnd ia fzas denas ne taptu paikŕfenatas, tad ne taptu wyfsi cilwæki fwæti: bet to yzrædŕæto pæc tōpi tās dēnas paikŕfenatas. EeE 115, Mat. 24

Tas ir Vidzemes vidienes izloksnēm raksturīgs skaņas *k* iespraudums *s*, *z* vai *š*, *ž* priekšā – *īkss*, *svieksts*, *ecēkšas*, *plaukšas* u. c. (Rudzīte 1964, 99–100). Elgera tekstā ir īpašības vārds *īkss* –

Tad faccia tems JESVS: Wæl wenu ikŕa layku es ar iums æfmu .. EeE 56, J. 7

Šie fakti atgādina par Elgera cilmi no vidzemniekiem un viņa vēlmi darbā izmantot dzimtā novada valodu.

Vēlējuma izteiksme it parasta ir nolūka palīgteikumā –

.. wyfsi Runnaskungi .. turæia runnas par JESVM, ka te to ŕuddenatu
.. EeE 68, Passio

Taču Elgers daudzkārt nolūka izteikšanai izmanto ne palīgteikumu, bet nenoteiksmi, it īpaši aiz virzības verba –

Vnd tur bya Paggan kattri nākuŕi byā Dewu lūgt fweta denā. ET 107, J. 12

Sal. *Starp tiem, kas bija atnākuši svētkos, lai pielūgtu, bija daži grieķi.* JD 177

Elgers šais konstrukcijās neseko latīņu tekstam, kur nolūku biežāk izsaka ar palīgteikumu un kondicionāli. Viņš raksta vienkāršu teikumu ar nolūka nenoteiksmi –

Ta êt pe kappas raudat. ET 94, J. 11

Sal. *Vadit ad monumentum, ut ploret ibi.* NTL 287

Sal. .. *viņa iet uz kapu, lai tur raudātu.* JD 175

.. *ludza wēns Pharifæers JESVM ar feuwiu æft.* ET 226, L. 7

Sal. *Rogabat autem illum quidam de pharisaeis, ut manducaret cum illo.* .. NTL 178

Sal. *Bet kāds no farizejiem viņu lūdza, lai viņš pie tā ēstu.* .. JD 108

Retāk sastopams pakārtots teikums ar veida apstākļa palīgteikumu, ko ievada salīdzinājuma saiklis *it kā*. Verbs vēlējuma izteiksmē izsaka iespējamību –

.. *tas tappa prekŕzan winiu aprunnats, yt ka būt tas tam sauwu mantu aptêræis.* EeE 98, L. 16

Vienkāršā teikumā ar vēlējuma izteiksmi izteikta vēlēšanās –

Vnd winß faccia: kungs ka es warrætu rædzæt. ET 34, L. 18

Atstāstījuma izteiksme Elgera evaņģēlijos nav produktīva. Ir dažas darbības vārda *būt* divdabja *esots* formas, kas lietotas atstāstījuma izteiksmes **pozīcijā** – netiešajā runā, tātad infinita forma personas formas funkcijā –

Bet kad tas Barribafargs to wynu baudia, katters by vdens byis, vnd nezinnaia no kurrems tas æfsôt. EeE 20, J. 2

.. *waicaia tas, ar tas cilwæks no Galilæa æfsots.* .. EeE 69, Passio

Latīņu valodā atstāstījuma izteiksmes nav. Tas varētu būt iemesls, kāpēc tik maz šo formu ir Elgera tekstā.

Ir kāds interesants teikums, kurā redzama būtiska atšķirība izteiksmju formu izvēlē abos Elgera tulkojumu izdevumos. 1640. gada rokrakstā:

.. *fzim Simon Peters dewwe zyme, ka tam by yztauiat, kas tas būtu, no ko winß sakka.* .. EeE 63, Passio

1672. g. publicējumā:

.. *ßam Simon Peters dewwe zyme / ka tas yftauiatu kas tas effotu / no ko winß fakka.* .. ET 118, Passio

Vecākajā, rokrakstā glabātajā variantā apzīmētāja palīgteikumā verbs ir analītiskā debitīva formā *by yztauiat*, papildinātāja palīgteikumā – vēlējuma izteiksmē – *būtu*. Jaunākajā, pēc 30 gadiem publicētajā variantā pirmajā palīgteikumā vēlējuma izteiksme *yftauiatu*, otrajā tāda hibrīda atstāstījuma un vēlējuma izteiksmes forma, saistījumā neiederīga lokāma divdabja forma: *kas tas* – nominatīvs, *effotu* it kā akuzatīvs. Elgers varbūt samulsumā prātojis, kā būtu labāk. Jāpiezīmē, ka šis teksts ir no nodaļas par Kristus ciešanām – Passio,

kura nav evaņģēlijos, tātad nav arī latīņu tekstā grāmatā „Novum Testamentum Latine”.

Vajadzības izteiksmes formas Elgera tekstā ir tikai dažas – *jāēd, jāmaksā, jārunā, jāsaka, jātiesā*, taču ar tām saistās ne tikai nomena nominatīvs, bet arī datīvs –

Simon man ir teuw kas iasak. EeE 128, L. 7

Veidojas salikts gramatiskais centrs ar atšķirīgu predikatīvo modeli, tāpēc to analizēsim citā raksta sadaļā.

Ar pavēles izteiksmi Elgera tulkojumos veidotas vairākas predikatīvas konstrukcijas:

- 1) darbības vārds pavēles izteiksmes 2. personā (retāk 1. pers.) ar implicītu teikuma priekšmetu, tātad potenciāli sadalāms gramatiskais centrs – *nāc, nāciet! dari, dariet! eima!*;
- 2) darbības vārds pavēles izteiksmē savstarpējā atkarībā ar vietniekvārdu – *nāciet jūs visi!*;
- 3) darbības vārds pavēles izteiksmē savstarpējā atkarībā ar lietvārda vokatīvu – *Meitiņa, celies!*

Tuvāks verbālās predikācijas pamattipam ar nomena nominatīvu subjekta pozīcijā un darbības vārdu personas formā N/Pron ↔ Vf ir kondominācijas paveids Pron_{1,2n} ↔ Vf_{1,2}, kurā subjekta pozīcijā ir vietniekvārds, biežāk personas vietniekvārds, jo pavēles izteiksme 2. vai 1. personā nemēdz saistīties ar lietvārda nominatīvu.

Elgera tulkojumos līdzīgi kā mūsdienu latviešu valodā personu vietniekvārds pie pavēles izteiksmes 1. un 2. personas lietots tad, ja darītājs ir izcelts –

Tad faccia Thomas .. v3 tems mācekles: Eima mæs aridfan vnd mirftam ar winiu. EeE 53, J. 11

Nācēt f3ur pe man wyfsi kattri iūs ar darbems vnd ar bædams apgrutenati æfsæta .. EeE 121, Mat. 11

Eyta iūs aridfan ekf3an mannu wynudar3u .. EeE 24, Mat. 20

Vietniekvārds var tikt paplašināts ar kādu emocionālu raksturojumu, veidojot uzrunas grupu –

Tu blædis y3wælc pirmak to balki y3 fauwu acci: vnd tad paluko, ka tu to f3abbarga y3 tauwu braliu acci y3wæлке. EeE 91, L. 6

Eyta nōft no man iūs noladæti mūžigu vgguni, katters pataifits ir tam welnam .. EeE 33, Mat. 25

Nacæt f3ur ius fwætiti manna Tæwa .. EeE 32, Mat. 25

Atšķirīga predikatīva konstrukcija veidojas, ja savstarpējā atkarībā saistās uzruna – **lietvārds vokatīvā** ar verbu pavēles izteiksmes 2. personā – Sv ↔ Vf₂ –

Bæd3 noft Sathan .. EeE 32, Mat. 4

Vnd *winf₃ faccia*: *Meifter fakki*. EeE 128, L. 7

Meitina celles aukfzan. Vnd *ta meita cælas aukfzan*. EeE 114, Mat. 9

Kā latviešu valodā parasti, tā arī Elgera tekstā visbiežāk ar pavēles izteiksmi izsaka mudinājumu vai aizliegumu tikai ar verba 2. personas formu – bez eksplīcīta subjekta – Vf_{2 imp}. Varianti ir ļoti dažādi veidotas (Llvmsa 2002, 436) personas formas –

Celles aukfzan, iem tauwu gultu vnd ey maias. Vnd *tas cæles aukfzan, vnd gaia maias*. EeE 110, Mat. 9

Milôte fauwus enaidnekus, darraita lab tems, kattri iūs enide, vnd ludzæt par tems, kattri iums pæcstelle ('vajā') vnd *nepattēs apmello* .. EeE 30, Mat. 5

.. vnd *fakkæta patteiciba allažin* .. EeE 111, Pāv. v. ef. 5

Ne addodaita liaunu par liāunu .., *bet turpretty wælaita labbu* .. EeE 95, Pēt. 1. v. 3

.. *tad vzlukoiat vnd pacellet fauwus galwas aukfzan* .. EeE 5, L. 5

Šķiet, parastākā ir daudzskaitļa 2. personas forma ar galotni *-iet* (rakstīts *-æt*).

Pavēles izteiksmes 3. personas formas izveidei Elgers izmanto partikulu *lai* –

Ikwens starpa iums ley gada vnd dzennas pæc tems labbakems dawanems .. EeE 131, Pāv. v. kor. 12.

Ir rosinājuma konstrukcijas, ko Elgers veidojis nepavisam ne pēc latīņu valodas, bet pēc vācu valodas parauga. Tas ir rosinājums daudzskaitļa 1. personai –

Tapæc laidet mums Dewu milôt, aifto Dewus ir mums pirmak milois. EeE 90, J. 1. v. 4

Sal. *Milēsim, jo viņš ir mūs pirmais mīlētājs*. JDP 391

Sal. *Nos diligimus, quoniam ipse prior dilexit nos*. NTL 623

Sal. *Laffet uns ihn lieben, denn er hat uns zuerft geliebt*. NT 448

Konstrukciju veido 1. personas vietniekvārda datīvs *mums*, kas ir objekts verba formai *laidiet (laffet)* un reizē subjekts pamata verba nenoteiksmei *mīlot (lieben)*. Pēc vācu valodas parauga šis teksts veidots arī agrākajos Jaunās Derības tulkojumos, gan arī vēl ar konstrukcijas paplašinājumu *mīlēt – mīlu turēt – 1587. gadā* –

Laideth mums to myle thurreet / aefto thas gir mums pirmake myleis. EuE Sij

1631. gadā – *Laideeta mums to (Deewu) mylot / aifto wings gir mums pirmahk myloyis*. Manc. V. m Ev v Ep by

Verba formas *laidiet* vietā Elgera tekstos biežāk ir partikula *lai* – *Tapæc lay mums pameft tôs tumpfas darbus, vnd apterptes ar gaisfibas bruniemis: Lay mums godige ftaigat lyd₃ ka dena* .. EeE 5, Pāv. v. rom. 13

2001. gada teksts: *tāpēc noliksim tumsības darbus un tērpsimies gaismas bruņās*. JDP 268

1587. gada teksts: *Thad laideth mums nolickt tō darbes tās tumpßibes vnd apwilckit tōs Brruniges tās Gaifybes*. E u Ep Aij

1631. gada teksts: *Tapehts laideta mums nolickt tohs darbus tahs Tumbßibes vnd apwillkt tahs Bruņņas tahs Gaifchybas*. Manc. V. m. Ev v Ep 4

Pēc līdzīga parauga Elgers veido rosinājuma konstrukcijas ar akuzatīvu –

Laydēt tōs (sētos augus) abby lydž augt yž to pliāuwamu layku .. EeE 22, Mat. 13

Sal. *Laffet beides miteinander wachfen bis zu der Ernte .. NT 31*

Sal. *Lai aug abi kopā līdz pļaujai .. JDP 28*

Pret šādu vācisku rosinājuma konstrukciju latviešu gramatiku autori ir protestējuši jau 17. gadsimtā. Piemēram, Jānis Langijs raksta, ka, tulkojot vācu *Laffet uns gehen. Laffet uns danck fagen ...*, latvieši nesaka *Laidiet mums iet. Laidet mums pateizib' satziht ...*, bet lieto īpašu vārdiņu *Lai: Lai māhs eetam. Lai māhs pattetizib' sackam* (Langijs 1685, 414) vai arī iztiek ar vienu pašu vārdiņu „*Eim / kā latīnis (Lateiner) saka: / Eamus*” (Langijs 1685, 394). Varbūt ir vietā atzīmēt, ka lielākā daļa šo rosinājuma teikumu ar subjekta datīvu ir ne no evaņģēlija teksta, bet no apustuļu vēstulēm – no Jāņa 1. vēstules, no Pāvela vēstulēm. Šie teksti ir rodami ne visos evaņģēliju un epistulu fragmentu krājumos, piemēram, to nav Elgera 1672. gada evaņģēliju izdevumā.

* *
*

Verbāla predikācija ar nomena **ģenitīvu** (piemēram, *Tēva nav mājās; Atbildes nav*) Elgera evaņģēliju tulkojumos nav raksturīga.

* *
*

Konstrukcijas ar subjekta **datīvu**

Latviešu valodā ir vairākas teikumu konstrukcijas, kur subjekta pozīcijā ir nomena datīvs: 1) tie ir teikumi, ar kuriem izsaka vajadzību – *man ir jāstrādā*; 2) teikumi, ar kuriem izsaka piederību – *man ir laiva, man nav laivas*; 3) teikumi, ar kuriem izsaka kādas personas fizisku vai psihisku stāvokli – *man slāpst, man riebjas* (Freimane 2008, 92–98).

Konstrukcijas vajadzības izteikšanai

Elgera tulkojumos ir vērojami vairāki predikācijas veidi, ar kuriem izsaka nepieciešamību veikt kādu darbību vai noliedz kādas darbības vai stāvokļa lietderību.

1. Atšķirībā no mūsdienu latviešu valodas, kur šim nolūkam parasti izmanto vajadzības izteiksmi (*man tas ir jādara, man tas nav jādara*), Elgera tekstos biežāk veidots teikums ar **darbības vārda nenoieksmi kopā ar palīgdarbības vārda būt 3. personas formu**, kas ir savstarpējā atkarībā ar darītāja jeb personas datīvu – $\text{Pron}_d / \text{S}_d \leftrightarrow \text{Vf}_{\text{deb}}$

Teuw būs Dewu tauwu kungu pelugt. EeE 32, Mat. 4

Arturs Ozols šo konstrukciju, kas ļoti bieži sastopama arī latviešu tautasdziesmās, atzīst par „analītisko latviešu valodas vajadzības izteiksmes jeb debitīva formu” (Ozols 1961, 91).

Analītiskā debitīva semantika nav vienvēidīga. Ar to var izteikt kategorisku pavēli vai aizliegumu, kā tas ir baušļos –

Teuw būs Tæwu vnd mâte cēnit .. EeE 44, Mat. 15

Teuw ne būs nokauwt .. EeE 95, Mat. 5

Atbilstošajā latīņu tekstā mēdz būt verbs imperatīvā –

Honora patrem tuum et matrem. NTL 41

Ar analītisko debitīvu Elgers izsaka vēlamu nākotni bez īpaša kategoriskuma –

Vnd kur es æfmu, būs aridzan mannam kalpam būt .. EeE 130, J. 12

Tapæc pe winia auglus būs iums to pazyt. EeE 97, Mat. 7

Norisī nākotnē bez kategoriskuma uzsvērums paūz arī vēlākie latviešu tulkojumi un latīņu teksts –

.. *kur Es esmu, tur būs arī mans kalps.* JDP 180

.. *et ubi sum ego, illic et minister meus erit* .. NLT 191

Arī šaubas, pārdomas Elgers izsaka ar analītisko debitīvu –

Bet tas Nammu turætais jaccia pe seuw pafzam: Ko būs man darrit ..

EeE 98, L. 16

Sal. *Ko es tagad darīšu, jo mans kungs man atņem nama valdīšanu?*

JDP 128

Sal. *Quid faciam, quia dominus meus anfert ame vilicationem?* NTL

213

Latīņu tekstā te (un vairākos citos atbilstošajos teikumos) lieto ta konjunktīva forma. Palīgdarbības vārda *būt* pagātnes vai nākotnes formas izvēle var būt saderīga ar iespējamo darbības laiku –

Es tu kattram nākt bus, ieb būs mums cittu gaidīt? EeE 6, Mat. 11

.. *atnāce tas layks ka tai (Marijai) by wæftes* ('dzemdēt'): *vnd ta wæd-dæx sawwu pirmodzimtu dælu* .. EeE 9, L. 2

Taču ir teikumi, kur ar palīgdarbības vārdu pagātnē veidots teksts par norisi nākotnē –

.. *mæs cerræiam ka tam by Ifrael yzpeftit* .. EeE 77, L. 24

Vnd winf3 wena antworta by dabbuiys no to fwætu Garru, ka tam ne by to nawe rædzæt pirmak, ekam tas to Christu Kungu by rædzæis .. EeE 119, L. 2

2. Vajadzības izteiksmes formas ar prefiksu *jā-* (*jāsaka, jāēd*) no analītiskā debitīva atšķiras ne tikai formas ziņā, bet arī sintaktiskās konstrukcijas ziņā: tajā iesaistās verbs + darītāja datīvs, un arī darbības objekts, parasti nominatīvs – $\text{Pron}_d/\text{S}_d \leftrightarrow \text{Vf}_{\text{deb}} \leftrightarrow \text{Pron}_n/\text{S}_n$

Simon man ir teuw kas iasak. EeE 128, L. 7

Man ir wēna barriba iaædu, katru iūs neziñmat. EeE 47, J. 4

Teikums izsaka vairāk esamību un reizē piederību, mazāka ir vajadzības nozīmes nianse. Piederības objekta pozīcijā nolieguma teikumos mēdz būt vārdforma *nenieku* –

Tan laykan, ka daudzi liaudis ar JESV bya, vnd tems neneku iaæde by, faaicena JESus fauwus maceklus pe feuw, vnd Jaccia tems: Man ir žælu to liaužo: vnd tems neneka ir iaæda .. EeE 96, Mar. 8

Objekta pozīcijā Elgers izmanto arī vārdformu *daudzu*, apstākļa vārdu *daudz* –

Wæl daudzu man iums ir iasakka, bet iūs newarreta to taggadin paneft. EeE 83, J. 16

Daudz man no iums iarunnat, vnd iatēfôt. EeE 37, J. 8

Sal. *Daudz kas Man par jums jārunā un jāspriež*. JDP 17

Sal. *Multa habeo de vobis loqui et iudicare*.. NTL 275

Verba vajadzības izteiksmes formās ir liels raibums: ir *iaæadu, ir iaæda, iaæde by, ir iasak, ir iasakka, iarunnat, iatēfôt, ne by iamaxfa*. Tas laikam liecina par Elgera nedrošību šīs formas īsti iederīgā lietošanā, jo tā ir vēl jauna latviešu rakstu valodā. Pēteris Vanags pa visiem 16. un 17. gs. pirmās puses rakstu pieminekļiem saskaitījis astoņpadsmit debitīva formas (neskaitot atkārtojumus), bet Elgera evaņģēliju un epistulu krājumā, kuru mēs šobrīd analizējam, – deviņas. Vanags rāda latviešu verba debitīva formu paralēles ar vācu valodu *haben* + infinitīvs (Vanags 2000, 145–148), taču tādas pašas paralēles ir vērojamas ar latīņu valodas verbu *habēre* + infinitīvs:

Simon, man ir teuw kas iasak. EeE 128, L. 7

Simon, ich habe dir etwas zu sagen. NT 136

Simon, habeo tibi aliquid dicere. NTL 179

Latviešu valodas īpatnība ir subjekta datīvs nominatīva vietā un verba personas forma vācu un latīņu nenoteiksmes vietā, objekta pozīcijā latviešu valodā nominatīvs, vācu un latīņu – akuzatīvs. Tā

ka par sintaktisku aizguvumu šo vajadzības konstrukciju gan nevar uzlūkot.

3. Elgers ir atradis iespēju izteikt nepieciešamību **ar leksisku līdzekli – ar vārdformu vajag**. Ar šo vārdu veidotas vairākas sintaktiskas konstrukcijas.

1) Saistībā ar cita verba nenoteiksmi rodas sinonīmija vajadzības izteiksmei –

Man waiag darryt ('man jādara') *tôs darbus, ta, kas man ir sýtyis ..* EeE 51, J. 9

Es æfmu wenu tyrummu pircis, vnd man waiag yzēt to apraudzīt .. EeE 92, L. 14

2) Nenoteiksmes pozīcijā var būt palīgteikums –

.. nu zinnam mæs ka tu wyfzunotul zinni, vnd ne ir waiag, ka teuw kas iauta. EeE 84, J. 16

Kas ma3gats ir; tam newaid waiag, ka kaias wen ma3gat .. EeE 62, Passio

Tad teikums izsaka kādas norises, kādas situācijas vēlamību, nepieciešamību vai nevajadzību.

3) Vārdforma *vajag* ir lietota arī bez saistības ar verbu –

Pyrc kas v3 Leladēna waiag .. EeE 63, Passio

.. kas pe tauwu mēru teuw waiag .. EeE 99, L. 19

Veidojas nomināls teikums: '*kas uz Lieldienām vajadzīgs*'; '*kas tavam mieram vajadzīgs*'.

Predikācijas noliegumam vai uzsvērtam apgalvojumam Elgers iesaista verbu *būt* saītiņas funkcijā –

.. par taifnems, kattrems ta grækuwaidafzanna ('atgriešanās no grēkiem') *ne ir waiag.* EeE 93, L. 15

Tems wæfselems newaid waiag arftu, bet tems newæfselems. EeE 133, Mat. 9

Tam kungam ir tas (ēzelis) *waiaga ..* EeE 59, Mat. 21

Aifto iufu debbefso Tæws zin, ka iums wyfsi f3e waiag ir .. EeE 105, Mat. 6

Nedaudz variējas *vajag* apkaimes komponenti: subjekta pozīcijā parasti datīvs – *kattrems, wæfselems, teuw, iums*, bet objekta funkcijā visbiežāk nominatīvs – *tas, wyfsi, grækuwaidafzanna*, reti akuzatīvs – *waiag arftu*. Šāda divu nomenu apkaime nominālai predikācijai nav raksturīga (Beitiņa 2007, 177, 178), teikuma konstrukcija šķiet tuvāka ne nominālam, bet verbālam teikumam –

Sal. *Ne veseliem vajag ārsta, bet slimiem.* JD 22, Mat. 9

Ir zināms, ka vārdforma *vajag* ir aizguvums no lībiešu īpašības vārda *vajāg* (ME IV, 455; Karulis 1992 II, 472). Mūsdienu latviešu valodā vārdformu *vajag* uzlūkojam par darbības vārda

vajadzēt tagadnes 3. personas formu ar samērā biežu lietojumu. Elgera evaņģēlijos verbs *vajadzēt* konstatēts tikai vienu reizi (Draviņš, Ozola 1976, 148) –

.. *kliū wēns lēls bads tay pafzai zemmei; vnd winf3 efaka waiaf3et.*
EeE 41, L. 15

Verba semantika ‘*ciest trūkumu*’ gan ir patāla mūsdienu verbam *vajadzēt* ‘būt nepieciešamam’. Elgers ir izmantojis lietvārdu *vajadzība* (3 vārdlietojumi) – arī ar nozīmi ‘trūkums’ –

.. *ka tas war dôt, kam petrukft, vnd kas waiadzība cēf3a.* EeE 110,
Pāv. v. ef. 4

Arī citos 16.–17. gs. tekstos vārdi *vajag*, *vajadzēt* lietoti ļoti reti, tapēc būtu interesanti izpētīt, kad un kā vārdi ienāk un nostiprinās latviešu valodā, kā veidojas to formas un sintaktiskās funkcijas.

Piederības konstrukcijas

Piederības konstrukcija latviešu valodā atšķiras no evaņģēliju oriģinālvalodas – latīņu valodas piederības verbu *habēre, esse (piederēt, būt)* apkaimes locījumu lietojuma ziņā –

.. *wenam garram* (dat.) *newaid mēsa vnd kauli* (nom). EeE 79, L. 24
Sal. .. *spiritus* (nom.) *carnem* (akuz.) *et ossa* (akuz.) *non habet.* NTL
245

Kam aufis ir dzirdet, ley dzird. EeE 27, L. 8

Sal. *Qui* (nom.) *habet aures* (akuz.) *audiendi, audiat.* NTL 180

Latīņu **nominālai** piederības konstrukcijai ar subjekta nominatīvu un piederības ģenitīvu (*haec domus patris est* – ‘šis nams ir tēva’) (Gulbis 1935, 112) atbilstošu Elgers veido latviešu valodā vairāk parastu teikumu ar darbības vārdu *piederēt*, subjekta datīvu un objekta nominatīvu –

Tad dōdata tam Keyferam kas Keyferam pedæer; vnd Dewam kas Dewam pedæer. EeE 113, Mat. 22

Sal. *Reddite ergo, quae sunt Caesaris, Caesari et, quae sunt Dei, Deo.* NTL 63

Bet wens algats, katrs ne ir wens gans, kam tās awwis ne pedæer. .. bæge.. EeE 81, J. 10

Sal. .. *mercennarius et, qui non est pastor; cuius non sunt oves proprii .. fugit ..* NTL 282

Ja darbības vārds *piederēt* konkrētajā tekstā neiederas, Elgers arī veido nominālu piederības konstrukciju –

Ko ius turræta no Christo? Kam dæls ir tas? Tē atfaccia winiam: Dau-ida. EeE 108, Mat. 22

„*Cuius filius est?*” *Dicunt ei: „David”.* NTL 64

Datīva iesaistījums nominālā piederības konstrukcijā (*kam dēls*) varētu būt Elgera dzimtās puses Vidzemes (varbūt lībisko) izlokšņu ietekme (Putniņš 1985, 209–210; Endzelīns 1951, 575, 425.š; Rudzīte 1064, 23).

Ir teikumi, kuros Elgers tieši atdarina latīņu piederības konstrukciju: subjekta nominatīvs + verbs + objekta akuzatīvs –

*Kungs / tu ne turri newēnu trauku / ár ko tu smelt war .. ET 74, J. 4
.. mērs wyrfu zemmes tēms cilwākems, kattri labbu pratu turru.* EeE 9, L. 2

.. tauws bralis tur ko pretty teuwm, tad .. EeE 96, Mat. 5

Sal. *.. frater tuus habet aliquid adversum te ..* NTL 10

Piederības nolieguma konstrukcijās ar verbu *nebūt* objekts latviešu valodā parasti ir ģenitīvā, taču Elgera tulkojumos visbiežāk ir nominatīvs –

.. Sakalta ta (sēkla), aisto tai ne by fliappums .. EeE 27, L. 8

Ta fewa atbildæia: Man newaid wýrs. EeE 46, J. 4

Pavisam reti noliegumā gadās ģenitīvs –

Tems newaid wyna. EeE 19, J. 2

Par dywwi fimpti kaufems maizas newaid [tems] gan, ka ykwens ma-kienit no tems dabbuitu. EeE 48, J. 6

Pēdējā piemērā gan ģenitīva lietojumu vēl prasa arī mēra apstākļa vārds *gan* – ‘tiem maizes nav gana’. Jāatzīmē, ka arī citās konstrukcijās, ne tikai piederību izsakot, Elgers ļoti reti lieto ģenitīvu, kur to mūsdienās vajadzētu, piemēram, ar apstākļa vārdu *daudz* –

Manna Tæwa namma ir daudzē maiewētas. EeE 122, J. 14

Retumis gadās dalāmais ģenitīvs –

.. apwilka tē wēna lela kōpu žiwu. EeE 94, L. 5

Nominatīvs vai datīvs ar vienpersonas verbu

Latviešu valodā ir verbi, kas var saistīties ar subjektu vai nu nominatīvā, vai datīvā ar kādu atšķirīgu nozīmes niansi, varbūt arī ar formas variantu –

es salstu – man salst

man liekas – es liekos

es slāpstu – man slāpst

man šķiet – es šķietos

es gribu – man gribas

Šie verbi parasti izsaka subjekta stāvokli vai attieksmi pret kaut ko – pret kādu darbību, norisi, faktu, vērtē to. Bieži tie ir vienpersonas verbi, tas ir, praktiski sastopami tikai 3. pers. formā.

Elgera tulkojumos var vērot paralēlus šo konstrukciju veidojumus. Verbus, kas izsaka cilvēka fizioloģisku stāvokli – *tvīkt* ‘slāpt’, *iz-alkt* ‘izsalkt’ – Elgers saista vai nu ar izjutēja datīvu, vai nominatīvu –

*Saccia winf3: Man twikftu. EeE 73, Passio
JESVS sawca faccidams: Ja kam twikft / ley nāka pe man / vnd dzerr.
ET 100, J. 7_*

*Wyfsi kas no f3o vdeni dzær, atkal twiks: bet kas no to vdeni dzærs,
kattru es winiam dōs, tas mūzam ne twicis .. EeE 46, J. 4*

*Vnd kad winf3 czeterrdefmittas denas, vnd czeterdefmittas naktes by
gawæyis, y3alka tam. EeE 32, Mat. 4*

*.. aifto es æfmu y3alcis byis, vnd iūs man ne efsæt dewwuf3u æft. EeE
33, Mat. 25*

Swæti ir kattrems alkst vnd kalft pæc taifnibas .. EeE 136, Mat. 5

Kungs dōd man to vudenni, ley es ne kalftu .. EeE 46, J. 4

Darbības vārdu šķist Elgers saista ar subjektīva nominatīvu.

Mūsdienās sakām man šķiet, ka ..

*Simons atbildēja vnd faccia: Es skietu ka tas, kam tas wairak ir atlai-
dis. EeE 128, L. 7*

*Tapæc fakki mums : ko fkēetu tu, ar tas klaias tam Keyferam to nōmu
dōt, ab ne? EeE 113, Mat. 22*

*.. wyfsi kas iūs nokauws, skittis ka te Dewam wena kalpofsanna darre.
EeE 86, J. 16*

Katters fkiet tu no f3ims trims tas tuwakais by tam .. EeE 103, L. 10

*Verbu šķist, šķisties Elgers izmanto arī saitiņas funkcijā, piesai-
stot divdabi –*

*Tapæc katters feuw skiet stawots, ley peluko ka tas ne krita. EeE 99,
Pāv. 1.v. kor.*

Šādā konstrukcijā nominatīvs iederas arī mūsdienās –

Tādēļ, kas šķietas stāvam, lai pielūko, ka nekrīt. JDP 284

Vēl piemērs – ar nelokāmo divdabi un predikāta akuzatīvu –

*Aifto ia kas fkietas feuw ko .. æfsam, vnd dōk neneku ir; tas feuw pattim
pewiliās .. EeE 105, Pāv. v. gal. 6*

*Sal. Jo, ja kāds domā, ka viņš kas esot, nebūdams nekas, tas pieviļ
pats sevi. JDP 314*

*Verbu likties Elgers saista ar subjekta nominatīvu un neno-
teiksmi –*

Ne alloiates: Dews ne lekas feuw fmētēs. EeE 105, Pāv. v. gal. 6

Subjekta nominatīvs te ir tiklab latviešu, kā latīņu valodā –

Nepievilieties, Dievs neļaujas apsmieties. JDP 315

Nolite errare: Deus non irridetur. NTL 502

Ir vienpersonas verbi, ko Elgers saista ar subjekta datīvu –

Szis ir mans milais dāls, pe ko man patyk, f3o klaujaita. EeE 37, Mat. 17

.. ne man penākas iums dōt .. EeE 39, Mat. 20

Swæta dena ir / teuw ne peftaias tauwu gultu næft. ET 49, J. 5

Šais teikumos verbs personas formā parasti piesaista neno-

teiksmi, kas ieņem nominatīva pozīciju. Arturs Ozols šādu infinitīvu kā **nomena ekvivalentu** (pasv. mans – M. B.) iesaka analizēt par tiešo teikumpriekšmetu, tātad ieskaita teikuma gramatiskajā centrā, piemēram –

Ēsti man gribējās.

Māte maizes man nedeva. 2893, 1 (Ozols 1961, 275, 361).

Vēl Elgera piemēri –

.. warræn man ilgoias fso Leladēnas iærinie ar iums æst. EeE 61, Passio

Rakt man negribbas, dedællæt es kaunos .. EeE 98, L. 16

Nonoteiksme predikācijā ar verba personas formu

Nonoteiksme savstarpējā atkarībā ar cita verba personas formu Inf↔Vf₃ latviešu valodā nav tipiska, taču ir iespējama, un, kā redzam, Elgers ir pratis veidot šādas konstrukcijas. Visbiežāk sader nonoteiksme ar verbu ciešamajā kārtā –

Jums ir dōts zināt paslæppenas lētas tas Dewa walftibas .. EeE 27, L. 8

To akceptē arī mūsdienu teksts, un ir pilna atbilstība latīņu valodā –

Jums ir dots zināt Dieva valstības noslēpumus .. JDP 113

Vobis datum est nosse mysteria regni Dei .. NTL 180

Nonoteiksme ar darāmās kārtas tagadnes 3. personas formu arī nav nepareizs saistījums, bet neparasts gan –

.. æft rōkas nema3gaf3as, ne darra cilwæku neski3tu. EeE 45, Mat. 15

Sal. *.. ēšana ar nemazgātām rokām cilvēku nesagāna.* JDP 34

Kā redzam, mūsdienu tulkojumā nonoteiksmes *ēst* vietā ir darīšanas lietvārds *ēšana*.

* *

*

Ārpus mūsdienu latviešu valodas konstrukcijām ir daļēji lokāmais divdabis ar *-dams* personas formas funkcijā, taču tas atbilst latīņu valodas gerundijam –

Meister, ko darridams war es to mū3iga d3iwof3anna dabbuit? EeE 102, L. 10

Sal. *Mācītāj, ko man būs darīt, lai iemantoju mū3īgo dzīvību?* JDP 121

Sal. *Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo?* NTL 193

Latviešu valodas senākā attīstības posmā, arī tautasdziesmās, šāds divdabja lietojums bija parastāks – jautājuma teikumā, piemēram,

Kur iedama tautu meita?

Kur nedama launadziņu? (Mīlenbahs 1907, 167)

Vācu valodnieks Hermanis Hirts par infinīto verbu formu plašāku lietojumu indoģermāņu sintakses vēsturē atzīst: „Infinītīvi un participi, kā mēs no atliekām vēl varam spriest, kādreiz ir lietoti finītā verba vietā” (Hirt 1934, 198).

Vienkopas konstrukcijas

Vienkopas konstrukcijas Elgera tulkojumos nav raksturīgas, var teikt, ka viņš no tām vairās un līdzīgi kā vācu valodā cenšas veidot „pilnu” divkoppu teikumu ar abiem teikuma virslocekļiem – teikuma priekšmetu un izteicēju – arī tad, ja informatīvi un strukturāli tas nav nepieciešams –

Bet tas notikkas, ka tas dedelneks nomire .. EeE 39, L. 16

Sal. *Es begab fich aber, daß der Arme starb* .. NT 164

Latīņu teksts šeit iztiek bez vietniekvārda –

Factum est autem ut moreretur pauper NTL 215

Vēl kāds liekvārdīgs piemērs –

Pālec pe mums, aifto tas grib wakkars tapt, vnd ta dena iau galloias.

EeE 78, L. 24

Latīņu tekstā te ir viens pats 3. personas verbs *advesperascit* ‘krēslo’ –

Mane nobiscum, quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. LTL 244

Vācu tekstā – *Bleibe bei uns, denn es will Abend werden, und der Tag hat sich geneigt* NT 187 teikuma priekšmeta funkcijā ir pat divi vārdi – lietvārds *Abend* (vakars) un formālās struktūras veidotājs *es* („prālundierendes *es*” – Volperte 1988, 16), izteicēja funkcijā divi verbi nākotnes izteikšanai *will werden* (būs).

Elgers acīmredzot izvēlējies sarežģītāko variantu, iespējams tāpēc, ka atzinis to par vairāk piemērotu reliģisko rakstu stilam.

Tās verbālās vienkopas konstrukcijas, ko Elgers izmanto, tiešām nemēdz piesaistīt subjektu.

1. Visbiežāk tās ir **pārejošu darbības vārdu ciešamās kārtas formas** dažādos laikos, biežāk nākotnē, bet arī tagadnē vai pagātnē –

Dodaita, tad taps iums dōts. EeE 90, L.6

Aifto ar to pafzu māru, ar ko iūs yzmærat, taps iums atkal emærots.

EeE 90, L. 6

Ta cilwæku dæls êt, ka tam nolikts, vnd no winiu rakstits ir. EeE 63,

Passio

Vnd tē Ganni .. slawæia Dewu par wyfsems ko tē by dzirdæufzi und rædzæiuufzi, lydʒ ka tems by faccits. EeE 10, L. 2.

Biežāk vēstījums ir īstenības izteiksmē, gadās arī vēlējuma izteiksmē –

.. ab kas ir tam ko pirmak dewwis, ka tam taptu atkal atmaksats? EeE 89, Pāv. v. rom. 11

Palīgdarbības vārdi – *tapt, būt, reti kļūt* –

Vnd kad winīam Sappini kliu peminnets, nogaia winʒ ekʒʒan Galileæ ʒemme ..EeE 16, Mat. 2

Gadās arī ģermānisms *stāvēt* saitiņas funkcijā –

Aifto ta ʒawa rakʒtits caur to Prophetu. EeE 17, Mat. 2

Ar šādu ciešamās kārtas konstrukciju var tikt veidots virsteikums, kas pakārto teikuma priekšmeta palīgteikumu –

Tad atminnæiu winīa mācekli ka rakʒtits ir : Tauwas nammas barfiba ir man ædusa. EeE 49, J. 2

No pafaules efakummu ne ir dzirdæats, ka kas aklupedʒimptam bût acis atwæris. EeE 52, J. 9

Šādā virsteikumā var saskatīt ne nesadalītu gramatisko centru kā vienkopas teikumos, bet eliptisku gramatisko centru ar izteicēju, kam subjekta funkcijā piesaistīts palīgteikums – *Kas nav dzirdēts? – Nav dzirdēts, ka akls piedzimis būtu acis atvēris.*

2. Verbāla vienkopas konstrukcijas veidojas ar **nenoteiksmi**, kas nemēdz piesaistīt subjektu. Elgera tekstā konstatēju divus tādus saliktus pakārtotus teikumus, kam palīgteikuma centrā ir nenoteiksme –

Bet kad tam ne by no kurrens / maksat / pawælaia tas kungs pardot feuv und sauwa fewa / und sauwus bærnus .. ET 202, Mat. 18

Kas maʒgats ir, tam newaid waiag ka kaias wen maʒgat, bet wiskim skifts ir .. EeE 62, Passio

3. Ar 3. **personas darbības vārdu** var veidot **nenoteiktas vai vispārinātas personas** teikumus –

Tad aridʒan nogaia Joseps no Galilæa no to pylli Nazareth Jōdu ʒemme Dauida pylli, katru dæwe Bethlehem, tapæc ka winʒ by no nammu .. EeE 9, L. 2

Aifto es fakka caur Dewa ʒælestiba, kattra man dōta ir, newēnam guddrakam bût, næka pedær; bet guddram [...] but ar mæru .. EeE 18, Pāv. v. rom. 12

4. Ar divkopu konstrukcijām robežojas teikumi, kuros ar **vienpersonas verbu saistīts subjekta datīvs** –

Kas ʒadzis ir, ley ne ʒogu wairs, bet labbak strada, vnd ar sauwems rōkems kolab pelni, ka tas war dôt, kam petrukft, vnd kas waiadziba cēʒa. EeE 110, Pāv. v. ef. 4

O fewa, lēla ir tauwa tycciba, teuw noték ka tu gribbi. EeE 5, Mat. 15

.. *ka tu es tyccæis, ta ley teuw nôtek*. EeE 30, Mat. 8

5. **Bezpersonas verbu**, kas izsaka attieksmi pret citu darbību, var papildināt nenoteiksme, kam vērojama gan objekta, gan subjekta nozīme –

Ar klaiaš Sabbatha dena wæfsel darrit? EeE 139

.. *ar preciba æft vnd lixmotes klaiaš* .. EeE 42, L. 15

Ne klaiaš tos mæft ekfzan Dewa skirfta: aifto tas ir afini nauda. EeE 68, Passio

Arī šādās konstrukcijās robežojas vienkopas un divkopu teikumi.

Te jāatzīmē fakts, ka vienkopas teikumu veidojuma un lietojuma daudzveidību nosaka **teksta stils**. Elgera laikabiedru – Georga Manceļa, Kristofora Fīrekerā, Jāņa Langija – vārdnīcās, kur it izvērstos šķirkļu skaidrojumos atainojas latviešu zemnieku ikdiena, lauku darbi, dabas norises, verbālu vienkopas teikumu ir daudzkārt vairāk. Elgera tulkojumā, it rūpīgi meklējot, konstatēju ap 20 ekscerpējamo piemēru, bet minēto autoru vārdnīcās – pāri par 300. Vārdnīcu šķirkļu teksti arī sintaktiski un morfoloģiski ir visai daudzveidīgi, piemēram, dabas norišu aprakstam bezpersonas verbi ir gan vienkāršā, gan saliktā teikumā –

Ar Wehja salft. Langijs 1685, 331

Wakkar bij šaşallis / bet nu ir atmittis. F I 16, F II 26

Kad no rihta šarkst, tad lietus, kad wakkarā šarkst, tad skaidrs gaiss jagaida. F I 254, F II 344

Kad balta Swihre skrien pa lauka tad šneeg. F I 232, F II 325

Ir arī dialogs vienkopas konstrukcijās –

ar šalst? – zirwišchki mett [‘tā salst, kā ar cirvi cirstu’] F II 374

Turpretī Elgera tekstā tik bieži izmantotā ciešamā kārtā ir reutums vārdnīcu vienkopas teikumos –

No tahs Asses sajem Malk’ kur jau eejemts. Langijs 1685, 92 (Beitiņa 2000, 79–91).

Sekundāri predikatīvās konstrukcijas

Savukārt, salīdzinot Elgera tulkojuma un 17. gs. vārdnīcu tekstu sekundāri predikatīvo verbālo konstrukciju lietojuma biežumu un strukturālās izveides variantus, redzam, ka vārdnīcās ar sarunvalodas stilistisko ievirzi šo konstrukciju ir pavisam maz. Piemēram, latīņu valodai raksturīgā konstrukcija **accusativus cum participio** konstatēta tikai Fīrekerā vārdnīcā –

To Wehrschi sakka baddam. F I 43, F II 39

.. *breescha Gohwi šakka ar leeleem tsmeneem essoschu* .. F I 51, F II 65

Sweedrus šakka nahkot, sakka zellamees. F I 231, F II 324 (Beitiņa 2000, 82–83).

Elgera evaņģēliju un epistulu tulkojumos no latīņu un varbūt arī no vācu valodas šās verbālās konstrukcijas bieži aizstāj latviešu valodā vairāk raksturīgos palīgteikumus ar primāro predikāciju, tas ir, ar darbības vārdu personas formā teikuma gramatiskajā centrā –

.. āifto te zinnaia winiu eſsetu Chriſtum. EF 73, L. 4

Sal. .. jo tie zināja, ka Viņš ir Kristus. JDP 105

Sal. .. quia sciebant ipsum esse Christum. NTL 166

Visai daudzveidīgās sekundāri predikatīvās konstrukcijas latviešu valodniecībā pētītas dažādos aspektos. **Kārlis Mīlenbahs** divkārši atkarīgu teikuma locekli skata pie teikuma priekšmeta apzīmētājiem, saukdams to par predikatīvo jeb izteicēja īpašības vārdu, piemēram, Skaista augu, netikusi. Dažu labu tēva dēlu uzaugdama (pasv. mans – M.B.) nicināju. (Mīlenbahs 1898, 37, 42–43). **Jāņa Endzelīna** gramatikā pētīta dažādo divdabju un arī nenoteiksmes predikatīvi saistījumi ar verba personas formām, izsakot papildu darbību pamata darbībai, piemēram, Gauži raud zaļa zāle, kājiņām saminama. Es atradu tautu meitu ar bērziņu baramies (var.: baramuos jeb baruoties). .. izjāj bērī dancuojuošu, pārjaj ... klibuojuošu. (Endzelīns 1951, 996–1018).

Arturs Ozols pētī šīs predikatīvās konstrukcijas latviešu tautasdziesmās verbālās vārdkopās ar atkarīgajiem infinitīviem un divdabjiem, piemēram, Šorīt agri es atradu sērdienīti nosalušu. (Ozols 1997, 371–432).

Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikā sekundāri predikatīvos savienojumus skaidro divdabja teicienu un dubultlocekļa analīzē, piemēram, Katru vakaru, krēsļai metoties, laižas turp lielos baros vārns. Diena vilkās gara un gausa (Mllvg II, 432–438; 373–377). Elgera evaņģēliju un epistulu tulkojumos vērosim sekundāri predikatīvās konstrukcijas divās grupās:

1) divkārši pakārtotais teikuma loceklis saistīts predikācijā ar teikuma priekšmetu –

Es æfmu grækois nenozedzigu afsin pewildams. EeE 68, Passio;

2) divkārši pakārtotais teikuma loceklis saistīts predikācijā ar papildinātāju –

Vnd winſz rædzæiu ſauwus maceklus ſtippre ſtradaiot pe irſzannas .. EeE 30, Mar. 6

1. Sekundārā predikācija ar teikuma priekšmetu.

Teikuma priekšmetu var raksturot kāda pazīme, kas īstenojas izteicēja nosauktās darbības laikā. Šo pazīmi var izteikt ar īpašības vārdu –

f3ās brālis Lazars gullæia newæfsels. EeE 52, J. 11

Rauge tauws kænings nāka teuw lænprātigs .. EeE 59, Mat. 21

Tan laykan JESVS cæccen êdams eraudzia wēnu cilwæku, katters akls pedzimmis by. EeE 50, J. 9

Retumis divkārt (izteicējam un teikuma priekšmetam) pakārtotā palīglocekļa funkcijā Elgers izmanto skaitļa vārdu –

.. by ta laywa wyddu iūri, vnd IESV ftawæiu ytwens pe iurimallas. EeE 30, Mar. 6

Visbiežāk otru teikuma priekšmeta pazīmi blakus pirmajai – izteicēja paustajai – izsaka divdabis –

.. tad ar winf3 gaia v3 to fwætu dēnu, ne rædzams, bet slæppen. EeE 57, J. 7

Vnd winf3 (aklais) nogaia, ma3gaias seuw, vnd atgrêzas redzams ('redzošs'). EeE 51, J. 9

Visvairāk sekundārajā predikācijā lietoti divdabji, ar kuriem var veidot divdabja teicienu. Tie ir divdabji ar *-dams* un *-is*. Ar divdabja teicienu Elgers gluži tāpat kā mūsdienu latviešu valodā raksturo pamatdarbības norises **veidu** –

.. dōd tems to algu, efakdams no tems pædigems v3 tems pirmaiems. EeE 25, Mat. 20

Vnd cellios mæzdammes fauce ar lela balxne .. EeE 12, Ap. d. 7

.. vnd ap to cætturta naktis stunda nāce winf3 pe tēms ftaigadams wyrfu iūri, vnd gribbæia tōs cæccen êt. EeE 30, Mar. 6

Ar divdabja teicienu izsaka primārās darbības **cēloni** –

Kænings Herodes to dzirdædams yfsabias seuw .. EeE 17, Mat. 2

.. JESVS celliu ftaigadams pekufsis by .. EeE 45, J. 4

.. tyccæiu daudzī ekf3an winiu wardu, rædzedammi tās 3ymes, kattras winf3 darria. EeE 49, J. 2

Ar divdabja teicienu izteikts **nolūks** –

Vnd to tē faccia to kardenadammi, ka tē to warrætu apfudzēt. EeE 47, J. 8

Ir daļēji lokāmais divdabis ar *-dams* bez paplašinājuma, tādējādi uzsverot darbību kā procesu –

Jums ir dōts zinnat paslæppenas lētas tas Dewa walftibas, bet tems cittems caur lyd3ibas, ka te rædzadammi næ rædz, vnd dzirdedammi ne faprōtu. EeE 27, L. 8

Šajā teikumā (un daudzos citos) labi redzama viena no latviešu valodas verbālo struktūru savdabībām atšķirībā, piemēram, no vācu valodas, kur divdabju ir mazāk un latviešu divdabja teicienam, kā arī nesavrupinātam divdabim var atbilst vesela predikatīva vienība – palīgteikums. Lūkas evaņģēlija 8. nodaļas 10. pants vāciski tulkots šādi:

Euch ist's gegeben, zu wissen das Geheimnis des Reiches Gottes; den andern aber in Gleichnissen, daß sie es nicht sehen, ob sie es schon sehen, und nicht verstehen, ob sie es schon hören. NT 138

Divdabi *sacīdams* Elgers vairāk izmanto kā tīri formālu saistītāvjārdū, ievadot tiešo runu –

Bet te liaūdis .. fauce faccidami: Ofanna Dauida dælam .. EeE 60, Mat. 21

Janis atbildæie tems faccidams: Es krysti ar vdene .. EeE 7, J. 1

Ar divdabja teicienu var izteikt ne tikai sekundāru darbību, bet arī kādu subjekta īpašību, kas tam piemīt kādā laika posmā –

Kungs mæs atminnam ka f3is wiltneks wæl d3ius budams faccyis .. EeE 75, Passio

Bet wens no tems ar wardu {Cayphas} budams tanni Gadda aukftais Baznicaskungs faccia v3 winiems .. EeE 58, J. 11

Kā redzms, šāda daļēji nomināla konstrukcija veidota ar saitiņverba *būt* divdabja palīdzību. Īpaši jāatzīmē teikums –

.. aifto tu cilwæks æfsams feuw paf3u darras par Dewu. EeE 57, J. 10,

kur saitiņas funkcijai darināta neparasta ciešamās kārtas tagadnes divdabja forma *esams*, kas latviešu valodā konstatēta ļoti, ļoti reti, piemēram, 1738. g. Kat. ev. tekstā –

Tu arri ne bihkstees Deewu, tanni pascha sohðiba essams (Llvmsa 454),

kādā Baltinavas izlokšnes piemērā „ .. veco nekatras kārtas daudzsk. formu *ešamo* .. *lietā atstāstāmā izteiksmē*” (FBR XI, 138; Endzelīns 1951, 925). Divdabja *esams* substantivējums pierakstīts 1976. g. Mazsalacā folkloras vākšanas ekspedīcijā – *Laime ir samieri-nāšanās ar esamo*. FK 204, 4781

Evaņģēlija latīņu tulkojumā divdabja teicienam *cilvēks esams* atbilst verba *esse* (*būt*) personas forma – konjunktīvs –

.. et quia tu, homo cum sis, facis teipsum Deum. NTL 284, J. 10

Lielāko tiesu Elgera tulkojumā tomēr divdabis atbilst latīņu teksta divdabim. Ar darāmās kārtas pagātnes lokāmo divdabi atveido-ta subjekta darbību secība –

Vnd to faccyis. ayzmigga ekfzan to kungu. EeE 12, Ap.d. 6, 7

Tad iæme JESVS tās maizas, vnd patteiciba faccyis y3dallia tōs tēms .. EeE 48, J. 6

Zin tu gan, ka te Pharifaeri f3i to wardu d3irdæiuf3i apkaitenaias? EeE 45, Mat.15

Šai pēdējā teikumā divdabja teicienam piemīt arī cēloņa nozīmes nianse.

Ļoti reti Elgers divdabja teicienam izmanto ciešamās kārtas pagātnes lokāmo divdabi –

Tad stawaita nu apiozuf3i apkart iufus gurnus ar taifniba, vnd apwilkti ar kru3zabrunniu tas taifsnibas .. EeE 112, Pāv. v. ef. 6

No mūsdienām it tuviem divdabja teicieniem atšķiras vairākas pasvešas predikatīvas konstrukcijas ar dažādiem morfoloģiskiem variantiem.

1. Izteicējs ciešamajā kārtā piesaista vārdu, kas nosauc teikuma priekšmeta darbību vai citu pazīmi –

Rauge wens lēls Baznicekungs .. Dewam paprata ir byis, vnd ir attrafts tajfns .. EeE 136, J. atkl. 44

.. es ne æfmu iau cēnigs, ka es tauws dæls tōpu dæwæts .. EeE 41, L. 15

.. tē sauwus waigus parmainia, ka te taptu ræd3æti no tems liaudems gawæiōt. EeE 29, Mat. 6

Bet kad tu gawe, ap3alwæ tauwu galwu, vnd ma3ga tauwu waigu, ley tu næ tōp ræd3æts no tems liāudems gawæiof3 .. EeE 29, Mat. 6

Pēdējos divos teikumos variējas divdabja forma – nelokāmais *gavējot* ar lokāmo tagadnes divdabi *gavējošs*.

2. Atgriezeniskie darbības vārdi *sacīties*, *šķīsties*, *turēties* izteicējā piesaista divdabi, lietvārdu vai īpašības vārdu, kas attiecināms uz teikuma priekšmetu –

Es æfmu, ne bystates. Bet tē yfsatrukas vnd yfsabyiaias seuw, vnd skitta seww wenu garru red3ot. EeE 79, L. 24

.. bet winf3 skitta seww yt ka sapinios ræd3ot. EeE 125, Ap.d. 12

.. winf3 .. fakkas seww æfsota Christum to kæninie. EeE 69, Passio Milie bralie: Næ turrætes seww paf3us par guddrus. EeE 20, Pāv. v. rom. 12

3. Izteicējā darbības vārds *gribēt*, *varēt*, *nākt* pauž subjekta attieksmi pret stāvokli, kādā viņš vēlētos nokļūt. To izsaka ar saitiņas nenoteiksmi un lietvārda, īpašības vārda, lokāmā divdabja vai skaitļa vārda nominatīvu –

.. neg arif3an iūs winia macekli gribbetu būt? EeE 52, J. 9

.. kurf3 ftarpan iums gribbi būt lēlaks, ley iufu fulleins būs.. EeE 39, Mat. 20

Aifto newens darra ko paf3æppen/ bet gribbi wyffems zinnams būt. ET 101, J. 7

Vnd *kas no iums gribbi pirmais bût*, *tas ley top iūfu kalps*. EeE 39, Mat. 20

.. *tyccæt ekfʒan to gaiſumu, ka iūs warreta tās gaiſumes bærni bût*.

EeE 132, J. 12

.. *kattri by nakufzi to klaufitu vnd wæfseli tapt no ſauwems ſʒærgems..*

EeE 131, L. 6

Šīs konstrukcijas varētu analizēt arī pie primārās predikācijas – kā saliktu vai sastata izteicēju. Ir vajadzīgi plašāki pētījumi.

2. Sekundārā predikācija ar papildinātāju.

Ar papildinātāju parasti izsaka subjekta darbības vai citas pazīmes objektu, taču arī objekta raksturojumā var ietilpt kāda darbība –

Vnd *wiſʒ ræfʒæiu ſauwus maceklus stippre stradaioi pe irfʒannas ..*

EeE 30, Mar. 6

Te vienā teikumā veidojas ne tikai primārā predikācija – *viņš redzēja*, bet arī sekundārā – *mācekļus strādājo*. Primārajā verbālajā predikācijā darbības vārds parasti ir personas formā, bet sekundārajā – biežāk divdabja formā, retāk nenoteiksmē –

Kur tu nums wælxæ gattaw taisit tās Lēladēnas iærinie? ET 113, Passio

Bet cek to vʒieme, dewwe tems walliu Dewa bærnus tapt .. EeE 11,

J. 1

Var iztikt bez otra darbības vārda, jo verbs personas formā semantiski ietver arī procesu starp objektu un tā pazīmes tapšanu –

Es ēʒu vnd darriš to wæfſel. EeE 29, Mat. 8

Redʒ; tauwa tycciba ir teuw wæfſel darriuſa. EeE 28, L. 18

Papildinātāja locījums visbiežāk ir akuzatīvs, un līdz ar to arī tam pakārtotais palīgloceklis ir akuzatīvā –

.. *ia es tōs neædufʒus atlaiſtu, tad vʒ celliu tē baddu nomirtu*. EeE 96,

Mar. 8

Tos yʒalkufʒus ir tas pepildenais ar gauſiba: vnd tos baggatus atſtais

tukfʒus. EeE 127, L. 1

Jānis Endzelīns šādu konstrukciju sauc par divkāršo akuzatīvu: ir objekta akuzatīvs (Elgera piemērā *tos, bagātus, to*) un predikāta akuzatīvs (*neēdušus, tukšus, pusdzīvu*) (Endzelīns 1951, 577, 429.š).

.. *te (slepavnieki) aplaupia vnd yſpaifia to, gaia nõft, vnd atſtaia to*

pus dzīwu. EeE 102, L. 10

Ja no pamatverba ir atkarīgs netiešais papildinātājs datīvā, tad arī šo papildinātāju raksturojošais nomens ir datīvā –

Labbak teuw ir eēt ekfʒan to dʒiwofʒana waiam, jeb tiſlam, ne ka ar dywwems rōkems, jeb dywwems kaiems bût .. EeE 133, Mat. 18

.. *manna māfa man yēt wēnei lek denæt?* EeE 130, L. 10

Gribas atzīmēt, ka Elgers sekundārās predikācijas komponentu formu atbilstību – dzimti, skaitli, locījumu – ievēro labi – atšķirībā no bieži redzamās nevērības pret verbu personas formām. Tālākajos analīzes piemēros gan atkal redzēsim formu raibumu, bet to var skaidrot ar Elgera pūliņiem iespējami tuvāk tekstam atveidot oriģināla sintaktiskās struktūras. Latīņu valodā ir ne tikai daudzveidīga verba finīto formu sistēma ar it stingri noteiktiem lietošanas likumiem, bet arī bagātīgs infinīto formu klāsts – seši infinitīvi (trīs aktīva un trīs pasīva), trīs divdabji, kā arī ģerundijs un ģerundīvs, kas tuvi nomenam (Čerfasa, Fomina, Zicāns 1974, 63–66; 126–139). Tieši šīs infinītās verbu formas lielāko tiesu ir sekundārās predikācijas konstrukciju veidotājas. Tiešas atbilstības latviešu valodā tām var arī nebūt. Necentīsimies tās visas meklēt vienā rakstā, bet paturēsim prātā, ka oriģinālvaloda var ietekmēt tulkojumu, taču ne vienmēr tā notiek. Sekundārā predikācija bieži veidojas teikumos, kuru sākotnējā informācija pauž, ka kāds kaut ko redz, dzird, sajūt, nojauš, domā, un šo kaut ko – kādu norisi, kādu faktu – uzzinām no sekundāri predikatīvās akuzatīva konstrukcijas –

Vnd te rædzæ̃s to cilwæka dæ̃lu nâkot ekfzan paddebbefsims ar lêlu spæku vnd gôdu. Ee 115, Mat. 24

Šāds vienkāršs teikums ir sinonīms saliktam pakārtotam teikumam ar papildinātāja palīgteikumu –

Tie redzēs, ka cilvêka dē̃ls nâk padebešos ar lielu spēku un godu.

Elgers dažkārt arī izmanto šādu variāciju iespēju –

Vnd kad tas dzirdæ̃ia tos liâudes ceccen eyôt, waycaia tas, kas tas butu? EeE 28, L. 18

Vnd te saccia tam, ka JESVS no Nazareth ceccen êt. EeE 28, L. 18

Verbi, kas, personas formā būdami, piesaista akuzatīvu ar tā predikātu, Elgera tulkojumos ir *redzēt, dzirdēt, atrast, zināt, nomanīt, šķīst, šķīsties, sacīt, sacīties, pasludināt*; sekundārā predikāta funkcijā ir divdabji ar *-am, -ot, -ots, -ošs, -is, -ts*, tātad gan lokāmie, gan nelokāmie. Ar nelokāmajiem divdabjiem izsaka subjekta darbības laikā notiekošu objekta darbību –

.. iûs to æfset redzeiufzi. v3 debbes braucam. EeE 85, Ap.d. 1

.. kad rædzæ̃fet jso wysu, notÿkam zinnaita ka ta Dewa walftiba tuwa ir. EeE 5, L. 21

Vnd tē egaia ekfzan kappas, vnd rædzæ̃ia wênu iaunu puiji pa labbas rôkas fæ̃zot .. EeE 76, Mar. 16

.. te to rædzæ̃ia ftaigaiot wyrfu iûri .. EeE 31, Mar. 6

.. tam jauwi kalpi pasludenaia faccidami, winia dæ̃lu dziwoiot. EeE 111, J. 4

Pēdējā piemērā redzam, ka Elgers iesaistījis vēl vienu sekundāri predikatīvu elementu, gan informatīvi lieku, – divdabi *sacīdami*. Darbību vienlaicīguma izteikšanai Elgers izvēlas arī tagadnes aktīvo divdabi –

.. *JESVS* .. *rædzæia tur dywwi bralius* .. *mettoþus faurwus tyklus iuri* .. ET 209, Mat. 4

Vnd winfz .. *rædzæia dywwas laywas pe æzzæru mallu ftawofzas* .. EeE 94, L. 5

.. *tê tur pretty skitta to runnaiofzu no to laikigu mêgu*. EeE 53, J. 11
Mæs æfsemi tôs dzirdæiufzi ar mufo walloda Dewa brinigus darbus runnaiofzus. EeE 87, Ap.d. 2.

Dažviet Elgers variē divdabju atvasināšanu un lokāma/nelokāma divdabja paralēlu lietojumu (*raudājošu* – ‘raudošu’, *raudājot* – ‘raudot’; *uzkāpjotu* – ‘uzkāpjot’) –

.. *JESVS rædzæia winia raudaiofzu*, *vnd tôs Jodus*, *kattri ar winia by nākufzi*, *raudaiot* .. EeE 53, J. 11

Rauge es Joannes rædzæiu wenu cittu Engeli vzkapiotu .. EeE 135, J. atkl. 7

Lokāmie pagātnes divdabji atbilstoši semantikai izsaka objekta raksturojumu kā iepriekš notikušas darbības rezultātu –

Vnd te attradda tôs wenpaddeþmittus kopa sagaiufzus, *vnd tôs kattri ar tems bya* .. EeE 78, L. 24

.. *kad mæs teuw æfsem rædzæiufzu vzkalkufzu* .. *ieb vztwikuþu* .. EeE 33, Mat. 25

.. *Kenings egaia lûkot tôs wefes*, *vnd erædzæia tur wenu cilwæku næapterptu* *ar kaþadræbes*. EeE 111, Mat. 22

Jūs atraþset to bærninge autis étÿtu, *vnd fillita eliktu*. EeE 9, L. 2

Akuzatīva predikatīvo konstrukciju var veidot arī vairāk nekā trīs komponenti – verba personas forma, objekta akuzatīvs un tā predikāts. Gadās, ka no divdabja ir atkarīgs vēl kāds vārds, kas attiecas arī uz objektu un ir ar to saskaņots –

Ir fzis iufo dæls, *kattru iūs sakkat aklu pedzimmufzu?* EeE 51, J. 9

Vnd winfz (namatēvs) *yþgaia apkart to træþfo ſtundu*, *vnd rædzæia citus* (strādniekus) {*vz tyrgu*} *tūkþzus ftawofzus* .. EeE 24, Mat. 20

Akuzatīva predikatīvā nomena iesaistīšanai Elgers mēdz izmantot saitiņu *būt* divdabja *esot* vai *esots* formā –

Vnd tê ne þapratta, *ka winfz þaccia*, *þauwu tæwu æfsôt Dewu*. EeE 37, J. 8

Bet wens no tems, *kad tas rædzæia þeuw wæþsæl æfsot*, *atgreþas atkal* .. EeE 103, L. 17

Þæc kad JESVS zinnaia wyþsas lêtas æfsot þebeiktas: .. *þaccia winfz*: *Man twikþty* . EeE 73, Passio

Lokāmā divdabja *esots* formas Elgers variē. Varētu domāt, ka viņš nav īsti drošs, kā šie vārdi saskaņojami –

Kad winþ nu by dzirdæis to effotu neweffelu / palika tas dywwi dēnas tai paþai wētai. ET 91, J. 11

.. *aiþto te zinnaia winiu effetu Christum.* ET 73, L. 4

.. *JESVS .. iautaiā sawwus maceklus faccidams: Ko sakká tē liaudis effots tá cilwæká dælu? Und tē faccia: Citti jakka effots Jānis tas kristi-tais: Citti Elias .. Bet ius ko man fakkat effotu?* ET 224, Mat. 16

1640. gada manuskripta tekstā ir vārdforma *esota*, 1672. gada publikācijā – *esotu* –

.. *winþz .. sakkas feww æfsota Christum to kæninie.* EeE 69, Passio

.. *winþz .. fakkás feww effotu Christum to kæninie.* ET 133, Passio

Elgers ir pratis izmantot arī predikatīvu lokatīvu divdabja konstrukcijā –

Ja kam fzas paþsaules baggatiba ir, vnd rædze sawwu braliu waiadziba æfsot, vnd ayzslædza sawwu firdi prekþsan to: Ka war Dewa miliba bût pe to? EeE 92, 1. J. v. 3

Ar **datīvu** var būt veidota sekundāra piederības konstrukcija –

.. *aiþto wenam garam newaid mēþa vnd kauli, lydþ ka iūs rædþæt man æfsam.* EeE 79, L. 24

Absolūtā datīva konstrukciju, kas latviešu valodā ir it parasta, Elgera evaņģēliju tulkojumos saskatīju tikai vienā piemērā – *acīm redzot*, kam mūsdienu valodā jau ir frazeoloģisma daba, taču Elgers to lieto bez nozīmes pārnese –

Vnd kad tas to by faccyis kliu tas accim rædþot vziemts, vnd wena paddebbes ieme to aukþzan prekþzan winio accems. EeE 85, Ap.d.1

Ir teikumi, kur iederētos absolūtais datīvs, bet Elgers tai vietā veido latviešu valodai neatbilstošu konstrukciju ar akuzatīvu –

Sakkaita, ka jūs gullofþus (.jums guļot‘) nāce winnia macekli, vnd noþaggu to (Jēzu). EeE 76, Passio

Jāpiezīmē, ka šis ir teksts ne no Bībeles evaņģēlijiem, bet no Kristus ciešanu stāsta, kas neatrodas grāmatā „Novum Testamentum latine”.

Pārskats par verbālajiem predikatīvajiem modeļiem

Divkoku konstrukcijas

Modelis	Piemēri
<u>Konstrukcijas ar nominatīvu</u>	
Sn ↔ Vf ₃	<i>Tas kunga Engels radījis Jofepam fappini .. EeE 14, Mat. 2</i> <i>Manna ftunda newaid wæl nākufa. EeE 19, J. 2</i>
Adj _n ↔ Vf ₃	<i>.. fædæie wens akklis pe celliē mallu .. EeE 28, L. 18</i> <i>Aifto daudzī ir aicenati, bet ne fuiti vzlafsyt. EeE 25, Mat. 20</i>
Num _n ↔ Vf ₃	<i>Aifto kur dywi ieb trys fapulcinati ir ekfzan mannu wardu: tur esmu wyddu starpan tems. EeE 44, Mat. 18</i> <i>Aifto te pirmi iau ir pargaiufzi. EeE 138, J. atkl. 21</i>
Pron _n ↔ Vf ₃	<i>.. kas necēnigi no fza maiže ædis ... tas būs nozedzis pe ta Kunga mefa vnd afsin .. EeE 91, Pāv. v. kor. 11.</i> <i>.. newaid newens atrafts, katters atgreftos Dewam to gōdu dōtu .. EeE 104, L. 17</i> <i>Ikvens starpa iums ley gada vnd dzennas pæc tems labbakems dawanems .. EeE 131, Pāv. v. kor. 12</i> <i>.. tad wyysi ekfzan winiu tyccæs .. EeE 58, J. 11</i> <i>.. winiu pafzu waicata, iau winiam gaddi ir, pats ley runna. EeE 51, J. 9</i> <i>Szis vziem tōs græcnekus vnd æde ar tems. EeE 93, L. 15</i> <i>Tas nāce ekfzan fauwu pafzu (pasauli), vnd fauwi to ne vzieme. EeE 11, J. 1</i> <i>Aifto winfz (Jēzus) gan zinnaia, ko winfz gribbæia darrit. EeE 48, J. 6</i> <i>.. vnd v3 ko winfz (akmens) krÿs, to winfz fagraudis. EeE 40, Mat. 21</i>
Pron _n ↔ Copf ₃ Part _n	<i>.. vnd kas nākams ir, to tas iums fluddenas .. EeE 84, J. 16</i> <i>.. želeftiba vnd mērs no to kas ir, vnd katters by, vnd katters wæl nācins ir. EeE 133, J. atkl. 1</i> <i>Tapæc katters feuw skiet ftawots, ley peluko ka tas ne krita. EeE 99, Pāv. v. kor. 10</i>
Pron _n ↔ Copf ₃ Cop _{part} Pron _a	<i>Aifto ia kas skietas feuw ko .. æfsam, vnd dōk neneku ir, tas feuw pattim pewilias. EeE 105, Pāv. v. gal. 6</i>
S _n ↔ Vf ₃ ← Inf	<i>Ne alloiates: Dewes ne lekas feuw fmētēs. EeE 105, Pāv. v. gal. 6</i>

Pron _n ↔ Vf ₃ ← PT	.. <u>wyfsi</u> kas iūs nokauws, <u>fkitis</u> ka te Dewam wena kalpoſanna darre. EeE 86, J. 16
Pron _{1,n} ↔ Vf ₁	<u>Aiſto es eſmu</u> iums wyſu pirmaku <u>dewwis</u> , ko <u>es pats æſmu dabbuis</u> . EeE 101, Pāv. 1. v. kor.15 <u>Bet ia mæs nomirruſzi æſsem</u> ar Christo, tad <u>tyccam mæs</u> , ka <u>mæs aridzan</u> ar winiu <u>dziwosim</u> ..EeE 96, Pāv. v. rom. 6
Pron _{2,n} ↔ Vf ₂	<u>Ko tu gribbi darrit</u> , darri drize. EeE 63, Passio <u>Ja butati iūs</u> no ſzas paſsaules <u>byiuſzi</u> , tad butu ta paſsaula ſauwus miloiusa. EeE 134, J. 15 <u>Neg ſakkat iūs paſzi</u> , ka wæl czettri mænefsi ir y3 <u>plíawuma layku?</u> EeE 47, J. 4
Vf ₁	.. <u>atweddet</u> man ſzur wenu barriotu telliu, vnd <u>nokauwet</u> to, vnd <u>ædam</u> , vnd <u>turram</u> lixmigu maltitu .. EeE 41, L. 15
Vf ₂	<u>Tas kunga Engels radias</u> Joſepam ſappini, vnd ſaccya: <u>celles aukſzan</u> vnd <u>iem</u> to bærnū, vnd winia <u>mâte</u> , vnd <u>bædz</u> ekſzan Egiptu zemme, vnd <u>paléc</u> tur .. EeE 14, Mat. 2

Konstrukcija ar vokatiſu

Sv ↔ Vf ₂	<u>Kungs JESVS vziem</u> mannu garru. EeE 12, Ap. d. 7 <u>Kungs, ne pelagadi</u> tems to græku. EeE 12, Ap. d. 7
----------------------	---

Konstrukcijas ar datīſu

Pron _d ↔ Vf _{deb}	<u>Es tu kattram nâkt</u> bus, ieb <u>būs mums</u> cittu gaidyt? EeE 6, Mat. 11 .. <u>atnâce</u> tas layks, ka <u>tai</u> (Marijai) <u>by wæſtes</u> ('dzemdēt'): vnd ta <u>wæddæſ</u> ſauwu pirmodzimtu dælu .. EeE 9, L. 2
Pron _d ↔ Vf _{deb} ↔ Pron _n	<u>Simon man ir</u> teuw <u>kas iasak</u> . EeE 128, L. 7
Pron _d ↔ Vf ₃ ← Inf	<u>Man waiag darryt</u> tōs darbus ta, <u>kas man ir sūtyis</u> .. EeE 51, J. 9 <u>Sweta dena ir</u> / <u>teuw ne peſtaias</u> tauwu gultu <u>næft</u> . ET 49, J. 5
Pron _n ↔ Vf ₃ ← Pron _d	.. <u>kas pe</u> tauwu <u>mêru</u> <u>teuw waiag</u> .. EeE 99, L. 19
Pron _d ↔ Vf ₃ ← PT	<u>Kas ma3gats ir</u> , <u>tam newaid waiag</u> , ka <u>kaias</u> wen <u>ma3gat</u> .. EeE 62, Passio
Adj _d ↔ Vf ₃ ← Sa	<u>Tems wæſselems newaid waiag</u> <u>ârftu</u> , bet <u>tems newæſselems</u> . EeE 133, Mat. 13

$S_d / \text{Pron}_d \leftrightarrow \text{Vf}_3 \leftrightarrow \text{Sn}$.. <i>wenam garram newaid mēsa vnd kauli</i> . EeE 79, L. 24 <i>Kam aufis ir dʒirdet, ley dʒird</i> . EeE 27, L. 8
$\text{Pron}_n \leftrightarrow \text{Vf}_3 \leftarrow S_d$	<i>Tad dōdata tam Keyferam, kas Keyferam pedær; vnd Dewam kas Dewam pedær</i> . EeE 113, Mat. 22
$\text{Pron}_d \leftrightarrow \text{Vf}_3 \leftrightarrow \text{Sg}$	<i>Tems newaid wyna</i> . EeE 19, J. 2
$\text{Pron}_d \leftrightarrow \text{Vf}_3$	<i>Swæti ir kattrems alkft vnd kalft pæc taifnibas ..</i> EeE 136, Mat. 5 _

Konstrukcijas ar infinitīvu

$\text{Inf} \leftrightarrow \text{Vf}_3$.. <i>æft rokas nemaʒgafʒas, ne darra cilwæku nefkiftu</i> . EeE 45, Mat. 15 <i>Jums ir dōts zinnat paslæppenas lētas tas Dewa walftibas ..</i> EeE 27, L. 8
--	---

Vienkopas konstrukcijas

Vf_3	<i>Dodaita, tad taps iums dots</i> . EeE 90, L. 6 <i>Vnd kad winiam fappini klīu peminnets, nogaia winʒ ekʒʒan Galilæa zemme ..</i> EeE 16, Mat. 2 .. <i>newēnam guddrakam būt, næ ka pedær; bet gudram but ar mæru ..</i> EeE 18, Pāv. v. rom. 122
$\text{Vf}_3 \leftarrow \text{Inf}$	<i>Ar klaias sabbatha dena weʒsel darrit?</i> EeE 139
$\text{Vf}_3 \leftarrow \text{PT}$	<i>No paʒsaules efakummu ne ir dʒirdæts, ka kas aklupedʒimptam būt accis atwæris</i> . EeE 52, J. 9
$\text{Vf}_3 \leftarrow \text{TR}$	<i>Tad atminnæiu winia mæcekli, ka rakstits ir: Tauwas nmmas barʒiba ir man ædusa</i> . EeE 49, J. 2
Inf	<i>Bet kad tam ne by no kurrems makʒat / pawælaia tas kungs pardot feuw und sauwa sewa / vnd sauwus bærnus ..</i> ET 202, Mat. 18

Evaņģēliju un epistulu fragmentu krājumi pirms un pēc Elgera tulkojumiem

Elgera evaņģēliju un epistulu latviskojums ir trešais un ceturtais pēc skaita izstrādātais krājums: 1) pēc 1587. gadā Kēnigsbergā publicētā „Evangelia vnd Episteln / aus dem deudʒchen in vndeudʒche Sprache gebracht ..” un 2) pēc Georga Manceļa sagatavotā krājuma „Evangelia vnd Episteln / so durchs gantze Jahr auff alle Sontag vnd fürnehmbyte Feste in den Lettijchen Kirchen in Lieffland / Churland vnd Semgallen gelefen werden” luterāņu rokasgrāmatā „Lettijch Vade mecum” (Rīga,

1631). Ir nedrošas ziņas, ka kāds Georga Elgera izstrādāts evaņģēliju krājums ir publicēts jau 1620. gadā Braunsbergā (Ozols 1965, 576; Kučinskis 1987, 135), taču šis teksts ir gājis zudumā.

Domāju, ka Elgera krājumi ir jāuzskata par diviem atšķirīgiem ne tikai publicēšanas laika ziņā: 1672. g. un 1961. g. Pēdējā, Kārļa Draviņa Lundā publicētajā manuskriptā Elgers pats kādā no sākuma fragmentiem (2. Adventa svētdienai) ierakstījis datumu 9. 7. XL. Uz šiem cipariem pamatojas Elgera darba manuskripta datējums ar 1640. gadu. Jādomā, ka, pirms rakstīt veselu vienlaidus manuskriptu, kādu Draviņš saņēma saglabātu Viļņas universitātes bibliotēkā līdz 1942. vai 1943. gadam, Elgeram bija daudz jāstrādā iepriekš, lai pārtulkotu vajadzīgos Bībeles fragmentus. Pēc Draviņa izveidotā grāmatas satura rādītāja saskaitīju 129 (plus Kristus ciešanu stāsts 18 lpp.) dievkalpojumiem paredzētos fragmentus, bieži vien pa diviem fragmentiem katram dievkalpojumam. Tātad grāmatas apjoms – pāri par 130 lappušu pasīkiem burtiem rakstīta teksta – ir prasījis ievērojamu laiku un darba ieguldījumu. Pēc 1640. gadā izstrādātā (vismaz iesāktā) manuskripta Elgeram vēl bija laiks to pilnveidot, taču jāatzīst, ka 1672. gadā, jau Elgera nāves gadā, publicētajā grāmatā dziļāku pārstrādājumu, uzlabojumu nav. Būtiskākā atšķirība tā, ka publicējumā uzņemti tikai evaņģēliju fragmenti, tātad apmēram puse no 1640. gada manuskripta. Ir gan cita atšķirība – rakstībā. Publicētajā tekstā ir vairāk diakritisko zīmju – ne tikai jumtiņš – *būt, nākt, iūs, dēna, wallōda*, ko Konstantīns Karulis uzskata par laužtās intonācijas zīmi (Karulis 1984, 49), bet arī akūts – *áridzán, runnoia, kátri, áftonie dēni pepildití byá*. Kā redzam, šīs zīmes nav ne garumzīmes, ne intonācijas zīmes, ir grūti noteikt to funkciju. Iespējams, tas ir kāds pārpratums tipogrāfijā (Viļņā), kur darbinieki droši vien bija latviešu valodas nepratēji. 1640. gada manuskriptā šo lieko zīmju nav. Tas redzams arī vienā Elgera paša rokraksta faksimila lappusē – Kārļa Draviņa publicējuma ievada XVII lapas pusē.

Ir jautājums, cik Elgera tulkotāja darbs patstāvīgs, salīdzinot ar iepriekšējiem – 1587. un 1631. gada krājumiem, kas vairākkārt izdoti atkārtoti – 1615., 1643., 1673., 1685. g. (Ozols 1965, 575–578). Jādomā, ka Elgers ir tos pazinis, vērtējis, varbūt arī kādu daļu teksta izmantojis, taču neko veselu, gatavu Elgers nav pārņēmis. Tas redzams, salīdzinot darbus. Satura ziņā tie ir līdzīgi, jo svinamās baznīcas svētku dienas un svētdienas, kā arī šais dievkalpojumos izmantojamās Bībeles fragmentus noteica kristīgā Baznīca. Augusts Ginters, Elgera evaņģēliju krājuma faksimilizdevuma publicētājs, grāmatas

„Altlettische Sprachdenkmäler” (Heidelberga, 1929) ievadā raksta, ka Elgera krājuma pamatā ir 1570. gada Misāle. Arī Pēteris Vanags, ļoti detalizēti analizējot 1587. gada evaņģēliju izdevuma latviešu teksta atbilstību vācu oriģināla dažādajiem variantiem, atzīst, ka Bībeles fragmentu (jeb perikopju) izvēle šai krājumā bija tāda, „kā tas bija parasts Kurzemes baznīcās saskaņā ar 1570. gada agendu. Acīmredzot tās atbilst arī 16. gs. Rīgas tradīcijai” (Vanags 2000, 391).

Šāda tradīcija – noteiktās svētdienās dievkalpojumā pārrunāt noteiktu Bībeles fragmentu – liekas, pastāv līdz pat šim laikam. Piemēram, 2012. gada 26. februārī, pirmajā gavēņa svētdienā, radio svētrītā tika apcerēts tas pats Mateja evaņģēlija 4. nodaļas fragments, kas paredzēts šai dienai Elgera krājumā (EeE 32). Tos pašus Bībeles pantus šai dienā mācījās saprast arī radio svētdienas skolas audzēkņi.

Elgera 1640. gada krājums un iepriekšējie satura un izkārtojuma ziņā tomēr nav identī. Tie visi sākas ar Adventa pirmo svētdienu, ar tiem pašiem Bībeles fragmentiem, taču tālākajā izkārtojumā, īpaši beigu daļā, ir atšķirības. Elgera krājumā ir ne tikai evaņģēliju un apustuļu vēstuļu (tas ir, Jaunās Derības) fragmenti, bet arī nedaudz Vecās Derības teksta, piemēram, no Zīraka Gudrības grāmatas, no Zālamana Augstās dziesmas, ko neatradu 1587. gada un 1631. gada krājumos.

No sintakses vēstures viedokļa svarīgs ir fakts, ka pirmais evaņģēliju un epistulu krājums ir tulkots no vācu valodas; Mancelis savu izdevumu neuzskata par jaunu tulkojumu, bet par iepriekšējā labojumu. Turpretī Elgera darbs, kā tas piederas katoļu konfesijai, ir tulkojums no latīņu valodas, un šī atšķirība teksta sintaksē tiešām ir vērojama. Rakstā ir nedaudz salīdzinātas atsevišķas sintaktiskās konstrukcijas, taču plašāka latviešu un latīņu valodas sintakses atbilstības izpēte nav raksta uzdevums. Jāsaprot, ka Bībeles fragmentu latviskojumi bija jau agrāk, jau pirms 16. gadsimta, un varēja būt gan no latīņu, gan vācu valodas, pat arī no grieķu valodas. Elgers tulkojuma titullapā raksta, ka Cēsu bīskapijā šie Bībeles teksti dievkalpojumos lasīti kopš senās Livonijas laikiem. Elgera tulkojums atbilst tai latviešu valodai, ko runāja ap Cēsīm un Valmieru, tātad vidusdialektam. Taču vēsturiskās situācijas dēļ Elgera darbus (arī katehismu un garīgās dziesmas) lielāko tiesu izmantoja Latgalē – augšzemnieku dialekta runātājiem, kam lejzemnieku teksts bija pasvešs un varbūt bieži vien nesaprotams.

Pēc Elgera grāmatām jauns evaņģēliju krājums iznāca 1753. gadā – „Evangelia toto anno”, kura „valoda pamatos balstīta uz Dienvidlatgales izloksnēm, tajā atspoguļotas daudzas joprojām

mūsdienu izloksnēs gan šaurākā, gan plašākā areālā satopamās valodas īpatnības, it sevišķi darbības vārda formas” (Stafecka 2004, 229).

Arī šis krājums ir tulkots no latīņu valodas, par darba veicēju uzskata jezuītu ordeņa garīdznieku Jāni Lukaševiču; iespējams, viņam bijuši kādi palīgi. Saturā un izkārtojumā 1753. gada darbs līdzinās Elgera 1672. gada darbam – tāpat sākas ar pirmajai Adventa svētdienai paredzēto Lūkas evaņģēlija 21. nodaļu. Pavisam apkopoti Bībeles fragmenti 96 dievkalpojumiem visa baznīcas gada garumā – beidzot ar ticīgo mirušo piemiņas dienu. Krājumā ir tikai evaņģēliji, nav apustuļu vēstuļu fragmentu, nav Vecās Derības fragmentu, nav arī Kristus ciešanu stāsta (Passio Domini nostri JESVS Christi ex quator Evangelistis congesta – EeE 60–76; ET 112–151), tātad teksta ir mazāk, salīdzinot ar Elgera krājumiem, it īpaši ar 1640. gada manuskriptu.

Kopīgais ir – tulkojums no latīņu valodas, taču arī šajā ziņā ir diezgan lielas atšķirības. Lukaševiča darbā visspilgtākā iezīme teksta sintaktiskās izveides ziņā ir vārdu secība – atribūts postpozīcijā, ne pilnīgi konsekventi, bet lielākajā daļā teksta. Arī izteicēja novietojuma ziņā Lukaševičs biežāk klausā latīņu valodai. Piemēri no Lukaševiča, Elgera un latīņu teksta:

Pilūdzynota ir Dabaffu walfstiba gryudam funapis, kotru pajamdams Cīlwaks paseja uz teyruma fowa .. ETA 19, Mat. 13

Ta debbefso walfstiba ir lydza wenam finnipi grautinam, katru wēns cilwaks ieme, vnd fæie v3 sauwu tyrummu .. EeE 23, Mat. 13

Simile est regnum caelorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo. NTL 35.

Savukārt ir vairākas sintaktiskas konstrukcijas, kurās Elgers klausā latīņu tekstam, bet Lukaševičs saglabā izloksnes likumību, kas atšķiras no tulkojuma oriģinālvalodas konstrukcijas. Viena no tādām ir ģenitīva, nominatīva vai akuzatīva izvēle pie noliegta verba. Latīņu valodā verba noliegums neietekmē pārvaldījumu – tiešais objekts parasti ir akuzatīvā. Tā ir arī Elgera tekstā. Latgaliskajās izloksnēs (un bieži arī mūsdienu latviešu literārajā valodā) nolieguma konstrukcijā tiešā objekta funkcijā ir ģenitīvs. Evaņģēliju tekstā šie varianti redzami –

.. *Pafauls caur winiu, radits ir, un Pafauls jo na pazyna*. ETA 7, J.1

.. *ta Pafaul ir caur to darrita, vnd ta Pafaul to ne atzinna*. EeE 11, J.1

.. *mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit*. NTL 247, J. 1

Teksts turpinās –

Uz exstynummu fowa atgoja, un fowi jo ne pijeme. ETA 7, J. 1

Tas nāce ekfzan sauwu pafzu, vnd sauwi to ne vzieme. EeE 11, J. 1

In propria venit, et sui eum non receperunt. NTL 247, J. 1

Tādi paši varianti vērojami piederības konstrukcijās ar verbu *nebūt*: latīņu un Elgera tekstā nominatīvs, Lukaševičam ģenitīvs –
 .. *paguldīja winiu ikfzan files: aysto kad na byja winim witas Gospoda.* ETA 5, L. 2

.. *vnd lykka to sillæ: Aifto tems ne by weta ærbergia.* EeE 9, L. 2

.. *reclinavit eum in praesepio, quia non erat eis locus in deversorio.* NTL 156, L. 2

Divkāroš noliegumu, kura nav latīņu valodā, Elgers brīžiem ievēro, brīžiem ne, bet Lukaševiča tekstā tas ir vienmēr savā vietā –

Und facyja winiam JESUS: Raug, kad nikam (to) nafacytub .. ETA 17, Mat. 8

Vnd JESVS faccia v winiu: Rauge ka tu to newenam fak .. EeE 20, Mat. 8

Et ait illi Jesus: „Vide, nemini dixeris .. NTL 18, Mat. 8

Ģenitīva produktivitāti latgaliskajā tekstā ietekmējuši izlokšnes likumība, ko apstiprina arī pirmā ar 1732. gadu datētā latgaliešu gramatika: „Dispositio imperfecti ad optimum seu rudimenta gramatices Lotavicae ..” (Vilnae 1732), „kas atsauca uz noliegtu verbu rekcijas īpatnību latviešu valodā” (Lepika 1959, 533).

Savukārt Elgera atturību pret ģenitīvu akuzatīva vai nominatīva vietā varētu būt ietekmējušas Vidzemes lībiskās izlokšnes, kas varbūt skanēja Elgera ģimenē. Ir ziņas, ka „Elgera vecāki vai vecvecāki laikam bija ienācēji no piejūras novada. Lejasvācu valodā *elger* ir ‘zušu zvejnieks’, tāpēc iespējams, ka viņi pēc savas profesijas dabūjuši uzvārdu, ienākot pilsētā” (Karulis 1984, 50). Un arī Rīgā, kur Elgers gāja skolā un sāka savu garīdznieka un grāmatnieka darbību, 16. un 17. gs. bija lībiešu valodas un lībiskā dialekta areāls. Pēteris Vanags par lībiska tipa izlokšņu ietekmi pirmajos latviešu tekstos raksta: „Rīga neapšaubāmi bija izteikta latviešu un lībiešu valodas kontaktzona, kur mēs varam meklēt vēlākām lībiskajām izlokšnēm raksturīgas parādības” (Vanags 1997, 290).

Jānis Endzelīns, aprakstot nomenu locījumu semantiku un lietošanas nosacījumus, it īpaši nolieguma konstrukcijās, vispārina: lībiskajās izlokšnēs „ģenitīva lietošana vispār stipri ierobežota” (Endzelīns 1951, 564).

Lībiskās izlokšnes varētu būt iemesls arī vārdu galotņu trūkumam un kļūdainam lietojumam Elgera tulkojumos. Vārdu galotņu sarukums, locījumu formu vienādošana (piemēram, vārda *laiks* daudzskaitļa nominatīvs – *laik*, ģenitīvs *laik*, vārds *vakars* vienskaitlī gan nominatīvā, gan ģenitīvā – *vakar* (Rudzīte 1964, 207, 209). Vīriešu dzimtes formas sieviešu dzimtes vietā – *puķi, nak-*

ti – dsk. nom. (Rudzīte 1964, 205). Darbības vārda personas formas vienādotas – *es ceļ, tu ceļ, viņš ceļ, mēs ceļ, jūs ceļ, viņ ceļ* (Rudzīte 1964, 231).

Ir jāpētī, cik nejaušību, cik likumsakarību ir Elgera tulkojuma vārdu formu savdabībai. Vienīgi – mulsina fakts, ka ap 1640. gadu, kad tapa evaņģēliju un epistulu manuskripts, Elgeram bija jau pāri 50 (dzimis 1585. g.), lielāko daļu savu gadu viņš bija vadījis ārpus Vidzemes – Cēsis jezuīti atstāja 1625. gadā. Elgers pēc tam dažus gadus darbojās Polockā, Oršā, Zemaitijā, bet kopš 30. gadiem strādāja Daugavpilī, kur viņš nodibināja pirmo latviešu vidusskolu, strādāja tur par skolotāju līdz pat 1650. gadam, vecākajās klasēs mācīja sintaksi, poētiku (Kučinskis 1987, 137–139). Iespējams, jau šajos gados Elgers sāka rakstīt savu lielo poļu-latīņu-latviešu vārdnīcu. Dzīvodams, strādādams augšzemnieku dialekta vidē (arī Ilūkstes apkaimē 12 gadus), Elgers nevarēja nesaklausīt dialekta atšķirības. Jādomā, ka arī viņa ikdienas sarunvaloda ar garīdzniekiem, latviešu valodas pratējiem, Jāni Stribiņu, Jāni Švarcu, Pēteri Kulesiju, Heronimu Klantu bija latviešu valoda. Tulkot evaņģēlijus leļzemnieku dialektā bija jezuītu ordeņa dots uzdevums, lai Elgera radītā garīgā literatūra noderētu visā latviešu zemē, visā Latvijā, lai Aiviekste nebūtu ne reliģisko, ne valodas robežu upe (Kučinskis 1953, 35). Ir ziņas, ka Elgera evaņģēliji ir atkārtoti publicēti 1758., 1765. gadā. Īpaši Kurzemes katoļu draudzēm tie izdoti 1796. gadā Jelgavā (Bunkšs 1952, 151), taču šīs grāmatas pagaidām nav izdevies atrast. To nav arī „Seniespiedumu” katalogā. Būtu jāpārlicinās, cik daudz šie atkārtotie izdevumi ir rediģēti.

Georga Elgera mūža darbs ir vērtēts visai pretrunīgi. Alvils Augstkalns, salīdzinādams Elgera rakstību ar citu veclatviešu ortogrāfiju, noniecina Elgera grāmatas, rakstīdams: „Elgera valodas tipiskākā parādība nosauicama par ķēmīgu sava laika radījumu” (Augstkalns 1930, 113), bet šis nopēlums balstīts galvenokārt uz Elgera izvēlēto burtu formu un dažu vārdu galotņu nekonsekvenci. To nevar saukt par grāmatu valodu kopumā. Bez tam Augstkalns noraida Teodora Zeiferta, Jēkaba Lautenbaha un dažu citu pieņēmumu, ka Elgers ir latvietis. Arguments – Jāņa Endzelīna kritisks vērtējums par Elgera garīgo dziesmu tekstu, kur Elgers rakstījis nominatīvu gaidāmā ģenitīva (*pe labbá róká*) un gaidāmā akuzatīva vietā – *caur sauwa fweta nawe* (Endzelīns 1922, 335).

Cildinošs ir katoļu baznīcas darbinieku vērtējums: „Juris Elgers ir bez kādām šaubām **pirmais** [autora izcēlums – M. B.] labi

noteicamais latviešu rakstnieks, dzejnieks, komponists un valodnieks, kura darbi diemžēl tikai daļēji uzglabājušies un ilgi atstāti nepērtīti” (Kučinskis 1987, 131).

Konstantīns Karulis, godinot Georgu Elgeru 400. dzimšanas gadā rakstā „Pirmo latviešu valodnieku pieminot”, atgādina, ka Elgera 1621. gadā Braunsbergā publicētā katoļu dziesmu grāmata „ir pirmā grāmata latviešu valodā, kurā vairākas dziesmas skandētas ritmā un ar atskaņām; tātad jārevidē līdz šim literatūras vēsturē paustais uzskats, ka ritmu un atskaņas latviešu valodā sācis lietot K. Fīrekers (viņa pirmās dziesmas iespiestas tikai pēc pusgadsimta – 1671. gadā)” (Karulis 1984, 480; Draviņš 1961, XIII). Pēc Elgera rakstībā izmantotajām diakritiskajām zīmēm ‘(*wâiums, nác*) Karulis spriež, ka Elgers ir pirmais, kas latviešu valodā šķir stiepto un laužto intonāciju. G. Elgera darbu sīkāka analīze vēl ir pētnieku nākotnes uzdevums. Tagad varam tikai konstatēt, ka viņš ir pirmais latviešu tautības valodnieks, kas fiksējis rakstos 17. gadsimta latviešu valodu (Karulis 1984, 52).

Arturs Ozols vērtē Elgera vietu latviešu rakstības attīstībā pēc hronoloģiskā taisnīguma principa: „Georgs Elgers veclatviešu rakstu valodas vēsturē tādā kārtā aplūkojams nevis pēc J. Manceļa un K. Fīrekera darbības, kā darīts līdzšinējās latviešu literatūras vēsturēs, bet viņa valodas vērtējumā jāievēro hronoloģijas moments pēc darbu uzrakstīšanas, nevis publicēšanas laika. Līdz ar to jāatzīst, ka, salīdzinot ar pirmajām grāmatām latviešu valodā 1585. un 1586. gadā, G. Elgera darbi ir solis uz priekšu veclatviešu rakstu valodas attīstībā (autora retinājums – M. B.)” (Ozols 1965, 126–127).

Pilnā mērā pievienojos Ozola rezumējumam: „Par G. Elgera valodu gaidāmi plašāki pētījumi” (Ozols 1965, 131).

Verbālās predikācijas konstrukciju analīze tulkotajos evaņģēlijos un epistulās apliecina Elgera spēju veidot latviešu sintaksei atbilstošas konstrukcijas un likt tās lietā Bībeles stilam atbilstošā tekstā. Parastākais kondominācijas modelis ir latviešu valodai raksturīgo darbības vārdu personas formu saistījums ar nomena vai pronomena nominatīvu, datīvu, vokatīvu, retāk ar infinitīvu. Mūsdienu latviešu valodā it raksturīgais subjekta un objekta ģenitīvs Elgera tulkojumos ir retums. Variējas konstrukcijas ar subjekta datīvu, izsakot dažādas modalitātes nianšes – nepieciešamību, vēlamību, pavēli vai aizliegumu. No darbības vārda formām visbiežāk izmantota īstenības, pavēles vai vēlējuma izteiksme (parasti saliktā teikumā), ļoti reti atstāstījuma un vajadzības izteiksme (ar prefiksu *jā-*, piemēram, *jāsaka, jāēd*).

Tulkojumā ir vērojama gan latīņu, gan vācu valodas interference. Teksta analīzi traucē samērā daudzās nesaderības vārdu formās, taču var atrast latviešu valodā iederīgas sintaktiskas konstrukcijas, kas ļauj pētīt Elgera tulkojumu kā vērtīgu latviešu rakstu valodas 17. gadsimta liecinieku, kad vērojam latviešu valodas sintakses sistēmas attīstības procesu.

Bībeles nodaļu nosaukumu saīsinājumi

Ap. d. – Apustuļu darbi
 J. – Jāņa evaņģēlijs
 J. atkl. – Jāņa atklāsmes grāmata
 J. v. – Jāņa vēstule
 Jēk. v. – Jēkaba vēstule
 L. – Lūkas evaņģēlijs
 Mar. – Marka evaņģēlijs
 Mat. – Mateja evaņģēlijs
 Passio – Jēzus ciešanu stāsts – Passio Domini noftri JESV Chriſti ex quatuor
 Euangelistis congesta
 Pāv. v. ef. – Pāvila vēstule efeziešiem
 Pāv. v. fil. – Pāvila vēstule filipiešiem
 Pāv. v. gal. – Pāvila vēstule galatiešiem
 Pāv. v. kor. – Pāvila vēstule korintiešiem
 Pāv. v. rom. – Pāvila vēstule romiešiem
 Pāv. v. tes. – Pāvila vēstule tesalonīķiešiem
 Pēt. v. – Pētera vēstule

Saīsinājumi predikatīvajos modeļos

Adj – īpašības vārds
 Cop – saitiņa
 Inf – nenoteiksme
 N – nomens
 Num – skaitļa vārds
 Part – divdabis
 Pron – vietniekvārds
 PT – palīgteikums
 S – lietvārds
 TR – tiešā runa
 V – darbības vārds

Indeksi

^{n, ģ, d, v} – locījumi

^{deb} – verbs vajadzības izteiksmē

f – verba finītā forma

{1,2,3} – verba un vietniekvārda persona (piem., Pron{2,n} ↔ Vf₂)

↔ – savstarpējās atkarības zīme

← – pakārtojuma zīme

Avoti un literatūra

- Augstkalns 1930 – **Augstkalns, A.** Veclatviešu rakstu apskats // *RLB ZK RK*, 1930, XX, 92–137.
- Beitiņa 1997 – **Beitiņa, M.** Latviešu valodas teikumu tipi 16. gadsimta katoļu un luterāņu katehismos // *M. Mažvydas. Pirmoji lietuvišķoji knyga. Tarptautinēs mokslinēs konferencijos, įvykusios 1997 m. sausio 14 d. medžiaga*. Klaipėda, 1997, 35–51.
- Beitiņa 2000 – **Beitiņa, M.** Vienkopas predikatīvās vienības 17. gadsimta vārdnīcās // *Linguistica Lettica*, 7. Rīga, 2000, 76–98.
- Beitiņa 2007 – **Beitiņa, M.** Nominālā un adverbiālā predikācija 1587. gada grāmatā *Undeudsche Psalmen* // *Linguistica Lettica*, 16. Rīga, 2007, 161–192.
- Bukšs 1952 – **Bukšs, M.** *Vacōkī rakstnīceibas pīminekli*. VI. Lōča izdevnīceiba, 1951, 151.
- Čerfasa, Fomina, Zicāns 1974 – **Čerfasa, L., Fomina, T., Zicāns, P.** *Latīņu valoda*. Rīga: 1974, 328.
- Draviņš, Ozola 1976 – *Evangelien und Episteln ins Lettische übersetzt von Georg Elger* .. Bd. 2. Wortregister zusammengestellt von Kārlis Draviņš und Mirdza Ozola. Lund, 1976, 161.
- Endzelīns 1922 – **Endzelīns, J.** *Lettische Grammatik*. Rīga, 1922, 862.
- Endzelīns 1951 – **Endzelīns, J.** *Latviešu valodas gramatika*. Rīga, 1951, 1100.
- EeE – Evangelia et Epistolæ toto anno ſingulis Dominicis et Fectis diebus iuxta antiquam Eccleiaē Catholicæ confuetudinem in Episcopatu Vendenſi, et tota Liuonia Lothavis prælegi ſolita Ex Latino in Lothaucum idioma translata Per Georgium Elger è Societate JESV // *Evangelien und Episteln ins Lettische übersetzt von Georg Elger nebst einem Register seiner Geistlichen Lieder aus der Zeit um 1640*. Bd. 1. Texte. Herausgegeben von **Kārlis Draviņš**. Lund, 1961, 152.
- ET – Evangelia Toto anno ſingulis Dominicis et festis diebus iuxta antiquam Eccleijæ confvetudinem in Livonia Lothavis prælegi ſolita. Ex Lātino in Lothavicum idioma translata. Per **R. P. Georgium Elger** è Societate JESV. Vilnæ, 1672.
- Teksts pārpublicēts grāmatā „*Altlettische Sprachdenkmäler in Faksimile-*

- drucken herausgegeben von **August Günther**". I Band. Heidelberg, 1929, 1–242.
- ETA – **Evangelia Toto anno. 1753.** Pirmā latgaliešu grāmata. Rīga, 2004, 254.
- EuE 1587 – **Euangelia vnd Epifteln / aus dem deudfchen in vndeudfche Sprache gebracht ..** Königsberg in Preuffen .. MDLXXXVII, 223.
- F I – **Fennell, T. G.** *Fürecker's dictionary: the first manuscript.* Rīga, 1997, 318.
- F II – **Fennell, T. G.** *Fürecker's dictionary: the second manuscript.* Rīga, 1998, 562.
- FBR – **Filologu biedrības raksti.** 1.–20. sēj. Rīga, 1921–1940.
- Fischer 1782 – **Fischer, J. B.** *Beytrag zur Geschichte des lettischen Catechismus.* „Nordische Miscellaneen“, IV Stück. Rīga, 1782.
- FK – Folkloras krātuve.
- Freimane 2008 – **Freimane, I.** *Trešā persona latviešu verbu sistēmā.* Rīga, 2008, 202.
- Gulbis 1935 – **Gulbis, E.** *Latīņu gramatika.* Rīga, 1935, 161.
- Hirt 1934 – **Hirt, H.** *Indogermanische Grammatik.* Bd. 6. Heidelberg, 1934.
- JD – **Jaunā Derība.** Latvijas Bībeles biedrība.
- JDP – **Jaunā Derība un psalmi.** Latvijas Bībeles biedrība, 2001, 570.
- Jöcher 1732 – **Jöcher, Ch. G.** *Compendiöses Gelehrten Lexicon,* 1732. Th. I 974. Allgemeines Gelehrt. Lexicon, 1750.
- Karulis 1984 – **Karulis, K.** Pirmo latviešu valodnieku pieminot // *Latviešu valodas kultūras jautājumi,* 20. laid. Rīga, 1984, 48–52.
- Karulis 1992 – **Karulis, K.** *Latviešu etimoloģijas vārdnīca 2 sējumos.* Rīga, 1992.
- Kučinskis 1954 – **Kučinskis, S. J.** Elgera mūža gājums // *Dzimtenes Balss,* 1954, Nr. 1, 28.–35.
- Kučinskis 1987 – **Kučinskis, S.** Juris Elgers. Latvis // *Dzimtenes kalendārs 1987. gadam,* 130–156.
- Langijs 1685 – **Nīcas un Bārtas mācītāja Jāņa Langija 1685. gada latviski-vāciskā vārdnīca ar īsu latviešu gramatiku.** Rīga, 1936, 577.
- Lepika 1959 – **Lepika, M.** Par konstrukciju ar noliegtu pārejošu verbu latviešu literārās valodas sākumos // *Rakstu krājums veltījums akadēmiķim profesoram Dr. Jānim Endzelīnam viņa 85 dzīves un 65 darba gadu atcerēi.* Rīga, 1959, 527–554.
- Llvmsa – **Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība.** Rīga, 2000, 560.
- Manc. V. m Ev v Ep – **Lettsich Vade mecum.** Handbuch /darinnen folgende sechs Stücke begriffen: 1. Evangelia vnd Episteln / so durchs gantze Jahr auff alle Sontag vnd fürnehmste Fejte in den Lettsichen Kirchen in Lieflland / Churland vnd Semgallen gelesen werden .. Von newen repective vbersehen / corrigiret vnd gemehret / Durch **Georgium Mancelium** .. Riga, 1631.

- ME – **Mīlenbahs, K.** *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. I–IV. Rīga, 1923–1932.
- Mīlenbahs 1898 – **Mīlenbahs, K.** *Teikums*. Rīga, 1898, 104.
- Mīlenbahs 1907 – **Mīlenbahs, K., Endzelīns, J.** *Latviešu gramatika*. Rīga, 1907, 248.
- Mllvg II – **Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika. II. Sintakse**. Rīga, 1962, 932.
- NT – *Das Neue Testament unsers Herrn und Heilandes Jesu Christi nach der deutschen Übersetzung D. Martin Luthers*. Stuttgart, 1943, 512.
- NTL – Nestle-Aland. *Novum Testamentum Latine*. Deutsche Bibelgesellschaft, 2005, 680.
- Ozols 1961 – **Ozols, A.** *Latviešu tautasdziesmu valoda*. Rīga, 1961, 433.
- Ozols 1965 – **Ozols, A.** *Veclatviešu rakstu valoda*. Rīga, 1965, 628.
- Ozols 1967 – **Ozols, A.** Raksturīgākās latviešu tautasdziesmu verbālās vārdkopas ar atkarīgajiem infinitīviem un divdabjiem // Arturs Ozols. *Raksti valodniecībā*. Rīga, 1967, 351–432.
- Putniņš 1985 – **Putniņš, E.** *Svētciema izloknes apraksts*. Rīga, 1985, 240.
- Rudzīte 1964 – **Rudzīte, M.** *Latviešu dialektoloģija*. Rīga, 1964, 432.
- Stafecka 2004 – **Stafecka, A.** „Evangēlija toto anno ..” (1753) un latgaliešu rakstu valodas gaita // *Evangēlija toto anno 1753*. Pirmā latgaliešu grāmata. Rīga, 2004, 224–254.
- Seniespiedumi – *Seniespiedumi latviešu valodā 1525–1855*: Kopkatalogs. Rīga, 1999.
- Vanags 1997 – **Vanags, P.** Divskaņa *au* varianti visvecākajos latviešu rakstos – fonētikas vai rakstības jautājums // *Savai valodai*. Latvijas Zinātņu akadēmijas Goda loceklim Rūdolfam Grabim veltīts piemiņas krājums. Rīga, 1997, 282–295.
- Vanags 2000₁ – **Vanags, P.** Debitīva formu lietojums visvecākajos latviešu rakstos // *Baltu filoloģija IX*. Rīga, 2000, 143–156.
- Vanags 2000₂ – **Vanags, P.** *Luterāņu rokasgrāmatas avoti*. Stokholma, Rīga, 2000, 432.
- Volperte 1988 – **Volperte, R.** *Deutsche Grammatik in Tabellen und Zeichnungen*. Rīga, 1988, 168.
- VPSV – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, 2007, 623.

Verbal Predication in the Gospels Translated into Latvian by Georgs Elgers (1985–1672)

Summary

The Latvian Catholic priest Georgs Elgers (1585–1672) was charged by the Jesuit Order to write religious literature necessary for Catholic congregations in the Latvian language. Elgers' works include religious songs (1621, 1673), the catechism (1672), translations of the Gospels and the Epistles (1640, 1672), and the Polish-Latin-Latvian dictionary (1683).

The present article analyzes the language of the manuscript containing the translations of the Gospels and the Epistles written around 1640, but published only in 1961 in Lund, Sweden. Elgers translated the fragments of the Bible from Latin, therefore the interference of the Latin language is felt in the verbal predication in the text. For instance, in negative constructions Elgers does not use the genitive case, which is characteristic of the Latvian language; one can also observe productive use of participles by analogy with Latin. There are also syntactic and morphological Germanisms – e.g., first person imperative form which does not comply with the rules of Latvian grammar: *lay mums pamest tos tumpsas darbus* – ‘pametīsim tumsas darbus!’ (EeE 5, Rom 13). Germanisms in Elgers' text can also be explained by the fact that before his translation, there were earlier translations of Bible fragments in 1587 and 1631 from German.

All in all, Elgers' translations of the Gospels and the Epistles prove to be an important 17th century source for studying Latvian syntax. We can see the most intrinsic types of Latvian verbal predicative models – the interdependent constructions with the finite form of the verb and the nominative, vocative, or dative of the noun or the pronoun, and the infinitive. Predication with the genitive form of the noun is not characteristic for Elgers. The most frequently used finite forms of the verb are the indicative, the imperative, and – in complex sentences – the conjunctive. Very rarely Elgers uses the relative mood and the form customary in Modern Latvian – the debitive with the prefix *jā-* (*ir jādara, nav jāiet*). Some of the analysed examples express the meaning of existence or possession, not that of necessity – e.g., *Man ir wena barriba jaedu ..* (EeE 47, J. 4). The meaning of necessity or duty is expressed by combining the auxiliary verb *bija, būs* with the infinitive – e.g., *Teuw bus Dewu tauwu kungu pelugt* (EeE 32, Mt. 4).

Elgers also constructs one-part verbal sentences that are characteristic for the Latvian language.

The research was impeded by the inconsistent spelling and the occasional incongruity of word endings expressing case, gender, and person in Elgers' texts.

Juris GRIGORJEVS

LATVIEŠU VALODAS LATERĀLO SPRAUDZEŅU AKUSTISKS RAKSTUROJUMS

Publikācijā aprakstīts pilotpētījums, kurā analizētas latviešu valodas laterālo spraudzeņu akustiskās īpašības, lai noteiktu būtiskās tos raksturojošās pazīmes. Pētījuma materiālu veido piecu informantu (trīs vīrieši un divas sievietes) izrunāti laterālie spraudzeņi, kas tika ierakstīti simetriskās CVC zilbēs (C – latviešu valodas laterālais spraudzenis [l] vai [ɮ], V – latviešu valodas īsais patskanis [i, e, æ, a, ɔ, u]). Spektrāli tika analizēti tikai pirmie zilbes līdzskaņi, kā arī formantu pārejas no pirmā zilbes līdzskaņa atbrīvojuma uz sekojošā patskaņa stabilo posmu. Iegūtie dati dod pamatu domāt, ka latviešu valodas laterālie spraudzeņi no citām latviešu valodas skaņām un savstarpēji tiek nošķirti uz to formantu struktūras pamata, bet antirezonanšu klātbūtne, kā arī to novietojums šo līdzskaņu spektrā un sekojošo patskaņu formantu (galvenokārt otrā formanta) pārejas sniedz papildinformāciju par artikulācijas veidu un vietu.

Atslēgvārdi: akustiskā fonētika, laterālie spraudzeņi, spektrālā analīze, akustiskās pazīmes.

Ievads

Latviešu valodas skaņu sistēmas akustisko īpašību izpēte ar mūsdienīgām metodēm sākās 20. gadsimta sešdesmitajos gados, tomēr pieejamais tehniskais aprīkojums noteica pētāmo parametru ierobežojumus. Kad 2000. gada martā Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē tika izveidota moderna fonētikas laboratorija, pavērās iespējas plašākiem un daudzpusīgākiem latviešu valodas skaņu akustiskiem pētījumiem un studentu iesaistei tajos. Laika posmā līdz 2011. gada sākumam fonētikas laboratorijā tika veikti latviešu valodas vokāļu, troksneņu un dažu suprasegmentālo parādību (līterārās valodas intonāciju un emocionālo modalitāšu akustisko pazīmju) pētījumi, kuru rezultāti apkopoti zinātniskajās publikācijās un šajā laikā izstrādātajos semestra, bakalaura, maģistra un promocijas darbos. Minētajā laika posmā latviešu valodas skaneņu akustiskās

=====
pazīmes pētītas netika. Tā kā jaunās latviešu valodas akdēmiskās gramatikas fonētikas daļā tika nolemts iekļaut ne tikai latviešu valodas skaņu artikulāro, bet arī akustisko raksturojumu, raksta autors 2012. gada pirmajā pusē veica latviešu valodas skaneņu fonēmu /l/, /l̥/, /ɫ/, m /m̥/, n /n̥/ (alofonu [n] un [ŋ]), ņ /ɲ/ un r /r̥/ akustisko pazīmju pilotpētījumu.

Pētījuma teorētiskā bāze

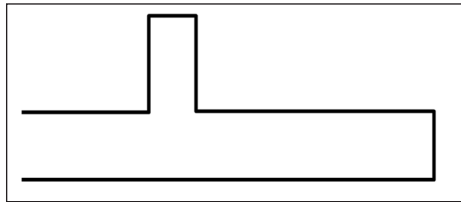
Atbilstīgi skaneņu definīcijai šīs skaņas tiek radītas ar salīdzinoši brīvu gaisa plūsmu un tādu balss saišu stāvokli, kas pieļauj spontānu balsīgumu, kā tas vērojams vokāļiem, plūdeņiem, nāseņiem un laterāļiem (Crystal 1998, 354). Latviešu valodniecībā par skaneņiem uzskata balsīgus nazālus vai laterālus līdzskaņus, kā arī vibrantus, jo tiem raksturīgi toņa elementi (VPSV 2007, 363). Tā kā šajā publikācijā aprakstāmā pētījuma mērķis bija noteikt latviešu valodas laterālo spraudzeņu akustisko raksturojumu, vispirms nepieciešams definēt tās akustiskās pazīmes, kas atšķir līdzskaņus l [l] un l̥ [l̥] no pārējām latviešu valodas skaņām un savstarpēji. Par pētījuma teorētisko pamatu tika izvēlēta literatūra, kurā skaidroti vispārīgie runas akustikas principi.

Par laterāliem spraudzeņiem jeb laterāļiem tradicionāli ir pieņemts uzskatīt līdzskaņus, kurus izrunājot, aktīvais runas orgāns, tuvojoties pasīvajam runas orgānam, pilnīgi noslēdz eju elpas plūsmai vokālā trakta vidū, bet atstāj spraugu aktīvā runas orgāna vienā vai abās sānu daļās (VPSV 2007, 204). Amerikāņu fonētiķi Pīters Ladefogeds (*Peter Ladefoged*) un Aiens Medisons (*Ian Maddieson*) ir piedāvājuši nedaudz precizētu laterāļu definīciju, kurā teikts, ka laterāļi „ir skaņas, kuru laikā mēle ir savilkta tā, lai sašaurinātu tās šķērsriezumu virzienā no sāna uz sānu, un tādējādi ļautu lielākam gaisa tilpumam plūst gar vienu vai abiem mēles sāniem, nevis pāri centram” (Ladefoged & Maddieson 1998, 182). Laterāļu izrunas laikā pamatrezonatoram ir sānu atzars, ko veido maza gaisa tilpne starp mēles virsmu un aukslējām, kas atrodas uz priekšu no laterālā atvēruma mēles sānos. Šī iemesla dēļ laterāļus var analizēt līdzīgi nazālajiem slēdžeņiem jeb nāseņiem, jo to spektrā ir vērojami antiformanti, kurus rada rezonatora sānu atzars (Johnson 2003, 160). Laterālajam spraudzenim /l/ un nazālajiem līdzskaņiem ir kopēja pazīme – stabils posms, kura pārvades funkcija ietver gan formantus, gan antiformantus (Kent & Read 1992, 139). Līdzskaņa [l] iz-

runas laikā spektrā un amplitūdas līknē ir divi pārtraukumi, kas īpaši skaidri redzami pirmā (F1) un otrā (F2) formanta reģionos, jo mēles gals veido, notur un atbrīvo kontaktu ar alveolām (Pickett 1999, 110). F2 un F3 lamināliem laterāļiem ir novietoti ciešāk kopā, nekā apikāliem (Ladefoged & Maddieson 1998, 197). Atšķirībā no citiem glaidiem [l] izrunas laikā samērā liela enerģija vērojama F3 un F4 reģionā, bet [l] formantu novietojums ir atkarīgs no blakus esošajām fonēmām (Pickett 1999, 110).

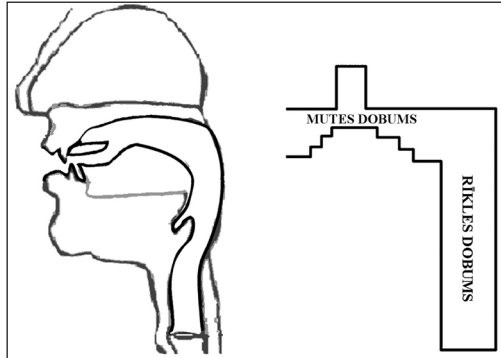
Lielākais savstarpēji fonemātiski kontrastējošo laterālo spraudzeņu skaits pasaules valodās ir četri, un to artikulācijas var būt no apikāli dentālas līdz dorsāli velārai (Ladefoged & Maddieson 1998, 185–191).

Vokālā trakta konfigurāciju laterāļiem var modelēt ar vienkāršu vienā galā slēgtu cauruli (sk. 1. att.), kurai noteiktā vietā (atbilstīgi līdzskaņa artikulācijai) ir īss sānu atzars, kas atbilst nelielajai gaisa kabatiņai starp mēli un aukslējām. Šādam vienkāršotam [l] izrunas modelim (kopējais garums varētu būt 16 cm, garums no balsenes (caurules slēgtā gala) līdz laterālajam sazarojumam – 10 cm, no laterālā sazarojuma līdz lūpu atvērimumam – 6 cm, sānu atzara garums – 4 cm) aprēķinātās rezonansu frekvences būtu: $F_1=531$ Hz, $F_2=1594$ Hz, $F_3=2656$ Hz, bet sānu atzara galvenā antirezonanse $Z_1=2125$ Hz (Johnson 2003, 160–161).

1. attēls. Laterālā spraudzeņa artikulārā rezonatora atveidojums ar vienkāršas caurules modeli, kam pievienots sānu atzars

Jāņem vērā, ka šāds rezonatora modelis ir ļoti vienkāršots, jo parasti atvēruma laukums ir lielāks līdz laterālajam sazarojumam, bet no tā līdz lūpām – mazāks. Lai modelis būtu precīzāks, caurule būtu jāsaliec 90° leņķī (atbilstoši rīkles un mutes dobuma novietojumam) un jāsašaurina noteiktā mutes dobuma daļā (sk. 2. att.). Rezonatora priekšējās daļas sašaurinājums visvairāk ietekmētu pirmā formanta frekvenci (F_1) – tā būtu zemāka, nekā vienkāršai caurulei aprēķinātā.

2. attēls. Līdzskaņa [l] artikulārā rezonatora shēma un tās atveidojums ar cauruļu modeli (rezonatora sānu atzars redzams abās attēla daļās)

Kā lateralitātes spektrālā pazīme tiek minēts antiformants starp F_2 un F_3 , bet papildus antiformants, kura cēlonis varētu būt laterālā atvēruma asimetrija, var parādīties arī spektrā ap 1 kHz (Johnson 2003, 163). Laterāļiem, kuru izrunā netiek veidots sekundārais sašaurinājums ar mēles pakaļējo daļu, F_2 frekvence ir apgriezti proporcionāla aiz artikulārā slēguma esošā mutes un rīkles dobuma kopējam tilpumam (Ladefoged & Maddieson 1998, 196).

Ja salīdzina vienkāršas caurules modelim aprēķinātās formantu frekvences ar kaut vai dažos pētījumos (Kent & Read 1992, 139) noteiktajām reālajām [l] formantu frekvencēm ($F_1=360$ Hz, $F_2=1350$ Hz, $F_3=3050$ Hz; $F_1=295$ Hz, $F_2=980$ Hz, $F_3=2600$ Hz; $F_1=365$ Hz, $F_2=1305$ Hz, $F_3=2780$ Hz), ir redzams, ka modelim aprēķinātās F_1 un F_2 vērtības ir augstākas par reāli novērotajām. Uz dažādu valodu datu pamata var izdarīt vispārinošus secinājumus par laterāļu formantu struktūru (Ladefoged & Maddieson 1998, 193–197):

- laterālā segmenta F_1 parasti ir ar zemu frekvences vērtību, kas vīriešiem tipiski ir zem 400 Hz, bet var būt arī augstāka;
- F_2 centra frekvence var būt samērā plašā frekvenču diapazonā un ir atkarīga no centrālās plūsmas noslēguma vietas un mēles konfigurācijas (frekvences vērtība ir zemāka velarizācijas gadījumā);
- F_3 tipiski ir ar salīdzinoši lielu amplitūdu un augstu frekvenci, virs tā var atrasties arī vairāki tuvu novietoti papildus formanti.

Pasaules fonētikas teorijā jau sen ir atzīts, ka informācija par līdzskaņa artikulācijas vietu ir ietverta ne tikai pašā līdzskaņa

artikulācijas izturējuma posmā, bet arī kustībā, kas jāveic, pārejot no līdzskaņa artikulācijas uz blakus esošā jeb līdzskaņa fonētisko apkaimi veidojošā vokāļa artikulāciju. Tātad arī akustiskā informācija par līdzskaņa kvalitāti audiomateriālā meklējama ne tikai līdzskaņa stabilajā posmā, kas atbilst artikulācijas izturējuma posmam, bet arī vokāļa formantu pārejās, t. i., posmā, kas artikulācijā ir starp līdzskaņa atbrīvojuma momentu un vokāļa izturējuma posmu. Ir konstatēts, ka saistību starp vokāļa F2 frekvenci pārejas sākumā pēc līdzskaņa atbrīvojuma un F2 frekvenci stabilajā posmā var izteikt ar lineāru regresiju un saistīt ar līdzskaņa artikulācijas vietu. Šo saistību izmanto vienādojumos, kas raksturo līdzskaņa akustisko lokusu (Lindblom 1963).

Latviešu literārajā valodā ir divas laterālo spraudzeņu fonēmas – alveolāra¹ (/l/) un palatāla (/ʎ/) (Laua 1997, 45–48 un 54). Tā kā laterāļiem ir vokāļiem līdzīga skaidri saskatāmu formantu struktūra, to akustiskai raksturošanai tika nolemts izmantot formantu un antiformantu centru frekvenču vērtības, kā arī blakus patskaņa F2 pārejas no līdzskaņa atbrīvojuma brīža līdz patskaņa izturējuma stabilajam posmam.

Pētījuma materiāls un tā apstrāde

Pētījuma materiālu veido simetriskas *CVC* tipa zilbes, kurās abi *C* ir vai nu [l], vai [ʎ], bet *V* ir katrs no latviešu valodas īsajiem patskaņiem [i, e, æ, a, o, u], t. i., [lil], [lel], [læ], [lal], [lol], [lul] un [ʎil], [ʎel], [ʎæ], [ʎal], [ʎol], [ʎul]. Šis materiāls tika ierakstīts ar datoram pievienotu profesionālam skaņu ierakstam paredzētu USB iekārtu EDIROL UA-25, kurai tika pieslēgts uz galvas fiksējams (*head-mount*) augstas klases kondensatoru mikrofons AKG C520. Skaņas ieraksts tika veikts ar 44,1 kHz diskretizēšanas frekvenci un 16 bitu amplitūdas līmeņa kvantizēšanu. Katra zilbe tika ierakstīta trīs atkārtojumos.

Pētījuma materiāls tika ierakstīts piecu informantu (divas sievietes, trīs vīrieši) izrunā. Visi informanti ir latviešu valodas runātāji vecumā no 30 līdz 45 gadiem, un viņu izrunā netika konstatētas dialektālas iezīmes vai runas traucējumi.

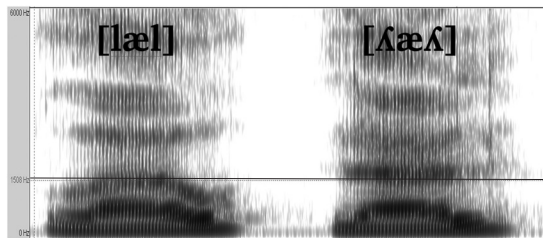
Iegūtā audiomateriāla (180 zilbes) akustiskā analīze tika veikta ar datorprogrammu *Praat* (versija 5.3.03, autori Pauls Bursma (*Paul Boersma*) un Davids Vēninks (*David Weenink*)). Katras zilbes pirmā līdzskaņa akustiskā analīze tika veikta, izmantojot platjoslu dinamiskās

¹ Raksta autora 2008. gadā veiktajā elektropalatogrāfiskajā latviešu valodas skaneņu pētījumā tika fiksēta dentāla fonēmas /l/ izruna.

spektrogrammas, kā arī FFT un LPC momenta spektrus. FFT spektrs tika iegūts no visa līdzskaņa stabilā posma, bet LPC izlīdzināšana tika veikta ar 26 smaiļu koeficientu. F2 frekvences vērtība tika noteikta patskaņa pašā sākumā, uzreiz pēc pirmā līdzskaņa atbrīvojuma, un patskaņa stabilā posma vidū.

Pētījuma rezultāti

Laterālo spraudzeņu analīze tika sākota ar platjoslu dinamisko spektrogrammu analīzi. Līdzskaņa stabilajā posmā tika noteiktas pirmo četru formantu (F1, F2, F3 un F4) centru frekvenču vērtības. No šī posma tika iegūts arī FFT spektrs. Pēc laterāļu dinamiskajām spektrogrammām var spriest, ka, atšķirībā no nāseņiem, tos raksturo labi saskatāmu formantu struktūra, un F2 ir skaidri saskatāms visās spektrogrammās. Visu informantu izrunā F2 frekvence [I] stabilajā posmā bija zemāka par 1500 Hz, bet [A] – augstāka, tāpēc vērtību 1500 Hz var uzskatīt par robežu, kas ļauj nošķirt latviešu valodas [I] no [A] (sk. 3. att.). Lai noteiktu, vai laterāļu lokusi iekļaujas kopējā lokusu sistēmā un ir saistīti ar artikulācijas vietu, tika noteikta F2 frekvences vērtība zilbes patskaņa pašā sākumā un patskaņa stabilā posma vidū.

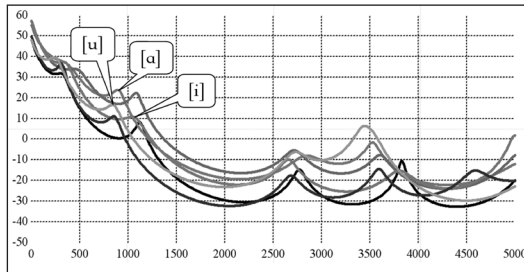

3. attēls. Vīrieša izrunātu zilbju [læɪ] un [AæA] platjoslu dinamiskā spektrogramma (horizontālā līnija ap 1500 Hz iezīmē robežu starp iespējamajām [I] un [A] F2 vērtībām)

Attēlojot visu īso patskaņu fonētiskajā apkaimē izrunāto [I] vai [A] LPC spektrus vienotā momenta spektra grafikā, iespējams secināt, ka laterāļu formantu frekvences nav tiešā veidā saistītas ar fonētisko apkaimi veidojošā patskaņa formantu frekvencēm. Visu informantu izrunai novērotās kopējās tendences var ilustrēt ar viena informanta (vīrieša) LPC spektriem (sk. 4. un 5. att.), kas iegūti no pirmās visu zilbju izrunas.

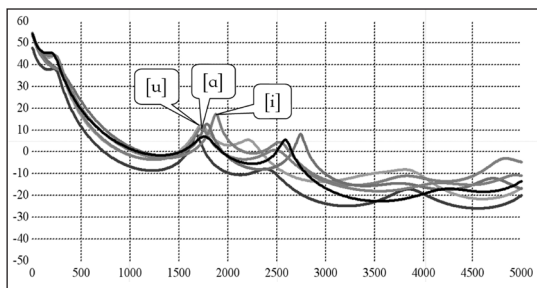
Līdzskaņa [I] (sk. 4. att.) pirmais formants atspoguļo lielāku atkarību no fonētisko apkaimi veidojošā patskaņa izrunai raksturīgās

rezonatora sašaurinājuma vietas, nevis patskaņa atvēruma pakāpes (ko parasti saista ar mēles pacēluma pakāpi), t. i., zemākās F1 vērtības laterālim [l] vērojamas mīksto aukslēju jeb velārajā apvidū artikulētu patskaņu [ɔ, u] fonētiskajā apkaimē, vidējās – rīkles jeb faringa apvidū artikulētu patskaņu [æ, a] fonētiskajā apkaimē, bet augstākās – cieta aukslēju jeb palatālajā apvidū artikulētu patskaņu [i, e] fonētiskajā apkaimē.

4. attēls. Vīrieša izrunātu zilbes sākuma [l] LPC spektri (vertikālā ass rāda intensitāti (dB), bet horizontālā – frekvenci (Hz)) visu latviešu valodas īso patskaņu fonētiskajā apkaimē (attēlā marķētas [l] F2 smailes pamatpatskaņu apkaimē)

Vērojams, ka līdzskaņa [l] pirmā formanta frekvence (sk. 5. att.) dažādu patskaņu fonētiskajā apkaimē ir samērā nemainīga. Tas skaidrojams ar to, ka [l] izruna notiek, ar mēles muguras priekšējo daļu veidojot kontaktu cieta aukslēju priekšpusē, un prasa noteiktu mēles stāvokli un formu, tāpēc blakus skaņu ietekme uz artikulāciju ir minimāla.

5. attēls. Vīrieša izrunātu zilbes sākuma [l] LPC spektri (vertikālā ass rāda intensitāti (dB), bet horizontālā – frekvenci (Hz)) visu latviešu valodas īso patskaņu fonētiskajā apkaimē (attēlā marķētas [l] F2 smailes pamatpatskaņu apkaimē)

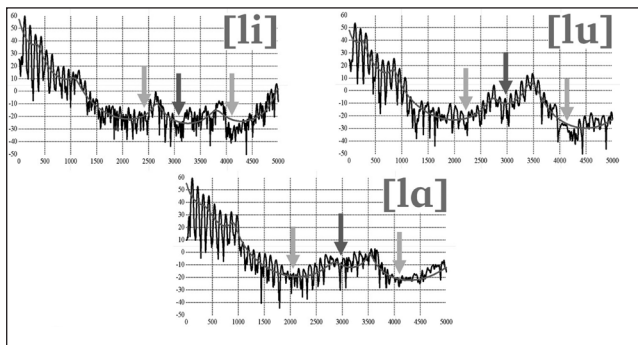
Laterāļa [l] otrā formanta frekvence (sk. 4. att.) ir atkarīga no tā, vai fonētisko apkaime veidojošais patskanis ir raksturojams kā [+pakaļējs] vai [-pakaļējs], t.i., F2 vērtības ir zemākas [+pakaļējs] patskaņu [ɑ, ɔ, u] fonētiskajā apkaimē (parasti tās ir zemākas par 1000 Hz), bet priekšējās rindas ([-pakaļējs]) latviešu valodas patskaņu [i, e, æ] fonētiskajā apkaimē F2 frekvences vērtības ir augstākas (parasti tās ir augstākas par 1000 Hz). Kaut gan laterāļa [l] otrā formanta frekvenču zona ir kompaktāka un sākas virs 1600 Hz (sk. 5. att.), tajā vērojamas tās pašas tendences. Spriežot pēc šobrīd pieejamiem datiem, lūpu noapaļojums būtiski neietekmē laterāļa [l] F2 vai par to augstāku formantu frekvenci, bet ievērojami pazemina F3 frekvenci laterālim [l]. Visu piecu informantu izrunā novēroto latviešu valodas laterālo spraudzeņu pirmo četru formantu frekvenču vērtību diapazoni norādīti 1. tabulā.

LĪDZSKANIS	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄
[l]	200–600 Hz	700–1300 Hz	2200–2800 Hz	3400–3800 Hz
[ɭ]	200–300 Hz	1600–1900 Hz	2200–2900 Hz	3800–4200 Hz

1. tabula. Piecu informantu (trīs vīrieši un divas sievietes) *CVC* tipa zilbēs visu latviešu valodas īso patskaņu fonētiskajā apkaimē izrunātu prevokālisko laterālo spraudzeņu pirmo četru formantu centru frekvenču vērtību diapazoni

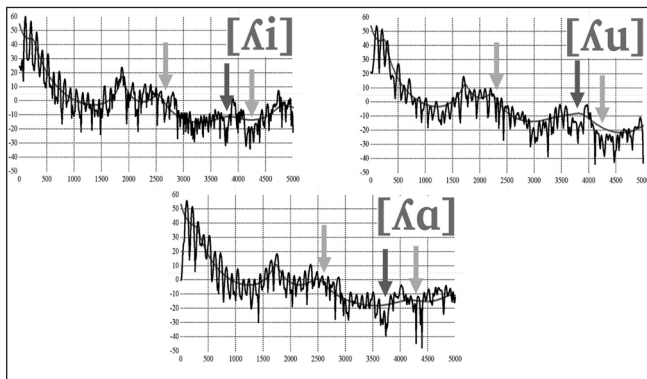
Salīdzinot šajā pētījumā noteiktās latviešu valodas laterāļu formantu vērtības ar aplūkotajā teorētiskajā literatūrā minētajām, var konstatēt, ka vairumā gadījumu formantu vērtības, kas noteiktas citu valodu [l] (Kent & Read 1992, 139; Ladefoged & Maddieson 1998, 193–197), ietilpst latviešu valodas līdzskanīm norādītajos diapazonos (sal. ar 1. tab.). Zemākās latviešu valodas [l] F2 diapazona vērtības var izskaidrot ar tā apikāli dentālu izrunu un velarizāciju patskaņu [ɔ] un [u] fonētiskajā apkaimē. Diemžēl aplūkotajā teorētiskajā literatūrā nebija norādītas dorsāli palatālu laterāļu formantu frekvenču vērtības (izņemot F₁=280 Hz līdzskanīm [ɭ] itāliešu izrunā – Ladefoged & Maddieson 1998, 194), tādēļ pēc šīm vērtībām nebija iespējams salīdzināt latviešu valodas [l] un atbilstošos citu valodu līdzskaņus.

Lai noteiktu rezonatora sānu atzara radīto antirezonanšu frekvences vērtības, tika izmantoti no zilbes sākuma līdzskaņa stabilā posma iegūtie FFT un LPC spektri. Šo spektru salīdzinājums ir vienkāršākais antirezonanšu noteikšanas veids, kas pamatojas uz atziņu, ka LPC analīze neparedz antirezonanšu esamību (Johnson 2003, 157), tāpēc antirezonanses parādās kā būtiskas atšķirības FFT un LPC spektra kontūrā.

6. attēls. Antirezonanšu noteikšana zilbes sākumā pamatpatskaņu fonētiskajā apkaimē izrunātam latviešu valodas [I] (antirezonanses norādītas ar bultiņām – tumši pelēkā bultiņa norāda uz antirezonansi, kuru nosaka rezonatora sānu atzars)

Antirezonanšu noteikšanai vienā momenta spektra grafikā vienlaicīgi tika attēlots FFT un LPC spektrs un marķētas frekvences, kuru zonā antirezonanses parādās visu latviešu valodas īso patskaņu fonētiskajā apkaimē. Šis process ilustrēts ar viena informanta (vīrieša) FFT un LPC spektriem, kas iegūti, analizējot pirmo [I] (sk. 6. att.) un [Δ] (sk. 7. att.) izrunas reizi (no trijām) pamatpatskaņu fonētiskajā apkaimē. Pelēkā bultiņa 6. un 7. attēlā norāda uz antirezonansēm, kuru cēlonis varētu būt rezonatora sānu atzars, bet tumši pelēkā bultiņa norāda uz tām antirezonansēm, kuras, pēc autora domām, visvairāk atbilst iespējamam sānu rezonatora garumam.

7. attēls. Antirezonanšu noteikšana zilbes sākumā pamatpatskaņu fonētiskajā apkaimē izrunātam latviešu valodas [Δ] (antirezonanses norādītas ar bultiņām – tumši pelēkā bultiņa norāda uz antirezonansi, kuru nosaka rezonatora sānu atzars)

Tā kā latviešu valodā [l] tiek izrunāts apikāli dentāli, mēles mugurai ir iespējams ieņemt sekojošā patskaņa artikulācijai pietuvinātu stāvokli, un tas ietekmē starp mēles priekšējo daļu un aukslējām izveidotā rezonatora sānu atzara lielumu un formu. Ar to ir skaidrojams fakts, ka visu piecu informantu [l] izrunā īso patskaņu fonētiskās apkaimes ietekmē novērotas lielākas antirezonanšu frekvenču atšķirības, nekā starp tādā pašā fonētiskā apkaimē izrunāta [ɫ] antirezonanšu frekvencēm, jo, kā jau iepriekš norādīts, [ɫ] izruna prasa noteiktu mēles stāvokli un formu, tāpēc blakus skaņu ietekme uz rezonatora formu ir ievērojami mazāka.

Analizējot latviešu valodas laterāļu spektrus, uzmanība tika pievērsta tikai tām antirezonansēm, kuru frekvence bija lielāka par 2000 Hz, jo aprēķinos, izmantojot cauruļu modeli (sk. 1. att.), 4 cm garam rezonatora sānu atzaram tika iegūta frekvence $Z_1=2125$ Hz (Johnson 2003, 161). Tā kā ir maz ticams, ka reālā artikulācijā veidota rezonatora sānu atzara garums varētu būt lielāks par 4 cm, šī atzara rezonēšanas frekvencei nevajadzētu būt zemākai par 2000 Hz, tāpēc pētījumā katram laterālim tika noteiktas pirmo četrus antirezonanšu frekvences virs 2000 Hz. Iegūto skaitlisko lielumu atšķirības atspoguļo informantu un fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu ietekmi uz rezonatora formu un tā rezonēšanas frekvencēm. Visu piecu informantu izrunā noteikto pirmo četrus antirezonanšu frekvenču vērtību diapazoni norādīti 4. tabulā. Ar trekninājumu norādītas tās vērtības, kas, pēc autora domām, atbilst rezonatora sānu atzara noteiktajām antirezonansēm. Spriežot pēc šīm skaitliskajām vērtībām, rezonatora sānu atzara garums latviešu valodas [l] izrunā ir 2,6–2,9 cm, bet [ɫ] izrunā – 2,2–2,4 cm.

LĪDZSKANIS	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4
[l]	2100–2200 Hz (1900–2500 Hz)	3000–3200 Hz (2500–3200 Hz)	3400–3700 Hz	4000–4200 Hz
[ɫ]	2200–2300 Hz (2000–2600 Hz)	3000–3200 Hz (2800–3200 Hz)	3700–3800 Hz	4200–4400 Hz (4100–4600 Hz)

2. tabula. Piecu informantu (trīs vīrieši un divas sievietes) CVC tipa zilbēs visu latviešu valodas īso patskaņu fonētiskajā apkaimē izrunātu prevokālisko laterālo spraudzeņu pirmo četrus antiformantu centru frekvenču vērtību diapazoni (šrifts bez formatējuma norāda uz biežāk novēroto frekvenču diapazonu, slīprakstā norādīts pilns vērtību diapazons, bet ar trekninājumu marķēts vērtību diapazons, kas, pēc autora domām, atbilst rezonatora sānu atzara rezonansēm)

Raksta autors apzinās, ka rezonatora sānu atzaram atbilstošo antirezonanšu izvēle ir subjektīva un to nevar pamatot ar artikulācijas pētījumu datiem. Par labu šo antirezonanšu izvēlei liecina tas, ka [I] (sk. 6. att.) un [A] (sk. 7. att.) spektros atbilstošajos frekvenču diapazonos antirezonanses ir skaidri saskatāmas visu patskaņu fonētiskajā apkaimē, turklāt no frekvenču diapazoniem aprēķināto sānu atzaru garumi ([I] – 2,6–2,9 cm, [A] – 2,2–2,4 cm), pēc autora subjektīvās izjūtas, ir ticamāki par teorētiskajam modelim ieteikto 4 cm garumu. Tomēr, ja paliek pie teorētiskajā literatūrā paustā uzskata, ka laterāļu pazīme ir antirezonanse starp F₂ un F₃ (Johnson 2003, 163), kā vienīgā šim nosacījumam atbilstīgā būtu jāizvēlas antirezonanse ar viszemāko frekvenču diapazonu (sk. F₂ un F₃ 1. tab. un Z₁ 2. tab.). Tādā gadījumā [I] aprēķinātais rezonatora sānu atzara garums būtu 4,0–4,2 cm, bet [A] – 3,8–4,0 cm.

Tā kā līdzskaņa akustiskais lokuss ir saistīts ar līdzskaņa artikulācijas vietu, latviešu valodas laterāļu fonētisko apkaimi veidojošo īso patskaņu F₂ frekvences vērtības tika noteiktas gan pārejas sākumā pēc līdzskaņa atbrīvojuma, gan patskaņa stabilā posma vidū. No iegūtajām frekvenču vērtībām aprēķinātās vidējās statistiskās vērtības (atsevišķi vīriešu un sieviešu izrunai) norādītas 3. tabulā.

Patsk.		[i]		[e]		[æ]		[ɑ]		[ɔ]		[u]	
		F _{2s}	F _{2v}	F _{2s}	F _{2v}	F _{2s}	F _{2v}	F _{2s}	F _{2v}	F _{2s}	F _{2v}	F _{2s}	F _{2v}
[I]	vīrieši	1331	2071	1250	1696	1236	1468	1045	1171	917	971	907	876
	sievietes	1504	2495	1463	1910	1330	1620	1145	1303	1111	1138	1040	877
[A]	vīrieši	1981	2112	1830	1892	1806	1647	1737	1363	1665	1098	1640	921
	sievietes	2377	2471	2270	2172	2179	1847	2094	1559	1916	1272	1856	922

3. tabula. Patskaņu F₂ centra frekvences vidējās vērtības (Hz) CV pārejas sākumā (F_{2s}) un patskaņa stabilā posma vidū (F_{2v})

Tabulā ir redzams (sk. 3. tab.), ka F₂ pārejas sākuma skaitliskā vērtība abiem laterāļiem pakāpeniski samazinās virzienā no [i] uz [u], samazinoties vērtībai patskaņa stabilā posma vidū.

Lai iegūtu laterāļu [I] un [A] lokusus raksturojošos lineārās regresijas slīpņu un Y ass krustpunktu skaitliskos lielumus, tika veikti atbilstīgie aprēķini gan atsevišķi katram informantam, gan pa dzimumu grupām, izmantojot visiem fonētisko apkaimi veidojošajiem patskaņiem ([i, e, æ, ɑ, ɔ, u]) noteiktās F₂ vērtības CV pārejas sākumā un patskaņa stabilā posma vidū. Lai noteiktu, kā latviešu valodas

laterāļi iekļaujas kopējā latviešu valodas balsīgo līdzskaņu sistēmā, salīdzināšanai izmantoti S. Čeiranes promocijas darba kopsavilkumā (Čeirane 2011, 17 un 23) norādītie balsīgo troksneņu dati un raksta autora nepublicētie nāseņu un vibrantu pētījuma dati (sk. 4. tab.). Līdzskaņi 4. tabulā grupēti atbilstīgi to artikulācijas vietai – labiālo, dentālo, alveolāro, palatālo un velāro līdzskaņu grupas savstarpēji nodalītas ar treknu horizontālu līniju, bet no vīriešu un sieviešu izrunas datiem aprēķinātās skaitliskās vērtības savstarpēji nodalītas ar dubultu treknu vertikālu līniju. Lai atvieglotu akustisko lokusu un artikulācijas vietu saistības analīzi, izmantojot 4. tabulā norādītos skaitliskos datus, tika izveidots lokusu grafiks (sk. 8. att.).

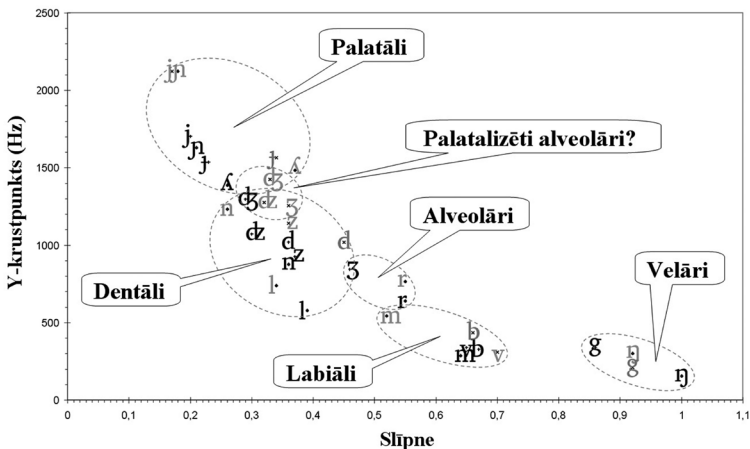
Neskatoties uz to, ka laterālim [l] gan vīriešu, gan sieviešu izrunā ir mazākās Y ass krustpunkta vērtības dentālo līdzskaņu grupā, tas no tuvākajiem līdzskaņiem ([m] un [r]) bez grūtībām nošķirams pēc slīpnes vērtības (sk. 4. tab. un 8. att.).

Savukārt līdzskanīm [ʎ] ir mazākās Y ass krustpunkta vērtības palatālo līdzskaņu grupā – tās ir tuvas tradicionāli par divcentru līdzskaņiem saukto palatalizēto alveolāro troksneņu [ɟ] un [ʒ] vērtībām (sk. 4. tab. un 8. att.). Šo faktu var artikulāri skaidrot ar to, ka palatālā kontakta laukums [ʎ] izrunas laikā ir mazāks nekā citiem palatālajiem līdzskaņiem, jo mēles mugurai jānodrošina iespēja veidot laterālo atvērumu, saglabājot kontrastu ar velāro [l]. Tas, ka vīriešu izrunātais berzenis [ʒ] lokusu grafikā atrodas tuvāk nepalatalizētajam alveolārajam vibrantam [r], norāda uz to, ka vīrieši šo berzeni izrunā ar minimālu palatalizāciju vai bez tās. Vērtējot lokusu grafiku kopumā, var secināt, ka līdzskaņi tajā veido savstarpēji nodalītas zonas, kuras pārklājas tikai tāpēc, ka ir paplašinātas, lai ietilpinātu palielinātos fonētiskos simbolus. Ja šāda paplašinājuma nebūtu, vienīgi palatalizēto alveolāro līdzskaņu zona pārklātos palatālo un dentālo līdzskaņu zonas nelielai daļai. Palatalizēto līdzskaņu lokusu tuvums palatālo līdzskaņu lokusiem skaidrojams ar augsti priekšēja mēles muguras stāvokļa ietekmi uz kopējo rezonatora formu un rezonēšanas īpašībām.

LIDZSKANIS	Slīpne	Y-krustpunkts	Slīpne	Y-krustpunkts
[b]	0,67	326	0,66	434
[v]	0,65	338	0,70	311
[m]	0,64	285	0,52	544
[d]	0,36	1020	0,45	1020
[ɟ]	0,30	1073	0,32	1275

[z]	0,37	927	0,36	1142
[n]	0,36	875	0,26	1232
[l]	0,39	578	0,34	740
[ɖ]	0,29	1298	0,33	1424
[ʒ]	0,46	844	0,36	1257
[r]	0,55	639	0,55	765
[j]	0,23	1537	0,34	1565
[j̥]	0,20	1702	0,17	2123
[ɲ]	0,21	1629	0,18	2123
[ʎ]	0,26	1387	0,37	1483
[g]	0,86	339	0,92	209
[ŋ]	1,00	155	0,92	301
DZIMUMS	Vīrieši		Sievietes	

4. tabula. Latviešu valodas balsīgo līdzskaņu lokusu vienādojumos izmantojamās slīpnes un Y ass krustpunkta (Hz) vērtības (atsevišķi norādītas vērtības, kas aprēķinātas no vīriešu un sieviešu izrunas datiem; laterāļu vērtības iezīmētas ar trekninājumu)

8. attēls. Latviešu valodas balsīgo līdzskaņu lokusu grafiks (4. tabulā norādītās slīpnes un Y ass krustpunkta vērtības nosaka līdzskaņu punktu koordinātas grafikā, pie katra no punktiem ar starptautiskās transkripcijas simbolu norādīts līdzskaņa apzīmējums – ar melniem transkripcijas simboliem apzīmēti vīriešu, ar pelēkiem – sieviešu izrunāti līdzskaņi; ar pelēku pārtrauktu līniju zīmētas elipses norāda uz līdzskaņu grupējumu atbilstīgi artikulācijas vietai)

Pēc lokusu grafika secināms, ka laterālis [l] arī akustiski klasificējams par dentālu līdzskani, bet [ʎ] – par palatālu.

Secinājumi

Veiktā pilotpētījuma rezultāti norāda uz to, ka latviešu valodas laterālie spraudzeņi /l/ un /ʎ/ ir pietiekami raksturojami pēc aprakstītajām akustiskajām pazīmēm – formantu struktūras, antirezonanšu klātbūtnes spektrā un fonētisko apkaimei veidojošo vokāļu formantu (īpaši F2) pārejām. Formantu struktūra, enerģijas sadalījums starp tiem un antirezonanses sniedz galveno informāciju par artikulācijas veidu, bet pirmo divu laterāļa formantu frekvences un blakus vokāļa F2 pārejas norāda uz artikulācijas vietu. Šī pilotpētījuma akustiskie dati papildina elektropalatogrāfiskajā latviešu valodas skaneņu pētījumā iegūto informāciju par to, ka mūsdienās informantiem vecumā līdz 50 gadiem ir nostiprinājusies dentāla laterāļa /l/ artikulācija. Pētījuma rezultātu ticamības palielināšanai būtu jāveic līdzīgs pētījums ar lielāku informantu skaitu.

Literatūra

- Borden, Gloria J. and Harris, Katherine S.** 1981. *Speech Science Primer: Physiology, Acoustics, and Perception of Speech*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Crystal, David.** 1998. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 4th edn., Oxford: Blackwell.
- Čeirane, Solveiga.** 2011. *Latviešu valodas balsīgo troksneņu akustisks raksturojums*. Promocijas darba kopsavilkums, Rīga: Latvijas Universitāte.
- Johnson, Keith.** 2003. *Acoustic and Auditory Phonetics*. 2nd edn., Oxford: Blackwell.
- Kent, Ray D.; Read, Charles.** 1992. *The Acoustic Analysis of Speech*. San Diego, CA: Singular Publishing Group.
- Ladefoged, Peter; Maddieson, Ian.** 1998. *The Sounds of the World's Languages*. Oxford: Blackwell.
- Laua, Alise.** 1997. *Latviešu literārās valodas fonētika*. 4. izd., Rīga: Zvaigzne ABC.
- Lindblom, Björn.** 1963. Spectrographic study of vowel reduction. *Journal of the Acoustical Society of America* 35, New York: American Institute of Physics, 1773–1781.

-
- Pickett, James M.** 1999. *The Acoustics of Speech Communication: Fundamentals, Speech Perception Theory, and Technology*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Stevens, Kenneth N.** 1998. *Acoustic Phonetics*, Cambridge, MA: The MIT Press

Acoustic Characteristics of the Latvian Lateral Approximants

Summary

The spectral characteristics of the Latvian lateral approximants have been investigated in the pilot-study described in the present article. Laterals were recorded embedded into symmetric CVC syllables (C – Latvian lateral approximants [l, ɫ], V – Latvian short monophthongs [i, e, æ, a, ɔ, u]). Only the initial sonorant of the syllable was spectrally analyzed, as well as the formant transitions between it and the steady state of the following vowel. The obtained data suggest that the Latvian lateral approximants are distinguished from the other sounds of Latvian and amid themselves mainly on the basis of their formant structure, but the location of antiresonances (zeros) in the spectrum and the formant transitions (mainly of F2) to the following vowel can be regarded as additional cues.

Key words: acoustic phonetics, Latvian laterals, spectral analysis, acoustic cues

Inese INDRIČĀNE
LATVIEŠU VALODAS NEBALSĪGO FRIKATĪVO
SPRAUDZEŅU RAKSTUROJUMS PĒC FFT
SPEKTRIEM

Rakstā analizēti latviešu valodas nebalsīgie frikatīvie spraudzeņi. Tā mērķis ir noskaidrot, vai, nosakot smaiļu frekvences un intensitātes vērtības statistiskajās spektrogrammās jeb FFT spektros, iespējams savstarpēji nošķirt artikulācijas vietas ziņā atšķirīgus nebalsīgos frikatīvos spraudzeņus.

Par frikatīviem spraudzeņiem sauc tādus līdzskaņus, kuru izrunas laikā gaiss plūst pa runas orgānu veidotu sašaurinājumu jeb spraugu, radot turbulentu berzes troksni (Hayward 2000, 190; Kent, Read 1992, 121). Nebalsīgos frikatīvos spraudzeņus, atšķirībā no balsīgajiem, izrunā bez balss saišu darbības, tāpēc spraugas radītais troksnis ir vienīgais skaņas avots un to signālu veido tikai neperiodiski trokšņa elementi (Кодзасов, Кривнова 2001, 173; Markus, Grigorjevs 2002, 47).

Frikatīvo spraudzeņu spektrālās pazīmes ir atkarīgas no rezonatora (mutes dobuma) izmēra un formas sašaurinājuma priekšā: jo tas garāks, jo rezultējošais spektrs noteiktāks (Hayward 2000, 191; Jongman *et. al.* 2000, 1253; Stevens 1998).

Teorētiskajā literatūrā norādīts, ka pēc spektrālās enerģijas apjoma un intensitātes var šķirt divas frikatīvo spraudzeņu grupas: straidentus (*strident*) jeb sibilantus (*sibilant*) un nestraidentus (*non-strident*) jeb nesibilantus (*non-sibilant*). Sibilantiem raksturīgs lielāks spektrālās enerģijas apjoms un par 10 – 15 dB lielāka intensitāte nekā nesibilantiem (Jongman *et. al.* 2000, 1254; Kent, Read 1992, 122).

Latviešu valodā ir četras nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu fonēmas: labiodentālais frikatīvais spraudzenis /f/, dentālais frikatīvais spraudzenis /s/, alveolārais frikatīvais spraudzenis /ʃ/ un velārais frikatīvais spraudzenis /x/. Tāpat kā citiem velārajiem līdzskaņiem, arī frikatīvā spraudzeņa /x/ artikulācijas vietu būtiski ietekmē fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitāte: tā ir velāra savienojumā ar velāriem patskaņiem, bet palatovelāra vai palatāla – savienojumā ar palatāliem patskaņiem. Visi frikatīvie spraudzeņi latviešu valodā

ir mediāli – tādi, kuru izrunu raksturo sprauga aktīvā runas orgāna vidusdaļā, pretstatā laterāliem spraudzeņiem ar spraugu aktīvā runas orgāna sānu daļā (Laua 1997, 31).

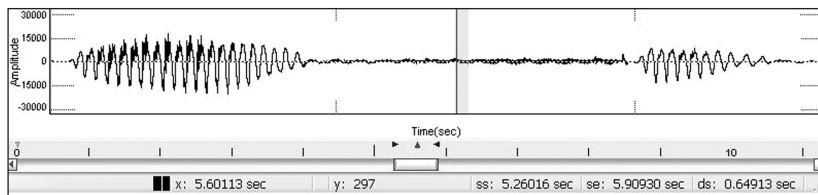
Daces Markus un Jura Grigorjeva darbā „Fonētikas pētīšanas metodes I” sniegts īss latviešu valodas frikatīvo spraudzeņu raksturojums pēc dinamiskajām spektrogrammām. Šā pētījuma rezultāti rāda, ka labiodentālajam frikatīvajam spraudzenim [f] raksturīga lēzena un vienmērīga vidējas enerģijas izplatība visā spektrogrammas ietvertajā frekvenču joslā, kas sākas pie patskaņa F2. Dentālā frikatīvā spraudzeņa [s] pamatenerģija sākas virs 4000 Hz (pie patskaņa F4), un alveolārā frikatīvā spraudzeņa [ʃ] pamatenerģija – ap 2000 Hz (pie patskaņa F3). Velārā frikatīvā spraudzeņa [x] enerģija vērojama visā spektrogrammas ietvertajā frekvenču joslā, bet papildus redzamas divas „formantveidīgas” spektrālās enerģijas koncentrācijas vietas pie patskaņa F2 un F5. Velārā frikatīvā spraudzeņa /x/ alofona – palatālā frikatīvā spraudzeņa [ç] – spektros enerģija veido kompaktu zonu no 3000 līdz 7000 Hz. Raksturojot latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu intensitāti, norādīts, ka tā palielinās šādā secībā: [x] > [f] > [ç] > [s] > [ʃ]. Šajā virknē katrs nākamais nebalsīgais frikatīvais spraudzenis ir aptuveni par 5 dB intensīvāks nekā iepriekšējais (Markus, Grigorjevs 2002, 47–51).

Latviešu valodas nebalsīgie frikatīvie spraudzeņi pētīti /VCV/ struktūras vienībās, kurās to fonētisko apkaimi veido īsie patskaņi /i, e, æ, a, ɔ, u/, piemēram, *isi* [is:i], *ese* [es:e], *ese* [æ:s:æ], *asa* [as:a], *oso* [ɔ:s:ɔ], *usu* [us:u].

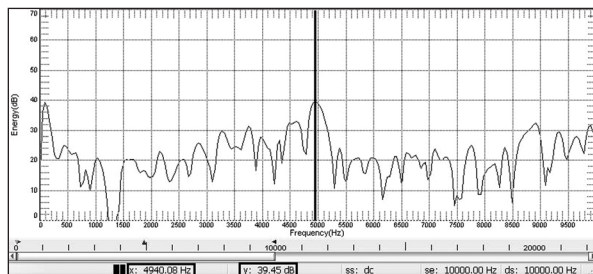
Vienības 3 atkārtojumos ierunāja 6 informanti – 3 vīrieši un 3 sievietes – vecumā no 29 līdz 43 gadiem. Visiem informantiem latviešu valoda ir dzimtā valoda, un viņu izruna atbilst latviešu literārās valodas normām. Kopējais analizētā materiāla apjoms ir 432 vienības – katram nebalsīgajam frikatīvajam spraudzenim iegūti 108 FFT spektri.

Datu apstrāde veikta ar runas analīzes datorprogrammu *Multi Speech 3700* (Kay Pentax), statistikas programmu *SPSS 16* (IBM Corporation, Inc.) un *MS Excel 10* (Microsoft Corporation).

Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu FFT spektri iegūti no 10 ms intervāla, kas iezīmēts aptuveni to vidus daļā (1. attēls). Šādi iegūtajos FFT spektros noteikta smailes frekvences vērtība hercos (Hz) un intensitātes vērtība (dB) (2. attēls). FFT spektros ietvertais frekvenču diapazons ir 0–10 000 Hz, bet intensitātes diapazons ir 0–70 dB.

1. attēls. 10 ms intervāla iezīmēšana frikatīvā spraudzeņa [s:] oscilogrammā

2. attēls. Smailes frekvences un intensitātes vērtības noteikšana frikatīvā spraudzeņa [s:] FFT spektrā

Spektrālās enerģijas smaile un bieži arī intensitāte variē atkarā no fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitātes. Ar statistikas programmu *SPSS 16* aprēķinātās smailes frekvences un intensitātes vidējās statistiskās vērtības (VSV) un standartnovirzes (SN). Tabulās norādīta arī minimālā vērtība (Min.), maksimālā vērtība (Maks.) un analizēto vienību skaits (1.–2. tabula). Indekss ¹ lietots, lai apzīmētu labiodentālajam frikatīvajam spraudzenim [f:] aprēķinātās vērtības, ja tā FFT spektros smaile ir zemās frekvencēs; indekss ² – ja tā FFT spektros smaile ir augstās frekvencēs; indekss ³ – ja tā FFT spektri ir līdzeni.

1. tabula. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu smaļu frekvences vērtības (Hz)

Frikatīvais spraudzenis	VSV	SN	Min.	Maks.	Skaitis
[f:] ¹	1600	506	517	2550	43
[f:] ²	7098	2177	3037	9828	27
[s:]	5182	1495	2626	8389	108

[ʃ:]	2827	690	1332	4483	108
[x:]	1812	1018	559	5193	108

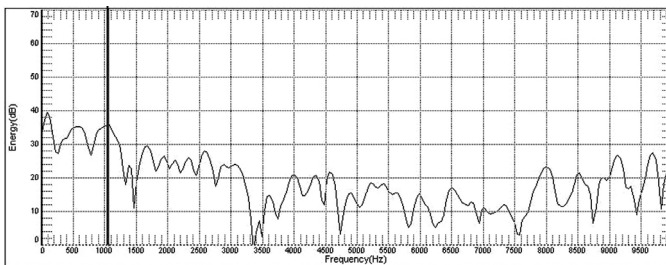
2. tabula. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu intensitātes vērtības (dB)

Frikatīvais spraudzenis	VSV	SN	Min.	Maks.	Skaitis
[f:] ¹	32	9	10	47	43
[f:] ²	28	5	19	37	27
[f:] ³	25	5	15	36	38
[s:]	41	8	24	62	108
[ʃ:]	43	7	28	61	108
[x:]	36	7	22	52	108

Latviešu valodas nebalsīgajam frikatīvajam spraudzenim [f:] raksturīgs nenoteikts spektrs un relatīvi vājas intensitātes enerģija. Neatkarīgi no fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitātes tam konstatēti šādi FFT spektri:

1. FFT spektri ar smailei zemās frekvencēs (3. attēls).

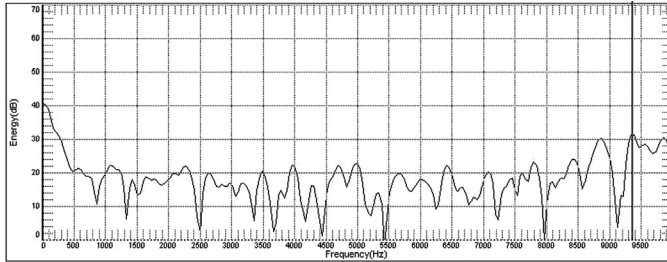
Analizētajā materiālā šim raksturojumam atbilst 43 labiodentālā frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektri. Smaile tajos variē 517–2550 Hz robežās (VSV: 1600 Hz), un tās intensitāte ir 10–47 dB (VSV: 32 dB).

3. attēls. Latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektrs ar smailei zemās frekvencēs

2. FFT spektri ar smaili augstās frekvencēs (4. attēls).

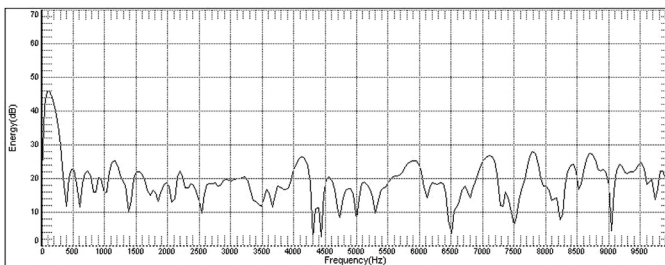
Analizētajā materiālā šādam raksturojumam atbilst 27 labiodentālā frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektri. Smaile tajos variē 3037–9828 Hz robežās (VSV: 7098 Hz), un tās intensitāte ir 19–37 dB (VSV: 28 dB).

4. attēls. Latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektrs ar smaili augstās frekvencēs

3. Līdzieni FFT spektri – ar relatīvi vienmērīgu enerģiju visā ietvertajā frekvenču apgabalā (5. attēls).

Analizētajā materiālā šādam raksturojumam atbilst 38 labiodentālā frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektri. Tajos nav izteiktu smaīļu, un spektrālās enerģijas intensitāte šajos FFT spektros ir 15–36 dB (VSV: 25 dB).

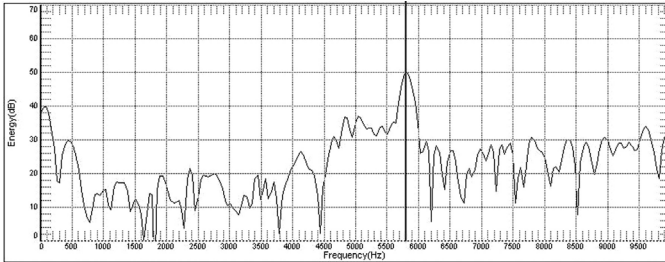

5. attēls. Līdzens latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [f:] FFT spektrs

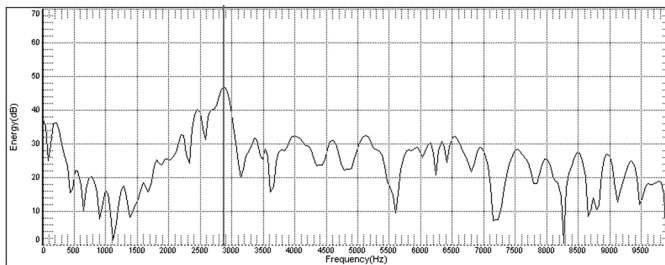
Pārējo latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu spektri ir relatīvi noteikti, un smailes tajos variē atkarā no fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitātes.

Latviešu valodas dentālā frikatīvā spraudzeņa [s:] FFT spektros smaile variē 2626–8389 Hz robežās (VSV: 5189 Hz), un tās intensitāte ir 24–62 dB (VSV: 41 dB) (6. attēls).

Alveolārā nebalsīgā frikatīvā spraudzeņa [ʃ:] FFT spektri ir līdzīgi dentalā nebalsīgā frikatīvā spraudzeņa [s:] FFT spektriem, bet smaile tajos ir vērojama zemākās frekvencēs. Tā variē 1332–4483 Hz robežās (VSV: 2827 Hz), un smailes intensitāte ir 28–61 dB (VSV: 43dB) (7. attēls).

6. attēls. Latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [s:] FFT spektrs

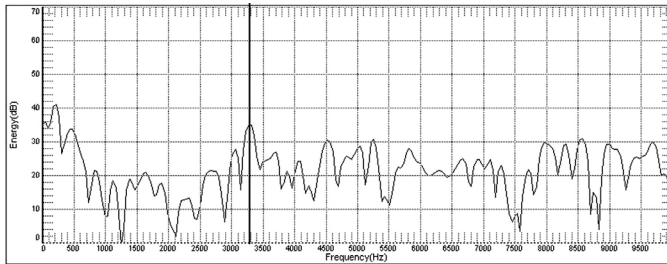

7. attēls. Latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [ʃ:] FFT spektrs

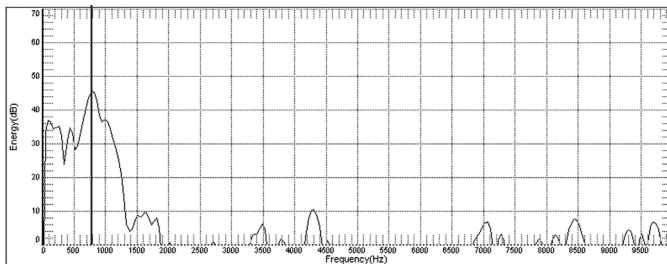
Nebalsīgo frikatīvo spraudzeni /x/ vairāk nekā citus nebalsīgos frikatīvos spraudzeņus ietekmē fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitāte: ja šis spraudzenis izrunāts palatālo patskaņu fonētiskā apkaimē, FFT spektros smailes frekvences vērtība ir lielāka un intensitāte – mazāka nekā tad, ja tas izrunāts velāro patskaņu fonētiskā apkaimē. Kopējais enerģijas apjoms FFT spektros ir lielāks, ja frikatīvais spraudzenis /x/ izrunāts palatālo, bet mazāks – ja tas izrunāts velāro patskaņu fonētiskā apkaimē (sal. 8.–9. attēlu). Frikatīvā spraudzeņa /x/ FFT spektros smaile variē 559–5193 Hz robežās (VSV: 1812 Hz) un tās intensitāte ir 22–52 dB (VSV: 36 dB).

Iegūtie rezultāti rāda, ka latviešu valodas nebalsīgajiem frikatīvajiem spraudzeņiem smailes frekvences vidējā statistiskā vērtība palielinās šādā secībā: [f:]¹ > [x:] > [ʃ:] > [s:] > [f:]². Ja ne-

tiek ievēroti labiodentālā frikatīvā spraudzeņa [f̥] FFT spektri, kas ir līdzīgi vai ar smaili zemās frekvencēs, pētījuma rezultāti atbilst norādēm teorētiskajā literatūrā, ka spraudzeņiem ar priekšējāku artikulāciju raksturīga lielāka smailes frekvences vērtība (Markus, Grigorjevs 2002, 36).

8. attēls. Vienībā [iç:i] izrunāta latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [ç] FFT spektrs

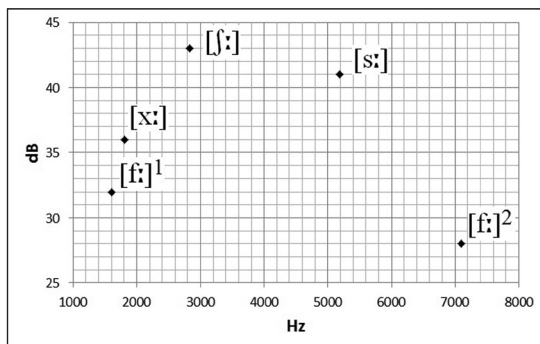

9. attēls. Vienībā [ux:u] izrunāta latviešu valodas frikatīvā spraudzeņa [x] FFT spektrs

Latviešu valodas nebalsīgajiem frikatīvajiem spraudzeņiem intensitātes vidējā statistiskā vērtība palielinās šādā secībā: [f̥]³ > [f̥]² > [f̥]¹ > [x:] > [s:] > [ʃ:]. Salīdzinot iegūtos rezultātus ar norādēm teorētiskajā literatūrā, var secināt, ka labiodentālais frikatīvais spraudzenis [f] uzskatāms par intensīvāku nekā velārais frikatīvais spraudzenis [x], ja tiek ņemts vērā kopējais enerģijas apjoms FFT spektrā. Turpretī labiodentālā frikatīvā spraudzeņa [f] smailes intensitāte ir vājāka nekā velārā frikatīvā spraudzeņa [x] smailes intensitāte.

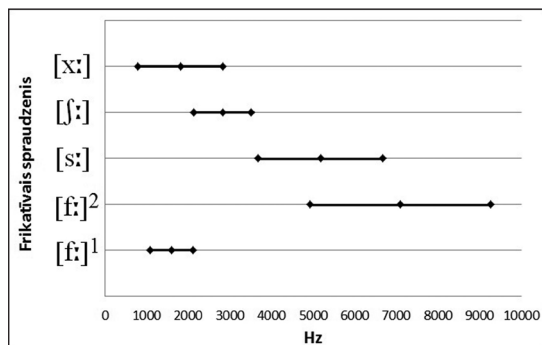
Lai noskaidrotu, vai pēc aprēķinātajām smailes frekvences un intensitātes vidējām statistiskajām vērtībām iespējams savstarpēji nošķirt visus latviešu valodas nebalsīgos frikatīvos spraudzeņus,

izveidots grafiks (1. grafiks). Tajā uz x ass attēlotas nebalsīgajiem frikatīvajiem spraudzeņiem aprēķinātās smailes frekvences vidējās statistiskās vērtības, bet uz y ass – smailes intensitātes vidējās statistiskās vērtības. Redzams, ka gan pēc smailes frekvences, gan pēc intensitātes vidējām statistiskajām vērtībām ir iespējams savstarpēji nošķirt visus latviešu valodas nebalsīgos frikatīvos spraudzeņus.

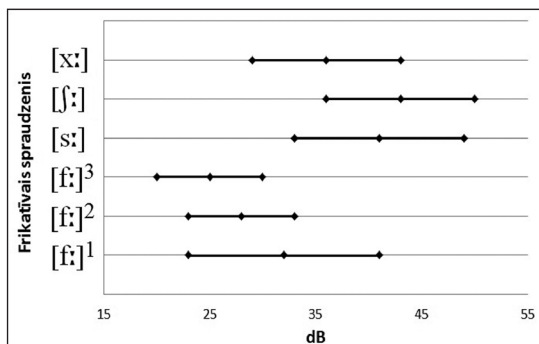

1. grafiks. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu smailes frekvences un intensitātes VSV

Izveidoti arī grafiki, kas rāda smailes frekvences un intensitātes vidējo statistisko un standartnoviržu vērtību apgabalu (2.–3. grafiks). Tajos redzami nogriežņi iegūti, savienojot trīs punktus: pirmais atbilst vidējai statistiskajai vērtībai, no kuras atņemta standartnovirzes vērtība; otrais – vidējai statistiskajai vērtībai; trešais – vidējai statistiskajai vērtībai, kurai pieskaitīta standartnovirzes vērtība.

2. grafiks. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudzeņu smailes frekvences VSV un SN nogriežņi

3. grafiks. Latviešu valodas nebalsīgo frikātīvo spraudzeņu smailes intensitātes VSV un SN nogriežņi

2. grafikā, kurā attēloti smailes frekvences vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu nogriežņi, var nošķirt [f:]¹, [ʃ:] un [x:] no [f:]² un [s:], kā arī nosacīti [f:]¹ no [ʃ:] (2. grafiks). 3. grafikā, kurā rādīti intensitātes vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu nogriežņi, var nošķirt [f:]² no [ʃ:] un [f:]³ no [s:] un [ʃ:].

Iegūtie rezultāti liecina, ka, ja tiek ņemtas vērā ne tikai smailes frekvences un intensitātes vidējās statistiskās vērtības, bet arī standartnovirzes, visus latviešu valodas nebalsīgos frikātīvos spraudzeņus savstarpēji nošķirt nevar.

Literatūra

- Hayward 2000 – **Hayward, Katarina.** *Experimental phonetics.* Harlow (etc.): Longman Linguistics Library, Pearson Education.
- Jongman *et. al.* 2000 – **Jongman, Allard; Wayland, Ratre; Wong, Serena.** Acoustic characteristics of English fricatives. *Journal of the Acoustical Society of America*, 108, pp. 861–867.
- Kent, Read 1992 – **Kent, Ray D.; Read, Charles.** *The Acoustic Analysis of Speech.* San Diego, California: Singular Publishing Group, Inc.
- Laua 1997 – **Laua, Alise.** *Latviešu literārās valodas fonētika.* Rīga: Zvaigzne ABC.
- Markus, Grigorjevs 2002 – **Markus, Dace; Grigorjevs, Juris.** *Fonētikas pētīšanas metodes I.* Rīga: Rasa ABC.

Кодзасов, Кривнова 2001 – Кодзасов, Сандро В.; Кривнова, Ольга Ф.
Общая фонетика. Москва: Российский государственный гумани-
тарный университет.

Characteristics of Latvian Voiceless Fricatives According to FFT Spectra

Summary

In the present research acoustic properties of the intervocalic voiceless fricatives of the Standard Latvian have been investigated. The aim of this study is to verify, if it is possible to classify all the analysed voiceless fricatives of the Standard Latvian according to the FFT spectra.

There are four voiceless fricatives in the Standard Latvian: labiodental fricative /f/, dental fricative /s/, alveolar fricative /ʃ/ and velar fricative /x/. The place of articulation of fricative /x/ varies from velar in the context of back vowels to palatovelar or palatal in the context of front vowels.

The analysed material consists of /VCV/ units, e. g. *isi* [isi], *ese* [es:e], *ese* [æs:æ], *asa* [as:a], *oso* [os:ɔ], *usu* [us:u]. Each unit was recorded from each speaker 3 times. The total number of analysed speech units is 432.

The results are based on the analysis of speech data provided by 6 speakers of the Standard Latvian – 3 male and 3 female subjects in the age between 29 and 45 – having no speech disorders in their pronunciation.

Data processing was performed using the software *Multi Speech 3700*, *SPSS 16* and *MS Excel 10*.

FFT spectra of the voiceless fricatives were obtained from 10 ms interval approximately in the middle part of fricative. In the FFT spectra a frequency and an amplitude of spectral peak were measured (frequency range: 0–10 000 Hz, amplitude: 0 – 70 dB). Using the software *SPSS 16* mean value, standard deviation, minimal and maximal values of peak's frequency and amplitude for each voiceless fricative of the Standard Latvian were calculated.

According to the graph, where the mean value of frequency is plotted on the x-axis and the mean value of amplitude on the y-axis, it is possible to separate all voiceless fricatives of the Standard Latvian. If taking into account both a mean value and a standard deviation, it is impossible to separate all voiceless fricatives according to frequency or amplitude of spectral peak, because a value ranges overlap.

Anitra ROZE

**AIZGŪTIE BRŪNĀS KRĀSAS NIANŠU
NOSAUKUMI *BĒŠS*, *BLONDS*, *BRUNETS*, *ŠATENS*:
SEMANTIKA UN LIETOJUMS LATVIEŠU
VALODĀ**

Latviešu valodā ir samērā daudz krāsu nosaukumu, kuru uzdevums ir apzīmēt kādas citas krāsas (nosacīti to varētu dēvēt par pamatkrāsu) nianses. Runājot par brūno krāsu, tādi ir, piemēram, adjektīvi *brūngans*, *iebrūns*, *kastaņbrūns*, *kaļķbrūns*, *tumšbrūns*, *gaišbrūns*. Šādiem brūnās krāsas nianšu apzīmētājiem pieder arī neatvasinātie aizgūtie krāsu nosaukumi *bēšs*, *blonds*, *brunets* un *šatens*, trijiem pēdējiem – *blonds*, *brunets* un *šatens* – turklāt ir arī semantisks papilduzdevums jeb konkrēta pamatfunkcija – apzīmēt cilvēka matu (retāk ūsu, bārdas) krāsu.

Aplūkojot pētījumam izvēlētos adjektīvus, jāņem vērā arī tas, ka tie visi latviešu valodā ir vai nu aizgūti tiešā veidā, šai gadījumā no franču valodas, vai arī ienākuši latviešu valodā ar starpniekvalodas – vācu, krievu – palīdzību. Biežāk lietotie no tiem ir *bēšs*, *blonds*, valodas lietotājiem tie ir pazīstamāki un to lietojums – daudzveidīgāks (piem., adjektīvam *bēšs* sastopams gan atvasinājums *bēšīgs*, gan saliktie krāsu nosaukumi, piem., *pelēki bēšs*, *dzeltenīgi bēšs*, *gaiši bēšs*; adjektīvam *blonds* sastopami gan saliktie krāsu nosaukumi, piem., *tumši blonds*, *platīnblonds*, *linu blonds*, *pelēki blonds*, gan lietojums pārnestā nozīmē), retāk lietotie *brunets*, *šatens* attiecīgi ir mazāk pazīstami, to lietojums – ierobežotāks. Hipotētiski iemesls tam, ka latviešu valodā nav salikto krāsu nosaukumu ar adjektīviem *brunets* un *šatens*, varētu slēpties arī šo adjektīvu semantiskajā ierobežotībā, resp., tajā faktā, ka abi šie adjektīvi apzīmē ļoti konkrētus brūnās krāsas toņus – *brunets* ‘tumši brūns’, *šatens* ‘kastaņbrūns’.

Raksta mērķis bija noskaidrot aplūkojamo adjektīvu vietu latviešu valodas leksiski semantiskajā sistēmā. Par raksta avotiem izmantoti „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” un „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcas” kartotēkas materiāli, latviešu valodas korpus (LVK) miljons 2,0 m (www.korpuss.lv), interneta pārlūkprogramma *Google*, kā arī interneta bibliotēkas *letonika.lv*, latviešu literatūras

zelta fonds, kurā apkopoti 22 latviešu rakstnieku darbi un lapa *www.periodika.lv*, kurā apkopoti periodikas materiāli laikposmā no 1895. līdz 1957. gadam.

Krāsu nosaukumi aplūkoti alfabēta secībā.

Krāsas nosaukums BĒŠS

Vārds aizgūts no franču *beige* ‘tāds, kas ir smilšu krāsā, gaiši brūngans’ [SVV 1999, 101], ‘smilškrāsas-; smilškrāsa’ [FLV 134].

Pirmais krāsas nosaukuma *bēšs* reģistrējums latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā konstatēts samērā vēlu – tikai 1973. gadā “Latviešu literārās valodas vārdnīcā”, kur tam dots skaidrojums: ‘tāds, kas ir smilšu krāsā’ [LLVV 2, 6²], vārds reģistrēts arī šajā pašā gadā iznākušajā „Latviešu valodas biežuma vārdnīcā” (nevienā līdz šim laikam izdotajā svešvārdu vārdnīcā, nedz arī pareizrakstības vārdnīcā šā vārda reģistrējums nav konstatēts).

Pēc 1973. gada reģistrējuma LLVV adjektīvs *bēšs* sastopams vairākos leksikogrāfiskos avotos ar visai līdzīgu skaidrojumu: ‘gaiši brūns, smilšu krāsas-, smilšu krāsā’ [SVV 1978, 102], ‘tāds, kas ir smilšu krāsā, gaiši brūngans’ [SVV 1999, 101], ‘tāds, kas ir smilšu krāsā’ [ar norādi *sar.*, LVV 2006, 165] un ‘tāds, kas ir smilšu krāsā, brūnganīgs’ [MLVV].

Apkopojot vārdnīcu dotumus, secināms, ka aizgūtais krāsas nosaukums *bēšs* uzlūkojams par analogu saliktajam latviešu valodas krāsas apzīmētajam *smilšu krāsa* jeb *smilškrāsa*, kas, piemēram, „Latviešu literārās valodas vārdnīcā” skaidrots kā ‘gaiši brūna krāsa ar dzeltenīgu niansi’ [LLVV 7², 51].

To, ka *bēšs* latviešu valodā ienācis un lietots jau pirms tā pirmā konstatētā leksikogrāfiskā reģistrējuma 1973. gadā, apliecina vārda samērā plašais lietojums, piem., 30. gadu periodikā, kur *bēšs* (parasti vārdkopā *bēša krāsa*) lietots dažādu reāliju (apavu, apģērba, aksesuāru, retāk – dzīvnieku apspalvojuma) krāsas apzīmēšanai, piemēram:

Sensacionāla prāva Rīgas miertiesā par bēša krāsas rokas somiņu.

(Dāmas tiesājas rokas somas dēļ.

Rīts: Otrdiena, 19. maijs, 1936, Nr. 138)

Uzmanību! Kas būtu atradis vai pircis 11. vai 12. jūnijā no jaunekļa bēša krāsas sporta uzvalkā dāmu veczelta kabatas pulksteni..., ļoti lūdzu paziņot pret atlīdzību.

(Jaunākās Ziņas: Sestdiena, 18. jūnijs, 1938. Nr. 135)

*Skaists dogs apm. gadu vecs, pārd. **bēša krāsā**. Piepr. pa tēl. 24651.*

(Jaunākās Ziņas: Sestdiena, 16. oktobris, 1937, Nr. 235. 21. lpp.)

*Līdzās samērā parastajām melnajām un baltajām pelēm redzamas sarkanas, šokolādes krāsas, zilas, raibas, **bēža**, stirnas un šampanieša **krāsas**.. peles.*

(Rīts: Pirmdiena, 8. marts, 1937, Nr. 57, 3.lpp.)

Vārda rakstījums ar līdzskani *ž* līdzskaņa *š* vietā sastopams ne tikai 30. gadu presē, bet arī jau minētajā 1978. gadā izdotajā „Svešvārdu vārdnīcā”, acīmredzot uzlūkojot šādu lietojumu par tuvāku izrunai oriģinālvalodā.

Arī mūsdienu latviešu valodā adjektīva *bēšs* lietojuma sfēra pamatā ir palikusi nemainīga – tas tiek izmantots galvenokārt dažādu reāliju (pamatā – apģērba vai interjera priekšmetu) vai arī dzīvnieku apspalvojuma krāsas apzīmēšanai, piemēram,

*Viņš [vīrietis] iznāk mazliet sagumis uz priekšu, **bēšā** vējjaka ir daļēji aizvērta.* (www.kasjauns.lv 28.07.09)

*Vannas istaba ieturēta brūnos un **bēšos** toņos. Saimniece pat divieļus iegādājusies atbilstoši telpas sienu krāsām.* (LVK)

*No pagalma izskrēja liels, **bēšs** suns.*

*Viesistabā melodiski ņaudēdams ieskrēja **bēšs** kaķis ar viegli rudiem rakstiem..*

Kā jau krāsas nosaukums adjektīvs *bēšs* ir vārds ar visai abstraktu semantiku. Konkrētāku šīs krāsas raksturojumu dažkārt palīdz atklāt plašāks konteksts. Aplūkosim dažus piemērus, kuros, pateicoties kontekstam, *bēšs* atklājas kā:

- dabas krāsa *Interjerā dominējošās krāsas ir gaišas. Intuitīvi tās asociējas ar krāsām, kas sastopamas dabā – **bēšs** un zaļš – mēbelēm, pelēcīgi zaļgans – sienu krāsojumam..* (www.arhitektonika.lv),
- siltas krāsas tonis *Ēnas uzklājiet maigi, vislabāk izmantojiet otiņu.. Jāizmanto mierīgie, daļēji siltie toņi: **bēšie**, dūmu pelēkie, pelēkbrūnie..* (LVK),
- brūnās krāsas tonis *Savannas un Āfrikas tuksnešu vēsmu interjerā atveido pareizi izraudzītās krāsas. Visvairāk izmantojamas uguns liesmu krāsas., kā arī visi brūnās krāsas toņi.. – sākot ar smilšu, bēša un terakota krāsu līdz pat apdegušā koka krāsai.* (www.aca.lv 10.07.08.)

Apkopojot savāktos materiālus, var secināt, ka adjektīvs *bēšs* tiek lietots 4 dažādos veidos:

1) viens pats: *bēšs telefons, bēšs biroja krēsls, bēšas bambusa mēbeles, bēšs lamināts, bēšs bērnu kombinezons, bēšs kostīms, bēšas velveta bikses, bēša veļa, bēšas sandales, bēšs naudas maks, bēšs paklājs, bēša nagu laka.*

2) savienojumā ar adverbu, kas niansē krāsas toņa intensitāti, piesātinātības pakāpi, bet pats nav krāsas nosaukums: *gaiši bēša kleita, maigi bēšs kombinezons, viegli bēšas bikses, tumši bēšs pusdienu galds.* Arī šajos piemēros *bēšs* galvenokārt atklājas kā gaiša, maiga krāsa ar nelielu intensitāti. Pētījuma materiālā neizdevās konstatēt turpat nevienu piemēru, kurā būtu minēts savienojums *koši bēšs* vai *spilgti bēšs*. Par zināmu izņēmumu uzlūkojams saliktais krāsas nosaukums *tumši bēšs*, tomēr, pēc autores ieskata, tā drīzāk norāda uz pelēkā vai brūnās krāsas dominanti nosauktās reālijas krāsā, ne uz reālu bēšas krāsas tumšumu vai spilgtumu. Tādējādi krāsa, kas nodēvēta par *tumši bēšu*, vispār nebūtu uzlūkojama par bēšu, bet gan par brūnu vai pelēcīgi brūnu.

3) savienojumā ar substantīvu *krāsa* (kas uzlūkojams par lietojuma, nevis semantisku atšķirību, kas raksturīga dažiem aizgūtajiem krāsu nosaukumiem, piem., *haki krāsa, indigo krāsa*):

*Lai arī krāsainas kāzu kleitas kļūst arvien populārākas, Latvijas līgavas ir samērā konservatīvas krāsu izvēlē, izvēloties maigu toņu kāzu kleitas: rozā, sārtā, **bēšā**, gaiši zilā vai gaiši zaļā **krāsā**.* (<http://www.vakarterpi.lv/?lp=news&cid=50&lg=lv> 6.10.08.); *Suns ir vidēja auguma, **bēšā krāsā**, atsaucas uz vārdu *Filips*.*

4) savienojumā ar adverbu, kas niansē pamatkomponenta krāsu, tuvinot to kādai citai krāsai, piešķirot tai citas krāsas niansi: ***pelēki bēšs, dzeltenī bēšs***

Secinājumi:

- 1) adjektīvs *bēšs* latviešu valodā varētu būt ienācis aptuveni 20. gs. divdesmito gadu beigās, trīsdesmito gadu sākumā (sk. lietojumu periodikā), tomēr vārdnīcās reģistrēts samērā vēlu – 20. gs. otrajā pusē – 1973. gadā LLVV;
- 2) adjektīvs tiek lietots galvenokārt dažādu priekšmetu (apģērba, interjera priekšmetu), retāk – dzīvnieku apspalvojuma krāsas apzīmēšanai;
- 3) ne reizes nav izdevies fiksēt adjektīva izmantojumu cilvēka matu krāsas apzīmēšanai.

Tieši pretējais sakāms par pārējiem rakstā aplūkotajiem krāsu adjektīviem (ar vienu izņēmumu, kam pievērsīsimies turpmāk).

Krāsas nosaukums BLONDS

Vārds aizgūts no franču *blond* ‘gaišs (par matiem); gaišmatains’ [SVV 199, 110], ‘gaišmatains, blonds’; *blond couleur* ‘gaiši dzeltena krāsa’ [FLV 148].

Krāsas nosaukuma pirmais reģistrējums latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā konstatēts J. Dravnieka sastādītajā „Svešvārdu grāmatā grāmatniekiem un laikrakstu lasītājiem” (1906. un 1914.) ar norādi, ka tas aizgūts no franču valodas, un skaidrojumu ‘gaišs (balto seju un iedzelteniem matiem)’ [Dravnieks I 39; Dravnieks II 49].

Šī krāsa tiek attiecināta tikai uz cilvēka matu (retāk – ūsu, bārdas) krāsu, kā arī uz cilvēku, kam ir šāda matu krāsa.

Mūsdienu leksikogrāfiskajos avotos šim krāsas nosaukumam atrodami šādi skaidrojumi: ‘gaišs (par matiem); gaišmatains’ [SVV 1978, 110; SVV 1999, 110], ‘gaišs (par matiem)’ [LLVV 2, 104], ‘gaišs, dzeltenīgs (par matiem); gaišmatains’ [LVV 1987], ‘gaišs, dzeltenīgs (par matiem); tāds, kam ir gaiši, dzeltenīgi mati; gaišmatains’ [LVV 2006, 176] un ‘gaišs (par matiem); gaišmatains’ [MLVV].

Tā kā ar vārdu *blonds* apzīmē tikai cilvēka matu krāsu, nav iespējams semantiski diferencēt krāsas toņa intensitāti vai precīzi noteikt pašu krāsu, ja nav zināms, kā reālais objekts izskatās. Atšķirībā no pārējās vārdnīcās sniegtā skaidrojuma, ka ar adjektīvu *blonds* tiek apzīmēta gaiša cilvēka matu (ūsu, bārdas) krāsa, vienīgo precizējošo norādi, ka šī krāsa, iespējams, ir kāds dzeltenā tonis, sniedz skaidrojums LVV 1987 un papildinātajā LVV 2006 – ‘gaišs, dzeltenīgs (par matiem); tāds, kam ir gaiši, dzeltenīgi mati; gaišmatains’.

Praksē ar *blonds* tiek apzīmēta matu krāsa no gaiši brūnas līdz platīndzeltenai, šis ir viens no iemesliem, kādēļ adjektīvs iekļauts brūnās krāsas nianšes apzīmējošo krāsu nosaukumu grupā. Kā latviskais analogs tam varētu tikt minēts saliktenis *gaišmatains*, ko LLVV skaidro ‘tāds cilvēks, kam ir gaiši mati’ [LLVV 3, 36] un kas izmantots adjektīva *blonds* skaidrojumā gandrīz visās pieminētajās vārdnīcās.

Turpmākie piemēri parāda adjektīva lietojumu valodā, sniedzot norādes arī par tā semantiku:

Lipsts pameta ar īksķi uz krauju un domīgs nopurināja blondo bārdu.

(Modris Zeberīņš. Zelta lielceļi, 8)

*Jaunais cilvēks bija **blonds**, gaiši **blonds**, tā kā sudrabainiem matiem; seja šķīta kaila, skropstas tik tikko atšķiramas no baltās sejas..*

(Šāndors Mārai. Esteres mantojums. No ungāru valodas tulkojusi Elga Sakse www.atena.lv)

***Blonds** tu pats ar gaišiem linu matiem, Tad tev labi piestāv zilās acis. Manam mīlam gan tam tumši mati.*

(Rainis. Meitene un mēness. Dagdas piecas skiču burtnīcas.)

*Viņa gludie **blondie** mati vizēja saulē – nobriedušu kviešu blāvais mirdzums.*

(Z. Mauriņa. Dzīves vilcienā, 1992, 135)

***Blondu** matu nokrāsas tiek dēvētas ļoti dažādi, piemēram, **plafīnblonds**, **smilšu blonds**, **zeltaini blonds**..*

(SestDiena, 30.05.09, 6)

*Jaunākā tendence ir klāt toni uz toņa, nevis, teiksim, vienmērīgi izbalināt – viena **blonda** krāsa uz otras, un rezultātā rodas kustības iespaids.*

(Rīgas Laiks, Nr. 4, 52, 1996)

Sarunvalodā sastopams arī frazeoloģisms *blondais grēks*, kas apzīmē cilvēku, kam ir blondas krāsas mati un izteikta seksuālā pievilcība resp., tāds, kas izraisa grēcīgas domas, vēlmi grēkot. Frazeoloģisms fiksēts „Latviešu valodas slenga vārdnīcā”. [SLV 175]

Piemēri:

*Atlētiskais „**blondais grēks**” ļoti labi apzinās savu seksapīlu, skatuves harismu un popularitāti, tāpēc ir visai izvēlīgs, akceptējot savu uzstāšanos. Rīgas skatītājiem ir paveicies!*

(www.tours.lv)

*Akadēmijā bijusi viena satriecoši skaista modele, saukta par **Blondo Grēku**.*

(20.05.05. www.delfi.lv)

*Toties trīs meičas, kas arī gaidīja pasniedzēju, acīmredzami nervozēja. Mazākajai, īstam **blondajam grēkam**, efektīgs dekolētē.*

(Alnis Auziņš. Lietus slapja sniega veidā. 1994, 105)

Šāds lietojums raksturīgs vienīgi adjektīvam *blonds* un šādā nozīmē netiek izmantots neviens cits matu krāsas apzīmētājs.

Papildus iepriekš aplūkotajai adjektīva *blonds* semantikai sarunvalodā sastopams arī tā lietojums pārnestajā nozīmē ‘tāds, kam ir samērā zems intelekta līmenis, neattapīgs, aprobežots (parasti par sievieti)’. Piemēram:

Lai pierādītu mīļotajam vīrietim Verneram, ka **blonds** nebūt nenozīmē stulbs, Ella iestājas augstskolā – Hārvarda universitātē.

(http://www.pvg.edu.lv/pvg_old_080402/afisa.htm.)

Kinoteātra „Ezerzeme” repertuārs. Filma „Gudrā blondīne”)

Nu ievilka mums arī beidzot internetu un mans vīrs pilnīgi **blonds** šinī jomā. Tā nu viņš nosprieda, ka šo lapiņu sauc nevis cālis, bet čālis..

(atputa.calis.lv)

Šodien esmu galīgi **blonda**. Pirmkārt jau izliekot mušpapīru pati pie viņa pielīpu. Kad atsavinājos, piesēdos pie datora un padarīju lipīgu arī klaviatūru.

(www.klab.lv)

Ar līdzīgu semantiku – ‘aprobežots, muļķīgs’ adjektīvs **blonds** lietots vārdkopās **blonds** jautājums, **blonda** domāšana, arī **blonds** gājiens ‘muļķīga rīcība’.

.. man te tāds **blonds** jautājums, varbūt gudrāki prāti spēs palīdzēt..

(www.200sx.lv)

Sveikas, varbūt mazliet „**blonds**“ jautājums man radies, bet tiešām nezinu. Uz pudelītes rakstīts – siltu eļļu, vai man pirms lietošanas eļļa jāuzsilda?

(www.draugiem.lv)

Man ir ļoti **blonda** domāšana un man ir diezgan grūti kaut ko ieskaidrot.

(forums.delfi.lv)

Mana draudzene ir **blonda** un gadās arī **blondi** gājieni.

(www.spoki.lv)

Par izņēmumu ar okazionālu raksturu, pēc autorens ieskata, uzlūkojams adjektīva **blonds** lietojums citu reāliju raksturošanai. Veicot pētījumu, konstatēti divi šādi piemēri, kas tomēr vairāk klasificējami kā literāru meklējumu rezultāts, nevis reāla krāsas nosaukuma semantikas vai lietojuma fakts:

*Aiz meža ieloka tecēja Gauja gan mīksti **blondos**, smilšaini dzeltānos, gan skanīgi tumšu mežu apēnotos krastos..*

(Z. Mauriņa. Dzīves vilcienā. 1992, 222)

*Ap sarkanā paklāja galdu jau gaumīgi rotaļājas **blondi** Karēlijas bērza krēsli ar zilā zīdā apvilktiem sēdekļiem.*

(Pasaules spoguļi II. 1990, 357)

Secinājumi:

- 1) adjektīvs *blonds* latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā pirmo reizi reģistrēts 1906. gadā J. Dravnieka vārdnīcā;
- 2) adjektīvs pamatā tiek lietots cilvēka matu (retāk ūsu, bārdas) krāsas apzīmēšanai ar nozīmi ‘gaišs, dzeltenīgs, gaišmatains’;
- 3) sarunvalodā sastopams *blonds* pārnestais lietojums ‘nesaprātīgs, neattapīgs, muļķīgs’;
- 4) adjektīva *blonds* lietojums citu reāliju apzīmēšanai praktiski nav sastopams, fiksētajiem šāda lietojums piemēriem piemīt vienīgi okazionāls raksturs.

Krāsas nosaukums BRUNETS

Vārds aizgūts no franču *brunet* ‘cilvēks ar brūniem, tumšiem matiem; tumšmatīš’ [SVV 1999, 116] → *brun* ‘brūns’, *brunet* ‘Personne dont les cheveux sont bruns’ [Hachette 251].

Krāsas nosaukuma *brunets* pirmais reģistrējums latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā konstatēts J. Dravnieka sastādītajā „Svešvārdu grāmatā grāmatniekiem un laikrakstu lasītājiem” (1906. un 1914.), kur krāsas nosaukums *brunets*, *brinets* dots ar norādi, ka tas aizgūts no franču valodas, un skaidrojumu ‘tumšu seju un tumšiem matiem (pretim: *blonds*)’ [Dravnieks I 42.; Dravnieks II 52],

Šis krāsas nosaukums tiek attiecināts tikai uz cilvēka matu (ūsu, bārdas) krāsu, kā arī uz cilvēku, kam ir šāda matu krāsa: ‘tāds (cilvēks), kam ir brūni, tumši mati’ [LLVV 2,132], ‘ar brūniem, tumšiem matiem (par cilvēku)’ [MLVV].

Latviskais analogs šim adjektīvam varētu būt saliktenis *tumšmatains*.

Gan vārdnīcās, gan praktiskā lietojumā tekstā adjektīvs *brunets* tiek izmantots vienīgi kā cilvēka matu (ūsu, bārdas) krāsas apzīmētājs vai tāda cilvēka apzīmētājs, kam ir tumši, tumši brūni mati:

Kondicionieris .. ir piemērots visiem dabīgiem un ķīmiski apstrādātiem brunetiem matiem.

(www.salonplus.lv)

Šarlotes ielā joprojām stāv sardzē iespējama narkotirgonis, brunets vīrietis, vējjakā..

(www.delfi.lv/.../par-narkotiku-izplatisanu-aiztureti)

Sēdēju kādu vakaru dāmu garderobes istabā aiz kulisēm, un

man blakām, skatos, sēd **bruneta** jaunkundze ar melnām, dzirkstelīgām acīm ar kādu rokdarbu..

(www.apollo.lv)

Līdzās adjektīvam *brunets*, *bruneta* latviešu valodā tiek lietots arī substantīvs *brunets*, *brunete*, kas vārdnīcās skaidrots: ‘cilvēks ar brūniem, tumšiem matiem’ [LLVV 2, 132; LVV 2006, 186; MLVV], arī ‘cilvēks ar tumšu matu un acu krāsu pretstatā blondīnam’ [LKV II, 3078]). Daži piemēri:

.. [atnāca] *Šubins ar savu jauniņo sievu Betu – maza auguma bruneti ar grozīgu, pikantu dibentiņu un neproporcionāli garām kājām..*

(G. Repše. Ugunszīme.)

.. *piecos no rīta apņēmiģi paziņoju, ka pienācis laiks doties mājās. Mani pieteicās pavadīt brunets Andris.*

(www.apollo.lv 15.10.05.)

.. *kādā rītā Goša pamostas savā dzīvoklī, ieskatās spogulī un tajā tam pretim raugās nevis neskūtais mačo, bet gan daiļa brunete Margarita.*

(easyget.lv/latvija)

Dažkārt ir visai problemātiski noteikt, vai konkrētajā tekstā *brunets* lietots kā adjektīvs, vai kā substantīvs. Piemēram: *Arī ar otru, kas bija brunets, bet nedabīgi dzeltenī bāls, melanoliskiem vaibstiem, tas [Fridols] sirsniģi apsveicinās.* (A. Deglavs. Rīga, II, 231) Kā izšķirēj-pazīme varētu kalpot adjektīva noteiktās galotnes lietojums, (piem., *brunets Andris – brunetais Andris, brunete Margarita – brunetā Margarita*). Tieši sieviešu dzimtē šī atšķirība redzama vislabāk, ja salīdzinām substantīvu [viņa ir] *brunete* un adjektīvu *bruneta* [sieviete].

Gribētos izvirzīt hipotētisku pieņēmumu, ka, salīdzinājumā ar adjektīvu *brunets*, resp., *brunets vīrietis, bruneta sieviete, bruneti mati*, daudz biežāk tiek lietots apzīmējums ‘vīrietis, sieviete u.tml. ar (tumši) brūniem matiem’, ‘(tumši) brūni mati’, kas ļauj secināt, ka, atšķirībā no aizgūtā matu krāsas apzīmētāja adjektīva *blonds*, adjektīvs *brunets* tiek lietots samērā reti un nav uzlūkojams par ļoti izplatītu. Kā pamatojums šim hipotētiskajam pieņēmumam varētu kalpot interneta pārlūkprogrammas *Google* meklētāja dati, kas vārdkopai *bruneti mati* neuzrāda nevienu atrasto ierakstu, kamēr vārdkopai *brūni mati* to ir 248. Iespējamais iemesls varētu būt tāds, ka daļai lietotāju vārds *brunets* ir svešs un, ja arī tas ir dzirdēts, tad, pat saistot to ar konkrētu krāsu pēc fonētiskās līdzības *brunets – brūns*, priekšroka tomēr tiek dota pazīstamākajiem apzīmējumiem *brūniem matiem, tumšmatains*.

Secinājumi:

- 1) adjektīvs *brunets* latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā pirmo reizi reģistrēts 1906. gadā J. Dravnieka vārdnīcā;
- 2) *brunets* tiek lietots vienīgi cilvēka matu (retāk bārdas, ūsu) krāsas apzīmēšanai ar nozīmi ‘tumšs, tumši brūns (par matiem)’, ‘tāds, kam ir tumši brūni, tumši mati’ vai ‘cilvēks, kam ir tumši, tumši brūni mati’;
- 3) tas tiek lietots gan adjektīva, gan substantīva formā, turklāt noteikt vārdšķiru tekstā nereti ir problemātiski.

Ar vairākām līdzīgām problēmām, kādas redzējām vārda *brunets* lietojumā, sastopamies arī, pievēršoties krāsas nosaukumam *šatens*.

Krāsas nosaukums ŠATENS

Vārds aizgūts no franču *châtain* ‘kastaņbrūns (tikai par cilvēka matu krāsu)’ [SVV 1999, 767], ‘brūns, kastaņbrūns’ [FLV 221]. Latviskais analogs tam varētu būt *kastaņbrūns*.

Krāsas nosaukuma pirmais reģistrējums latviešu valodā leksikogrāfiskā avotā konstatēts vēlu – tikai 1980. gadā „Latviešu literārās valodas vārdnīcā”, kur tam dots skaidrojums ‘kastaņbrūns (par cilvēka matiem, to krāsu)’ un ‘tāds, kam ir kastaņbrūni mati (par cilvēkiem)’ [LLVV 7², 338].

To, ka krāsas nosaukums latviešu valodā ticis lietots jau ilgi pirms tam, apliecina šī krāsas nosaukuma lietojums 30. gadu periodikā.

Daži piemēri:

Esmu 21. g[adu]. v[eca]., šatena, sl[aida]. aug[uma]., dzīves priec[īga]. jaunava..

(Jaunākās Ziņas: Ceturtdiena, 31. marts, 1938 Nr. 74)

Latgales apgabaltiesas 1. kriminālnodaļa.. meklē.. apsūdzēto.., kura sevišķas pazīmes: vidēja auguma, šatens.

(Valdības Vēstnesis: Ceturtdiena, 6. novembris, 1930 Nr. 252, 5. lpp.)

Kā cilvēka matu krāsas apzīmētājs adjektīvs *šatens* tiek lietots arī mūsdienu valodā, par ko liecina piemēri:

Nem nost tankistu cepures, bet zem tām šateni cekuli māmuļas Krievijas melnzemes joslas smaržā.

(Rīgas Laiks 1, 44)

.. Merilina nebija dabiska blondīne. Viņas dabiskā matu krāsa ir šatena..

(22.01.09. www.spoki.lv)

Nevaru saprast, kas esmu – ugunīga brunete vai šatena?

(www.apollo.lv 04.04.09.)

Tāpat kā iepriekš aplūkotais *brunets*, arī *šatens*, *šatena* tiek lietots gan kā adjektīvs, gan arī kā substantīvs *šatens*, *šatene* ‘cilvēks, kam ir kastaņbrūni mati’. [LLVV 7², 338].

Par lietojumu substantīva formā liecina arī piemēri:

Otrajā vietā – šatēns, rokas un kājas bagātīgi noklātas ar apmatojumu, uz krūtīm apmatojums ir pavisam nedaudz, vidēja auguma, plati pleci un spēcīgi muskuļi, paīsas kājas.

(Noskaidrotas laba mīlnieka pazīmes.

www.pozitivaszinas.lv 08.01.10.)

.. *Vēsma Monika uz mīlestības altāra bija ziedojuši savas krāšņās cirtas un tagad kļuvusi par rātņu šatēni ar visai neizteiksmīgu zēngalviņu.*

(Nemaz nav jābūt Monikai. Margrieta Grietēna. <http://www2.la.lv> 27.01.2009.)

Secinājumi:

- 1) krāsas apzīmētājs *šatens* latviešu valodā varētu būt ienācis aptuveni 20. gs. divdesmito gadu beigās, trīsdesmito gadu sākumā (sk. lietojumu periodikā), tomēr vārdnīcās reģistrēts samērā vēlu – 20. gs. otrajā pusē – 1980. gadā LLVV;
- 2) vārds *šatens* tiek lietots vienīgi cilvēka matu (retāk bārdas, ūsu) krāsas apzīmēšanai ar nozīmi ‘kastaņbrūns’ vai ‘cilvēks, kam ir kastaņbrūni mati’;
- 3) vārds *šatens* tiek lietots gan adjektīva, gan substantīva formā, turklāt noteikt vārdšķiru tekstā nereti ir problemātiski.

Apkopojums:

1. krāsu nosaukumi *bēšs*, *brunets*, *šatens* gan semantiski, gan arī daudzviet lietojumā atklājas kā brūnās krāsas toņi, turpretī adjektīvs *blonds* – kā gaiša krāsa, kurai iespējama plaša toņu daudzveidība, tāpēc vārdnīcās šis adjektīvs parasti skaidrots ‘gaišs, gaišmatains’;
2. objekti, kuru apzīmēšanai tiek lietoti aplūkotie krāsas toņu nosaukumi, atšķiras – adjektīvs *bēšs* tiek izmantots priekšmetu, retāk dzīvnieku apspalvojuma krāsas apzīmēšanai, bet nekad netiek izmantots cilvēka matu krāsas apzīmēšanai, savukārt adjektīvi *blonds*, *brunets* un *šatens* tiek lietoti galvenokārt cilvēka matu krāsas apzīmēšanai;
3. gan *brunets*, gan *šatens* tiek lietoti gan kā adjektīvi, gan – kā

substantīvi, turklāt tekstā vārdšķiru nereti noteikt ir problemātiski;

4. adjektīvs *blonds* tiek lietots arī pārnestā nozīmē ‘muļķīgs, aprobežots’, kā arī frazeoloģismā *blondais grēks* ar nozīmi ‘cilvēks (parasti sieviete), kuram ir blondi mati un izteikta seksuālā pievilcība’;
5. visi rakstā aplūkoti adjektīvi ir jauni, 20. gadsimta aizguvumi;
6. adjektīvu *bēšs* un *šatens* pareizrakstībā konstatētas svārstības (*bēšs/ bēžs; šatens/ šatēns*).

Literatūra

Dravnieks I – **Dravnieks, Jēkabs**. *Svešvārdu grāmata*. Jelgava, 1906.

Dravnieks II – **Dravnieks, Jēkabs**. *Svešvārdu grāmata*. Jelgava, 1914.

FLV – **Franču-latviešu vārdnīca**. *Dictionnaire français-letton*. Rīga: Zvaigzne ABC, [b.g.].

Hachette – *Dictionnaire Hachette Encyclopédique*. Edition 2000. Hachette Livre 1999. Paris.

LKV – *Latviešu konversācijas vārdnīca*. I–XXI. Rīga: A. Gulbja apgādība, 1927–1940.

LLVV – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1.–8. sēj. Rīga: Zinātne, 1972–1996.

LVV 1987 – *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga: Avots, 1987.

MLVV – *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. (A–Ļ www.tezaurs.lv/mlvv/)

SLV – **Bušs, Ojārs; Ernstsons, Vineta**. *Latviešu valodas slenga vārdnīca*. Rīga: Norden AB, 2006.

SVV – *Svešvārdu vārdnīca*. Dr. philol. Jura Baldunčika redakcijā. Rīga: Jumava, 1999.

Borrowed colour names *bēšs* (*beige*), *blonds* (*blonde*), *brunets* (*brown-haired*), *šatens* (*chestnut*) designating shades of brown: semantics and usage in the Latvian language

Summary

There is a relatively high number of colour names in the Latvian language whose task is to designate shades of another colour (which might be called the basic colour). The non-derived borrowed colour names analysed in the article, whose function is to designate the shades of brown – *bēšs* (*beige*),

=====

blonds (blonde), *brunets (brown-haired)*, *šatens (chestnut)* – also belong to this category.

Over the course of the research, colour names *bēšs (beige)*, *brunets (brown-haired)*, *šatens (chestnut)* are found to represent shades of brown, whereas the adjective *blonds (blonde)* – to stand for a light colour with a broad diversity of possible shades, which is why this adjective is in vocabularies usually explained as ‘light’, ‘light-haired’.

Objects described by using the above colour shade names also differ. The adjective *bēšs (beige)* is used to describe the colour of things, and less frequently – of animal fur but never – to describe the colour of man’s hair. Adjectives *blonds (blonde)*, *brunets (brown-haired)* and *šatens (chestnut)*, on the other hand, are used mainly to describe man’s hair.

Both *brunets (brown-haired)* and *šatens (chestnut)* are used as both adjectives and substantives, and it is often difficult to determine the part of speech in the text.

The adjective *blonds (blonde)* is also used in indirect sense as ‘foolish, narrow-minded’ and in the phraseologism *blondais grēks (blonde sin)* with the meaning ‘a person (normally woman) with blonde hair and an expressed sexual appeal’.

All the adjectives analysed within the article are new borrowings of the 20th century.

Elga SKRŪZMANE

IESPRAUDUMS *VĀRDU SAKOT UN CITI* GEORGA MANČEĻA „POSTILLĀ”

1654. gadā publicētie G. Manceļa „Postillas” sprediķi ir latviešu rakstu valodas piemineklis, tās pirmsākumu un vēstures fiksētā izpausme, pēc būtības – pierakstīta mutvārdu runa – monologs. Tādējādi uzrakstīta „Postilla” sevī ietver savdabīgu pretrunu, t.i., iemieso valodas runas formu rakstu veidā. „Postillas” sprediķi ir kā latviešu rakstu valodas dzimšanas apliecība, ņemot vērā paša G. Manceļa nopelnus latviešu rakstu valodas attīstībā, un kā šīs valodas bērnības vēstures dokuments tie nopietni apstiprina latviešu rakstu valodas pieteikumu uz eksistences tiesībām un ienākšanu to valodu pulkā, kurām ir sava vērā ņemama rakstība, kas laika gaitā kļūst par visas tautas izglītības instrumentu.

Tātad šis senās rakstu valodas piemineklis kā valodas un kultūras vēstures dokuments ir interesants pats par sevi ne tikai ar saturu, bet arī formu, ar satura pasniegšanas veidu. Saistība ar noteiktu situāciju, kad mutvārdu **runa** pārtapusi par valodas izpausmi rakstos, – bet ne pašmērķīgi! – ļauj piešķirt šim tekstam īpatnu rakursu tā izzināšanā.

No mūsdienu viedokļa raugoties, G. Manceļa „Postillas” sprediķi pieskaitāmi publicistikas stila paraugiem: „Publicistikas stils – funkcionālais valodas paveids jeb stils, ko lieto plašsaziņas līdzekļos. Publicistikas stilā izmanto gan zinātniskā, gan daiļliteratūras, gan sarunvalodas stila elementus, to raksturo aktualitāte, mērķtiecīgums, konkrētība, plašs mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lietojums, daudz īpašvārdu, plašāk pazīstamu terminu un profesionālismu” (VPSV 317).

Visas nosauktās pazīmes, protams, atbilstoši sava laika izpratnei, atrodamas arī G. Manceļa „Postillas” valodā. Kā specifiskus, bet konkrētajai sprediķošanas situācijai ļoti atbilstošus elementus vēl jāpiemin **uzrunas**, kas netieši norāda uz piesaisti dzīvai publikai runai, un arī **iespraudumi**, kas pelna ievērību tāpēc, ka izsaka runātāja – tātad sprediķa autora – dažādās attieksmes nianšes pret teikumā ietvertu saturu un kalpo kā ceļa zīmes autora attieksmes un runas īpatnību akcentēšanai.

„Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” dod šādu jēdziena definīciju: „**iespraudums**.. Vārds vai vārdu savienojums,

kas izsaka autora attieksmi pret teikuma saturu un kam teikumā nav teikuma locekļa funkcijas un sintaktiska sakara ar pārējiem teikuma locekļiem.. Iespraudums var būt arī teikuma daļa, kas izsaka dažādas modālas nozīmes, kā arī paskaidrojumu vai precizējumu.. Rakstos iespraudumu no pārējā teikuma parasti atdala ar komatiem” (VPSV 151).

Lasot „Postillu”, G. Manceļa sulīgā valoda burtiski priecē lasītāja sirdi un prātu. Saistoši un amizanti šajā kontekstā likās iespraudumi – vārdu savienojums *vārdu sakot* un tā varianti, kuros ir komponents *vārds* un kuri pēc satura šķietami pieprasa ļoti kompaktu un precīzu formu tai teikuma daļai, ar kuru iespraudumam ir kāds sintaktiski jēdzienisks saistījums (Mgr II, 566) – īsts vai iedomāts, bet ir. Tomēr realitātē satura un domas koncentrāta vietā bieži fiksējams pretējais – drīzāk apcere vai izvērsts skaidrojums, kas ir klajā pretrunā ar vārdnīcās un gramatikās definēto iesprauduma saturu un jēgu. Šie iespraudumi kopā ar paskaidrojamo teikuma daļu izrādās tikpat izteiksmīgi un interesanti kā frazeoloģismi, – jo vairāk tāpēc, ka daļu no tiem saistošus padara neikdienišķais konteksts. Turklāt iespraudumu „Postillā” nav daudz, nepaspēj apņemt vai nogurdināt...

Tā kā *vārds* nesaraucjami cieši saistīts ar *sacīšanu*, tad pēc satura tuvā un formas vienotā aplūkoto iespraudumu lokā iekļauti arī iespraudumi ar komponentu *sakot* – *tā* (*ar godu*, *ar vaļu*, *kauns*, *skaidrāk*) *sakot* un *ar (vienu) vārdu* (*ar īsiem vārdiem*) *sakot*.

Sasummējot attiecīgos “Postillas” 1200 lappusēs fiksētos iespraudumu piemērus, iegūta šāda statistiskā aina: sprediķos sastopami šādi iespraudumi ar *vārdu* un ar komponentu *sakot*: *tā sakot* (14 lietojumu), *ar godu sakot* (1), *ar vaļu sakot* (1), *kauns sakot* (1), *skaidrāke sakot* (1), *ar vārdu sakot* (5), *ar īsiem vārdiem sakot* (6), *ar vienu vārdu sakot* (15).

Formas ziņā visi minētie iespraustie vārdu savienojumi ir divdabja teicieni.

Satura ziņā šādas vienveidības vairs nav.

Sākumam apskatot „Postillā” vienreiz lietotos iespraudumus,¹ – arī šajā mazumā iezīmējas un ieraugāmas interesantas lietas: autora pasaules uzskats, morāles vērtību sistēma, tostarp tikumības kritēriji, un domu gājiens, kā atbildīgi un autoritatīvi sprediķī iztīrīt problēmu, lai autora paustais viedoklis pārliecinātu runas adresātu šo viedokli

¹ Rakstā iekļauts iespējami vairāk piemēru ar iespraudumiem, jo to nav daudz, salīdzinot ar visu „Postillas” teksta apjomu; uzmanības vērts arī iesprauduma vieta teikumā, kā arī ar iespraudumiem saistītā interpunkcija.

pieņemt un atzīt par pareizāko. Šim nolūkam G. Mancelim labi kalpojuši iespraudumi, lai, no vienas puses, pievērstu uzmanību kādam runas objektam un, no otras puses, neuzkrītoši, bet pārliciecināši demonstrētu paša G. Manceļa subjektīvo attieksmi pret konkrēto personu, notikumam vai problēmu.

Trīs piemēri no četriem ar vienreiz lietotajiem iespraudumiem ir semantiski vienoti, – atšķirīgas nozīmes nianšes tiek panāktas ar iespraudumiem atbilstoši autora tābrīža noskaņojumam un attieksmei. Piemēram, iespraudums **kauns sakot** (1) lietojums; atrodas teikumā pirms vārda, uz kuru attiecas) uzskatāmi demonstrē autora attieksmi, – jaušams kauns un neērtības sajūta:

No tahdas Leetas mums Deewa Ghramata dasche=reis mahza runnadama / ka Noah peedfehreeß / Loth ar fawahm Meitahm (Kauns fackoht) jauzeeß / Aaron Aellkadeewibu zehlis / Dawid zitta Wiera laulatu Seewu eeghribbejeeß / und to ihtānu Wieru litzis nokaut / und zitto Auxto Lauſcho Ghrākus wehl / ihten tah arri taß patz Deewa Wahrds mums Jiahſta zaur teem fwāhteem Ewangelifeem / mahzidams tahß fuhras und ghaufſchas Mohkas muhſſa Kungħa und Peſtitaja JEſu Chriſti / No tha Apuſtuļa Pehteŗa leeleem Ghrākeem / und ka Wings attkal Schālaſtibu attraddis gir: III, 61, 13–22.²

Ar godu sakot (1) – lietots ar nozīmi 'godīgi – atklāti, patiesi sakot, saucot lietas īstajā vārdā', pauž nosodījumu; atrodas starp vārdiem, uz kuriem attiecas:

Schee Ghanni weens ohtru usrunna und pakuhdena / fatzidami: Eima nu / kurr? Kroghgā / plieteht ? eima nu / Maukohß / jeb Maukas / ar Ghohdu fackoht / meckleht? eima nu / klimpeht? eima nu / ſchim / tam Dahrfu / Klehti / Bittes / Stalli apſaght? Sirrghu / Wehrfi / Aunu paſaght ? jeb Zittas Blehņas darriet ? I, 63, 7–12.

Ar vaļu sakot (1) tā pati nozīme, kas iepriekš, tikai autora komentārs no cita skata punkta – autors atļaujas, tā teikt, palaist muti – atļaujas runāt vaļīgi, nepiedienīgi izsakoties, lai citu acīs vairāk pazeminātu kristīgajai morālei neatbilstošu personu, kas ar savu uzvedību grauj tikumību; iespraudums atrodas teikumā aiz vārda, uz kuru attiecas:

Kaß Deewam ſchāhl / ſchinnies Laikohß kļuhſt dſūrdāhtz no jau-neems und peedſiewojufcheems Laudeems / ka tee tam nheſchkieſtam Wāllam pa=dohdahß / und Mautzibu dſänn. [...] Negg daſſch Sunns fawu laulatu: Draughu attſtah / und peekeŗrahß py nheſchkieſtas Maukas / ar Waļļu fackoht. Daſcha Kuņņa bāhg no fawu laulatu Wieru / und dſiewo ar zittu Sunni. II, 203, 18–25.

² Piemēri saglabāti interneta vietnes <http://www.korpuss.lv/senie/toc.jsp> seno tekstu korpusa rakstībā, tikai § [Jeſus] nomainīts pret ſ [JEſus]. Aiz piemēra norādīts „Postillas” daļas, lappuses un rindu kārtas numurs.

Krasi atšķirīgs gan konteksta, gan nozīmes ziņā ir nākamais piemērs ar iespraudumu *skaidrāk sakot* (1).

Latviešu literārās valodas vārdnīcā dots šāds nozīmes skaidrojums citam līdzīgam, pēc satura tuvam iespraudumam: „*Citiem vārdiem* (arī *pareizāk, labāk*) *sakot* – lieto, lai norādītu uz iepriekš teiktā citādu, parasti tiešāku, skaidrāku, formulējumu” (LLVV 8, 229), – kas atbilst arī šim „Postillas” piemēram, turklāt iespraudumam *skaidrāke sakot* seko iespraudums *ar vienu vārdu sakot*, kas pastiprina precizējošo funkciju: *atkārtojums > pastiprinājums > divkāršs skaidrojums – divkārša nostiprināšana klausītāja atmiņā.*

*No to facka taß Enghels : Taß Swähtaiß / kaß no töw pee=dñims / taps Deewa Dähls fauktz / tha Wahrdu buhß töw JEFus dehweht / unnd Deews taß Kungs dohß winjam to Krähßlu fawa Tähwa Dawida / unnd Wings buhß Konings par to Zilltu Jacob muhßchighe / und winja Koninja=Wallftiba nhe mitteffeßß. Schinnies Wahrdohß mehß dfirrdam / ka Deews und Zillwähx weena Jhpaffchiba gir / ko Deews darra / to darra irr Zillwähx / jeb **skaidrahke fackoht** / ko JEFus Deewa Dähls darra / to darra Christus Marias Dähls / **ar weenu Wahrdu fackoht**; Deewa und Marias Dähls gir weens Christus / und ka Wings Konings äffohtz. I, 358, 28–31; 359, 1–8.*

Atsevišķie, vienreiz lietotie iespraudumi teksta satura atklāsmēienes dažādību un vienlaikus uzrāda G. Manceļa prasmi pārvaldīt valodas iespējas, – uzrāda autora valodas stila elastīgu piemērošanos attiecīgajā kontekstā ietvertajam saturam un labu valodas izjūtu.

Turpretim vairākkārt lietotie iespraudumi demonstrē noteiktas, jau aprobētas, labi pazīstamas iespraudumu lietojuma formulas, teksta ritmu, fragmentu atkārošanos, kas norāda uz noteiktu sprediķa formu, tostarp arī Bībeles jēdzienu definīcijām un to aprakstošu skaidrojumu, un tajā izmantoto tēlu sistēmu, – norāda uz sprediķi kā noteiktu vienību ar tam raksturīgiem elementiem. Bet tik un tā G. Manceļa gadījumā tas nenozīmē vienmuļību vai garlaikotu spriedelēšanu. Jo „Postillas” autors ir vārda meistars un prot Bībeles patiesību regulāru atkārošanu padarīt pievilcīgu, labi iegaumējamu un pārlicinošu tās mērķauditorijai, izmantojot latviešu valodā labi zināmus iespraudumus.

Pētot biežāk lietotos iespraudumus, vistuvāk sākotnējai tiešajai nozīmei, šķiet, ir iespraudums *ar vārdu sakot* (5). Līdzās ir varianti: *ar vienu vārdu sakot*, kas mēģina definēt vēlamo izteiksmi, un *ar īsiem vārdiem sakot*, kas uzrāda autora reāli apzinātās iespējas, pazīstot pašam sevi. Šo vārdu savienojumu komponenti *vienu vārdu* un *īsiem*

vārdiem pasvītro vēlamu, gribēto tendenci uz lakonismu, kuru, izrādās, ir tik grūti panākt...

Par vēlmi maksimāli koncentrēt domu vai atziņu labākai iegaumēšanai liecina šo iespraudumu variantu nozīmes skaidrojums vārdnīcā: „(Ar vienu, arī ar) vārdu sakot (arī īsi sakot) – lieto, lai norādītu uz izteikuma precizējumu, konkretizējumu, arī uz iepriekš teiktā kopsavilkumu” (LLVV 8, 229), – un gramatikā: „Iespraustie vārdu savienojumi vārdu sakot, ar vārdu sakot teikumā var izteikt zināmu secinājumu” (Mgr II, 574).

Iesākumam skaists, klasisks piemērs kā no mācību grāmatas:

Taß nheschkiefts Gharrs / taß Wälls / nahze py tahß pirmahß Seewas / katträ Paffauleh by /py tahß Eewas / und runnaja ar to arridfan weenu Wahrdu / bett taß by Nahwes- Wahrds / ta Nabbadfite us=jämmdama to Wälla Wahrdu / redfeja kahds tam Spähx by / ar Wahrdu fackoht / ta Nahwe. I, 346, 2–6.

Norādāmais vietniekvārds *tā* lietots vācu valodas noteiktā artikula funkcijā, tāpēc, Manceļaprāt, varētu būt uztverams kā viens veselums kopā ar lietvārdu; jo – atceramies, – runa ir par iespraudumu *ar vārdu* (t.i., **vienu** vārdu!) *sakot*.

Seko atšķirīgs piemērs, te nav ne miņas no centieniem pēc viena semantiski ietilpīga vārda: viens apjomīgs Manceļa teikums, kam seko šī pirmā teikuma formāli atdalīta daļa – parcelāts, kas tekstā pārtapis otrā teikumā, kas pēc satura ir pirmā teikuma loģisks noslēgums, jo iespraudums ar kopsavilkuma nozīmi apvieno šīs abas daļas. Piemērs satura ziņā kā no šīsdienas avīzes.

Zeek reifas apfuhds Saimneex fawu Saim / kad ta nhe darra kaß tai peedärrahß darriet / Baßnizas=Kunngs fawus Klaußfitajus / kad tee nhe ghribb Deewa Wahrdu tha dfirdeht / ka teem peenahkahß / Wiers apfuhds fawu flinnku .. Seewu / kad ta nhe wiefcha strahdaht / Seewa apfuhds fawu Wieru / kad taß Plieteneex gir / Tähws / Mahte apfuhds preekfch Deewu fawus Bährnus / kad tee nhe leekahß mahzi-teeß / Bährni attkal schälojahß par Wätzeem / kad tee wifwu ißtehere / und Bährneem nheneeka attfahje / Tee Nabbaghi apfuhds tohs Bag-gatus preekfch Deewu / kad tee nheneeka dabbu. Ar Wahrdu fackoht: Wiffas Kacktas pillas no tahdas Suhdsefchanas. II, 178, 19–29.

Tātad formāli ar iespraudumu sākts otrais teikums, kas pauž ekspresīvu morālas dabas secinājumu – no konkrētām reālijām uz abstraktu vispārinājumu ar filozofisku jēgu, bet tas nav izteikts ar vienu vārdu.

Nākamais piemērs līdzīgs līdz zināmai robežai. Nozīme atbilst minētajai iesprauduma definīcijai – precizējums, konkretizējums,

iepriekš teiktā kopsavilkums, vispārinājums. Bet frazeoloģismi – teikuma sākumā *grēku nasta* un beigās *gulēt uz kamiešiem* – uzrāda vēl vienu Mancelļa izteiksmes īpatnību, – ir izmantota frazeoloģismu tēlainība un izteiksmība, kas labākai nostiprināšanai atmiņā der labāk nekā neitrāls vēstījums. (Uzmanību: tas ir **viens** teikums!)

*Teitan / tanny Naftà gir eefeeti wiffo Zillwäko eedfimbti Ghräki: tanny Naftà gir wiffi darriti Ghräki / kattri prett Deewa Wahrdu / ar Dohmahm / Wahrdeem un~ Darrbeem ghräkohti gir / und ick=deenas / ick=stundas / ick=Atzomirrcłohß / fin~oht nhefinnoht noteek / ar Nhetitzibu / Nheklaußifchanu / Deewa Wahrda wellta=Wallkofchanu / ar Lahdefchanu / Burrfchanu / Mälofchanu / Willfchanu / Deewa Wahrda Pahrkahpfchanu und Neewafchanu / Pahrghallwibu prett Tähwu / Math / Kunghee~ un~ wirßneekeem / Släpppkawibu / Kaufchanu / Reefchanu / Bahrfchanu / Eenaidibu / Mauzibu / Laulibas=Pahrkahpfchanu / mähmeem Ghräkeem / Nhetaißnibu / Sahdfibu / Willtu / Apmälofchanu / Zitto Łaufcho Manntu / Ähku / Lohpu / Saim / Druwu / Pławu eeghribbädams / **ar Wahrdu fackoht** wiß kaß prett deewa Wahrdu unnd Prahtu bißis gir / und wehl buhß / taß ghull tam Kungham JEFu us Kammeßcheem. III, 20, 30–31; 21, 1–13.*

Šim piemēram sekojošais pēc satura ir vēl viens līdzīgs vispāriņošs secinājums, kurā skaidri saskatāma G. Mancelim raksturīga tendence – neprasmē vai nevēlēšanās izteikties lakoniski, koncentrēt jēgu vienā vārdā pat tad, ja tā tiešām būtu īstenojama vēlme. Bet varbūt G. Mancelim pat prātā nenāca prātā rēķināties ar formāliem kritērijiem? Un tā ar iespraudumu saistītais teksts kļūst arvien apjomīgāks... (Uzmanību: neparasts kola lietojums!)

*Schiß Pehteris by ar Jacobu und Jahni tam Kungham Christo par zitteem Apustuļeem ißtitzams / kad tha Skohlmeißeŗa nomirrußcha Meitinja kļua no Christo attkal dßiewa darrita / to redßeja schiß Apustuļs: Wings ftaighaja us Vhdeni: Wings redßeja kad Christus us kallnu Thabor apßkaidrohtz kļua / teitan Wings arri dßirrejeja / ka taß Däbbäßfo Thäws patz no Däbbäßfu nofauze: Schiß gir manß mieļais Dähls / py kattru mann labbs Prahtz gir: Wings räds tha Kungha Christi ghaufchas Dwehßfeles=Mohkas Dahrfa: **Ar Wahrdu fackoht: Taß Kungs JEFus Winju ghann warrejis ee=redßeht / und gir Winju mieļojis.** III, 65, 17–28.*

Nākamajā piemērā ar iespraudumu saistītais teksts kļūst vēl apjomīgāks, autors vēl vairāk attālinās no koncentrētas izteiksmes... Turklāt apjoma dēļ formāli netipiska ir iesprauduma atrašanās vieta teikumā – sākumā, pateicoties teikuma parcelācijai, kuru varētu rosināt tieši teikumu apjoms abpus iespraudumam, kas veic pretrunīgas – izvērsta kopsavilkuma – funkcijas:

Mehß äffam tee / kattri ar Nhepatteeß to Tuwaku dasche reis fafeenam / und ar Willtu iß=fuhzam; ar teem Ghräkeem mehß tam Kungham JEfu Christo tahß nhe=fchehligas zeetas Wirrwas äffam darrijufchi. Ar Wahrdu fackoht / kurr mehß ghreeschameeß to Kunghu JEfum rädsädami zeefchoht / teh rädfam und attrohdam mehß / ka mehß Zillwäki winju tahdahß Mohkahß und Nhe laimeh ee=wäddufchi äffam: Tapehtz nhe wellte taß Kungs Christus par mums Zillwäkeem schählojahß fatzidams: Mann effi tu Darrbu darrijis ar taweem Ghräkeem / und effi mann Raißas (Mohkas) darrijis ar taweem Nofeghummeem: Eß / Eß dälldu tawu Pahrkahpshanu mannis deh| / und nhe peeminnu tawus Ghräkus. III, 53, 30–31; 54, 1–11.

Kategoriskāks un noteiktāks par iespraudumu ar vārdu *sakot* savā nozīmē ir iespraudums *ar vienu vārdu sakot*, – un tā salīdzinoši lielākais lietojumu skaits „Postillā” (kopā 15) – pasaka daudz par pašu autoru: G. Mancelis tiecies pēc maksimālas izteiksmes koncentrācijas un precizitātes.

Ilustrācijai vairāki piemēri, un turpinātas nelielās pārdomas par vienumu.

Kaß by Abrahamam Rohkà / fweffchà Semmeh nahzis? Tomähr tappa wings ļohte baggahtz / Deews dehwe tam pillu Rohku / pillu Macku / pillus Staļlus / ar weenu wahrdu fackoht / leelu Mannu. II, 259 {238}, 27–30.

Šajā piemērā G. Mancelis ar īpašības vārdu *liela* apveltījis lietvārdu *manta* un nosaucis attiecīgās reālijas pazīmi, kas autoram likusies obligāti pieminama pilnīgākam raksturojumam, – un, formāli skatoties, aiz iesprauduma jau ir divi vārdi, nevis viens, kā norādīts iespraudumā. Bet no satura viedokļa iespējams pieņemt, ka abi vārdi veido vienu vienotu veselumu, jo apzīmētājs pakārtots papildinātājam.

Nākamais piemērs:

Apdohmajeeß / O Zillwähx / ko effi tu pamettiß ghräkodams? Ar weenu Wardu fackoht: To Däbbäffu. Atkal: Ko effi tu ghräkodams pelliņijs? Ar weenu Wahrdu fackoht: Elles Vgguns taws Nopällns. III, 74, 26–30.

To debesu kopā veido vienu jēdzienu, – atkārtojas vietniekvārda *tas* lietojums vācu valodai raksturīgā artikula funkcijā un latviešu valodai raksturīgajā kā pazīstama vai zināma precizējošā nozīmē.

Vārdkopas *Elles uguns* jēga izriet no abu vārdu savienojuma kopnozīmes. Šī vārdkopa „Postillā” lietota nosacīta termina funkcijā, un to varētu uzskatīt par vienu terminu no diviem komponentiem, kura semantiku iespaidotu nozīmes pārnesums. Turklāt, ja šo termi-

nu darinātu mūsdienās, tad droši vien tiktu veidots saliktenis, kura nozīme tad būtu nepārprotama un būtu sacīts ar vienu vārdu, kā bija vēlējies G. Mancelis.

Citā piemērā iespējams saskatīt atšķirīgu vienuma veidu: vienu antonīmu komponentu pāri *debess* un *zeme* kā viena pretstatījuma divas puses, kas abas kopā ir viens vesels. (Tiesa gan, piemērā vēl ir trešais komponents *ciets liels akmens*, un jēga neizriet tikai no diviem iepriekš minētajiem komponentiem vien.)

Tab weens Släppkaws / tab Wirrßneex appacksch Kruftu / tab leels pullx Łaufcho und Seewo / katras Christum pa=waddija ihs tai Weeti / kurr wings fawu Dwehßfeliet us=dehwe / teitz winja Swehtibu / Auxtiba / und Nhenofeedßibu / tapehtz Winju schälo und apraud. Ar weenu Wahrdu fackoht: Debbeß und Semme / tahß zeetas leelas Ackmini dohd Leezibu / schiß leels Kungs beß Ghräkeem äffohtz. III, 108, 4–10.

Interesi saista arī piemērs:

Wings [slepka un laupītājs] nhe schäloja Nabbaghu / nei Attraita / nei Bahrinu / wings pee=ehdehß (ar weenu Wahrdu fackoht) no Sleppkawibas und Laupifchanas. III, 178, 9–11.

Ar iesprauduma palīdzību uzmanība pievērsta sinonīmu pārim *slepkavība* un *laupīšana* – tuvas nozīmes situatīviem sinonīmiem, kas uzrāda semantisku saikni ar sinonīmiem bieži lietotajā frāzē *slepkavas un laupītāji!* – un kā stabils vārdu savienojums nosacīti varētu tikt uzskatīts par vienu veselu, un to veicina radnieciskā semantika un nozīmes savstarpēja pārklāšanās. Šim piemēram līdzinās nākamais, kurā arī aiz skaidrojumu prasošā iesprauduma ir sinonīmu pāris, tajā katram lietvārdam vēl apzīmētājs, toties kopumā radīta nosacīta asociācija par vienu veselumu:

Bett tab baggahtz Wiers pa=deweß fawai Meeffi.. Tadehł Winja Titziba by / kad Wings ickdeenas warrātu dferrt und plieteht / Sälta- und Sießcha=Drahnas näffaht .. kad tickai winjam pilla Riekle. Bett tahda Titziba und Dfiewiba pehtz ghallä arridfan fawu Allghu dabbu / ar weenu Wahrdu fackoht: Tahß Elles Mohkas und to muhßeighu Pafußchanu / und buhß tahdeem beßdeewigheem ar fcho baggatu beßdeewighu Wieru muhßchighe waideht uud fatziet: Ock / eß zeeßchu Mohkas Elles Vgguny. II, 18, 13–29.

Šeit minēto piemēru analīze vedina uz secinājumu, ka jau Manceļa laikā latviešu valodas attīstība ir sasniegusi tādu pakāpi, ka iesprauduma funkcijā lietots vārdu savienojums *ar vienu vārdu sakot* valodas attīstības procesā jau attālinājies no sākotnējās – pirmatnējās un tiešās – viennozīmības, kas izriet no katra atsevišķā vārdu savienojuma komponenta nozīmes. Tas ir, valodas vienība vārds *viens* ir

iegūvis jaunu nozīmes niansi vai nozīmes paplašinājumu, kas izriet no pamata skaitļa vārda *viens* otrās nozīmes *daudzums*, *skaits* skaidrojuma. Par paraugu kalpo piemērs *vienā elpas vilcienā*. – ar nozīmes atšifrējumu *loti īsā brīdī* (LLVV 8, 552), – veidojas nozīmes paralēle, jo brīža ilgums nav definēts, – tāpat arī *ar vienu vārdu sakot* domāts ‘īsi sakot’, vai pareizāk – ‘īsāk sakot’, bet forma saglabājusies sākotnēji ierastā, kas tik labi iekļaujas mutvārdu runā kā pierasts elements gan ar savu formu, gan nozīmi... Līdzīgi nozīmi skaidrot iespējams arī ar saturiski tuva frazeoloģisma *par viena mata tiesu* nozīmi – ‘mazliet, nedaudz’ (LLVV 8, 453). Tātad iespraudumiem *ar vienu vārdu sakot* piemīt kāda frazeoloģismam atbilstoša nozīmes nianse, kuru G. Mancelis jau tolaik intuitīvi izjutis, vārdā nenosaucot.

Jau minēts, ka G. Mancelja sprediķu savdabīgajam daiļrunīgajam stilam raksturīgs garš, izvērsts skaidrojums. Nākamajos piemēros precizējums aiz iesprauduma ir īsāka vai garāka teikuma formā – predikatīva vienība; vienāds iespraudumu novietojuma modelis:

Kaß gir taß / kaß preekfch Bafnizas=Kungheem feetz wäfts kluhft? No kurrenes gir wings? Ko gir Wings nofeedfis? Ar weenu Wahrdu fackoht: Schiß gir wehl tas patz nhenofeedfięs Christus / no katru mehß jaw dßirdejußchi äßfam / ka wings Deews und Zillwähx gir weenā Jhpaffchibā / Wings gir taß nhenofeedfięs / nheaptraipięts / nheapghanięts / schkiefts Deewa Jehrings / katters beß nhe neekadas Wainas / Dahrjä py tahß Muifchinjas Gethßemane / Rohkä jämbts / und faiftięts kļua. III, 49, 7–15.

Turklāt uzmanība pievērsta detaļām – pārlieku aprakstoši:

Ja / Deews gir to fwähtu Laulibu ee=stahdijis / labbe ab dohmadameeß / und fatzija: Taß nhe gir labb / ka taß Zilwähx weens gir. Ar weenu Wahrdu fackoht: Deews wißfu darra: Wings pretze / Wings weddeis: aißto tha facka Wings: Eß ghribbu tam weenu Pallighu darriet / kattrā apkahrt to buhß buht. I, 145, 6–11;

Aißto [blēdīgi, netaisni mēcētāji] no eekfchanas / fawā Sirrdis / gir tee plehßfięhi Willki / ka Willx Lohpus=Stally ee=laufeeß kļuß nhe stahw / bett tohß Lohpus faplohßfa / und nomurri: Tha arridßan tee willtighi Mahzetaji / laid buht teem tick miexta Mehle Mutteh / ka Sweeßts / und tick falldi Wahrdis ka Mäddus / tomähr gir teem ta Sirrdis pilla no Blehdibas / winjo Eekßchas gir Sirrds ehde / Winjo Riekle gir usrackta Bedde / ar fawahm Mehlehm peewiļß tee / ka taß Konings Dawids runna no teem. Ar weenu Wahrdu fackoht: Tee dohma fawā Sirrdis ka tee tohß Deewa=Laudis warrātu ißdelldeht. II, 149, 1–11.

Ļoti gari izvērstam skaidrojošam tekstam seko abstrakts kop-savilkums; saturā visietilpīgākais, bet formā īsākais no predikatīviem skaidrojumiem, kas seko iespraudumam *ar vienu vārdu sakot*:

*Taß Kungs JEFus gir taß Preex wiffo Christito Łaufcho / us kattru ick=kattris no mums ghaida. Ghribbi tu / manns Draugs / to ihtānu Barribu / ka tawa Dwehße warrātu tauka tapt / tad ghaidi und ee=ghribbeeß JEFum / taß gir ta ihtāna Maiße / kattru no Debbeeß nahkuffi gir / und dohd tai Passaulei to Dfiewibu. Twixti tu pehtz tahß Taißnibas / ee=ghribbeeß tu to Kunghu JEFum / taß gir ta Acka tahß Taißnibas / unnd taß Awohtz / no kurrenes taß Vhdens täck / kaß muhfchigha Dfiewofchana ee=täck. Effi tu Ghrehzeneex; redfi / JEFus Christus gir tadehł Passauleh nahzis / ka Wings tohß Ghrehzeneekus fwähtus darritu. Effi tu nhewäffäls; Wings gir taws Ahrfte / und warr / und ghribb tōw palidseht. Mirrsti tu / tad gir Wings ta Aukfcham=Zellfchana / Wings tōw pastara Deenā usmohdenahß / und tōw tawa Kungha Preekā ee=weddies. **Ar weenu Wahrdu fackoht: JEFus Christus gir Wiß.** I, 235, 30–31; 236, 1–14.*

Tāpat kā iepriekšējā piemērā, arī nākamajā runa par garīgām lietām, kas, autoraprāt, īpaši akcentējamās:

*Tahß gharrighas Leetas gir Deewa=bijašchana / winja Adsfeschana / Mieläftiba / Atstahschana no Ghrākeems / ihtāna Titziba / ta fwāhta Gharra Walldifchana und Waddifchana / Pazeeschana und Epreezenafchana eekfchan Bāhdahms und Nhelaimēh / Apestifchana kad mums taß ļauns Wālls kahrdena / weena schehligha Stundinja / und ta muhfchigha Dfiewofchana. **Ar weenu Wahrdu fackoht: Gharrighas Leetas gir tahß / kattras mums py muhfšas Dwehßeles wajjagha gir / ka mehß warram py Deewu Debbefšies nahkt.** I, 495, 6–14.*

Ļoti garš ievads, kam seko tikpat atbilstoši apjoma līdzcērtīgs garš skaidrojums, gara sinonīmisku vienlīdzcīgu teikuma locekļu virkne u.tml.:

*Tahdi Łaudis [badīgi blēži un nelabojami pagāni] nu scheinan nahk py Kunghu JEFum. Ar scheems Muieneekeems nahk arridfan Ghreneeki / kattri ar leeleems Ghrākeems / ar Āllka=deewibu / Sahdfibu / Mauzibu / Slāppkawibu / und zittu Nofeedfibu / Deewa und sawo Kungho Dußmibā by nahkuschi. Ka turr by ta leela Ghreneefche Maria Maddala / und ta beßkaunigha Mauka / kattru no sawu laulatu Wieru attstahdama / ar zitteems Wiereems jauzehß. **Ar weenu Wahrdu fackoht / tee by tahdi Ghreneeki / py kattrēms nhe kahda Mieläftiba / nhe kahda Titziba / nhe kahda Vstizefchana / nei arridfan Deewa Wahrds by / bett Māli / Peewillfchana / Slāppkawiba / Sahdfibu / und Laulibas Pahrlaufchana und Mauziba wiffur kļua rādšāta und dširrdāta.** II, 62, 28–31; 63, 1–8.*

Asumu un diktatoriski nemotivēto kategoriskumu, kas izriet no iesprauduma *ar vienu vārdu sakot* nozīmes, tekstā mīkstina „Postillā”

līdzīgi funkcionējošais iespraudums *ar īsiem vārdiem sakot* (lietots 6 reizes).

Šim iespraudumam pieder garuma rekords Manceļa „Postillā” – garš, plašs un izvērsts (vai izplūdis?) 5 lappušu (I, 186–190) vēstījums, kas attiecas uz šo iespraudumu un tam sekojošo pamācošo secinājumu, kurā ietilpināta arī uzruna:

Ar ihſſeem Wahrdeem ſackoht: Ja tu / Manns Draugs / ghrib-bi ar to Kunghu JEſu walldiet / tad buhß tōw pīrrmahk ar Winju Lai-wā kahpt / tahß Willnas daſchadas Nhelaimes lickteeß pahr=eet / daſchadu Nhelaim redfeht und zeeft / mahza irr taß fwāhtz Apuſtuls Pahwils. I, 186–190, 25–29.

Ar šo iespraudumu „Postillā” parādās senās daudzskaitļa datīva formas (divos piemēros):

Nu laideeta mums arridſan to Kunghu Jefum us=luhkoht / ka taß prett ſchahß [grēkojušās] Seewinjas turrahß. Ar ihſſeems Wahrdeems ſackoht: Wings illghu laiku zeets turrahß / Wings leekahß to pīrrmahk nei rādfohtz / nei dſirrdis / Wings adbilldādams to par Sunni fautz. I, 307, 27–31.

Līdzās senajai daudzskaitļa datīva formai vēl viena iesprauduma īpatnība, – fiksējams iesprauduma paplašināts variants *ar īsiem vārdiem sakot no to bauſlu*:

*Wiß ko mehß eekſchſan Moſis Ghramatahms / unnd py teems fwehteems Proweteems laſſam / ka mums Deewu unnd muhſſu Tuwaku Zillwāku mieļoht buhß / taß kluhſi wiß eekſchan ſcheems Wahrdeems mahzietz / ka arridſan taß fwāhtz Apuſtuls Pahwils raxta: **Arr ihſſeems Wahrdeems ſackoht no to Bauſlu:** (taß mahza mums) to Mielāſtibu no ſchkieftas Sirrds/ und no labbas Sirrdes Sinnafchanas / und no nhewilltighas Titzibas. II, 319, 25–27; 320 {286}, 1–5.*

Garš, izvērsts stāstījums kā sākumā, tā beigās – zināšanu nostiprināšanai:

*Tee fwāhti Engheli kallpo teem Zillwākeem irr kattri fawahß Mahjahß gir: Tee palieds / ka jauni Ļaudis pehtz Deewa Prahtu ar Ghohdu faet / ka Deewa Enghels paliedſeja tam jaunam Tobia to Sara pretzeht / und tha Abrahama Kallpu Eleaſaru wedde Deewa Enghels tanny Weetā / kur taß ſawa Kungha Dāhlam / tam Jſaac Seewu pretzeja. **Ar ihſſeem Wahrdeem ſackoht: Tee fwāhti Engheli kallpo mums Zillwākeem kad mehſ us ſchahß behdighas Paſſfaules peedſāmmam / kamāhr mehß dſiewojam / und muhſſā paſtarā .. Stundā kallpo tee mums.** II, 290 {270}, 10–18.*

Tā sakot (14) – nozīmes ziņā pats neitrālākais no šīs aplūkotās grupas iespraudumiem. „Latviešu literārās valodas vārdnīcā” teikts:

„*tā sakot.* – lieto, lai samazinātu izteikuma kategoriskumu, arī lai norādītu uz domas aptuvenu izpausmi, minējumu u. tml.” (LLVV 7₁, 55); un gramatikā: „Iesprausti teikumi ar paskaidrojuma vai precizējuma nozīmi var izteikt runātāja paskaidrojumu, vērtējumu vai norādījumu par pamatteikumā ietverto saturu” (Mgr II, 587).

G. Mancelim ir savs viedoklis par šā iesprauduma lietojuma mērķi, jo nākamie pirmie piemēri īsti neatbilst nosauktajām nozīmēm par aptuvenību vai minējumu, bet pauž autora precizējumu vai viennozīmīgu skaidrojumu.

*Atkal / kaß tahdeem nabbagheem Łaudeem nhe paliedfehß / to nhe ghribb Deews par fawu Bährnu attfiet / und usjemt. To paturri labb / manns Draugs / und jemm pareife währà. Daffch nahk Nhelaimeh / ar fawu passchu Wainu / itt / **tha fackoht** / tiefche. II, 76, 15–20;*
*..mehs fwehtijam juhß tha Kungha Wahrðà / taß gir / ka mehß fackam : Deews pa=lieds! Taß klahjahß labbe / und pee=nahkahß Christiiteem Łaudeem / nhe ka kad dafch ka Mähms und beßprahtiigs Lohps zätzàn eet. Bett tu ohtris / prohtais tu arridfan Kauru / und pateitz tam / kaß tów labbe wehl / und (**tha fackoht**) Deewa Pallighu dohd. I, 83, 15–20.*

Ar iesprauduma radīto intonatīvo pārrāvumu – radīto pauci runas plūsmā – pievērs un pastiprina uzmanību tieši aiz iesprauduma sekojošajiem vārdiem un domai (*dievpalīgs.*.. Veiksmes novēlējums darbā, arī sveiciens (kādam, kas pašreiz ko dara)..) LLVV 2, 337).

„Postillā” fiksējama arī tāda interesanta parādība kā iesprauduma iespraukšanās frazeoloģismā, ko A. Veisbergs nodēvējis par frazeoloģisma pārrāvumu: „Frazeoloģisma pārrāvums. .. pārrāvumā papildelementi, lai gan sašķeļ frazeoloģismu, tomēr paliek jūtami kā svešķermeņi tā sastāvā. Pārrāvums salīdzinājumā ar [frazeoloģisku] iespraudumu ir parasti stilistiski mazāk ekspresīvs” (Veisbergs 117). Tā kā G. Mancela sprediķu 1200 lappusēs šādi frazeoloģismu pārrāvumi ir reti sastopami, tad tie ar savu savdabību, ko tiem piešķir tieši iespraudumu klātbūtne, ir vairāk pamanāmi, tātad varētu teikt, ka iespraudums paspilgtina frazeoloģisma frazeoloģiskumu, t.i., pievērs uzmanību nozīmes pārnēsai.

*Tee fwāhti Engheli warr weenà Atz=Mirrckli buht / kurr tee ghribb / tee fchaunahß (**tha fackoht**) irr zaur aiß=flähkteem Durriem. II, 286{266}, 7–9.*

*Bett kaß Dewa Wahrdu .. labpraht und no Sirrds nhe dfirrd / taß jo Deenas jo beßdeewighahx tohp / und noleeß / **tha fackoht** / py Dwehffeles / ka ta Meeffa noleeß / kad Barriba pee=truhxt. I, 331, 18–21.*

G. Manceļa iztirzātais un pieminētais pedagoģijas, psiholoģijas, filozofijas, ezoterikas un tamlīdzīgu jautājumu loks, kas liek domāt par dievišķo pirmsākumu un pasaules radīšanu, tās elementiem, rada pārlicētību, ka autors zinājis ko vairāk par to visu, bet izticis tikai ar mājiņiem un vienkāršotu skaidrojumu kā maziem bērniem...

Tiesa gan, lasot tekstu, vietumis nav īsti skaidrs, uz kuru teikuma daļu iespraudums attiecas vairāk – pirms vai pēc iesprauduma. Sk. piemērus:

Ta Labbiba ko mehß pļaujam / kuļlam und ghlabbojam / nhe peedärr (tha fackoht) mums / bett Deewam / taß mums to dohd / taß warr mums to attkal / kad winjam patiek / attraut / Winjam Walla; Vnd dohd Wings mums sawu Dahwanu / nhe ween ka mums / Muhßfeem Bährneem / und Saimei buhß pee=ehßeß / bet arridfan ka mums buhß tam Nabbagham labpraht palidßeht / ka mehß ghribbam / ka Deewam mums palidßeht buhß. II, 172, 23–30;

Kad nu taß Kungs JESVS no tahß Jumprawas Marias Meefahm und Affinim Zillwähx tappis / jehme Wings arri sawu Zilltu no teem wätzeem Tähweem / und ihpassche no Abraham / to Tähwu wißo Titzigho. Schy Ghruhta=kluhschana (tah fackoht) tahß Jumprawas Marias / und tha Zillwäka=tappschana tha Kungha JEsu Christfi kluhs mums fcheitan fchinny Ewangelio tha apraxiita / ka mehß to nhe warram ar muhßfu Prahtu fajemmt / tha gir Jumprawiba / fwähtha / apflähpta / unnd itt par leeku fahwada Leeta. I, 356, 10–19;

To wiß=pirrmaku Zillwäku gir Deews patz ar fawahm Rohkahn (tha fackoht) no Semmes=Pietes / to Eewa / to pirrmaju Seewu us Pafsaules gir Deews patz no Adama Sahno=Kaulu darrijis / no teem Zillwäkeem mehß Zillwäki wißi / auxti und fämmi / baggati und nabbaghi / Kunghi / Ghafspaschas und Saime / Wahzeefchi und Semmneeki muhßo dßimmumu dßännam; bett py Deewa Dähla Ee=jembfchanas ghribbeja Deews ko Jaunu Semmeh raddiet / tai Seewai by to Wieru fajemmt. I, 357, 1–9;

Schiß Däbbäßfo Tähws nu fataifija leelu Wackar=Ehden / taß gir / Deews leek mums unnd wiffeem Zillwäkeem sawu leelu Mieläftibu redßeht ar to / ka Wings / pirrms wehl tahß Pafsaules Pamata (tha šackoht) lickta klua / gir dohmwajis / ka mehß warrätam fwähhti tapt / und py Winju Debbefies nahkt. II, 25, 9–13.

G. Manceļa ambīcijas un labās domas par sevi un labos nodomus apliecina fakts, ka visbiežāk lietotais iespraudums izrādījies vārdu savienojums *ar vienu vārdu sakot* (15), kas lietots vienu reizi vairāk nekā stipri neitrālākais *tā sakot* (14). Vēlme izteikties īsi skaidri redzama un jūtama, bet sanācis tā, kā sanācis – gari...

Mūsdienās šādus iespraudumus tradicionāli lieto, lai norādītu uz izteikuma precizējumu, arī uz iepriekš teiktā kopsavilkumu (*ar vārdu sakot, ar īsiem vārdiem sakot, ar vienu vārdu sakot*), lai samazinātu izteikuma kategoriskumu vai norādītu uz domas aptuvenu izpausmi (*tā sakot*), kā arī zināmu secinājumu (*vārdu sakot, ar vārdu sakot*). Šādā nozīmē lietota lielākā daļa iespraudumu arī „Postillā”. Bet G. Manceļa lietojuma īpatnības izriet no viņa vēlmes sasniegt maksimālo izteiksmes koncentrāciju, kas būtu maksimāli labi uztverama un atmiņā paliekoša; Bībeles specifika šo uzdevumu padara sarežģītu, tāpēc G. Manceļa sprediķos šādiem iespraudumiem ir plašāks lietojuma spektrs, kas izriet no G. Manceļa valodas stilam raksturīgajiem gariem teikumiem, kad nereti iesprausts vārdu savienojums ievada tam sekojošu apjomīgu daiļrunību, kas no mūsdienu viedokļa jau būtu saucama par liekvārdību un nevēlamu tautoloģiju.

Runājot par G. Manceļa teikumu veidošanas resp. teksta veidošanas īpatnībām, dažas īsas piezīmes veltāmas par sintakses elementiem, kas saistīti ar iespraudumiem.

Kā sacīts pētījumā par latviešu valodas sintaksi, tad „Teikuma formas uzbūve un satura uzbūve ir atklājama, pētot to kā atsevišķu, no citiem teikumiem neatkarīgu vienību” (Sintakse 63). Taču šis norādījums nav īstenojams attiecībā uz G. Manceļa un viņa laikabiedru rakstiem. Jo, kā jau minēts, G. Mancelim, gatavojot sprediķus, teikuma tīri formālā uzbūve acīmredzot šķitusi mazsvarīgāka par satura atklāsmi, tāpēc vairāk uzmanības būtu veltāms tādai G. Manceļa teksta analīzei, kas pētītu tekstu sintaktiskā, stilistiskā, pragmatiskā un citu aspektu (VPSV 392) kopsakarā, t.i., pētītu esošo saistību starp teikuma formas uzbūvi, satura uzbūvi un funkcionālo organizāciju.

Teikuma satura izveidē piedalās arī formas uzbūve, t.i., noteiktu saturu veido noteiktu vārda formu saistījums, kas uzrāda arī G. Manceļa teksta – vispirms mutvārdu runā izteikta un tad rakstveidā fiksēta loģiski strukturēta, funkcionāli vienota jēdzieniski saistītu izteikumu kopuma raksturīgākās īpatnības. Teikuma kā gramatiski noformēta un intonatīvi pabeigta valodas vienības (VPSV 391) īpašības ir izskaidrojamas, aplūkojot teikumu kā lingvistiskā un ekstralingvistiskā konteksta sastāvdaļu.

G. Manceļa izvēlētais un izkoptais oratoriskais stils, kura uzdevums ir maksimāli iedarboties uz klausītāju, diktē savus noteikumus izteiksmes līdzekļu izvēlē, kas savukārt ietekmē teksta struktūru, – to teikuma konstruktīvo pusi, ko veido formas uzbūve un satura uzbūve

un to mijiedarbība. G. Manceļa „Postillā” šī struktūra ir nosacīti vienveidīga, jo noteicošā loma noteikta satura izveidē ir vārda formas leksiskajai nozīmei, nevis formas uzbūvei. To apliecina arī visi iepriekš minētie „Postillas” piemēri.

„Postillā” iespraudumu atrašanās vieta teikumā ir gan tradicionāla (iespraudums parasti ir tās teikuma daļas priekšā, uz kuru tas attiecas), gan formālu kritēriju nosacīta: to ietekmē neierastais teksta dalījums teikumos un izmantotā interpunkcija, – teikumi G. Mancelim mēdz būt ļoti gari, tāpēc reizēm tie formāli pārdalīti vairākās saturiski intonatīvās vienībās.

Runas uztveramību un runā atspoguļoto emocionālo attieksmi pret izsakāmo domu un saturu rakstu valodā nodrošina interpunkcija, – noteiktu grafisku zīmju .. kopums gramatisku, jēdzienisku vai intonatīvu sintaktisku vienību atdalīšanai .. rakstos (VPSV 162).

Tālaika interpunkcijas svārstības vērojamas arī „Postillā”, kur G. Mancelis iespraudumu atdalīšanai lietojis slīpsvītras (tās pieturzīmes funkcijā lietota tikai 16. un 17. gs. tekstos), kolu, apaļās iekavas un vienā piemērā arī semikolu. Pieturzīmju lietojuma izvēles motivācija dažviet ir visai neskaidra.

Rakstveidā fiksēta sprediķu teksta uztvere prasa saasinātu uzmanību, jo sava laikmeta interpunkcijas savdabību dēļ – zināmas vienmuļības dēļ – pieturzīmju vidū visvairāk dominē slīpsvītra, kas „lietota komatam līdzīgā funkcijā, un tā iezīmējusi jēdzienisko vai gramatisko vienību robežas” (Blinkena 390) – šādus verbālus iespraudumus, kas izteikti ar darbības vārdu divdabja formā, kā arī šo vārdu savienojumus ar apstākļa vārdu *kā*, mūsdienās atdala ar komatiem (Blinkena 226–227). Šāda pieturzīmju lietošanas prakse, kad viena pieturzīme – šajā gadījumā slīpsvītra – uzņemas vairāku citu pieturzīmju funkcijas un kļūst pārlieku universāla, no vienas puses, raksturo 17. gs. rakstu valodas attīstības līmeni, no otras puses, kalpo G. Manceļa valodas stila labākai izpratnei: jo komplicētāku izteiksmi un sarežģītāku saturu mēģināts iekļaut vienā „gramatiski noformētā un intonatīvi pabeigtā valodas vienībā – teikumā, ko veido .. sintaktiski saistīti vārdi noteiktās gramatiskās formās un ko izmanto kā .. domu izteikšanas līdzekli” (VPSV 391), jo apjomīgāks teikums un parasti arī sarežģītāka teikuma struktūra. G. Mancelim, šķiet, šādi teikumi veidojušies arī no vēlmes padarīt teikumu saturu viennozīmīgu un nepārprotamu, – lai pieturzīmes, tā teikt, nevarētu neko sagrozīt vai sabojāt...

Kā savulaik jau norādījusi interpunkcijas pētniece un kompetenta pārzinātāja Aina Blinkena, samērā bieži G. Manceļa rakstos lietotas apaļās iekavas, kurās iesprausti kādi blakus paskaidrojumi, un pareti, īpaši vēlākajos G. Manceļa sacerējumos, jau sastop semikolu, kas lietots samērā atbilstoši semikola mūsdienu funkcijām (Blinkena 56, 57). „Kols biežāk lietots, atdalot perioda kāpinājumu no nolaiduma, bet sastopams arī līdzās iespraudumiem; – .. [savrupinājuma parādīšanai] latviešu valodas interpunkcijai nav tieša sakara ar runas gramatiskā dalījuma vai sintaktiskās modalitātes atspoguļojumu, bet to nosaka arī tīri loģiski vai psiholoģiski motīvi” (Blinkena 283). Šo tēzi G. Manceļa „Postillas” tekstos iekļauto iespraudumu interpunkcija apstiprina.

Priekšstatam par pieturzīmju lietojumu saistībā ar iespraudumiem „Postillā” pārskatāmi apkopoti sastopamie varianti:

ar godu sakot (1) [- *jeb Maukas / ar Ghohdu fackoht / meckleht?*];

ar vaļu sakot (1) [- *peekerahß py nheschkieftas Maukas / ar Wallu fackoht.*];

kauns sakot (1) [- *Loth ar fawahm Meitahm (Kauns fackoht) jauzeefß*];

skaidrāke sakot (1) [- *to darra irr Zillwähx / jeb skaidrahke fackoht / ko JEsus*];

ar vārdu sakot (5)

[- *Christus Marias Dähls / ar weenu Wahrdu fackoht; Deewa und Marias Dähls*

- *kad tee nheneeka dabbu. Ar Wahrdu fackoht: Wiffas Kacktas pillas*

- *Plawu eeghribädams / ar Wahrdu fackoht / wiß kaß prett deewa Wahrdu*

- *Dwehffeles=Mohkas Dahrfa: Ar Wahrdu fackoht: Taß Kungs JEsus*

- *Wirrwes äffam darrijufchi. Ar Wahrdu fackoht / kurr mehß ghreefchameeßß*];

ar īsiem vārdiem sakot (6)

[- *Baußlus mahzietu. Ar ihßeem Wahrdeem fackoht: Ja tu / Manns Draugs*

- *Seewinjas turrahß. Ar ihßeems Wahrdeems fackoht: Wings illghu laiku*

- *Pahwils raxta: Arr ihßeems Wahrdeems fackoht no to*

Baußlu:

- *darra Sahles no teem. Ar ihßeem Wahrdeem fackoht: Dewa Darrbs*

- *Dußmeem dedſin dedſe. Vnd ar ihſſeem Wahrdeem ſackoht / ſchkitta*];

tā ſakot (14)

[- *wehl nhe pee=derreja (tha ſackoht) bett winjam by*

- *labbe wehl / und (tha ſackoht) Deewa Pallighu dohd*

- *nhe neeka darriet. Vnd tha ſackoht / jebſche mehs*

- *zittade dohmaht / tha ſackoht / ſche mirrſta ma Deena*

- *Deewa Waighu (atkal tah ſackoht) buhtu warrejis pa=zeef*];

ar vienu vārdū ſakot (15)

[- *Chriſtus Marias Dāhls / ar weenu Wahrdu ſackoht; Deewa und Marias Dāhls*

- *weens gir. Ar weenu Wahrdu ſackoht : Deews wiſſu*

- *buhtu att=puhteeß. Ar weenu Wahrdu ſackoht / kaß ghrāko*

- *Allghu dabbu / ar weenu Wahrdu ſackoht: Tahß Elles Mohkas*

- *ka Saime: ar weenu Wahrdu ſackoht: ick=kattram Zillwākam*

- *pillus Staļus / ar weenu wahrdu ſackoht / leelu Manntu.*].

Protams, visi šie iepriekšējie spriedumi par stilu, izteiksmes lakoniskumu, to, kas ir vai nav uzskatāms par vienumu, ir prātojumi, kādi „Postillas” autoru nav nodarbinājuši. G. Mancelis centies panākt izteiksmes spilgtumu un precizitāti, lai vairotu teiktā iedarbīgumu. Šim mērķim kalpojuši arī iespraudumi, kas pelna ievērtību tāpēc, ka izsaka sprediķa autora dažādās attieksmes nianšes pret teikumā ietvertu saturu un kalpo kā ceļa zīmes ne tikai pašam sprediķotājam, runas procesā izceļot vajadzīgo, bet atvieglo uztveri klausītājam vai lasītājam; un jautājums par teikumu, izteikumu, piezīmju, secinājumu utt. struktūru ir katra paša gaumes lieta.

Literatūra, avoti un to saīsinājumi

Manzelius G. Lang-gewünschte Lettische Postill.. Rīga, 1654. – <http://www.korpuss.lv/senie/toc.jsp>

Blinkena – **Blinkena, A.** *Latviešu interpunkcija*. Rīga: Zinātne, 1969.

LLVV – *Latviešu literārās valodas vārdnīca. 1.–8.* Rīga: Zinātne, 1972–1996.

Mgr II – *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1962, 2. sēj.

Sintakse – **Ceplītis, L.; Rozenbergs, J.; Valdmanis, J.** *Latviešu valodas sintakse*. Rīga: Zinātne, 1989.

Veisbergs – **Veisbergs, A.** Frazeoloģismu okazionāla lietošana latviešu valodā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 22. [laid.]. Rīga: Avots, 1986, 110.–122. lpp.

VPSV – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.

The Phrase *vārdu sakot* and Other Insertions in the „*Lang-gewünschte Lettische Postill*” (1654) by Georg Mancelius

Summary

Insertion is a useful stylistic device in a text like sermon, where insertions can help to emphasize the personal attitude of the speaker towards the content of the discourse. The sermons by Georg Mancelius, the famous Baltic German linguist and theologian, are also rich in insertions.

In the sermon-book „*Lang-gewünschte Lettische Postill*” we can observe insertions containing the word *sakot* (participle of the word *teikt* ‘to say’) with various other components: *tā sakot* (14 instances of usage), *ar godu sakot* (1), *ar vaļu sakot* (1), *kauns sakot* (1), *skaidrāke sakot* (1), *ar vārdu sakot* (5), *ar īsiem vārdiem sakot* (6), *ar vienu vārdu sakot* (15).

The above-mentioned insertions are traditionally used to specify or summarize something said before (*skaidrāke sakot*, *ar vārdu sakot*, *ar īsiem vārdiem sakot*, *ar vienu vārdu sakot*); to make it less categorical; to express an idea vaguely (*tā sakot*) or to make a certain conclusion (*vārdu sakot*, *ar vārdu sakot*). The sermons of G. Mancelius present an even broader scale of use: inserted collocations (*tā sakot*, *ar vienu vārdu sakot*) sometimes precede an eloquent discourse which presents conclusions or explications in a copious and elaborate way, rather than concentrated and short. Obviously, already during the time of G. Mancelius, inserted phrase *ar vienu vārdu sakot* (lit. ‘to say in one word’) was used in a broader sense than what can be derived from the original and direct meanings of these words.

Separate insertions which are used only once in G. Mancelius’ text contribute to its diversity and show the author’s skill with language. The repeatedly used insertions, in their turn, demonstrate certain well-known and approbated formulaic usage, rhythm of the text, and repetition of its fragments, which all point to a sermon as a certain discourse unit with characteristic features.

The particular features of G. Mancelius’ use of language stem from his wish to attain maximum expressiveness and concentration of thought,

at the same time trying to accomplish it by using his typical long sentences. An insertion often precedes an eloquent utterance which nowadays might be regarded as redundancy and tautology. It appears that G. Mancelius in his „*Lang-gewünschte Lettische Postill*“ is unable or unwilling to speak laconically even when it is possible.

In the aspect of sentence construction (also considering the interaction of form and content), G. Mancelius' sermon book is rather homogenous. The essential role is given to lexical meanings of words, rather than their form and structure.

The texts of G.Mancelius also demonstrate the fluctuating punctuation rules of that time. Insertions are marked by slashes, colons, brackets and semicolons.

Diāna LAIVENIECE LATVIEŠU VALODAS ROKASGRĀMATAS

Par termina *rokasgrāmata* izpratni un lietojumu

Līdzās zinātniskajiem izdevumiem kādas zinātņu nozares speciālās literatūras klāstā parasti ir atrodami darbi, kuru nosaukumā vai pakārtotajā nosaukumā (apakšvirsrakstā) ir ietverts apzīmējums *rokasgrāmata*. *Latviešu literārās valodas vārdnīcā* leksēma *rokasgrāmata* skaidrota kā „grāmata, kas satur galveno, nepieciešamo informāciju par kādu nozari un ir paredzēta praktiskam mērķim” (LLVV 6₂ 1987, 685), ar to saprotot noteiktas nozares teorijas, likumu, definīciju, funkciju, klasifikāciju utt. noskaidrošanu un apguvi ar praktiska izmantojuma mērķi. Vārdam ir norādīta arī otra – pārnestā nozīme: „Grāmata, kas tiek bieži lasīta, kas dziļi ietekmē.” (LLVV 6₂ 1987, 685)

Iepriekš termins bijis izteikts ar vārdkopu *rokas grāmata* (Cukurs 1901; Blese, Pētersons 1933; Broka 1935 u.c.), bet vēl senāk šajā nozīmē lietots arī vārds *vadons* (vai *vadonis*) (Kraštinš 1903; Abuls 1910 u.c.) – vairāk gan attiecībā uz latviešu valodas mācību grāmatām jeb skolu gramatikām (Kalniņš 1881; Plačs 1882; Skuja 1889; Skuja 1896; Zulekss, Zīle 1891 u.c.).

Raksta **mērķis** ir izpētīt latviešu valodas rokasgrāmatu attīstības ceļu vairāk nekā 130 gadu laikā no 1877. gada līdz mūsdienām, galveno uzmanību pievēršot šādiem jautājumiem:

- 1) termina *rokasgrāmata* izpratnei un lietojumam;
- 2) latviešu valodas rokasgrāmatu vispārīgam raksturojumam;
- 3) rokasgrāmatu izveides mērķim un paredzētajai mērķauditorijai;
- 4) valodas rokasgrāmatu struktūrai;
- 5) valodas rokasgrāmatu satura dažādībai.

Tā kā rokasgrāmatu funkcija bez praktiskā jeb izlietojuma mērķa ietver arī informācijas, tātad zināšanu, ieguvu, tā paralēli attiecīgās zinātņu jomas literatūrai vienlaikus pieskaitāma pie t. s. didaktiskajiem tekstiem jeb didaktiskajiem aprakstiem (Рождественский

1990, 317). Šis apstākļis rada grūtības rokasgrāmatu mērķauditorijas klasifikācijā, jo daļēji tās ir attiecināmas uz profesionāļiem un speciālistiem un daļēji – uz skolu (tostarp arodskolu, profesionālo skolu, augstskolu) auditoriju. Vairākas vārdnīcas termina *rokasgrāmata* definīcijā akcentē pirmo aspektu: rokasgrāmata ir grāmata, kurā apkopotas speciālistam [arī – kādas nozares speciālistam] nepieciešamās ziņas un praktiski padomi (PTSV 2000, 149; LVV 2006, 921); bet citos definējumos mērķauditorija vispār netiek norādīta: rokasgrāmata ir „grāmata, kurā ir kādas ražošanas, zinātnes vai praktiskas nozares galveno ziņu īss kopsavilkums” (LPE 8 1986, 434; EV 2 1991, 146). Savukārt lingvodidaktikas uzziņu avoti, skaidrojot tieši valodas rokasgrāmatu jēdzienu, klasificē tās kā mācību un/vai pašmācību (pašizglītības) literatūras daļu (Львов 1999, 221–222; Щукин 2008, 320). Tāpat arī *Latviešu konversācijas vārdnīcā* norādīts, ka rokas grāmatas ir mācību grāmatu paveids – rakstu krājumi noteiktam praktiskam mērķim, kas „parasti neiztīrā teorētiskas problēmas, bet sniedz īsas ziņas par kādu praktiskās dzīves nozari, arodu, materiālās vai gara kultūras pētniecības veidu utt.” (LKV 18 1938–1939, 36445).

Šāda pieredze – nešķirt rokasgrāmatas no mācību literatūras – sastopama arī citviet, piemēram, Stasis Ķeinis (*Stasys Keinys*), rakstot par lietuviešu valodnieku darbiem, kas veltīti valodas prakses jautājumiem, dod šādu dalījumu: 1) vārdnīcas, 2) rokasgrāmatas un mācību grāmatas, 3) periodiskie izdevumi (Ķeinis 1985, 57). Savukārt Jurijs Roždestvenskis (*Юрий Рождественский*), veidojot valodas didaktikas veidu klasifikāciju (sk. 1. tabulu), nošķir un raksturo mācību aprakstus, uzziņu aprakstus un mācību uzziņu aprakstus. Pie mācību aprakstiem pieder visi tie līdzekļi un vadlīnijas, kas paredzētas izmantošanai skolā, jeb mācību literatūra. Pie uzziņu aprakstiem pieder līdzekļi un rokasgrāmatas, kas paredzētas darbinieku lietojumam (tā kā runa ir par valodas didaktiskajiem aprakstiem, tad autors precīzē speciālistu loku – tie ir izdevniecību, plašsaziņas līdzekļu un informācijas darbinieki). Savukārt pie mācību uzziņu aprakstiem pieder līdzekļi, kas vienādā mērā tiek izmantoti gan skolā, gan praktiskiem mērķiem. (Рождественский 1990, 317–318) Tātad pēc šī dalījuma rokasgrāmatas pieskaitāmas gan pie uzziņu aprakstiem, gan pie mācību uzziņu aprakstiem.

Valodas didaktikas veidi un to pazīmes

1. tabula

Valodas didaktikas veidi	Pazīmes		
	Ārpus skolas auditorija	Svešvalodu apguve	Literārās valodas normu apguve
vispārīgā	+	–	+
skolas	–	+	+
profesionālā	+	+	–

(Avots: Рождественский 1990, 318)

Jēdziena izpratnes dažādību demonstrē arī Akadēmiskā terminu datubāze *AkadTerm*, norādot šādus termina *rokasgrāmata* sinonīmus latviešu valodā: *instrukcija, ceļvedis, informācijas uzziņu grāmata* un tulkojumus angļu valodā: *reference manual, manual, handbook, guide, reference book, directory, hand book*; krievu valodā: *справочник, руководство*; vācu valodā: *Leitfaden, Handbuch, Nachschlagebuch, Nachschlagewerk* un franču valodā: *Guide*. Lietuviešu valodā šādā nozīmē lieto terminus *vadovas, patarimai*.

Atslēgvārds *rokasgrāmata* nosaukumā vai pakārtotajā nosaukumā, kā liecina 19. gadsimta beigu, 20. gadsimta un 21. gadsimta sākuma izdevumi latviešu valodā, visbiežāk tiek norādīts, bet attiecīgā izdevuma saturs ne visos gadījumos apzīmē rokasgrāmatu tās tradicionālajā izpratnē. Runājot tieši par valodas rokasgrāmatām, Latvijas prakse rāda, ka tomēr ne visiem izdevumiem, kas no mūsdienu viedokļa ir uzlūkojami par rokasgrāmatām, šis apzīmējums ir ietverts nosaukumā. Piemēram, minamas divas ļoti populāras grāmatas, kas ilgus gadus veikušas rokasgrāmatas funkcijas plašam latviešu valodas interesentu lokam, proti, Osvalda Pauliņa, Jāņa Rozenberga un Otomāra Vilāna „Latviešu valodas mācības pamatkurss” (Pauliņš, Rozenbergs, Vilāns 1978) un Brigitas Ceplītes un Laimdota Ceplīša „Latviešu valodas praktiskā gramatika” (Ceplīte, Ceplītis 1991). Ne vienas, ne otras grāmatas pakārtotajā nosaukumā nav minēta norāde *rokasgrāmata*.

Pārskatot latviešu valodas rokasgrāmatu klāstu, jāsecina, ka arī grāmatu autori un/vai izdevēji dažādi interpretējuši termina *rokasgrāmata* nozīmi. Piemēram, par rokasgrāmatu nodēvēts izdevums, kas klasiskā izpratnē saucams un arī tiek saukts par vārdnīcu – 1996. gadā izdevniecība „Avots” laiž klajā Laimdota Ceplīša, Dainuvītes Guļevskas, Ainas Miķelsones un Tamāras Porītes sastādītu „Latviešu valodas

pareizrakstības rokasgrāmatu” (Ceplītis, Guļevska, Miķelsone, Porīte 1996), kas faktiski ir 1981. gadā izdotās šo pašu autoru sastādītās *Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīcas* jauns izdevums, tikai bez sadaļām *Ģeogrāfiskie nosaukumi* un *Svarīgākie pareizrakstības noteikumi* (LVPV 1981, 323–345; 347–358). Pareizrakstības rokasgrāmatas priekšvārdā izdevums tomēr klasificēts atbilstoši tā saturam: „Vārdnīca paredzēta galvenokārt skolu jaunatnei, studentiem, kā arī visiem, kam diendienā jāsasopas ar latviešu valodas pareizrakstību.” (Ceplītis, Guļevska, Miķelsone, Porīte 1996, 3) Protams, var tikai minēt, kādas motivācijas vadīti autori (vai izdevēji?) izšķīrušies par labu terminam *rokasgrāmata*, nevis vairāk atbilstošajam – *vārdnīca*. Piebilstams, ka 2002. gadā Dainuvīte Guļevska, Aina Miķelsone un Tamāra Porīte izdod jaunu darbu – „Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata” (Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002) –, kas tiešām gan iecerēs, gan saturu un struktūras ziņā pilnā mērā atbilst termina *rokasgrāmata* izpratnei.

Tomēr fakts, ka valodas rokasgrāmatas sastāvā ietilpst nodaļa(-as), kurā(-ās) teksts ir sakārtots pēc vārdnīcu teksta, resp., šķirkļu, principa, nav nekas neparasts. Tā jau 1901. gadā Valmierā izdotajā Mazsalacas draudzes skolotāja Reiņa Cukura „Rokas grāmatā tagadējā latviešu valodas pareizrakstībā” (Cukurs 1901) pēc pareizrakstības galveno un „sevišķo” likumu apskata un pēc rakstos lietojamo zīmju izskaidrojuma seko V nodaļa *Rādītājs, kā dažādi vārdi rakstāmi* (Cukurs 1901, 24–40), kur alfabēta secībā sakārtoti dažādu vārdšķiru vārdi, lietvārdiem vietumis norādot arī vienskaitļa ģenitīva locījumu vai sniedzot kādu citu norādi (piemēram, *pulkstens*, *-ņa*; *plauksta*, *plaukschķinat*; *plauschi*, arī – *plauschas*), bet darbības vārdiem uzrādot laiku formas (piemēram, *jehgt*, *jehdzu*, *jehgschu*, *jehgs*). Atsevišķiem vārdiem dots tulkojums arī krievu un vācu valodā (piemēram, *tā kā* (*какъ какъ*, *so wie*) *Tā kā tu dziedī, tā reti kahds var.*). Tātad informācija par vārdu rakstību, lai arī nekonsekventi, bet sniegta atbilstoši vārdnīcu šķirkļu veidošanas principam.

Arī 1933. gadā izdotā Ernesta Bleses un Viļa Pēterona „Latviešu pareizrakstības rokas grāmata” veidota, kārtojot materiālu divās daļās: 1. *Teorētisks ievads* (autors – Ernests Blese) un 2. *Pareizrakstības vārdnīca* (sastādītājs – Vilis Pēterons) (Blese, Pēterons 1933).

Tāpat arī 1976. gadā Viļņā izdoto „Valodas prakses rokasgrāmatu” (*Kalbos praktikos patarimai*; atkārtots – labots un papildināts – izdevums iznācis 1985. gadā) autori „veidojuši kā vārdnīcu, kas sastāv no divām daļām. Pirmajā daļā alfabēta secībā sniegti vārdi un atsevišķas vārdu sastāvdaļas (piedēkļi un priedēkļi), kuru lietojumā

vērojamas kādas atkāpes no normas. [...] Rokasgrāmatā ievietoti arī vispārīga rakstura šķirkļi, kuros uzrādīts dažādu gramatisko kategoriju, sintaktisko konstrukciju nepareizs lietojums.”¹ (Bērtulis 1978, 224–225)

Valodas rokasgrāmatu vispārīgs raksturojums

Valodas rokasgrāmatas atšķirībā no citu zinātņu vai profesionālo nozaru rokasgrāmatām, kuru mērķauditorija ir samērā šauri specifiska (piemēra pēc varētu minēt dažus rokasgrāmatu nosaukumus no Latvijas Nacionālās bibliotēkas Valsts nozīmes kopkataloga (https://lira.lanet.lv/F/?func=find-b-0&local_base=inc04) – „Rokasgrāmata radioabonentiem un amatieriem” (1934); „Rokasgrāmata sēņotājiem” (1974); „Rokasgrāmata ātrai redzes uzlabošanai” (1992)), iezīmīgas ar to, ka, būdamas orientētas uz plašu lasītāju loku, tās vienlaikus ir attiecināmas gan uz vispārīgo, gan uz skolas, gan uz profesionālo valodas didaktiku, jo valodu lieto visi. Līdz ar to var teikt, ka **valodas rokasgrāmatu vispārīgais mērķis** ir izplatīt zināšanas par valodu un tās normām gan speciālistiem praktiķiem – cilvēkiem, kuru ikdienas darbs ir saistīts ar valodas profesionālu lietojumu (tulkiem, tulkotājiem, pedagogiem, žurnālistiem, moderatoriem, izdevējiem un literārajiem redaktoriem, korektoriem un tekstu rediģētājiem), gan visiem interesentiem, kas ikdienā lieto literāro valodu, tātad arī skolēniem, augstskolu reflektantiem, studentiem un autodidaktiem.

Skolu auditorijai, t.i., gan skolotājiem, gan skolēniem, paredzētās valodas rokasgrāmatas būtu klasificējamās atsevišķā valodas rokasgrāmatu grupā, kurai ir senas vēsturiskas tradīcijas Latvijā – faktiski ar skolām domātām rokasgrāmatām jeb vadoņiem (vadoniem) ir aizsākusies latviešu valodas rokasgrāmatu vēsture (sk. 2. tabulu aiz raksta).

Iesākumā būtu aplūkojamas vairākas pazīmes, kas formulējamās kā kopīgas valodas rokasgrāmatām un valodas mācību grāmatām, raugoties no mūsdienu viedokļa (vēsturiskā skatījumā ne visas šīs pazīmes īstenojas):

- 1) vienkāršots valodas satura izklāsts, piemēram, salīdzinājumā ar valodniecības zinātnisko literatūru; pēc iespējas lietoti latviskas cilmes termini (piemēram, *darbības vārds*, nevis *verbs*, *pareizrūna*, nevis *ortoepija* u. tml.);

¹ Šeit un turpmāk citātos saglabātas oriģinātiespieduma drukas īpatnības – retinājumi, izcēlumi u. tml.

- 2) doti skaidri, precīzi, īsi, viegli uztverami un iegaumējami valodas piemēri, nereti sastatījuma veidā, lai atvieglotu iegau-mēšanu (piemēram, *neparko nedarīšu – ne par ko nedomā*);
- 3) apzināta vairīšanās no problēmjaūtājumu iztīrījuma, no dažādu zinātnisko viedokļu, uzskatu pretnostatījuma, toties vienmēr dotas norādes uz gramatisko formu variantiem (pie-mēram, darbības vārda nākotnes forma daudzskaitļa 2. per-sonā: *būsiet// -it; iesiet// -it*) vai izrunas variantiem (piemē-ram, platā vai šaurā *e* izruna: *aveņājs//avenājs*);
- 4) plašs simbolu (ikonu) lietojums, izcēlumi tekstā (arī ar citu krāsu), lai norādītu uz likumiem, likumu izņēmumiem, pie-mēriem, iegaumējumu tekstu, pareizrakstību u. tml.

Taču tāpat arī nosaucamas vairākas valodas rokasgrāmatu at-šķirības no valodas mācību grāmatām:

- 1) uz rokasgrāmatu vāka vai titullapā dotajā nosaukumā vai pakārtotajā nosaukumā nav norādes par mērķauditoriju saistī-bā ar noteiktu vispārīgās izglītības pakāpi (izņemot tās rokasgrāmatas, kas primāri paredzētas lietošanai skolā, pie-mēram, Kalniņš 1881; Plačs 1882; Kaudzīte 1877; Koluža 2003; Koluža 2007 u.c.);
- 2) rokasgrāmatās parasti nav sistēmiski veidota uzdevumu un/ vai vingrinājumu kopuma (kaut gan atrodamas arī rokasgrā-matas, kurās doti atsevišķi vingrinājumi pareizo valodas for-mu nostiprināšanai, piemēram, Rubīna [2005]), taču nodaļu beigās var būt paškontroles jautājumi un uzdevumi vai cits specifisks pārbaudes/pašpārbaudes veids, piemēram, diktāts (Koluža [2004]);
- 3) mūsdienu rokasgrāmatās daļa informācijas ir apkopota ta-bulās, arī shēmās; teksts kārtots vizuāli pārskatāmi, nereti izmantojot konspektīvu vai tēžveida pierakstu, ar cipariem, burtiem un simboliem norādot virsējdzieni un jēdzienu at-tieksmes, kā arī dažādas klasifikācijas, sakarības, uzskaitīju-ma pakāpes u. tml.;
- 4) rokasgrāmatās teorijas skaidrojums ir iespējami īss un lako-nisks, bet vienmēr ilustrēts ar piemēriem; valodas teorijas sa-turs ir sīki strukturēts, izmantojot daudz virsrakstu un apakš-virsrakstu, kas precīzi atspoguļoti arī rokasgrāmatas satura rādītājā, tādējādi ļaujot grāmatas lietotājam ātri atrast vaja-dzīgo informāciju; sastopams arī jēdzienu alfabētiskais rādī-tājs rokasgrāmatas beigās (piemēram, Koluža 2003, 94–96).

Valodas rokasgrāmatu mērķis un mērķauditorija

Tomēr arī iepriekš nosauktās atšķirības ne vienmēr ir droši orientieri, lai noteiktu, vai grāmata klasificējama kā valodas rokasgrāmata, vai tomēr vairāk pieskaitāma mācību literatūrai, proti, valodas mācību līdzekļiem un palīglīdzekļiem, kuru vidū, kā teikts iepriekš, būtu nošķirama īpaša grupa – valodas rokasgrāmatas skolai. Šādai praksei ir vēsturiska pieredze, piemēram, minams Matīsa Kaudzītes „Vadons ortogrāfijas mācībā tautas skolām” (Kaudzīte 1877), Vietalvas draudzes skolotāja Jura Kalniņa „Vadons rakstienos tautas skolām” (Kalniņš 1881) u. c. Vadonus/vadonus jeb rokasgrāmatas skolēnu vajadzībām izdevis arī Oto Plačs (Plačs 1882); Andrejs Stērste (Stērste 1888; pirmizdevums – 1882. gadā), Vilis Plūdons (Plūdons 1910), kā arī Liepājas skolotāji Ž. Zulekss un H. Zīle² (Zulekss, Zīle 1891). Mācībgrāmatu vēsturiskajā apskatā šīs grāmatas ar norādi *lietošanai tautas vai pagastu skolās* konsekventi uzlūkotas par mācību grāmatām (Greitjāne 1963; Lāce 1968; Paegle 1999; Paegle 2001; Peile 1967; Ramāns 1927), kas neapšaubāmi tā arī ir, jo latviešu valodas zināšanu galvenā apguve visos laikos ir notikusi skolā. Valodas prasmju pilnveidei, ja tāda bijusi vajadzīga pēc skolas beigšanas, visticamāk tikušas izmantotas tās pašas skolas grāmatas.

Otru daļu šajā skolas rokasgrāmatu grupā veido valodas skolotājiem domātās rokasgrāmatas (Kaudzīte 1886; Laimiņš 1894; Krasītiņš 1903; Duburs 1912 u.c.). Pirmā latviešu valodas metodikas grāmata ar pakārtoto nosaukumu „Rokas grāmata skolotājiem” Latvijā izdota 1901. gadā (Ķurzēns 1901). Savukārt Antons Laimiņš dažus gadus vēlāk izdevis grāmatu ar nosaukumu „Methodisks vadonis skolotājiem pie lasāmās grāmatas „Skola”” (Laimiņš 1903–1904). Mūsdienās (īpaši pēdējos 10 gados) šī prakse – izdot rokasgrāmatas skolas vajadzībām – tiek turpināta, gan ar jēdzienu *rokasgrāmata skolotājiem* apzīmējot tikai metodiska rakstura izdevumus valodu skolotājiem (piemēram, „Mūsdienu metodikas rokasgrāmata skolotājiem LAT2”). Skolēniem adresētajos izdevumos rokasgrāmatu veidošanas tradīcijas tiek saglabātas iepriekšējās – koncentrētā veidā izklāstīt svarīgākos latviešu valodas likumus gan attiecībā uz runu un rakstiem, gan – uz valodas pareizu lietojumu. Turpmākajā tekstā – neliels ieskats šī gadsimta skolēniem domāto rokasgrāmatu izdevumos.

Rūtas Kolužas grāmatai „Kas meklē, tas atrod” dots pakārtotais nosaukums – „Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei” (Koluža

² Diemžēl nav izdevies atrast ziņas par autoru personvārdiem.

2007), kas skaidri norāda uz šīs grāmatas adresātu – skolēnu, lai arī grāmatas anotācijā teikts, ka rokasgrāmata „domāta .. visiem, kas grib praktiski apgūt latviešu valodu un atrast atbildes uz sev neskaidriem jautājumiem” (Koluža 2007, 2). Līdzīgas ievirzes grāmatā „Tā vai šitā?: latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei” (Koluža 2003) arī adresāts ir paplašināts: „Grāmata domāta .. studentiem, skolotājiem, redaktoriem – visiem, kas vēlas dziļāk apgūt latviešu valodu. Tā iecerēta kā rokasgrāmata konkrētu vārdu pareizrakstībai, arī izrunai un pieturzīmju lietošanai.” (Koluža 2003, 2)

Savukārt Rūtas Kolužas pirmizdevumam „Palīdzi, māsiņ!: pareizrakstības rokasgrāmata” dots ļoti konkrēts apakšvirsraksts – „Mācību līdzeklis” (Koluža 1994), bet 3. izdevumam šī norāde jau ir noņemta, tādējādi paplašinot izdevuma mērķauditoriju, lai gan ievadā teikums par grāmatas izmantojuma mērķi palicis iepriekšējā redakcijā: „Šī grāmata domāta pašmācībai – galvenokārt pareizrakstības praktisko iemaņu pilnveidošanai.” (Koluža [2004], 3)

Vēl cits piemērs: Anitas Romanes 2000. gadā izdotā „Latviešu valodas rokasgrāmata: tabulas, shēmas” (Romane 2000), kas nav uzlūkojama par skolas valodas rokasgrāmatu, – vismaz nav nekādu formālu pazīmju šāda adresāta noteikšanai – pēc sešiem gadiem tiek izdota atkārtoti ar precizētu pakārtoto nosaukumu „Latviešu valodas rokasgrāmata: pareizrakstība, valodas kultūra, gramatika, fonētika, stilistika” (Romane 2006) izdevniecības *Zvaigzne ABC* sērijā „Špikeris”, kas gan primāri saistāma ar skolēnu auditoriju, lai arī citu saturisku vai strukturālu atšķirību starp abiem izdevumiem konstatēt nevar. Autore ceļa vārdi abām grāmatām arī ir identiski: „Ceru, ka šī grāmata noderēs katram, kurš vēlas atkārtot skolā latviešu valodas stundās mācīto, lai sagatavotos kādam eksāmenam – skolā vai augstskolā, vai Latvijas Republikas pilsonības iegūšanai – vai arī lai sakoptu savu paša valodu.” (Romane 2000, 1; Romane 2006, 1)

Viss iepriekš izklāstītais ļauj secināt, ka latviešu valodas rokasgrāmatu mērķauditorija grāmatu ievadā, priekšvārdā vai anotācijā apzināti tiek norādīta iespējami plašāka, ko galvenokārt, domājams, nosaka izdevuma potenciālais lietotāju skaits un Latvijas grāmatu tirgus salīdzinoši ierobežotās iespējas.

Norāde par valodas rokasgrāmatu mērķauditoriju, kā arī grāmatas izmantojuma iespējām jeb specifisko mērķi, ko dod pats(-ši) grāmatas autors(-i), ir būtiskākie kritēriji, lai konkrēto izdevumu klasificētu par rokasgrāmatu, nevis tradicionālu mācību grāmatu (piem.,

skolas gramatiku) vai zinātnisku izdevumu. Ieskatam daži citāti no rokasgrāmatu preambulām.

- Šāds pārskats par mūsdienu latviešu literārās valodas morfoloģiskajām un sintaktiskajām formām, kā arī par raksturīgākajiem vārddarināšanas līdzekļiem „nepieciešams visiem, kas runā un raksta latviešu valodā, lai pilnveidotu savas tekstveides iemaņas; bez tam tas būs noderīgi arī tiem, kas mācās vai māca latviešu valodu.” (Ceplīte, Ceplītis 1991, 3)
- „Šīs grāmatas uzdevums, pirmkārt, parādīt latviešu valodas izteiksmes līdzekļu bagātību un, otrkārt, palīdzēt iemācīties latviešu valodu.” (Broka 1935, 3)
- Rokasgrāmata „ir būtisku likumību, lietišķu padomu un piemēru apkopojums bez vingrinājumiem un uzdevumiem.” (Koluža 2007, 2)
- „Grāmatas adresāts ir visi tie, kas vēlas runāt un rakstīt labā un pareizā latviešu valodā. Tātad, pirmkārt, jau grāmata lieti var noderēt ikvienam, kam latviešu valoda ir dzimtā valoda, tomēr kaut kas no skolā mācītā ir piemirsies vai nav īsti skaidrs. Otrkārt, grāmata var būt labs palīgs cilvēkiem, kas šeit dzīvo, mācās un strādā, bet kam dzimtā valoda ir krievu valoda. Treškārt, grāmatu, protams, var izmantot ārzemnieki, kas ieradušies Latvijā ar saziņas (komunikācijas) iemaņām un kas vēlētos savu valodu papildināt un uzlabot ar sistēmā ietvertām gramatikas zināšanām.” (Rubīna [2005], 3)

Secināms, ka rokasgrāmatu primārie mērķi vistiešākajā mērā ir saistīti ar valodas apguvi, pilnveidi, pareizrakstības un valodas lietojuma prasmju uzlabošanu. Daļēji šī specifika jeb rokasgrāmatas specifiskais saturs (pareizrūna, pareizrakstība, valodas izteiksmes līdzekļi, valodas kultūra u. c.) parādās jau nosaukumā vai pakārtotajā nosaukumā (Blese, Pētersons 1933; Broka 1935; Koluža 1994; Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002; Rubīna [2005]; Romane 2006). Savukārt mērķauditorijas definējumā norādīts visplašākais valodas lietotāju un apguvēju loks, sākot no skolēniem un pieaugušajiem, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda, līdz cilvēkiem, kuriem latviešu valodas zināšanas nepieciešamas darbam, studijām vai pilsonības iegūšanai, tātad – valsts valodas eksāmena kārtošana. Līdzīgi latviešu rokasgrāmatām plašs mērķauditorijas formulējums izvērstis arī iepriekš pieminētajā lietuviešu „Valodas prakses rokasgrāmata”: „Rokasgrāmata pirmām kārtām domāta tiem, kas savā darbā saskaras ar valodas parādību vērtēšanu, dažāda satura lietišķo rakstu rakstīšanu un rediģēšanu, skolo-

tājiem, kā arī visiem, kurus interesē lietuviešu valodas prakses jautājumi.” (Bērtulis 1978, 224)

Latviešu valodas rokasgrāmatu struktūra

Izpētot dažādos laikos Latvijā izdotās latviešu valodas rokasgrāmatas, secināms, ka to struktūra lielākoties veidota samērā tradicionāli, izņemot dažus atsevišķos, iepriekš raksturotos gadījumus, kad kāda rokasgrāmatas daļa izveidota kā vārdnīca. Pārsvārā rokasgrāmatas materiāls ir piedāvāts vai nu deskriptīvi, vai vizualizēti, vai arī apvienojot abus šos veidus.

Deskriptīvs jeb aprakstošs materiāla izklāsts vairāk raksturīgs tām rokasgrāmatām, kas izdotas 20. gadsimta pašā sākumā, kā arī Latvijas pirmās brīvvalsts laikā un padomju gados (Cukurs 1901, I–VI nodaļa; Krastiņš 1903; Blese, Pētersons 1933, I daļa; Broka 1935; Pauliņš, Rozenbergs, Vilāns 1978; Ceplīte, Ceplītis 1991). Tas ir arī saprotami, jo deskriptīvā valodas faktu apraksta metode „ir pati vecākā un izplatītākā lingvistiskā .., kas, būdama sinhroniskās analīzes metode, sastopama jau senindiešu un sengrieķu valodas aprakstos un arī mūsdienās” (Nītiņa 2007, 28). Šāds materiāla izklāsta veids visbiežāk ir strukturēts sistemātiski, vadoties pēc akadēmisko gramatiku tradicionālajiem paraugiem, piemēram, morfoloģijas satura izklāsts sākas ar vārddarināšanu (Ceplīte, Ceplītis 1991), vārdšķiru apraksts ir sakārtots ierastajā secībā, sākot ar galvenajām lokāmajām vārdšķirām (Rubīna [2005]) u. tml. Gan sistemātiskais valodas satura sakārtojums, gan deskriptīvais izklāsta veids rokasgrāmatas lietotājiem neapšaubāmi atvieglo darbu, jo skolā iegūtās valodas gramatiskās sistēmas pamatzināšanas ļauj konkrēti meklējamo jautājumu saistīt ar noteiktu valodniecības nozari – fonētiku, leksikoloģiju, sintaksi utt., savukārt pēc satura rādītāji var ātri atrast nepieciešamo informāciju, lai ar to iepazītos. Protams, ļoti noderīga sadaļa grāmatu beigās ir terminu/jēdzienu rādītājs, diemžēl šo paņēmieni informācijas strukturēšanai latviešu valodas rokasgrāmatu autori izvēlējušies reti.

Vizualizēts valodas satura izklāsta veids latviešu valodas aprakstā ir ienācis gan ne ar rokasgrāmatām, bet ar mācību palīgglīdzekļiem, konkrēti, ar Margoņa Apiņa un Rūtas Kolužas izdoto brošūru „Pareizrakstības tabulas un shēmas” (Apinis, Koluža 1986; otrais izdevums – 1989), kas uzlūkojams, cik zināms, par pirmo mēģinājumu attēlot latviešu valodas ortogrāfijas un interpunkcijas likumus

maksimāli koncentrētā un uzskatāmā veidā, šim nolūkam izmantojot vizualizācijas paņēmieni, proti, sakārtojot un attēlojot informāciju tabulās un shēmās. Vienīgās latviešu valodas rokasgrāmatas, kuru saturs lasītājiem konsekventi tiek piedāvāts vizualizētā formā, ir Anitas Romanes darbi (Romane 2000; Romane [2006]). Pati autore grāmatas anotācijā norādījusi: „Tajā [grāmatā] konspektīvi – tabulās un shēmās – aplūkotas latviešu valodas sistēmas visas daļas, kā arī sniegta īsa informācija par atsevišķiem vispārīgās valodniecības jautājumiem.” (Romane 2000, 1; Romane [2006], 1) Protams, tekstuālais saturs, kas ietverts kādā no vizualizētajām izklāsta formām, nevar būt izvērsts, tāpēc deskriptīvi veidotās rokasgrāmatās aplūkojamā jautājuma apraksts neapšaubāmi ir vairāk detalizēts. Salīdzinājumam divi piemēri no rokasgrāmatām, kuros izklāstīts jautājums par lietvārdu dzimti latviešu valodā.

1. piemērs (Pauliņš, Rozenbergs, Vilāns 1978, 55):

Lietvārdu dzimte

1. Latviešu valodā lietvārdiem izšķiramas divas dzimtes – **vīriešu dzimte** un **sieviešu dzimte**. Lokāmie vīriešu dzimtes lietvārdi vienskaitļa nominatīvā beidzas ar galotnēm **-s**, **-š**, **-is**, **-us**, bet sieviešu dzimtes lietvārdi – ar galotnēm **-a**, **-e**, **-s**.

2. Vārdus, kas lietojami ar abu dzimšu nozīmi, sauc par **kopdzimtes vārdiem**. Tādi ir 1) personu nosaukumi ar galotnēm **-a**, **-e**, **-s**, piemēram: *Anna Oga, Jānis Oga, Anna Egle, Jānis Egle, Anna Klints, Jānis Klints*; 2) daži sugas vārdi un daudzi vulgārismi, piemēram: *auša, tiepša; lapsa, varde, maita*.

2. piemērs (Romane 2000, 32):

DZIMTE

Vīriešu dzimte			izņēmumi:
tas	-s, -š	<i>sils, ceļš</i>	<i>puika</i>
	-is	<i>zaķis</i>	<i>Janka</i>
	-us	<i>lietus</i>	<i>Dauka</i>

Sieviešu dzimte		
tā	-a	<i>liepa</i>
	-e	<i>saule</i>
	-s	<i>nakts</i>

NB! Ir vārdi ar sieviešu dzimtes galotni -a vai -e, ko lieto arī vīriešu dzimtē:

<i>auša</i>	<i>paziņa</i>	<i>bende</i>
<i>nepraša</i>	<i>Liepa</i>	<i>Priede</i>
		<i>Irbe</i>

Jautājums par informācijas satura izklāstu cieši saistīts ar jautājumu par lasītāja uztveres un iegaumēšanas īpatnībām: ja cilvēkam dominē vizuālā uztvere, viņš vieglāk piesavinās informāciju, kuras izkārtojums saistīts ar kādu vizuālu marķējumu, tātad nepieciešama īsa, koncentrēta informācija, kas, piemēram, sakārtota tabulā ar izcēlumiem – tāda, kā tā redzama 2. piemērā; savukārt, ja cilvēkam dominē audiālā uztvere, viņš labāk atceras to informāciju, kuru var izlasīt, iespējams, balsī, bet lasīšanai ir vajadzīgs teksts – vismaz tik daudz, kā tas redzams 1. piemērā. Tā kā parasti šīm uztveres īpatnībām uzmanības tiek pievērsts samērā maz, tad rokasgrāmatu autori, jādūmā, teksta izkārtojumu apzināti nav saistījuši ar tā vai cita uztveres tipa īpatnībām, jo pretējā gadījumā rokasgrāmatu ar vizualizētu valodas satura izklāstu būtu daudz vairāk – 35% cilvēku informācijas uztverē dod priekšroku vizuālajai informācijas uztveršanas sistēmai, kamēr audiālo uztveres sistēmu izvēlas aptuveni 20 % cilvēku (Rolava 2005, 37, 39).

No šāda viedokļa neapšaubāmas priekšrocības ir tām rokasgrāmatām, kurās valodas jautājumi izklāstīti, apvienojot abus iepriekš nosauktos veidus, proti, tajās ir gan teksts, gan informācijas vizualizācija. Šādam latviešu valodas teorijas un prakses jautājumu izklāsta veidam priekšroku pārliecinoši dod Rūta Koluža (Koluža 1994; Koluža 2003; Koluža 2007) u. c. autori (Urževica 2010).

Atšķirīgi no iepriekš aprakstītajām ir veidota „Pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmatas” (Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002) struktūra. Grāmatā apkopoti svarīgākie latviešu valodas pareizrunas un pareizrakstības noteikumi „secīgā tematiskā kārtojumā” (Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002, 7), kas tomēr nav sistemātisks valodas mācības izklāsts, jo materiāls „ir pakļauts vienam mērķim – atvieglot

tās lietotājiem, balstoties uz latviešu valodas sistēmas likumībām un jēdzienu izpratni, orientēties valodas pareizrūnā un pareizrakstībā, saskatīt kļūdas mūsu runā un rakstos, prast no tām izvairīties, labot tās un veidot savu valodu skaidru, daiļskanīgu, valodas likumiem atbilstīgu un līdz ar to klausītājiem (lasītājiem) viegli uztveramu un saprotamu” (Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002, 7). Šis mērķis (ar uzsvāru uz vārdiem „atvieglot orientēties”) grāmatā patiešām ir sasniegts – ir skaidrs satura rādītājs, koncentrēts, bet precīzs un detaļās skrupulozs teorijas jautājumu izklāsts, kas papildināts ar informāciju tabulās un – galvenais – ar vārdu un vārdformu sarakstiem alfabēta secībā, piemēram, daudzskaitlinieku saraksts, VI deklinācijas lietvārdu saraksts ar vienskaitļa nominatīva, ģenitīva un daudzskaitļa ģenitīva formu norādi, biežāk lietojamo ģenitīveņu saraksts u. c. Savukārt rokasgrāmatas beigās atrodams saīsinājumu un apzīmējumu saraksts, kā arī ķīmisko elementu simbolu tabula. Līdz ar to grāmata vistiešākajā veidā veic rokasgrāmatas funkcijas – tā „satur galveno, nepieciešamo informāciju .. un ir paredzēta praktiskam mērķim” (LLVV 6₂ 1987, 685), proti, ātri un viegli noskaidrot konkrēto pareizrakstības vai pareizrūnas jautājumu, lai informāciju izmantotu valodas praksē.

Kopumā jāsaprot, ka rokasgrāmatu struktūras izvēli gan mūsdienās, gan iepriekšējo gadsimtu izdevumos ir noteicis izdevuma specifiskais mērķis (piemēram, pareizrakstības rokasgrāmatām raksturīgi vārdu saraksti vai atsevišķas vārdnīcu tipa nodaļas) un tāpat arī autora(-u) izpratne par informācijas sakārtojuma un piedāvājuma lietderīgumu. Tāpēc arī līdzās rokasgrāmatām ar tradicionālu struktūru un informācijas kārtojumu nodaļās, apakšnodaļās un paragrāfos sastopami uzbūves ziņā tik atšķirīgi un savdabīgi izdevumi.

Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmatas

Valodas rokasgrāmatu saturs vēsturiski visvairāk bijis saistīts ar pareizrakstības un pareizrūnas jautājumu apskatu. Par vecākajiem latviešu valodas pareizrakstības rokasgrāmatu izdevumiem (bet ne par vecākajiem latviešu valodas rakstu mācības līdzekļiem un pareizrakstības grāmatām) uzskatāmi Matīsa Kaudzītes veidotie ortogrāfijas kursi – „Vadons ortogrāfijas mācībā tautas skolām” iznāk 1877. gadā Jelgavā (Kaudzīte 1877), bet 1886. gadā Rīgā iznāk „Ortogrāfijas kurss. Rokas grāmata skolotājiem” (Kaudzīte 1886). Vietas izkārtojuma ziņā starp abām grāmatām nav lielas atšķirības – būtībā tās abas

paredzētas skolas bērnu vingrināšanai pareizrakstībā, piedāvājot paša autora veidotos vārdu un teikumu sakopojumus, arī tekstus, kur blakus sastatīti rakstības ziņā tikai niansēs atšķirīgi vārdi, piemēram, *Mednieki dzina briedi gar priedi. [...] Kāda man tur daļa, kur citi mantu dala!* (Kaudzīte 1886, 13, 15) Rokas grāmata skolotājiem atšķirībā no vadona nesatur nekādas autora dotas metodiskas norādes par paragrāfos ievietoto vingrinājumu saturu, lai gan faktiski būtu jābūt otrādi – rokas grāmatā skolotājiem līdzās mācību materiālam būtu jābūt norādēm, kā, pēc autora ieceres, ar šo valodas materiālu klasē rīkoties.

Abu grāmatiņu saturs sadalīts paragrāfos, pakāpeniski palielinot rakstāmo vārdu/teikumu/tekstu sarežģītības pakāpi. Vadona priekšvārdā autors norāda: „Ikkatrs š ir vienas stundas lekcija, kuras ir sarakstītas tādā garumā, ka lai varētu tai pašā stundā dot par nākošo lekciju izskaidrojumu, tad lēni diktierēt, raudzīt uz itin glītu rakstīšanu un beidzot likt uzrakstīto lekciju pa kārtai izlasīt.” (Kaudzīte 1877, 1) Klāt pie paragrāfiem dotas norādes, kuru skaņu nošķīrumam attiecīgais valodas materiāls paredzēts, piemēram, *i-ī; p-b; l-l; ts-c* u. c., vai kurai latviešu valodas ortogrāfijas īpatnībai materiālā pievērsta koncentrēta uzmanība, piemēram, *p-pp; z-zs; s-ss; ll-nn-mm; bj, mj, pj, vj* u. c. Abas grāmatiņas iespiestas vecajā drukā, bet rokas grāmatas pielikumā skolotājiem doti teksti jaunajā ortogrāfijā, kā arī saraksts ar „jaunās ortogrāfijas īpašajiem burtiem” (Kaudzīte 1886, 38), proti, tiem, kas vizuālajā ziņā stipri atšķirīgi no gotu burtiem – *c, s, z, v*, arī mīkstinātie līdzskaņi – viscaur ar komatiņu zem burta, piemēram, *ç, ș, Ț* u. c. Par abām šīm grāmatām pietiekami plašs apskats sniegts Dzintras Paegles pētījumā par pirmās paaudzes mācībgrāmatām (Paegle 1999, 23–27).

1893. gadā skolotājs Antons Laimiņš izdod grāmatu „Jauns vadons pareizrakstībā” (Laimiņš 1893). Grūti spriest par vadona nosaukumā lietotā apzīmētāja izvēles motivāciju, jo līdz Antona Laimiņa izdevumam neviens cits vadons pareizrakstībā nebija iznācis, tāpēc visticamāk šī grāmata tiek ierindota kā jauns izdevums pretstatā Matīsa Kaudzītes ortogrāfijas kursiem (Kaudzīte 1877; Kaudzīte 1886), iespējams, arī Jāņa Kalniņa „Vadonam rakstienos tautas skolām trijos koncentriskos riņķos” (Kalniņš 1881) vai pat vēl vecākiem izdevumiem (Braže 1857; Braže 1859; Goldmanis 1867).

Antona Laimiņa vadons ir pirmā rokasgrāmata, kas izdota bez bibliogrāfiskas norādes par tās izmantošanu skolas mācībā vai skolotāju vajadzībām, tomēr grāmatas priekšvārdos skaidri norādīta izdevuma mērķauditorija un grāmatas izdošanas nolūks: „... esmu sastādījis

pareizrakstības vadonu, kura gājiens izšķiras no līdzšinīgiem. Sevišķu vērtību esmu licis uz skolēnu pašdarbību, kuram nolūkam atrodas vairāk uzdevumu, kas saistīti pie īsiem stāstiņiem. [...] Latviešu valodas pareizrakstība šim brīžam ļoti dažāda. Savā vadonā esmu turējies pie pareizrakstības, kādu lieto mūsu tagadējā rakstniecībā.” (Laimiņš 1893, 3) Vadons veidots kā sistemātisks rakstības un pareizrakstības kurss, kur teorijas izklāsts papildināts ar uzdevumiem un diktātiem. Teorijas materiālā aprakstītas latviešu valodas skaņas, šķirot vokāļus (vienkāršos un saliktos) un konsonantus, apskatītas zilbes jeb balsieni, vārda sastāvdaļas – sakne, iebalsiens, piedēklis un galotne, kā arī norādīts diakritisko zīmju (juntiņš, kas „iezīmē grūstu skaņu” un pusjuntiņš, kas „nozīmē tiklab stieptas, kā arī grūstas skaņas” (Laimiņš 1893 17, 19)), pieturas zīmju (punkta, puskolona, komata, kolona, izsauceņa, jautātāja, iekavu, pēdiņu, biedru zīmes un domu zīmes) un lielo burtu lietojums. Diktātu tekstiem izmantoti gan dzejoļi, gan stāstiņi, gan dialogi un pasakas, kas Antona Laimiņa darbu tā laika valodas mācību metodikas kontekstā veido neapšaubāmi atšķirīgu un interesantu.

Pašā 20. gadsimta sākumā iznāk Reiņa Cukura sastādītā „Rokas grāmata tagadējā latviešu valodas pareizrakstībā” (Cukurs 1901), kas „spriežot pēc struktūras un apraksta veida, ir 1898. gadā iznākušās viņa „Latviešu valodas vārdu un pareizrakstības mācības” otrās daļas „Pareizrakstība (ortogrāfija)” paplašinājums” (Paegle 1999, 70). Sākotnēji norādīdams, ka latviešu valoda „ar savām neskaitāmām vietējām un trim sevišķi lielākām izloksnēm, ar saviem dažādiem skaņu garumiem un balsienu uzsvāru ir tik grūti rakstos attēlojama, kā reti kāda cita valoda” (Cukurs 1901, 4), autors iesaka izšķirt divējādu ortogrāfiju: 1) filoloģisko jeb zinisko un 2) vispārpieņemto jeb praktisko. Reiņa Cukura mērķis ir sakārtot t. s. praktisko ortogrāfiju, kurā „valda liela nevienādība un atsevišķība. Lai būtu šinī ziņā ļoti vēlējamā vienība gan atsevišķos rakstnieku izdevumos, gan laikrakstos, gan arī sevišķi tautas skolās latviskās skolu grāmatās, tad esmu šeit sistematiski sakārtojis tagad visplašāk pieņemtās pareizrakstības paradumus, kā arī pielicis rādītāju, kā dažādi vārdi rakstāmi.” (Cukurs 1901, 5)

Grāmatai ir 6 daļas, no kurām plašākās ir *Sevišķi pareizrakstības likumi*, kur detalizēti aprakstīta latviešu valodas skaņu sistēma, rakstu zīmes, pareizrakstība, lielo un mazo sākuma burtu lietošana, un *Rakstos lietojamās zīmes*, kur, šķirot etimoloģiju un sintaksi, aprakstītas latviešu rakstu diakritiskās zīmes un pieturzīmes. Pēc teorijas izklāsta dots *Rādītājs, kā dažādi vārdi rakstāmi*, kur vārdi sakārtoti

alfabēta secībā, ar treknākiem burtiem izceļot pareizrakstībā iegaumējamās vārda daļas, piemēram, *ikkurš*, *ikviens*, *manna*, *rupjš*, *straujš*, *vējš* u. tml. Atsevišķā nodaļā vēl nošķirta *Pašvārdu un svešvārdu rakstība*, kurā autors pievērsies gan sugas vārdu, gan īpašvārdu rakstībai, atbilstoši mūsdienu nosacījumiem traktējot galveno principu – „rakstīt svešvārdus tā, kā tos izrunā, lai tie būtu ņemti no kādas valodas, vajadzības brīdī pieliekot iekavās oriģinālo rakstību” (Cukurs 1901, 41).

Pēc Matīsa Kaudzītes izdotā „Ortogrāfijas kursa” 1886. gadā par otro skolotājiem domāto pareizrakstības rokasgrāmatu uzskatāms „Vadons interpunkcijā: rokas grāmata skolotājiem”, kuru sastādījis Fr. Krastiņš (Krastiņš 1903). Priekšvārdā autors pamato vadona izdošanas nepieciešamību, un, jāsaka, aprakstītā situācija nav sevišķi atšķirīga no mūsdienām: „Ja daži mūsu tautskolu skolēni, kā to nesen laikrakstos lasījām, ir vāji pareizrakstībā un sevišķi pieturas zīmju lietošanā, tad vienīgā vaina ir tā, ka viņi par maz mācījušies savienot teoriju ar praksi, t. i., gramatikā smeltās zināšanas ar praktiskiem vingrinājumiem. Tādā atgadījumā skolnieki bieži vien it smalki prot izstāstīt, kur kādas pieturas zīmes lietojamas, bet, kad jālieto, tad misas. Tādēļ arī šīs grāmatiņas nolūks ir palīdzēt skolotājiem pie skolnieku pieradināšanas pareizā pieturas zīmju lietošanā.” (Krastiņš 1903, 3)

Apjoma ziņā nelielajā (36 lpp.) grāmatiņā autors noteiktā sistēmā, sākot ar vienkāršu teikumu, turpinot ar savilkto un salikto teikumu, īsi un ļoti lakoniski izskaidro pieturzīmju lietošanas likumus, lielāko uzmanību veltīdams piemēriem un vēl grāmatiņas beigās pievienodams gabalus atkārtošanai. Piebilstams, ka abas 20. gadsimta sākuma rokasgrāmatas izdotas Valmierā, P. Skrastiņa apgādātas un drukātas.

1910. gadā „Vadoni latviešu valodas pareizrakstībā” izdod Pēteris Abuls, grāmatas ievadā (Ievadījumā) norādīdams savas grāmatas izdošanas mērķi: „Līdz šim iznākuši vairāki vadoņi latviešu valodas pareizrakstībā. Daži no viņiem sastādīti kā „rokas grāmata” skolotājiem, citi tā, ka viņus var dot rokā skolēniem. Visi šie vadoņi tomēr ļoti īsi un nodomāti tikai tautskolām, tā ka draudzes-, ministerijas-, zemkopības- un dažādām vidusskolām trūkst plašāka un noderīgāka pareizrakstības vadoņa.” (Abuls 1910) Tad nu šo trūkumu autors mēģinājis ar savu grāmatu novērst.

Grāmatai divas daļas – etimoloģija un sintaksis, abas vienlīdz rūpīgi un detalizēti izstrādātas. Teorijas un rakstības likumu skaidrojumi ir maksimāli īsi, bet to ilustrācijai doti plaša apjoma teikumu kopojumi un saistīti teksti, līdzīgi kā Matīsa Kaudzītes ortogrāfijas kursos pie paragrāfiem dodot norādes par līdzīgo skaņu un skaņu kopu

šķīrumu, piemēram, š–ž: *Zivīm lielas žaunas. Kur puika šaunas? Daba maigu miegu snauž. Meitas žauj palagus. Mednieki šauj putnus. Neatraujies no skolas tik bieži. Gailim lieli pieši. Miežu druva kupli noaugusi. Es miešu šemietu* utt. (Abuls 1910, 9)

Grāmatas nobeigumā pa punktiem aprakstīta jaunā pareizrakstība: „Jaunā pareizrakstība atšķiras no parastās šādi:

- 1) līdzšinējo gotu burtu vietā jālieto drukā latīņu burti;
- 2) *h* kā gaŗuma zīme vārdu saknēs jāatmet un patskaņu gaŗums vārdu saknēs jāapzīmē ar gulu strīpiņu virs patskaņa, tā: *vārpa, sēkla, stīga, dūmi, krūmi* u. t. t.;
- 3) gaŗā *f* vietā jālieto viscaur īsais *s*, *f* vietā – *z*, *z* vietā – *c*, *w* vietā – *v*;
- 4) čupu burti *fch, fch, tfch, dfch* jāatmet un to vietā jālieto: *fch* vietā – *š*, *tfch* vietā – *č*, *fch* vietā *ž*, *dfch* vietā *dž*. (Abuls 2010, 140)

Jāpiebilst, ka Pēteris Abuls pats jauno ortogrāfiju savā vadonī ievērojis nav.

Nākamā rokas grāmata latviešu valodas skolotājiem ar nosaukumu „Latviešu fonētikas ābece” izdota 1912. gadā Jelgavā (Duburs 1912). Tajā autors Jēkabs A. Duburs ievietojis plašu apcerējumu *Ortogrāfijas reforma uz fonētikas pamata*, kam seko sistemātisks fonētikas kurss ar nosaukumu *Fonētikas ābece*. Jēkabs Duburs, būdams pats aktieris un dramatisko kursu direktors, savu grāmatu veidojis ar vēlmi precīzāk aprakstīt latviešu valodas skaņu izrunu un to atspoguļošanu ar ortogrāfijas zīmēm, jo, viņaprāt, ir jāatmet tas princips, uz kura ir dibināta jaunā ortogrāfija (Duburs 1912, 8), tāpēc viņš iesaka lietot latviešu valodas vokāļu sistēmai, īpaši divskaņiem, pavisam citus apzīmējumus, ko pats arī savā darbā konsekventi ievēro. Piemēram, platais *e* tiek apzīmēts ar *æ*; divskanis *o* – ar *ua*; divskaņa *ie* tā laika apzīmējums *ee* – ar *ia*. Interesanti, ka grāmata iesākta, lietojot veco ortogrāfiju un gotu burtus, bet, tikko autors pievērsās jaunās ortogrāfijas jautājumiem, teksts tiek turpināts ar latīņu burtiem; tikko kā autors izskaidro, kāpēc kādu skaņu nevar apzīmēt ar Zinātnes komisijā ieteikto apzīmējumu un tā vietā, garī un plaši pamatojot, dod savu apzīmējumu, tā uzreiz tas tiek lietots arī grāmatas tekstā.

Jāsaka, ka šis izdevums, lai gan tā pakārtotajā nosaukumā dota norāde *rokasgrāmata*, vairāk pieskaitāms nevis pie praktiskās, bet gan pie tā laika [populār]zinātniskās literatūras un paredzēts valodas lietotāju un visupirms jau valodas skolotāju izglītošanai, jo „mācīties valoda jāmacās fonētiski. Ja valodu būsīm mācījušies fonētiski, tad to arī

pareizi runāsim, vairs nemaz neraugoties, vai to lasām šādā vai tādā ortogrāfijā. Tas ir neapgāžams fakts.” (Duburs 1912, 8)

Grāmata saņēmusi bargu kritiku gan no Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna, gan no Jura Plāķa (vairāk par to sk. Paegle 2001, 45–46) galvenokārt par to, ka autors balstījies tikai uz sava dzimtā novada izloksni un tās intonācijām, pietiekami neizprotot latviešu valodas izlokšņu fonētisko daudzveidību.

1933. gadā izdotā „Latviešu pareizrakstības rokas grāmata” veidota ar divējādu mērķi: „Tai jābūt par padomu devēju tīri ortogrāfiskos jautājumos, un tai jābūt par pieturas punktu arī mūsu literāriskās valodas vārdu krājuma lietošanas, šīs valodas leksisko bagātību izmantošanas ziņā.” (Blese, Pētersons 1933, III) Rokas grāmatas teorētiskā ievada daļā Ernests Blese, nebalstoties uz sistemātisku valodniecisko aprakstu, 13 paragrāfos ir sakārtojis īsu apskatu par latviešu valodas skaņām un to rakstību ar burtiem, par pieturzīmju lietošanas izplatītākajiem gadījumiem, par atsevišķu vārdšķiru vārdu pareizrakstību, bet tāpat arī devis aizrādījumus par dažām sintaktiski un stilistiski nevēlamām parādībām, lai gan pats atzīst, ka „pareizrakstības vadonī nebūtu jārunā par sintaktiska un stilistiska rakstura nepareizībām [...], tad tomēr, paklausīdams dažu faktisko apstākļu pazinēju lūgumam, atļaujos sniegt arī šai ziņā dažus aizrādījumus. Paraugus gribu ņemt it īpaši no mūsu kancelejas valodas prakses cerībā, ka tādā kārtā mani aizrādījumi varbūt drusku palīdzēs kaut ko labot arī šajā mūsu valodas praktiskajā nozarē.” (Blese, Pētersons 1933, 71–72) Savukārt vārdnīcas sakārtojumā autori iekļāvuši arī vārdus, „kas savas rakstības ziņā nekādas grūtības nedara: tie uzņemti tādēļ, lai rādītu, ka šādi vārdi vispārīgi mūsu literāriskā valodā lietojami” (Blese, Pētersons 1933, III). Šis apsvēruma cieši saistīts ar iepriekš norādīto mērķi atklāt latviešu valodas leksisko bagātību. Kopumā secināms, ka autori rokas grāmatas izstrādē ir vadījušies no tajā laikā novatoriskām nostādnēm un pieejām valodas normai un pareizībai, respektējot valodas reālo lietojumu, norādot rakstības paralēlformas (piemēram, *aut*, *auju* jeb *aunu*, *āvu* jeb *avu*; *kāvējs* jeb *kavējs*; *pārkraut* jeb *pārķraut*) un skaidri apzinoties, ka „centieni šādas stipri izplatītas formas izskaust un likt to vietā citas ..., tomēr nekādas svētības nenes: runā un rakstos tās tomēr lieto, un rakstu valodā rodas it kā divējāda nokrāsa – teorētiski atzīstamā un praksē lietojamā. Tas rada tikai nepaklausību valodnieku aizrādījumiem, un tā nereti gadās, ka neklausā valodniekiem arī tur, kur nekādu šaubu nevar būt.” (Blese, Pētersons 1933, IV)

Mūsdienu pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmatu skaits, jāsaka, ir stipri pieticīgāks salīdzinājumā ar 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta pirmajā pusē izdoto – nosaucamas vien dažas jau iepriekš nedaudz raksturotās grāmatas (Koluža 1994; Ceplītis, Guļevska, Miķelsone, Porīte 1996; Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002). Domājams, ka šāds apstākums skaidrojams ar vairākiem faktoriem – mūsdienu ortogrāfijas stabilizācija, pareizrakstības, pareizrunas normu relatīvā noturība, vārdnīcu izdošanas regularitāte un pietiekami liels daudzums.

Rokasgrāmatas latviešu valodas stila, izteiksmes un kultūras kopšanai

Otru nosacīto grupu pēc pareizrakstības un pareizrunas jautājumiem veltītajiem izdevumiem veido rokasgrāmatas, kuru nosaukumā un/vai pakārtotajā nosaukumā dotas norādes uz latviešu valodas kultūru, stilu un izteiksmi. Jāsaka gan – tādu grāmatu ir ļoti maz, jo labs valodas stils un latviski pareiza izteiksme nevar tikt veidota bez gramatikas pamatzināšanām, kam uzmanību pievēršuši lielākā daļa mūsdienu rokasgrāmatu autoru, un tikai retais nav devis kādas papildu norādes par grāmatā iekļautā satura saistību ar valodas lietojumu praksē.

1935. gadā rokas grāmatu latviskas izteiksmes kopšanai „Latviešu valodas izteiksmes līdzekļi” izdod daudzu mācību grāmatu un latviešu valodas metodikas autors Jānis Broka, sevi gan neuzskatīdams par grāmatas autoru, bet tikai par sakārtotāju (Broka 1935), jo grāmata tapusi, kā viņš pats norāda, lielā mērā balstoties uz Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna *Lettische Grammatik* un Latviešu valodas vārdnīcu. Grāmatas ievadvārdos Jānis Broka sev raksturīgajā nacionālpatriotiskajā veidā (par to vairāk sk. Paegle 1992) īpaši izceļ latviskuma aspektus, runādams par latviešu valodas izteiksmes līdzekļu bagātību, intereses modināšanu par latviešu valodu un latviskas izteiksmes kopšanu, kā arī latviešu valodas iemācīšanos. „Runājot un rakstot izteicamam saturam meklējam atbilstošu izteiksmi – vārdus, teikumus. Tāpēc lai parādītu latviešu valodas izteiksmes līdzekļu bagātību, jārāda, kā un kādiem valodas līdzekļiem latvietis izteic zināmu saturu.” (Broka 1935, 3) Pie šī mērķa arī autors ir turējies grāmatas satura sakārtojumā, nošķirot 1. daļu – *Pārskats par latviešu valodas izteiksmes līdzekļiem* un 2. daļu – *Kādiem valodas līdzekļiem latvietis izteic dažādos satura elementus*. Savukārt plašais piemēru klāsts lietots ar nolūku parādīt latvisko valodas līdzekļu bagātību un daudzkrāsainību, jo „latvietis mīl ne tikai katru jaunu **nojēgumu**, bet

arī nojēgumu dažādās **nokrāsas** apzīmēt katru ar **īpašu** vārdu. Ar to valoda top īsa un noteikta.” (Broka 1935, 5) Lai ilustrētu šo faktu Jānis Broka ir pievienojis plašus sinonīmu sarakstus daudziem pamatvārdiem, kas apzīmē dažādās runas darbības (*runāt; plāpāt, runāt niekus, muļķības; ķildoties; bārt, rāt; neslavu celt* u. c.), pārvietošanos (*iet (nākt); skriet; steigties* u. c.), kā arī apzīmējumus tādiem nojēgumiem kā *plēsties, plūkties; dusmoties; saīgt; priecāties; skumt; raudāt*, arī – *dzert, žūpot*. Autors norāda, ka, izmantojot ne tikai pamatvārdus, bet paplašinot tos arī ar priedēkļiem un piedēkļiem, iespējams dabūt atkal jaunus nojēgumus un nokrāsas un daudzkārt – arī pavisam jaunu nozīmi (Broka 1935, 46), taču svarīgākais ir tas, ka „n o valodas bagātīgā izteiksmes līdzekļu krājuma katrreiz jāizvēlas **visnoderīgākais**” (Broka 1935, 52).

Par sistēmas pamatu izteiksmes līdzekļu grupējam Jānis Broka izraudzījis t. s. satura elementus, un tie ir šādi: priekšmeti; īpašības; daudzums, skaits; darbības, stāvokļi; papildītāji; apzīmētāji; vieta; laiks; kārtā, mērs; cēlonis, iemesls, pamats; nolūks; nosacījums; pieļāvība; kopoījums, pretstats, šķīrojums; iespējamība, vajadzība, gatavība; jautājumi; uzaicinājums, pavēle, aizliegums; apgalvojums, apstiprinājums, noliegums; vēlējums; izsaukums; vispārinājums. Visu šo satura elementu izteiksmes līdzekļu apskatam veltīta rokas grāmatas 2. daļa, un, jāsaka, ka šis materiāla strukturējums ir ne tikai interesants un noderīgs, bet, no mūsdienu viedokļa raugoties, arī ļoti novatorisks. Ja atsevišķos satura elementos ir saskatāmas valodas gramatisko kategoriju saknes (papildītāji, apzīmētāji u. c.), tad tomēr liela daļa šo elementu ir tieši saistāmi ar noteiktām valodas funkcijām un to izteiksmes sinonīmiskajām iespējām. Ilustrācijai un priekšstatam viens piemērs.

Piemērs (Broka 1935, 179–180):

Vēlējums.

Vēlējumus izteic 1) **vēlamā** izteiksme, 2) vēlamā izteiksme ar **kad, kaut, lai** teikuma sākumā, daudzkārt pastiprināta ar **jel** un 3) darbības vārds **pavēles** formā.

Piemēri. 1) Es vēlētos (gribētu) labāk mēlē iekodis, nekā tādu neapdomātu vārdu izmetis. Mēs labprāt tevi savā pajumtē uzņemtu(m), bet nedrīkstam to darīt. Dievs tiem dotu noskanēt (t. i. ļaudīm, kas ap mani runā) kā baznīcas pulkstenim!

2) Kad tu izputētu! Kad tevi jupis parautu! Kad tevi nelaime! Ka (kad) tu izčibētu! Kad jele viņš nāktu!

Kaut man būtu tā naudiņa! [...] Kaut jel drīz būtu gals šai bēdu pasaulei!

Lai tu sirmu mūžu nodzīvotu! Lai tu lepins paliktu! Lai jele viņš nāktu!

3) Lai Dievs dod (dotu), bet ne tik daudz! Lai kas ās, kam āda niez! [...] Šitādām meitu mātēm lai uz akmeņa augt!

Būtībā šis piemērs ilustrē funkcionālās gramatikas fragmentu, kur īsi tiek aprakstīti izteikuma iespējamie gramatiskie varianti un dots bagātīgs un daudzveidīgs valodas piemēru klāsts, ko pētīt, par ko domāt un no kā mācīties. Šādā aspektā Jāņa Brokas rokas grāmata ir unikāls izdevums ne tikai latviešu valodas rokasgrāmatu klāstā, bet visā latviešu valodas zinātnisko un populārzinātnisko publikāciju klāstā. Kā latviešu valodas krāšņuma un bagātības, latviskas izteiksmes precizitātes un daudzveidīguma, tā arī tautas gara un mentalitātes atspoguļotāja valodā šī grāmata būtu pelnījusi atkārtotu izdevumu mūsdienās.

Otra grāmata, kas ierindojama šajā rokasgrāmatu grupā, ir Ainas Rubīnas sarakstītā „Latviešu valodas rokasgrāmata” ar pakārtoto nosaukumu *Valodas kultūra teorijā un praksē* (Rubīna [2005]). Tomēr grāmatā lielākā uzmanība pievērsta morfoloģijai un pareizrakstībai, nevis valodas kultūrai. Materiāla sakārtojumam izvēlēta latviešu valodas vārdšķirņu sistēma, un satura apskatā nav konstatējamas kādas būtiskas atkāpes no tradicionālā morfoloģijas kursa. Drīzāk izraudzītais teorijas materiāls būtu analizējams no valodnieciskā korektuma un rokasgrāmatas lietotāja vajadzību viedokļa, piemēram, ko viņam dod šāda informācija: „**Izsauksmes** vārdus valodā var būt neierobežoti daudz, jo līdzās tradicionālajiem izsauksmes vārdiem ļoti plašu grupu veido skaņu atdarinājumi, kas var būt visai daudzveidīgi. [...] Interesanti, ka kaķi un suņi latviski un krieviski runā dažādi: *ņau – miau, vau – gav*. [...] Latviešu valodā populāri kļuvuši no citām valodām aizgūtie izsauksmes vārdi, ko labā literārā valodā nevajadzētu lietot, piemēram, *čau, vot, stop* u.c.” (Rubīna [2005], 136), bet kuri vārdi tad būtu lietojami to vietā un kāds ir latvisko sasveicināšanās vārdu un izteikumu klāsts – uz šiem valodas prakses jautājumiem atbildes diemžēl sniegtas netiek.

Satura izklāsts veidots deskriptīvi, izmantojot arī klasiskās locījumu paradigmas. Aiz katras nodaļas doti vingrinājumi un testi par attiecīgo tematu, taču to saturs lielā mērā ir gramatisks un tikai daļēji saistīts ar valodas praksi. Par vairāk veiksmīgiem uzskatāmi tie vin-

grinājumi, kuros līdzās sastatīti vārdi un/vai formas, kas valodiskajā ziņā ir tuvas un līdzīgas, bet semantiskajā ziņā – atšķirīgas, piemēram, atbilstošajos teikumos ir jāizvēlas un pareizi jāievieto vārdi *kalst – kaltēt; iznīkt – iznīcināt; izaugt – izaudzēt* u. c. (Rubīna [2005], 77–79) vai jāizvēlas stilistiski un gramatiski pareizais variants – *tiksimies kaut kur / kaut kad deviņos; pirms daudziem gadiem / daudzus gadus atpakaļ* (Rubīna [2005], 128).

Valodas kultūras jēdziens iekļauts arī Anitas Romanes „Latviešu valodas rokasgrāmatas” atkārtotā izdevuma pakārtotajā nosaukumā (Romane 2006), lai gan grāmatas saturs, kā jau minēts iepriekš, palicis tāds pats kā pirmizdevumam (Romane 2000), kuram šādas norādes nebija. Lai arī valodas satura izklāstam izvēlēta vizualizēta forma, saturu ietverot tabulās un shēmās un ar atsevišķu simbolu – zvaniņu kopā ar saīsinājumu NB! (NOTA BENE! ‘iegaumē/ievēro labi!’) – norādot uz īpaši iegaumējamiem faktiem, tas netiek izmantots, lai diferencētu gramatiskā rakstura fineses (piemēram, NB! – norādes, kas deklinācijā neietilpst) no valodas prakses jautājumiem (piemēram, NB! – norāde par nepareizo apstākļa vārda formu *patreiz* un tā vietā lietojamiem vārdiem *pašreiz, pašlaik, patlaban*) (Ramane 2005, 34, 75).

Nobeigums

Latviešu valodas rokasgrāmatu apskats, kas hronoloģiski attiecināms uz trim gadsimtiem – 19., 20. un 21. gadsimtu –, parāda dažas tādas valodas kopšanas, normēšanas un aprakstīšanas, arī mācīšanas un mācīšanās/apguves tendences, kādas citā aspektā saskatīt varbūt tik skaidri neizdotos. Teiktā pamatojumam vairāki fakti.

- Latvijas pirmās neatkarības laikā (1918–1940) izdotas tikai divas rokasgrāmatas (Blese, Pētersons 1933; Broka 1935), neraugoties uz iespaidīgo latviešu valodas mācību grāmatu un metodiku klāstu, bet padomju laikā (1940–1990) – tikai viena (Pauliņš, Rozenbergs, Vilāns 1978), un tā pati bez norādes par tās mērķa un satura atbilstību rokasgrāmatu tipa izdevumam, kas būtu pilnīgi pamatota.
- 12 (jeb 40 %) no pētījumā apzinātajām 30 rokasgrāmatām (neskaitot atkārtotos izdevumus) ir velītās latviešu valodas pareizrakstībai vai pareizrunai, vai pareizrakstībai un pareizrunai, turklāt to skaits ir sadalījies proporcionāli latviešu rakstības problēmas samilzumam un risinājumu meklējumiem – 4 grāmatas 19. gadsimta pēdējos 30 gados, 5 grāmatas

20. gadsimta pirmajos 30 gados un tikai 3 grāmatas 20. gadsimta pēdējā desmitgadē un 21. gadsimta pirmajā desmitgadē.
- Latviešu valodas rokasgrāmatām visražīgākie laiki bijuši divu beidzamo gadsimtu pirmās desmitgades (1901–1912; 2000–2010), kad kopumā izdotas 14 jeb 46 % no visam 134 gados izdotajām rokasgrāmatām.
 - 10 no pārskatā iekļautajām rokasgrāmatām ir ar skaidru norādi to lietošanai skolā. Ja tām pieskaita vēl 5 izdevumus ar norādi *Rokas grāmata skolotājiem* un Antona Laimiņa *Metodisko vadoni skolotājiem*, tad vēl vienu reizi var apstiprināt faktu, ka valodas mācība un valodas prakses jautājumi Latvijā vēsturiski vienmēr ir bijuši cieši jo cieši saistīti ar skolu un valodas skolotājiem kā pareizas un arī skaistas latviešu valodas lietotājiem un izplatītājiem.

Bibliogrāfija

I. Vārdnīcas un enciklopēdijas

- EV 2 1991 – *Enciklopēdiskā vārdnīca*. 2. sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdiju redakcija, 1991.
- LKV 18 1938–1939 – *Latviešu konversācijas vārdnīca*. Galv. red. Arveds Švābe, Aleksandrs, Būmanis, Kārlis Dišlērs. 18. sēj. Rīga: A. Gulbis, 1938–1939.
- LLV 2006 – *Latviešu valodas vārdnīca*: 30000 pamatvārdu un to skaidrojumu. Redaktore Dainuvīte Guļevska, Irēna Rozenštrauha, Dorisa Šnē. Rīga: Avots, 2006
- LLVV 6, 1987 – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 6. sēj. Rīga: Zinātne, 1987.
- LVPV 1981 – *Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca*. Sast. Laimdots Ceplītis, Dainuvīte Guļevska, Aina Miķelsone, Tamāra Porīte. Rīga: Avots, 1981.
- PLE 8 1986 – *Padomju Latvijas enciklopēdija*. 8. sēj. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1986.
- PTSV 2000 – *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Autoru kolektīva vadītāja Valentīna Skujiņa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Львов 1999 – **Львов, Михаил**. *Словарь-справочник по методике преподавания русского языка*. Москва: Академия; Высшая школа, 1999.
- Щукин 2008 – **Щукин, Анатолий**. *Лингводидактический энциклопедический словарь*. Москва: Астрель, 2008

II. Rokasgrāmatas un mācību literatūra

- Abuls 1910 – **Abuls, Pēteris**. *Vadonis latviešu valodas pareizrakstībā*: pareizrakstības paskaidrojumi un uzdevumi. Tautskolu, draudzes-, ministrijas-, zemkopības- un vidusskolu kurss. Divās daļās. Rīga: J. Brigadera ģenerālkomisija, 1910.
- Apinis, Koluža 1986 – **Apinis, Mrgonis, Koluža, Rūta**. *Pareizrakstības tabulas un shēmas*. Rīga: Zvaigzne, 1986.
- Blese, Pētersons 1933 – **Blese, Ernests, Pētersons, Vilis**. *Latviešu pareizrakstības rokas grāmata*. Rīga: Valters un Rapa, 1933.
- Braže 1857 – **Braže, Gustavs**. *Īsa pamācīšana latviešiem, kas savu valodu labāki grib pārzīt un caur to par labiem rakstītājiem palikt*. Mittau, 1857.
- Braže 1859 – **Braže, Gustavs**. *Priekšzīmju krājums rakstītājiem*. Jelgava, 1859.
- Broka 1935 – **Broka, Jānis**. *Latviešu valodas izteiksmes līdzekļi*: rokas grāmata latviskas izteiksmes kopšanai. Rīga: Praktiskās pädagoģijas institūts, 1935.
- Ceplīte, Ceplītis 1991 – **Ceplīte, Brigita, Ceplītis, Laimdots**. *Latviešu valodas praktiskā gramatika*. Rīga: Zvaigzne, 1991.
- Ceplītis, Guļevska, Miķelsone, Porīte 1996 – **Latviešu valodas pareizrakstības rokasgrāmata**. Sast. Laimdots Ceplītis, Dainuvīte Guļevska, Aina Miķelsone, Tamāra Porīte. Rīga: Avots, 1996.
- Cukurs 1901 – **Rokas grāmata tagadējā latviešu valodas pareizrakstībā**: latviešu valodas pareizrakstības likumi un rādītājs, kā dažādi vārdi rakstāmi. Sast. Reinis Cukurs, Mazsalacas draudzes skolotājs. Valmiera : P. Skrastiņa druk., 1901.
- Duburs 1912 – **Duburs, Jēkabs A.** *Latviešu fonētikas ābece*: rokas grāmata valodas skolotājiem. Jelgava: L. Neimaņa ģenerālkomisija, 1912.
- Goldmanis 1867 – **Pamācīšana, kā bērni mācāmi rakstīt**. Īpaši skolmeistariem par labu sarakstīta no Aizputes draudzes mācītāja J. Goldmaņa. Liepāja, 1867.
- Guļevska, Miķelsone, Porīte 2002 – **Guļevska, Dainuvīte; Miķelsone, Aina; Porīte, Tamāra**. *Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata*: latviešu valoda. Rīga: Avots, 2002.
- Kalniņš 1881 – **Vadons rakstienos tautas skolām trijos koncentriskos riņķos**. Sast. Juris Kalniņš, Vietalvas draudzes skolotājs. Jelgava: Zislaka spiest., 1881.
- Kaudzīte 1877 – **Vadons ortogrāfijas mācībā tautas skolām**. Sast. Kaudzītes Matīss. Jelgava: Zislaka grāmatu un bilžu spiest., 1877.
- Kaudzīte 1886 – **Ortogrāfijas kurss**: rokas grāmata skolotājiem. No jauna izstrādājis, pārlabojis un ar jaunās ortogrāfijas pielikumu paplašinājis Kaudzītes Matīss. Rīga: Ģenerālkomisija J. Kazimira grāmatu pārdotavā, 1886.

- Koluža 1994 – **Koluža, Rūta**. *Palīdzī, māsiņ!*: pareizrakstības rokasgrāmata. Mācību līdzeklis. Rīga: Zvaigzne, 1994.
- Koluža 2003 – **Koluža, Rūta**. *Tā vai šitā?*: latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei. Lielvārde: Lielvārds, 2003.
- Koluža [2004] – **Koluža, Rūta**. *Palīdzī, māsiņ!*: pareizrakstības rokasgrāmata. 3. izd. Rīga: Zvaigzne ABC, [2004].
- Koluža 2007 – **Koluža, Rūta**. *Kas meklē, tas atrod*: latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei. Lielvārde: Lielvārds, 2007.
- Krastiņš 1903 – **Vadons interpunkcijā**: rokas grāmata skolotājiem. Sast. Fr. Krastiņš. Valmiera: P. Skrastiņa druk., 1903.
- Ķuržēns 1901 – **Ķuržēns, Mārtiņš**. *Latviešu valodas metodika*. I. Rakstu darbi. II. Valodas mācība. Rokas grāmata skolotājiem. Cēsis: J. Ozola druk., 1901.
- Laimiņš 1893 – **Jauns vadons pareizrakstībā**. Sastādījis A. Laimiņš, skolotājs Rīgā. Rīga: Zihmaņa apg., 1893.
- Laimiņš 1894 – **Laimiņš, Antons**. *Domu raksti*: rokas grāmata skolotājiem. Rīga: Kalniņš un Deučmanis, 1894.
- Laimiņš 1903–1904 – **Metodisks vadonis skolotājiem pie lasāmās grāmatas „Skola”**. Sarakst. Antons Laimiņš. Rīga: J. Brigadera ģenerālkomisijā, 1903–1904.
- Pauliņš, Rozenbergs, Vilāns 1978 – **Pauliņš, Osvalds; Rozenbergs, Jānis; Vilāns, Otomārs**. *Latviešu valodas mācības pamatkurss*: palīglīdzeklis latviešu valodas apguvē. Rīga: Zvaigzne, 1978.
- Plačs 1882 – **Vadons latviešu valodas mācībā pagastu skolām**. Sast. **Oto Plačs**. Rīga: Ernsta Plates druk., 1882.
- Plūdons 1910 – **Pirmais vadonis praktiski teorētiskā latvju valodas mācībā**. Trijos koncentriskos posmos. Sast. Plūdons. Rīga: A. Golts, 1910.
- Romane 2000 – **Romane, Anīta**. *Latviešu valodas rokasgrāmata*: tabulas, shēmas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Romane 2006 – **Romane, Anīta**. *Latviešu valodas rokasgrāmata*: pareizrakstība, valodas kultūra, gramatika, fonētika, stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006.
- Rubīna [2005] – **Rubīna, Aina**. *Latviešu valodas rokasgrāmata*: valodas kultūra teorijā un praksē. Rīga: Zvaigzne ABC, [2005].
- Skuja 1889 – **Vadons latviešu valodas mācībā pagastu skolām trijos koncentriskos riņķos**. Sast. Skuju Jānis. Rīga: M. Jakobsons, 1889.
- Skuja 1896 – **Vadonis latviešu valodas mācībā tautas skolām trijos koncentriskos riņķos**. Sast. Skuju Jānis. Otrais izd. Rīga, Tukums: P. Bērziņš, 1896.
- Stērste 1888 – **Vadonis latviešu valodas mācībā tautas skolām**. Stērstu Andreja sastādīts. Trešais pārlūkots izdevums. Rīga un Tērbata: Šnakenburga spiest., 1888.
- Urževica 2010 – **Urževica, Skaidrīte**. *Rokasgrāmata latviešu valodā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.

Zulekss, Zīle 1891 – *Vadonis latviešu valodas mācībā un rakstu darbos pagastu skolām*. Sast. Ž. Zulekss un H. Zīle, skolotāji. Liepāja: G. L. Cimmermaņa komisijas apg., 1891.

III. Izmantotā literatūra

- Bērtulis 1978 – **Bērtulis, Reinis**. Nozīmīgi valodnieciski izdevumi Lietuvā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 14. laidieni. Rīga: Liesma, 1978, 224.–227. lpp.
- Greitjāne 1963 – **Greitjāne, Anna**. Rakstu darbi latviešu valodas mācīšanā vēsturiskās attīstības gaitā. *Latviešu valodas jautājumi*: zinātniskie raksti, XXXV sējums. Filoloģijas zinātnes. Valodniecības rakstu krājums 5 A laidieni. Rīga: P. Stučkas LVU, 1963, 277.–312. lpp.
- Ķeinis 1985 – **Ķeinis, Stasis**. Valodas kultūra Lietuvā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 21. laidieni. Rīga: Avots, 1985, 55.–61. lpp.
- Lāce 1968 – **Lāce, Marija**. Latviešu mācību grāmatas (1585–1917). *Latviešu grāmatniecība*: materiālu krājums. 2. laidieni. Rīga: LVU, 1968.
- Nītiņa 2007 – **Nītiņa, Daina**. *Valodniecības jautājumi*: mācību grāmata. Rīga: RTU Izdevniecība, 2007.
- Paegle 1992 – **Paegle, Dzintra**. Latviskā gara skolotājs Jānis Broka. *Dabas un vēstures kalendārs 1993. gadam*. Zinātne, 1992, 186.–189. lpp.
- Paegle 1999 – **Paegle, Dzintra**. *Latviešu valodas mācībgrāmatu paaudzes*: pirmā paaudze 1874–1907. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Paegle 2001 – **Paegle, Dzintra**. *Latviešu valodas mācībgrāmatu paaudzes*: otrā paaudze 1907–1922. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.
- Peile 1957 – **Peile, Eiženijs**. Materiāli latviešu gramatikas terminoloģijas vēsturei 19. gadsimta pēdējā ceturksnī. *Latviešu valodas apcerējumi*: zinātniskie raksti, LX sējums, 9. A laidieni. Rīga: Zvaigzne, 1957, 277.–314. lpp.
- Ramāns 1927 – **Ramāns, Viktors**. Latviešu valodas mācības (gramatikas) grāmatu pārskats. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 7/8, 1927, 48.–67. lpp.
- Rolava 2005 – **Rolava, Dace**. Informācijas uztveres sistēmas. *Psiholoģija Mums*, Nr. 3, 2005, 36.–41. lpp.
- Рождественский 1990 – **Рождественский, Юрий**. *Лекции по общему языкознанию*. Москва: Высшая школа, 1990.

Pārskats par latviešu valodas rokasgrāmatām (1877–2010)³

2. tabula

Izdošanas gads	Autors vai sastādītājs	Nosaukums	Pakārtotais nosaukums	Izdošanas vieta
1877	M. Kaudzīte	<i>Vadons ortogrāfijas mācībā tautas skolām</i>		Jelgava
1881	J. Kalniņš	<i>Vadons rakstienos tautas skolām trijos koncentriskos riņķos</i>		Jelgava
1882	O. Plačs	<i>Vadons latviešu valodas mācībā pagastu skolām</i>		Rīga
1882	A. Stērste	<i>Vadonis latviešu valodas mācībā tautas skolām</i> ⁴		Rīga un Jurjeva
1886	M. Kaudzīte	<i>Ortogrāfijas kurss</i> ⁵	Rokas grāmata skolotājiem	Rīga
1889	J. Skuja	<i>Vadons latviešu valodas mācībā pagastu skolām trijos koncentriskos riņķos</i>		Rīga
1891	Ž. Zulekss H. Zīle	<i>Vadonis latviešu valodas mācībā un rakstu darbos pagastu skolām</i>		Liepāja
1893	A. Laimiņš	<i>Jauns vadonis pareizrakstībā</i>		Rīga
1894	A. Laimiņš	<i>Domu raksti</i>	Rokas grāmata skolotājiem	Rīga
1896	J. Skuja	<i>Vadonis latviešu valodas mācībā tautas skolām trijos koncentriskos riņķos</i> ⁶		Rīga, Tukums
1901	R. Cukurs	<i>Rokas grāmata tagadējā latviešu valodas pareizrakstībā</i>	Latviešu valodas pareizrakstības likumi un rādītājs, kā dažādi vārdi rakstāmi	Valmiera
1901	M. Ķurzēns	<i>Latviešu valodas metodika</i>	Rokas grāmata skolotājiem	Cēsis
1903	F. Krastiņš	<i>Vadons interpunkcijā</i>	Rokas grāmata skolotājiem	Valmiera

³ Pārskatā iekļautas arī rokasgrāmatas (vadoni, vadoni), kas primāri paredzētas skolas mācībām – tās norādītas iekrāsotajās tabulas ailēs.

⁴ Atkārtoti izdevumi 1888. un 1892. gadā.

⁵ Atkārtots izdevums 1896. gadā.

⁶ 1889. gadā izdotā Vadona atkārtots izdevums ar mainītu nosaukumu.

1903–1904	A. Laimiņš	<i>Metodisks vadons skolotājiem pie lasāmās grāmatas „Škola”</i>		Rīga
1910	P. Abuls	<i>Vadonis latviešu valodas pareizrakstībā</i>	Pareizrakstības paskaidrojumi un uzdevumi	Rīga
1910	V. Plūdons	<i>Pirmais vadonis praktiski teorētiskā latvju valodas mācībā⁷</i>	Trijos koncentriskos posmos	Rīga
1912	J. Duburs	<i>Latviešu fonētikas ābece</i>	Rokas grāmata valodas skolotājiem	Jelgava
1933	E. Blese V. Pētersons	<i>Latviešu pareizrakstības rokas grāmata</i>		Rīga
1935	J. Broka	<i>Latviešu valodas izteiksmes līdzekļi</i>	Rokas grāmata latviskas izteiksmes kopšanai	Rīga
1978	O. Pauliņš J. Rozenbergs O. Vilāns	<i>Latviešu valodas mācības pamatkurss</i>	Palīg līdzeklis latviešu valodas apguvē	Rīga
1991	B. Ceplīte L. Ceplītis	<i>Latviešu valodas praktiskā gramatika⁸</i>		Rīga
1994	R. Koluža	<i>Palīdzi, māsiņ!⁹</i>	Pareizrakstības rokasgrāmata	Rīga
1996	L. Ceplītis D. Guļevska, A. Miķelsone, T. Porīte	<i>Latviešu valodas pareizrakstības rokasgrāmata</i>		Rīga
2000	A. Romane	<i>Latviešu valodas rokasgrāmata</i>	Tabulas, shēmas	Rīga
2002	D. Guļevska A. Miķelsone T. Porīte	<i>Pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmata</i>	Latviešu valoda	Rīga
2003	R. Koluža	<i>Tā vai šitā?</i>	Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei	Lielvārde
2005	A. Rubīna	<i>Latviešu valodas rokasgrāmata</i>	Valodas kultūra teorijā un praksē	Rīga

⁷ Pārstrādāti izdevumi 1913., 1918. [uz vāka 1920], 1922., 1923. gadā.

⁸ Pārstrādāts izdevums izdots 1997. gadā.

⁹ Atkārtoti izdevumi 1995. un 2004. gadā.

2006	A. Romane	<i>Latviešu valodas rokasgrāmata</i>	Pareizrakstība, valodas kultūra, gramatika, fonētika, stilistika	Rīga
2007	R. Koluža	<i>Kas meklē, tas atrod</i>	Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei	Lielvārde
2010	S. Urževica	<i>Rokasgrāmata latviešu valodā</i>		Rīga

Latvian language manuals

Summary

The **aim** of the article is to study the development of Latvian language manuals during over more than 130 years. The attention is paid to these aspects of the research:

- 1) the comprehension and usage of the term *manual*,
- 2) general characteristics of Latvian language manuals,
- 3) the aim of manuals' establishment and target audience,
- 4) the structure of language manuals,
- 5) diversity of content of language manuals.

The material of the research is formed by 30 Latvian language manuals (not including repeated editions), which have been published during year 1877 and year 2010.

The conclusion is that the content of Latvian language manuals historically mostly have been connected with the review of spelling and pronunciation – 12 or 40% of all published manuals during 134 years. The problems of Latvian language writing and the researches for the solution of those problems have set the need for publishment of manuals: in the late 30s' of 19th century there have been published 4 books, in early 30s' of 20th century there have been published 5 books, and in the last decade of 20th century and the first decade of 21th century – 3 books.

One third (10 from all books covered in this research) of all books are editions intended for schools. In general, the history of Latvian language manuals has begun with the language manuals intended for the schools' needs. It once again confirms that the matters of language praxis in Latvia historically always have been closely connected with school and Latvian language as school subject.

The most of Latvian language manuals have been published at first decades of the last two centuries (1901–1912; 2000–2010), when altogether there have been published 14 (or 46%) editions.

Normunds DZINTARS

**TEKSTU TEMATISKAIS SPEKTRS
MIKĒLA ALKŠŅA UN OTOMĀRA VILĀNA
MĀCĪBU GRĀMATĀ „LATVIEŠU VALODAS
GRAMATIKA. VIDUSSKOLAS KURSS” (1945., 1948.)**

Atslēgvārdi: *mācību grāmata, teksts, padomju ideoloģija, tematiskais spektrs.*

Mācību grāmatu vispārīgs apraksts

Pētījumam izraudzītās latviešu valodas mācību grāmatas vidusskolai pēc 2. pasaules kara tiek izdotas 1945. un 1948. gadā. Pirmajam izdevumam nav minēti autori, tos varam nojaust, salīdzinot ar 1948. gadā izdoto mācību grāmatu, kur ir identisks vielas izkārtojums. Šie izdevumi izraisa asu diskusiju tā laika presē, jo mācībgrāmatu pamatā ir 1942. un 1943. gadā izdotā Valērijas Bērziņas „Latviešu valodas gramatika. Vidusskolas kurss” (Paegle 1998), par kuru savulaik atzinīgi izteicies recenzents Ernests Blese, raksturodams to kā tādu, „kas daudzējādā ziņā pelna nopietnu ievērību. Vispirms tā ir pirmā latviešu valodas gramatika vidusskolām, kas tagad nāk klajā pēc ilgāka pārtraukuma. Otrkārt, tā savos apceres paņēmienos un vielas sakārtojumā iet dažā ziņā jaunus ceļus, un, treškārt, liekas, izraudzīta tam, lai stātos līdz šim mūsu vidusskolā lietotās prof. Endzelīna gramatikas vietā, kas, šķiet, jaunā iespiedumā vairs neparādīsies” (citēts no Paegle, 138). Mācību grāmatu detalizētāku salīdzinājumu mūsdienās veikusi Dzintra Paegle rakstā *Latviešu valodas mācībgrāmatas vēstures jautājumi (1940–1950)*, secinot, ka vislielākās atšķirības vērojamas sintakses daļā, ir cits mācību vielas izkārtojums, cita satura definīcijas, kuras nevar uzlūkot par viena autora veidojumu (Paegle 1998, 141). Arī pielikumi Bērziņas un Alkšņa un Vilāna darbā nav pilnīgi vienādi, jo 1948. gadā ir citi nosacījumi svešvārdu atveidē (Paegle 1998, 141). Domājams, ka 1945. gadā skolām trūka mācību grāmatas ne tikai latviešu valodas gramatikā, tādēļ arī radās nepieciešamība izdot mācību līdzekli, kaut arī tas būtu 1943. gadā uzrakstītās grāmatas papildināts, nedaudz pārveidots iz-

devums. Saprotais, ka šo iemeslu dēļ mācību grāmatai autors netiek norādīts. 1945. gada izdevumam trūkst ievada daļas, kurā Valērija Bērziņa norāda, kādas teorētiskās atziņas ir viņas sarakstītās grāmatas pamatā; norādīts par jauno terminu lietojumu; plašāks materiāls par Latvijas senākajiem iedzīvotājiem. Lai būtu labāk redzama tekstu un faktu līdzība (arī atšķirības), der salīdzināt atsevišķu paragrāfu saturu grāmatas ievadā (sk. 1. tabulu).

Dažu paragrāfu satura salīdzinājums

1. tabula

Paragrāfa nosaukums	1943. gada izdevums	1945. gada izdevums
Latviešu valodas izplatījums	Latviešu valodu runā Latvijas iedzīvotāju lielumiels vairums. Ārpus Latvijas latviski runā: gar Latvijas robežu Lietuvā un Igaunijā, kolonisti un emigranti Krievijā un Amerikā. Kopskaitā latviešu valodu runā apmēram 1.5 miljona cilvēku.	Latviešu valodu tagad runā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas iedzīvotāju vairums. Latviski vēl runā Lietuvas PSR un Igaunijas PSR (sevišķi gar Latvijas PSR robežu), Krievijas PFSR un citās padomju republikās. Kopskaitā latviešu valodu runā apmēram 1.5 miljona cilvēku.
Vidus dialekts	Izplatījums. Rakstu valodas pamatā ir vidus dialekts. Šai dialektā iespīestas arī pirmās grāmatas latviešu valodā. Kā no ģeogrāfijas, tā no valodas viedokļa vidus dialekts atrodas starp tāmnieku un augšzemnieku dialektu. Runā vidus dialektu pa Latvijas vidienu, sākot no Mazsalacas un Ērgemes uz dienvidiem pār Valmieru, Cēsīm, Dobeli, Jelgavu līdz Lietuvas robežai.	Rakstu valodas pamatā ir vidus dialekts. Šai dialektā iespīestas arī pirmās grāmatas latviešu valodā. Vidus dialektā runā Latvijas vidiēnā, sākot no Mazsalacas un Ērgemes uz dienvidiem pār Valmieru, Cēsīm, Dobeli, Jelgavu līdz Lietuvas PSR robežai.
Patapinājumi no citām valodām	Visās baltu valodās sastop jauninājumus no citām valodām, sevišķi no ģermāņu un slāvu; patapinājumos no šām valodām izšķīrāms vecāks un jaunāks slānis. <i>(Uzskaitījums sākas ar ģermāņu valodu aizgūvumiem.)</i>	Visās baltu valodās sastop patapinājumus no citām valodām, sevišķi no slāvu un ģermāņu. <i>(Uzskaitījums sākas ar slāvu valodu aizgūvumiem.)</i>

<p>2. Patapinājumi no slāviem.</p> <p>No slāvu valodām latviešu valodu visvairāk ietekmējusi krievu valoda; Latgalē izjūtama arī poļu valodas ietekme.</p> <p>Krievi jau priekš 12. gadsimta ir stājušies sakaros ar latviešiem; tai laikā latvieši no krievu valodas jau aizguvuši daudz vārdu, piem., grēks, svēts, soģis, baznīca, gavēt, zvans, zvanīt, grāmata, bļoda, žēl, pīrāgs, dukurs, pūkas.</p> <p>19. un 20. gs. pārkrievošanas laikā krievu valodas ietekme, skolu un administrācijas pabalstīta, atstāj pēdas arī sintaksē un frazeoloģijā.</p>	<p>1. Patapinājumi no slāviem.</p> <p>No slāvu valodām latviešu valodu visvairāk ietekmējusi krievu valoda; Latgalē izjūtama arī poļu valodas ietekme.</p> <p>Krievi jau priekš 12. gadsimta ir stājušies sakaros ar latviešiem; tai laikā latvieši no krievu valodas jau aizguvuši daudz vārdu, piem., grēks, svēts, soģis, baznīca, gavēt, zvans, zvanīt, grāmata, bļoda, žēl, pīrāgs, dukurs, pūkas, cena.</p>
--	---

Radu valodu apskatā 1945. gada grāmatā nav pieminētas latviešu valodas galvenās atšķirības no lietuviešu valodas; nepiemin lietuviešu valodas rakstības īpatnības, kā arī nav salīdzinājuma ar prūšu valodu. Ne vārda nav teikts par pirmajiem rakstiem latviešu valodā, kā arī par latviešu valodas pētniecības vēsturi. Salīdzinot citus paragrāfus, secināms, ka to uzbūve līdzīga, izmantotas vienādas tabulas. Atšķiras piemēri vai arī maznozīmīgas nianšes. Par šo grāmatu lielo līdzību raksta arī V. Jaunzems žurnālā „Padomju Latvijas Boļševiks” (raksts gan par 1948. gada izdevumu, kam norādīti autoru vārdi un uzvārdi), kurā autors raksta: „Nejēdzīgs fakts noticis Latvijas valsts izdevniecībā. Mēs runājam par 1948. gadā izdoto „Latviešu valodas gramatiku” vidusskolām. [...] Viņu (Otomāra Vilāna un Miķeļa Alkšņa – paskaidrojums mans – N. Dz.) paraksti nekādā ziņā nenozīmē, ka viņi ir īstie autori, jo visas mācību grāmatas teksta lappuses ir vai nu burtisks aizguvums, vai Rīgā 1943. gadā, vācu fašistiskās okupācijas laikā, izdotās gramatikas (t. i., Valērijas Bērziņas grāmatas – paskaidrojums mans – N. Dz.) nenozīmīgs, paviršs pārstrādājums.” (Jaunzems 1949, 55) Patiesībā bija noticis tā, ka pēc kara nebija iespējams ļoti ātri uzrakstīt jaunu mācību grāmatu vidusskolai, tādēļ tika rediģēta Valērijas Bērziņas

sarakstītā gramatika, un Otomāru Vilānu un Miķeli Alksni lūdza grāmatu parakstīt ar savu vārdu, lai to būtu iespējams izdot. Kritiķis nav zinājis (varbūt nebija izdevīgi zināt – N. Dz.) arī to, ka Valerijas Bērziņas sarakstītais mācību līdzeklis tika parakstīts iespiešanai jau 1941. gada 9. janvārī (LVA, 700.f., 1. apr., 40.l., 3. lp.), to nepaspēja izdot kara dēļ.

Teorētiskā materiāla izkārtojums ir idents, gandrīz identī ir arī pielikumā iekļautie uzdevumi; 1945. gada izdevumā, kuram autori nav norādīti, atšķiras vien daži izmantotie teksti, respektīvi, izvēlēti citu autoru darbi, jo 1943. gada izdevumā iekļauto autoru darbi, visticamāk, neatbilda padomju ideoloģijas nostādnēm tādēļ, ka daļa no šiem autoriem ir emigrējuši, tāpēc nav pieminami padomju skolēnam.

Salīdzinot to mācību grāmatās iekļauto tekstu daudzumu, kuriem ir minēts autors, jāsecina, ka 1945. gada mācību grāmatā daudz izmantoti Leona Paegles un Annas Brigaderes darbi. Kā jau iepriekš minēts, ļoti daudzos gadījumos ir iespējams nojaust darba autoru, bet tas netiek norādīts, bieži vien radot apjukumu, jo viena uzdevuma tekstā iekļauti vairāku autoru darbi. Uzdevumos, kuros ir jēdzieniski nesaistīti teikumi, pat iekļauta viena tautasdziesmas rinda, nākamais teikums var būt sakāmvārds, bet trešais teikums var būt nenosakāma autora darbs. Diktātiem un atkārtojumam paredzētajos tekstos gan lielākoties norādīti darbu autori, turklāt netiek lietota norāde *pēc tāda un tāda autora*, kas liecinātu par teksta adaptāciju. 1945. gada mācību grāmatā visiem diktātu tekstiem ir norādīts autors – Andrejs Upīts, Reinis un Matīss Kaudzīte, Rūdolfs Blaumanis, Jānis Akuraters, Vilis Lācis. Tas nozīme, ka teksti doti nesagrozīti un neīsināti. 1948. gada izdevumā šajā nodaļā iekļauti 11 teksti, kuros izmantoti jau 1945. gadā izdotajā grāmatā publicētie teksti, klāt nākuši 2 teksti no laikraksta „Cīņa”, 2 teksti no PSRS tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības piecgadu plāna 1946.–1950. gadam, kā arī 3 teksti, kam nav norādīts autors.

Mācību grāmatu teksti, kuros teikumi neveido jēdzieniski saistītu vienību

Par tekstu lingvodidaktikā tiek uzskatīts tāds komunikātu kopums, kam raksturīgs veselums, mērķtiecība un pabeigtība. Protams, par tekstu uzlūkojams arī teksta fragments, ja tas atbilst visām iepriekš minētajām teksta pazīmēm. Analizētājās mācību grāmatās

konstatēti atsevišķi uzdevumi, kuros izmantots jēdzieniski un saturiski nesaistītu teikumu kopums. Tādēļ pieņemama ir doma, ka primārais uzdevums mācību grāmatu tekstos ir to piemērotība gramatikas likuma / likumu apguvei, tas ir, skolēni apgūst gramatiku, neņemot vērā teksta veseluma principu. Var secināt, ka tematiski nesaistītu teikumu sakopojumos nav atšķirības starp 1945. un 1948. gadā izdoto mācību grāmatu. Tāda pati tendence vērojama arī 1943. gadā publicētajā Valērijas Bērziņas sarakstītajā mācību grāmatā, kas vien norāda uz šo grāmatu ciešo saikni. Secināms, ka tematiski nesaistītu teikumu apkopojums, kas formāli noformēts kā teksts (teikumi doti vienlaidus kārtojumā, nevis katrs teikums savā rindkopā), raksturīgs gan Valērijas Bērziņas, gan Miķeļa Alkšņa un Otomāra Vilāna mācību grāmatās.

1945. gadā izdotajā mācību grāmatā no 26 uzdevumiem (abās grāmatās uzdevumi ir doti pielikumos, nevis grāmatas pamattekstā, kur ir tikai teorētiskā materiāla izklāsts) 18 uzdevumos (69,2%) ir teksti, kuros ir jēdzieniski un saturiski nesaistītu teikumu kopums. Šādu uzdevumu formulējumos minēts, ka skolēniem, piemēram, svītriņu vietā jāieraksta pareizais līdzskanis, svītriņas vietā jāieraksta patskanis, jāatrod gramatiskais, loģiskais un/vai psiholoģiskais teikuma priekšmets, jāatrod izteicējs un jānosaka tā vārdšķira, jātdala gramatiskās konstrukcijas ar pieturzīmēm u. tml. Var secināt, ka valodas mācīšanā uzdevumu tekstiem nav bijusi nozīme kā vienotam jēdzieniskam veselumam. Tādēļ ir nepieciešams aplūkot šos uzdevumus, kuros nav nepieciešams ievērot teksta jēdzieniskas vienotības principu. 2. tabulā redzams, ka daļā no 1945. gadā izdotās mācību grāmatas uzdevumiem galvenais kritērijs ir gramatikas apguve, neņemot vērā teikumu savstarpējo loģisko saistījumu. Teikumos nav ievērota arī tematiska vienotība. 6. uzdevumā (sk. 2. tabulu) svītriņas vietā jāieraksta nepieciešamais patskaņa burts (teikumos tabulā tas jau izdarīts – N.Dz.), bet, analizējot teikumu saistību, var secināt, ka teikumi ir gan no tautasdziesmām, gan no citiem tekstiem, kam nav norādīts autors. Vērtējot šo uzdevumu lietderību, jāsecina, ka tā var apgūt noteiktas gramatiskas konstrukcijas, taču skolēniem nerodas priekšstats par teksta veselumu. Šādi uzdevumi, kuros sastopami jēdzieniski nesaistītu teikumu sakopojumi, ir bieži sastopami ne tikai četrdesmitajos gados, bet arī vēlāk.

Uzdevumi, kuros ir jēdzieniski nesaistītu teikumu kopums 1945. gadā izdotajā mācību grāmatā

2. tabula

Uzdevuma numurs	Teksts
1. (265. lpp.)	<i>Labs cilvēks nav tālu jāmeklē. Es neraugu mūžu labu, kad tik labs mūža draugs. Viņš ir kārtīgs cilvēks. Kam gribas ēst, tam viss gards. Ciema kukulis gards. Pa gadskārtu Jānūt(i)s nāca. Aiziet gads pēc gada. Zemeņu ziedēja vai biezs. Tas tāds liess zirgs.</i>
2. (265. lpp.)	<i>Šis apgabals ir ļoti auglīgs. Dots devējam atdodas. Kā prasa, tā atbild. Dārznieks jaunajiem kociņiem apgriež zarus. Skaņā vietā atbalss dažkārt saucējam atbild vairākas reizes. Ko skolotājs uzdeva, to Jurītis kā bērtin atbēra. Atdali graudus no pelavām!</i>
5. (266. lpp.)	<i>Neber taču tik ātri! Ļaudis manu augumiņu bērtin bēra valodām. Nāks saulīte, sildīs zemi, vagā zelta sēkla birs. Tavu skopu bērnu! Sievas stāv un baras. Nu būs bāriens kā lietus! Buras kā burvis pa tumsu.</i>
6. (268. lpp.)	<i>Jaunatne ir dedzīgas apņēmības un drosmes apdvesta. Dzelzceļa piestātne nav tālu no mūsu mājām. Ar ļaudīm padziedāju, vienatnē noraudāju. Dziesmas cēlušās aizvēsturiskā senatnē. Uz Moricsalas redzams īsts pirmatnes mežs.</i>
11. (269. lpp.)	<i>Atradu bērņus ogas lasām. Tā ir laba lasāmā grāmata. Bērni salasās ap ugunskuru. Lielās kā gailis. Laba biju labināma. Suns labinās, asti luncinādams.</i>

1948. gadā izdotajā mācību grāmatā no 31 teksta 14 teksti (45,2%) ir jēdzieniski nesaistītu teikumu sakopojumi, kuros velti meklēt saziņas komponentu, kas liecina par tendenci, kā šādu uzdevumu skaits samazinās. Iespējams, tas tādēļ, ka tekstos bijis nepieciešams iekļaut informāciju, kas skolēniem mācītu par padomju dzīves sasniegumiem. Šādu mērķi grūti realizēt, ja tekstu veido atsevišķi teikumi.

Salīdzinot ar mācību grāmatām, kas izdotas pirms 1940. gada, secināms, ka senākajās grāmatās uzdevumu tekstus vairumā gadījumu veido jēdzieniski saistītu teikumu kopums (piemēram, Viktora Ramāna *Latviešu gramatika pamatskolām*. R.: A. Gulbis, 1937). Piemēros 2. tabulā uzskatāmi redzams, ka teikumi izvēlēti gan no folkloras, gan no citiem avotiem, bet norādes uz autoru dotas netiek. 1945. gadā izdotajā mācību grāmatā pat Raiņa dzejolim nav dota norāde

uz autoru (Alksnis, Vilāns 1945, 272), tiesa, šī neprecizitāte labota 1948. gada izdevumā (Alksnis, Vilāns 1948, 267). Mācību grāmatas autori 1945. gadā ļoti bieži nav norādījuši izmantoto tekstu autorus – tie ir tikai nojaušami, piemēram, Jānis Akuraters (Alksnis, Vilāns 1945, 274), folkloras piemēri (Alksnis, Vilāns 1945, 272; 273), 23. uzdevuma teksts veidots pavisam savdabīgi – pirmajā rindkopā ir tautas pasakas teksts, bet otrajā rindkopā teksts no Jāņa Akuratera „Kalpa zēna vasaras” (Alksnis, Vilāns 1945, 274). Salīdzinot ar Valērijas Bērziņas „Latviešu valodas gramatikas” izdevumu (Bērziņa 1943, 274), jāsecina, ka tieši tā paša uzdevuma otrajā rindkopā ir literārās pasakas teksta fragments, tiesa gan, tāpat nav norādīts darba autors. 1948. gada izdevumā tekstu autorība ir biežāk norādīta, lai gan arī ir teksti, kuriem autoru var tikai nojaust (visbiežāk tie ir folkloras teksti). Tā kā Otomārs Vilāns un Miķelis Alksnis pamatā pārņēmuši Valērijas Bērziņas gramatikas uzbūvi, mainot dažus tekstus, tad arī viņu darbā bieži nav atsauces par izmantotā teksta autoru.

Mācību grāmatu tekstu klasifikācija

Salīdzinot abas mācību grāmatas, tika konstatēts, ka uzdevumu tekstus iespējams klasificēt tematiskajās grupās:

- teksti, kuros pieminēta kara tematika;
- teksti, kuros ir padomju dzīves atklāsme;
- teksti, kuros izpausta vai nojaušama Latvijas Republikas kritika.

Viens no mācību grāmatu uzdevumiem pēc otrreizējās Latvijas okupācijas 1944. gadā bija ne tikai iemācīt gramatiku, bet arī audzināt skolēnu ideoloģiski pareizi, t. i., atbilstoši padomju valsts ideoloģijai. Jāsaka, ka 1945. gada mācību grāmatas tekstos šāda tendence konstatējama vien 22. un 24. uzdevuma vienā rindkopā, kur runāts par 2. pasaules karu, bet nav neviena teksta, kurā būtu slavēta padomju dzīve, kā tas vērojams vēlāka laika mācību grāmatās, un par to autori tolaik izpelnījušies bargu kritiku (Paegle 1998, 144). Tekstos (skat. 3. tabulu) var vērot plašu mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lietojuma spektru. Lai arī ir tikai 2 uzdevumi, tajos skolēns jau tiek virzīts „idejiski pareizā gultnē”.

Kara tematika 1945. gadā izdotajā mācību grāmatā

3. tabula

22. uzdevums	24. uzdevums
Sauli gan neredzēja, tā palika kaut kur aiz vilciena pēdējiem vagoniem, jo viņš brauca taisni pret austrumiem. Tagad nebija laika vecam būt un palikt dīkā. Šīs pašas zemes spēks bija kareivju durkļos, strādnieku muskuļos un ikkatra āmura vēzienā, ikkatrs darba solis Kuibiševā šķaidīja rijīgo rāpuļu baru pie Pliskavas, Brjanskas un Kijevas.	Fronte – lielā kalve, kurā visu padomju tautu dēli kopā kaļ savas kopīgās lielās dzimtenes brīvību un tautas vienības pamatus. Dzirksteles lec līdz debesīm un vēstī cilvēcei par lielo darbu, kas šeit tiek veikts. Zeme ir kļuvusi par laktu, visa pasaule dreb un skan zem vareno veseru sitieniem.

1948. gadā izdotajā mācību grāmatā padomju dzīves slavinājums jau konstatējams 11 tekstos, bet kara tematika skarta 4 tekstos. 22. un 23. uzdevumā (skat. 4. tabulu) atkārtojas 1945. gada mācību grāmatā iekļautie teksti, kam tagad nosaukti arī autori. Papildus klāt nākuši Jūlija Vanaga teksti, kuros arī lietoti sulīgi epiteti, piemēram, *vācu briesmoņi*. Tematiskajā spektrā šiem tekstiem nozīmīga vieta, jo skola sāk pildīt arī ideoloģiskās audzinātājas funkciju, tādēļ četrdesmitajos gados svarīgi ievietot tekstus, kas atbilst padomju izglītības sistēmas prasībām.

Kara tematika 1948. gadā izdotajā mācību grāmatā

4. tabula

12. uzdevums	16. uzdevums	22. uzdevums	23. uzdevums
[..] Monika bija viena no divām sanitārēm, kurām laimējās izbēgt no sādžas, kur naktī iebrukušie vācu briesmoņi aukstasinīgi apšāva ievainotos un medicīnisko personālu. (Jūlijs Vanags.)	Brīdi viņš gulēja nekustēdamies. Tad atjēdzās, ka ir ievainots, sazvēlās uz labās rokas elkoņa un asiņodams norāpoja līdz liepai skolas ceļa galā. [..] (Jūlijs Vanags.)	Sauli gan neredzēja, tā palika kaut kur aiz vilciena pēdējiem vagoniem, jo viņš brauca taisni pret austrumiem. Tagad nebija laika vecam būt un palikt dīkā. Šīs pašas zemes spēks bija kareivju durkļos, strādnieku muskuļos un	Fronte – lielā kalve, kurā visu padomju tautu dēli kopā kaļ savas kopīgās lielās dzimtenes brīvību un tautas vienības pamatus. Dzirksteles lec līdz debesīm un vēstī cilvēcei par lielo darbu, kas šeit tiek veikts. Zeme ir kļuvusi par laktu, visa pasaule dreb un skan zem vareno veseru sitieniem. (Vilis Lācis.)

		ikkatra āmura vēzienā, ikkatrs darba solis Kuibiševā šķaidīja rijīgo rāpuļu baru pie Pliskavas, Brjanskas un Kijevas. (Andrejs Upīts.) 1945. gada izdevumā netika norādīts autors.	1945. gada izdevumā netika norādīts autors.
--	--	---	--

Var secināt, ka 1948. gadā par kara tematiku no jauna iekļauti vien 2 tekstu fragmenti, divi jau ir no 1945. gada izdevuma, kur gan nav norādīti autori.

Uzdevumu tekstu mērķis ir skolēnu uzskatu veidošana. Arī literatūras mācību programmā 1945. gadā tiek norādīts, ka „daiļliteratūra ar tās idejiskā satura bagātību, ar tās monumentālajiem tēliem ir spēcīgs līdzeklis skolēnu audzināšanai. [...] Literatūras kursa uzdevums ir ieaudzināt skolēnos padomju patriotismu un uzticību Ļeņina-Staļina partijas lietai” (Programma 1945, 5), līdzīgi uzdevumi tiek formulēti arī pamatskolas mācību programmā 1947. gadā (Programma 1947), kas aizvien uzskatāmāk norāda uz tendenci izmantot mācību grāmatu un tajā ievietotos tekstus ne tikai par līdzekli gramatikas apguvei, kas joprojām ir primārais uzdevums dzimtās valodas stundās, bet arī skolēnus audzināt ideoloģiski pareizi, tas ir, atbilstoši padomju ideoloģijas prasībām. Plašāks kļūst arī autoru loks, kuru darbi tiek izmantoti, – Arvīds Grigulis, Jūlijs Vanags, Anna Sakse, Vilis Lācis, Andrejs Upīts. Tāpat izmantoti laikraksta „Padomju Jaunatnes” materiāli (raksta autors nav norādīts), PSRS tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības piecgadu plāns 1946.–1950. gadam, kurā skolēniem jāmeklē skaitļa vārdi, bet nojaušams, ka līdzās gramatiskajam uzdevumam te svarīgs arī teksta saturs, piecgades un komunisma celtniecības ideja.

Lai skolēniem radītu negatīvu priekšstatu par Latvijas brīvvalsts laiku, mācību grāmatā iekļauti teksti, kuros dzīve neatkarības periodā raksturota kā smaga un grūta. Dominē idejiskā virzība, ka tad tikusi apspiesta vārda brīvība, lai gan zināms, ka padomju okupācijas periodā bija aizliegta jebkura brīvdomības iz-

pausme. Tā 15. uzdevumā (Alksnis, Vilāns 1948, 266) tiek piedāvāts teksts par Ķeguma atjaunošanu, kurā rakstīts: „Nav vairs uz Ķeguma turbīnām, aizvāriem, mašīnām bijušo latviešu tautas pūliņu sarausēju – dažādo ārzemju firmu plāksnīšu, kas kādreiz kā izsmieklis liecināja par Latvijas fašistiskās valdības nespēju uzcelt saviem spēkiem Ķegumu. Tagad Ķegums tikpat kā par jaunu uzcelts mūsu pašu rokām, visas padomju tautas rokām.” Līdzīgi arī 17. uzdevuma tekstā (Alksnis, Vilāns 1948, 267) izmantots „Padomju Jaunatnē” publicēts teksts, kurā kritizēta Latvijas Republika: „Varonīgajiem Latvijas komjauniešiem, kas ilgajos buržuāzijas diktatūras gados no dziļas pagrīdes vadīja un organizēja Latvijas darba jaunatnes cīņu par padomju varu, gatavošanās Pirmā Maija svētkiem un šo svētku izvešana bija nopietns pārbaudījums.” Noteikta ideoloģiskā virzība sastopama arī uzdevumā izmantotajā Annas Sakses darba fragmentā: „[...] Bet meitene bija dārgi samaksājusi par tiesību īsu brīdi mācīties kopā ar bagātnieku bērniem. Greznības inde bija cieši iezīdusies viņas asinīs. Taisni žēl bija noskatīties, kādos kļūmīgos pretstatos meitene mocījās. Ar darba biedrenēm viņa nedraudzējās, tās saukāja par muļķēm. Tomēr darba un sabiedriskā stāvokļa ziņā pati nebija par tām pārāka. Savu dabisko sabiedrību – strādnieku meičas, viņa nicināja.” Vērtējot ar padomju ideoloģiju piesātināto tekstu daudzumu, jāsecina, ka, to 1948. gadā izdotajā mācību grāmatā ir 54,8% (17 teksti no 31).

Ir konstatējams, ka 1948. gada izdevumā blakus latviešu literatūras klasiķu uzvārdiem parādās arī to autoru uzvārdi, kas aktīvi slavēja padomju dzīvi (Andrejs Upīts, Vilis Lācis, Anna Sakse, Jūlijs Vanags u. c.). Salīdzinot ar Valērijas Bērziņas mācību grāmatu vidusskolai, jāsecina, ka Otomārs Vilāns un Miķelis Alksnis savās grāmatās nav iekļāvuši Kārļa Skalbes literārās pasakas fragmentu, tā aizstāta ar Leona Paegles autobiogrāfiska satura darba fragmentu, Edvarta Virzas „Straumēnu” fragments aizstāts ar Andreja Upīša darba „Jaunā dzērve” fragmentu. Miķeļa Alkšņa un Otomāra Vilāna mācību grāmatās nav iekļauti Anšlava Eglīša, Ilonas Leimanes darbu fragmentus, tādējādi izvairoties no politiski nevēlamu autoru darbu publicēšanas un pieminēšanas. 1948. gada izdevumā diktātu un atkārtojuma sadaļā klāt nāk padomju ideoloģijas piesātināti teksti no laikraksta „Cīņa”, kā arī PSRS tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības piecgadu plāna.

Avoti

- Alksnis, M., Vilāns O.** *Latviešu valodas gramatika. Vidusskolas kurss.* Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1948.
- Latviešu valodas gramatika.** *Vidusskolas kurss.* Rīga: VAPP grāmatu apgāds, 1945.
- Latviešu valoda un literatūra.** *Vidusskolu programma VIII–XII klasei.* Rīga: VAPP grāmatu apgāds, 1945.
- Latviešu valodas un literatūras programma I – VII klasei.** Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1947.
- Par Valerijas Berziņas Latviešu valodas gramatikas.** *Vidusskolas kurss* izdošanu. LVA, 700.f., 1. apr., 40.l., 3. lp.

Literatūra

- Bērziņa, V.** *Latviešu valodas gramatika. Vidusskolas kurss.* Rīga: Latvju grāmata, 1943.
- Jaunzems, V.** Laiks nodibināt boļševistisku kārtību Latvijas Valsts Izdevniecībā. *Padomju Latvijas Boļševiks*, 1949, Nr. 7, 55.–57. lpp.
- Paegle, Dzintra.** Latviešu valodas mācībgrāmatas vēstures jautājumi (1940–1950). *Baltu filoloģija VIII*, 1999, 137.–146. lpp.

Thematic Spectrum of Texts in the Textbook „Grammar of the Latvian Language. A Course for Secondary School” (1945 and 1948) by Miķelis Alksnis and Otomārs Vilāns

Summary

After the Second World War, when Latvia was occupied for the second time, there arose a need for new Latvian language textbooks both for primary and secondary school. The new political situation demanded new books presenting not just the grammar system but also Soviet ideology, according to which students had to be educated. Moreover, textbooks that were written during the independent state of Latvia had to be abandoned.

The object of this research is a textbook written by Miķelis Alksnis and Otomārs Vilāns – „Grammar of the Latvian Language. A Course for Secondary School”, published in 1945 and 1948. The aim of this research is to describe the thematic spectrum of its texts, analysed from the aspect of content and ideology.

=====

Texts found in the textbooks published during the Soviet time can be classified in the following categories:

- 1) Texts where the theme of the Second World War is mentioned,
- 2) Texts where the Soviet lifestyle is described,
- 3) Texts where criticism of the former Republic of Latvia appears.

When evaluating these groups, one can conclude that the Soviet propaganda is more intense in the textbooks of 1948, if compared to those of 1945. The reason why textbooks are full of Soviet ideology can be found in study programmes that influenced the process of writing the textbooks and the choice of texts. I have compared texts in both textbooks of 1945 and 1948, as well as in „Grammar of the Latvian Language” (1942) by Valērija Bērziņa that is considered a predecessor of the textbook by Miķelis Alksnis and Otomārs Vilāns. In fact, reviews show so many similarities that the textbook of 1945 and 1948 has been considered a plagiarism. When comparing the three textbooks, it can be concluded that the layout of themes and methodology is very similar, although linguist Dzintra Paegle admits that chapters on syntax have few similarities and their layout differs as well. This article deals with several chapters that are very similar – only the geographical names are different (for example, instead of Latvia there is Latvian SSR, instead of Lithuania – Lithuanian SSR, etc.). However, in the textbooks of the Soviet time nothing is said about the tendency of Russification in the Czarist times which is mentioned in the textbook written by Valērija Bērziņa.

Sarmīte LAGZDIŅA**Kārlis Mīlenbahs ortogrāfijas krustcelēs**

Raksts balstīts uz Kārļa Mīlenbaha publikācijām latviešu valodā, kas ievietotas viņa divsējumu „Darbu izlasē” (Mīlenbahs 2009; Mīlenbahs 2011). Sākotnēji tās parādījās periodikā vai atsevišķās brošūrās un bija paredzētas plašākas sabiedrības iepazīstināšanai ar aktuāliem valodas un valodniecības jautājumiem; pats autors tās uzskatījis par populārzinātniskiem darbiem (sal. Mīlenbahs 1901c, 40, arī Mīlenbahs 2009, 389; Mīlenbahs 1898b, 3, arī Mīlenbahs 2009, 221). Izlasē iekļautie materiāli ietver gan K. Mīlenbaha pirmo, gan pēdējo publikāciju un pietiekami labi pārstāv visus viņa darbus rakstā aplūkotajā aspektā.

Ievads

K. Mīlenbaha publikācijas tapušas 19. un 20. gadsimta mijā – no 1881. līdz 1914. gadam. Latviešu rakstības attīstībā tas bija pārejas posms, kad iespieddarbos sākās pakāpeniska fraktūras nomaiņa ar antīkvu un tika izstrādāta progresīva, uz antīkvu balstīta latviešu rakstības sistēma, kam vajadzēja stāties novecojušās, neadekvātās uz fraktūru balstītās rakstības sistēmas vietā (sk., piemēram, Bergmane, Blinkena 1986, 26–30, 33–36; LKV XI, 21775–21776). Latviešu valodas vēsturē šīs rakstības sistēmas pazīstamas kā vecā un jaunā ortogrāfija, jo atbilstoši tolaik valdošajai izpratnei ortogrāfija terminoloģiski netika šķirta no rakstības vispār: ortogrāfijas jēdziens parasti aptvēra visus rakstības aspektus, arī tipogrāfisko burtveidolu (fraktūras resp. antīkvas izmantojumu) (LKV XV, 30046; Mīlenbahs 1894, 582, arī Mīlenbahs 2009, 191). Runājot par Mīlenbahu un viņa laiku, ir lietderīgi saglabāt tradicionālo apzīmējumu “ortogrāfija”; tā darīts arī tālāk šajā rakstā.

K. Mīlenbaha dzīves un darbības laikā iespieddarbos vēl dominēja vecā ortogrāfija, bet paralēli tai arvien biežāk parādījās atsevišķi raksti un izdevumi kādā no topošās jaunās ortogrāfijas vēl nepilnīgajiem variantiem. Tikai 1908. gadā ar K. Mīlenbaha aktīvu līdzdalību un viņa vadībā Rīgas Latviešu biedrības Ortogrāfijas komisija izstrādāja zinātniski pamatotu un racionālu jaunās ortogrāfijas

variantu – rakstības sistēmu, kuru (ar nelieliem grozījumiem) lietojam vēl šodien. Tomēr vairākas šīs ortogrāfijas prasības, galvenokārt visu gari izrunājamo patskaņu apzīmēšana ar garuma zīmi un divskaņa [ie] apzīmēšana ar burtkopu *ie*, sastapās ar sabiedrības konservatīvās daļas pretestību un praksē uzreiz neieviesās; pāreju uz jauno ortogrāfiju, resp., antīkvu, būtiski kavēja arī izdevēju ekonomiskās intereses un, protams, Pirmais pasaules karš (sīkāk sk. Bergmane, Blinkena 1986, 26–30; Jansone 2008, 46–54). Arī K. Mīlenbahs apzinājās, ka psiholoģisku iemeslu dēļ būtiskas pārmaiņas ortogrāfijā nav izdarāmas strauji, un atbalstīja jauninājumu pakāpenisku ieviešanu (Mīlenbahs 1894, 587–588, arī Mīlenbahs 2009, 198–199). Jaunā ortogrāfija tika noteikta par obligātu un ieviesta vispārējā lietojumā tikai 20. gadsimta 20. gados, tātad jau pēc K. Mīlenbaha nāves. Tāpēc ir saprotams, ka arī viņa paša publikācijās vērojamas pārejas periodam raksturīgās ortogrāfijas nepilnības.

Ortogrāfijas sakarā līdz šim uzmanības centrā bijis K. Mīlenbaha zinātniskais un organizatoriskais devums jaunās ortogrāfijas izstrādē, tās prasību pamatošanā, skaidrošanā un popularizēšanā; par to sīki rakstījusi I. Druvieta monogrāfijā „Kārlis Mīlenbahs” (Druvieta 1990, 181–191). Šajā rakstā iecerēts uz K. Mīlenbaha un latviešu ortogrāfijas attiecībām palūkoties citā rakursā – kā ortogrāfijas problēmas izpaužas viņa paša darbos un kā tās ietekmē viņa lietoto vārdu un formu nepārprotamību un līdz ar to tajos ietvertās valodiskās informācijas precizitāti. Ilustrācijai ņemti gadījumi, kas radīja grūtības, atveidojot mūsdienu rakstībā Mīlenbaha oriģinālpublikāciju tekstus viņa „Darbu izlasei”. Piemēri no oriģinālpublikācijām doti tajās lietotajā rakstībā. Piemēri Zinību komisijas ortogrāfijā un jaunajā ortogrāfijā resp. antīkvā uzskatāmības dēļ kursivēti.

Pārskats par K. Mīlenbaha darbos izmantotajām ortogrāfijām

Vecajā ortogrāfijā Mīlenbahs publicējis rakstus visā savas darbības laikā. Tas pašsaprotami izriet jau no ievadā aprakstītās objektīvās situācijas. „Darbu izlasē” vien iekļauti 76 raksti, kuri sākotnēji parādījušies vecajā ortogrāfijā. Šīs ortogrāfijas būtiskās pazīmes ir gotiskie burti jeb fraktūra, burtkopas jeb t. s. čupu burti šņaceņu un afrikātu apzīmēšanai, kā, piemēram, līdzskaņa [č] apzīmējums ar četriem burtiem – tʃd; burtkopa ee divskaņa [ie] apzīmēšanai, piemēram, neeeet (= *neieiet*); vecajai ortogrāfijai

raksturīgi arī vairāki patskaņu garuma apzīmēšanas līdzekļi – *h* aiz patskaņa burta, pusjumtiņš un jumtiņš virs patskaņa burta, piemēram, *maḥrḥš*, (*maḥfch*) *runā*, *maḥḥḥā*, turklāt piedēkļos un daļā galotņu, nereti arī saknē, patskaņu garums vispār netiek norādīts.

1901. gadā K. Mīlenbahs publicē trīs rakstus Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas rakstu krājumā, kur izmantota t. s. Zinību komisijas ortogrāfija. Tās pamatā ir antīkva un čupu burtu vietā ieviesti vienburta apzīmējumi ar komatveida diakritisko zīmi zem burta – *ş* u. tml.; [*ie*] apzīmējums ar *ee* saglabāts; patskaņu garums apzīmēts ar akūtu vai gravi, taču tas vispār norādīts tikai dažās galotnēs, pārējās galotnēs un vārdu celmos garie patskaņi atstāti bez garuma apzīmējuma, piemēram, *mele* (= *mēle*), *vardi* (= *vārdi*), *izruna* (= *izrunā*), *tadejadi* (Mīlenbahs 1901b, 26), *ricibu*, *pavardu* (= *pavārdū*), *parverst* (turpat, 27), *deve* (turpat, 30), *velaka* (turpat, 32). Nenorādītie patskaņu garumi padara vārdus grūti atpazīstamus, īpaši ārpus teikuma konteksta, kā, piemēram, *murs* (= *mūris*), *muks*, *duša* (= *dūša*), *krasa*, *tels* aizguvumu uzskaitījuma (turpat, 24); tam vēl pievienojas kļūdas pašu skaņu apzīmējumos – acīmredzot sakarā ar pāreju no fraktūras uz antīkvu tiek jaukti burti *s* un *z*, *z* un *c*, *i* un *j*, *w* un *v*, piemēram, *siņas*, *pasis-tams*, *zeļā* (turpat, 31).

Un visbeidzot, 1912.–1914. gadā parādās trīs Mīlenbaha raksti jaunajā ortogrāfijā – antīkvā, ar mūsdienās pazīstamo horizontālo svītriņu patskaņu garuma apzīmēšanai, taču atbilstoši šīs ortogrāfijas prasību pakāpeniskās ieviešanas gaitai – ar zināmām atkāpēm no Ortogrāfijas komisijas pieņemtā varianta ([*ie*] vēl apzīmēts ar *ee*, nav norādīti visi patskaņu garumi).

Sistēmiskuma labad jāpiemin arī, ka laikā no 1899. līdz 1907. gadam publicēti septiņi K. Mīlenbaha zinātniskie raksti vācu un krievu valodniecības žurnālos, galvenokārt par latviešu valodas jautājumiem. Šajos rakstos latviešu valodas materiālam izmantota t. s. zinātniskā ortogrāfija, kas pastāvēja paralēli vispārlietojamai jeb praktiskajai ortogrāfijai. Tās pamatā ir antīkva un zilbes intonāciju norādes visām garajām zilbēm, tātad automātiski arī visu patskaņu garumu norādes; divskaņiem [*uo*] un [*ie*] izmantoti vienburta apzīmējumi *ū* un *ē*.

Tātad K. Mīlenbahs pavisam izmantojis četras kardināli atšķirīgas rakstības sistēmas jeb ortogrāfijas, turklāt var runāt arī par variantiem atsevišķo ortogrāfiju ietvaros. Tā, piemēram, vecajā ortogrāfijā jau Mīlenbaha laikā ieviesta patskaņu garuma apzīmēšana visās lokāmās galotnēs; arī jaunajā ortogrāfijā publicētie K. Mīlenbaha raksti savā starpā atšķiras ar 1908. gadā pieņemtā projekta praktiskā

Īstenojuma pakāpi, piemēram, patskaņu garumu piedēkļos (un arī tikai daļēji) viņš norādījis tikai 1914. gadā – pēdējā dzīves laikā publicētajā rakstā (Mīlenbahs 1914). Savukārt zinātniskā ortogrāfija nebija vienota, un arī K. Mīlenbahs savos zinātniskajos rakstos lietojis gan divu, gan triju zilbes intonāciju sistēmu, kā arī divas atšķirīgas intonāciju apzīmējumu sistēmas.

Patskaņu garuma apzīmēšanas problēma K. Mīlenbaha laika rakstībā

Visām minētajām praktiskajām ortogrāfijām kopīgais un nopietnākais trūkums ir vairāk vai mazāk nepilnīga patskaņu garuma apzīmēšana. Patskaņu kvantitātei latviešu valodā ir fonemātiskā šķīruma funkcija, un, ja patskaņu garums rakstībā netiek norādīts visos gadījumos un konsekventi, ne vienmēr ir iespējams noteikt vārda izrunu un droši identificēt tā fonētisko sastāvu vai gramatisko formu. Šī problēma K. Mīlenbaha „Darbu izlases” sagatavošanas gaitā radīja vislielākās grūtības, jo, transkribējot tekstu mūsdienu rakstībā, nekāda patskaņu kvantitātes nenoteiktība nav pieļaujama: katra patskaņa atveidē iespējama izvēle tikai starp diviem variantiem – vai nu īss, vai garš patskanis.

Aplūkojot sīkāk problemātiskos gadījumus patskaņu garuma neapzīmēšanas sakarā, jāpievēršas galvenokārt vecajā ortogrāfijā publicētajiem K. Mīlenbaha darbiem: jaunajā ortogrāfijā atkārtojas tās pašas parādības, tikai mazākā daudzveidībā un mazākā skaitā, jo starp abām ortogrāfijām pastāv pēctecība, turklāt jaunajā ortogrāfijā publicēto K. Mīlenbaha darbu kopējums ir ievērojami mazāks. Savukārt Zinību komisijas ortogrāfijā publicētajos rakstos, kas tikpat kā nesatur norādes par vārdu faktisko (izrunas) formu patskaņu kvantitātes aspektā, nav jēgas meklēt Mīlenbaha lietoto formu īpatnības, un šo tekstu pilnvērtīga transkripcija nav iespējama. Sagatavojot tos „Darbu izlasei”, pēc konteksta atšifrēta vārdu nozīme un gramatiskā forma un tie atveidoti pēc mūsdienu pareizrakstības noteikumiem.

Patskaņu garums rakstu valodas vārdos

Kā jau teikts, vecajā ortogrāfijā netiek norādīts patskaņu garums piedēkļos un dažās galotnēs, piemēram, tās nosacījumiem atbilst rakstījumi *redset, mahžit, mahžitajš, upite, labafš* utt., vēl īsi pirms gadsim-

tu mijas arī bef $\text{f}\text{c}\text{h}\text{a}\text{u}\text{b}\text{a}\text{m}$, ap $\text{Z}\text{e}\text{h}\text{f}\text{i}\text{m}$, leelām tautam. Lokāmi vārdi arī tādā rakstījumā grūtības parasti nerada, jo piedēkļu un galotņu patskaņiem rakstu valodā mēdz būt noteikta kvantitāte: *-tājs*, nevis *-tajs*, *ā*-celmu daudzskaitļa datīva galotne *-ām*, nevis *-am* utt. Ar īsā vai garā patskaņa izvēles problēmu Mīlenbaha teksta atveidē bija jāastopas galvenokārt nelokāmo vārdšķiru vārdos, t. i., adverbos, jo adverbiem latviešu valodā raksturīga liela formālo variantu daudzveidība un varianti dažkārt atšķiras tikai ar kāda patskaņa kvantitāti. Šaubu gadījumos parasti varēja meklēt palīgu Mīlenbaha un Endzelīna vārdnīcā un noskaidrot, piemēram, ka rakstījums $\text{w}\text{i}\text{f}\text{i}\text{m}$ (Mīlenbahs 1893a, 78) atveidojams ar garu otro patskani – *visīm* (ME IV, 627); rakstījuma $\text{t}\text{u}\text{h}\text{l}\text{i}\text{n}$ (Mīlenbahs 1898a, 14) atveidojumā saglabāts īsais *i* – *tūlin*, bet $\text{t}\text{u}\text{h}\text{l}\text{i}\text{t}$ (turpat, 30) atveidots ar *tūlit*, jo variants *tūlin* atrodams arī vārdnīcā, bet varianta *tūlit* tajā nav, reģistrēti tikai varianti ar garu patskani *-t* priekšā (ME IV, 280).

Savukārt par nopietnu problēmu izvērtās K. Mīlenbaha samērā bieži lietotais adverbs *tiešām* līdz ar formas ziņā analogiskajiem *garām*, *tīšām*, *projām*, *pamazām*, *šķērsām* u. tml., kas viņa oriģinālpublikācijās gan vecajā, gan arī jaunajā ortogrāfijā saskaņā ar tālaika pareizrakstību rakstīti ar īsu *a* – $\text{t}\text{e}\text{e}\text{f}\text{c}\text{h}\text{a}\text{m}$ (Mīlenbahs 1893c, Nr. 6, 558, u. c.), *teešam* (Mīlenbahs 1913, 70, u. c.). Pie vārda *tiešām* kā visas grupas pārstāvja ir vērts pakavēties sīkāk, jo Mīlenbahs tam vairākkārt pievērsies savos rakstos. Mīlenbaha un Endzelīna vārdnīcā šim adverbam rādīti abi varianti – *tiešām* un *tiešam* (ME IV, 215), bet kuru no tiem lietojis pats Mīlenbahs? Jāuzsver, ka Mīlenbaha laika rakstu valodas forma vai forma, kuru viņš par tādu uzskatījis, ne vienmēr sakrīt ar vārda formu mūsdienu literārajā valodā, tāpēc transkribējot nevar automātiski ņemt mūsdienās par pareizu atzīto variantu. Latviešu gramatikās un citos avotos, kur minēti šīs grupas adverbi, līdz pat 1907. gadam nav atrodamas norādes par to izrunu resp. galotnes patskaņa kvantitāti (sk., piemēram, Stērste 1879, 64, 65; Mīlenbahs 1895, 35, 36; Cukurs 1898, 84, 86); šāda norāde – „ar garu a” – pirmo reizi parādās J. Endzelīna un K. Mīlenbaha sarakstītajās gramatikās (Endzelīns, Mīlenbahs 1907a, 86; Endzelīns, Mīlenbahs 1907b, 56). Plašāk šo jautājumu Mīlenbahs aplūkojis rakstā „Par nezālēm latviešu valodas druvā”, analizējot atvasinājumu *tiešamība* (Mīlenbahs 1909b, 67, arī Mīlenbahs 2011, 275); te skaidri deklarēts, ka par rakstu valodai piederīgu uzskatāma adverbā forma ar garo patskani – *tiešām*, tāpat kā *blakām*, *šķērsām* u. tml. No Mīlenbaha argumentācijas noprotams, ka praksē tolaik vēl nav bijis skaidrības par *tiešām* pareizu izrunu

resp. galotnes patskaņa kvantitāti; rakstā īpaši uzsvērts, ka izšķiroša nozīme šādas situācijas veicināšanā ir „paviršajai pareizrakstībai”, t. i., galotnes patskaņa garuma neapzīmēšanai. (Interesanti, ka raksta oriģinālpublikācijā, analizējot vārdu *tiešām* (Mīlenbahs 1909b, 67), tā pareizās formas ilustrācijai *ā* garums izņēmuma kārtā norādīts arī rakstībā – teeŕŕām, bet ārpus šī nelielā fragmenta, tātad parastā lietojumā, turpat blakus lasāms tālaika pareizrakstības normai atbilstošais teeŕŕam.) Taču jau 1904. gadā publicētā zinātniskā rakstā (krievu valodā), analizējot latviešu valodas adverbus ar *-am* un *-ām* izcelsmes un galotnes patskaņa kvantitātes aspektā (Mīlenbahs 1904, 241–251, arī Mīlenbahs 2011, 193–200), Mīlenbahs pierāda, ka vidus dialektā adverbam *tiešām* un tā līdziniekiem „likumīgā” galotne ir *-ām* un ka šie adverbi, sākotnēji *ā*-celmu daudzskaitļa instrumentāļi (no formas viedokļa – datīvi-instrumentāļi, sal., piemēram, Mīlenbahs 1912, Nr. 23, 1, arī Mīlenbahs 2011, 322. – S. L.), diferencējami no adverbiem ar galotni *-am*, sākotnējiem *a*-celmu vienskaitļa datīviem (kā *mūžam*, *brīžam*). Maldīgais pieņēmums par galotni *-am* aplūkojamās grupas adverbiem pamatojas uz kļūdainiem reģistrējumiem Langes un Stendera vārdnīcās, kurus vēlāk pārņēmuši arī K. Ulmanis un A. Bīlenšteins. Ziemeļrietumkurzemes izloksnēs, piemēram, Kandavā, sastopamās to pašu adverbu formas ar *-am* Mīlenbahs skaidro ar to, ka garais galotnes patskanis šajās izloksnēs saīsinājies un galotne *-ām* sakritusi ar galotni *-am*.

Tātad jau 1904. gadā rakstījumi teeŕŕām, *teešam* K. Mīlenbaha darbos nozīmē *tiešām*, bet paliek jautājums, kas ir *a* rakstījumā teeŕŕām viņa darbības pirmajā posmā – īsais patskanis vai, tāpat kā vēlāk, ortogrāfiski neapzīmēts garais patskanis. 1901. gada rakstā „*Vidutājība un tiešamība*”, kas pārpublicēts 1902. gadā (Mīlenbahs 1902e, 22, arī Mīlenbahs 2011, 22–23), viņa izteikumi par šo adverbu („senais datīvs”) un tā sastatījums ar *aplām* bez komentāra par patskaņa kvantitātes atšķirību vedina domāt, ka te viņš vēl akceptē formu ar īso patskani – *tiešam*. Tādā gadījumā šis vārds un tā analogi izlasē būtu atveidojami divējādi – vispirms ar īso *a*, vēlāk ar garo *ā*. Vienkāršāk būtu pieņemt, ka jau sākumā ar *a* domāts garais *ā*; ja to pieņem par īso patskani, tad jāatzīst, ka Mīlenbahs laika gaitā mainījis savu viedokli. Taču šāda viedokļa maiņa ir pilnīgi iespējama. Sākumā Mīlenbahs, pamatojoties uz aplūkojamo adverbu izrunu dzimtajā Kandavas izloksnē un vispārpieņemto rakstījumu ar *-am*, kā arī uz Bīlenšteina gramatikā (Bielenstein 1864, 272, 275) un Ulmaņa vārdnīcā (Ulmann 1872) minētajām formām ar īsu galotnes patskani, varēja uzskatīt

variantu *tiešām* par rakstu valodā ieteicamo vai pat par vienīgo, bet vēlāk, izstrādājot jau minēto zinātnisko rakstu, dziļi izpētījis latviešu valodas adverbu sistēmu un nonācis pie cita secinājuma. Tā nebūtu vienīgā reize, kad K. Mīlenbahs mainījis savu uzskatu kādā konkrētā jautājumā, formāli nenorobežojoties no agrākā viedokļa. Te var minēt kaut vai vārdu *vidutājs* un palīgteikuma pakārtojumu ar saikli *bez ka* (vēlāk valodā adaptējies formā *bez kā*) – sākumā Mīlenbahs pats tos lieto bez sirdsapziņas pārmetumiem (piemēram, Mīlenbahs 1891, 52; Mīlenbahs 1898a, 44; Mīlenbahs 1893b, 9; Mīlenbahs 1893c, Nr. 6, 557), bet vēlāk citus autorus par to pašu iznīcinoši kritizē (Mīlenbahs 1902e, 20, arī Mīlenbahs 2011, 21; Mīlenbahs 1909b, 67–68, arī Mīlenbahs 2011, 275–276; Mīlenbahs 1898b, 83, arī Mīlenbahs 2009, 279). Taču vistuvākā analogija ir K. Mīlenbaha 1903. gadā īpašā rakstā aizstāvētais vārds *aizkārt* ar nozīmi ‘aizskart’ (Mīlenbahs 1903b, arī Mīlenbahs 2011, 128–133), kuru dažus gadus vēlāk viņš garā patskaņa dēļ jau noliedz kā tāmniecisku, pat nepieminot, ka agrāk pats to ir popularizējis, un rakstu valodai iesaka formu *aizkart* (Mīlenbahs 1909c, 63, arī Mīlenbahs 2011, 251). Galu galā pēc visu „par” un „pret” izvērtēšanas ticamāka likās iespējamā uzskatu maiņa, tāpēc „Darbu izlasē” adverbs *tiešām* un visi tā līdzinieki lasāmi divos variantos – 1. sējumā ar īso *a*, 2. sējumā ar garo *ā*.

Patskaņu garums izlokšņu piemēros

Būtiskākā problemātisko vārdu grupa patskaņu garuma aspektā tomēr ir K. Mīlenbaha minētie izlokšņu piemēri. Liela daļa izloksnēs vērojamo īpatnību saistās tieši ar patskaņu kvantitāti piedēkļos un galotnēs, kur tālaika rakstu valodā garums netiek apzīmēts vai apzīmēts nekonsekvēti. Galotņu garos patskaņus Mīlenbahs norāda visos izlokšņu piemēros, bet piedēkļu patskaņu garuma apzīmēšanā vērojama diferencēta pieeja. Īpatnējām izlokšņu formām piedēkļos, kas ilustrē aplūkojamo īpatnību un atrodas autora uzmanības centrā, viņš patskaņa garumu ar *h* burtu vai pusjumiņu apzīmē arī rakstībā, piemēram, *dehlīhns*, *līhgavīhna* (Mīlenbahs 1902b, Nr. 199), *dehlīhšč*, *ra-tīhšč* (Mīlenbahs 1902c, Nr. 223), *eš mirīšču* (Mīlenbahs 1903a, Nr. 1). Pārējos, „parastos” piedēkļos, kas sastopami daudzās izloksnēs un arī rakstu valodā un tādēļ acīmredzot īpašu autora interesi nepelna, patskaņu garuma apzīmējumi neparādās, piemēram, *semite*, *atšeretees* (Mīlenbahs 1902b, Nr. 199), *eš strahdaju*, *tavš wehlejumsš*, *fuħšetajeesš*, *mašgafiteesš* (Mīlenbahs 1901a), *maħžitāšč* (Mīlenbahs 1903a, Nr. 1).

Tādi piedēkļi lielākoties sastopami piemēros no izlokšnēm, kurās piedēkļa patskaņa īsinājums maz ticams, tāpēc jāsecina, ka šīs otrās grupas piedēkļiem izmantots tas pats princips kā rakstu valodā: patskaņa garums rakstībā netiek apzīmēts. Epizodiski tomēr parādās arī rakstījumi ar patskaņa garuma apzīmējumu šādos piedēkļos, piemēram, *ṣtaḥweḥdamš*, *maḥmulīḥte* (Mīlenbahs 1902c, Nr. 223), savukārt īpatnējās izlokšņu formās patskaņa garuma apzīmējuma dažkārt trūkst, kā, piemēram, nākotnes formā *eš brauḏifḥu* (= *braukšu*) (Mīlenbahs 1903a, Nr. 1), kas dota blakusnovietojumā ar jau minēto formu *eš mirifḥu* un tātad arī būtu rakstāma ar garu *ī*. Varbūt īsais *i* te ir vienkārši iespaidklūda, bet iespējams arī, ka autora apziņā jaucas izlokšnes formas pieraksts ar rakstu valodā pieņemto garuma neapzīmēšanas principu. Šajā gadījumā pareizā forma izsecināma no otra piemēra konteksta, tomēr dažreiz šāda konteksta nav. Par savstarpēji pretrunīgu kontekstu var nosaukt blakusnovietojumā minētās Nīcas izlokšnes darbības vārdu nosacījuma izteiksmes formas ar atšķirīgu piedēkļa patskaņa kvantitāti analogiskā pozīcijā *juhš ḏsewaḥtuḥt* un *juhš waretuḥt*, *meḥš preeḏaḥtuḥmeeš* un *juhš preeḏaḥtuteeš* (Mīlenbahs 1902b, Nr. 199), kas rada aizdomas par kļūdu vienā vai otrā katra pāra komponentā; diemžēl izlokšnes materiālos neizdevās atrast šīs senākās darbības vārdu formas un pārbaudīt publikācijā atrodamo rakstījumu pamatotību.

Divu principu paralēls lietojums patskaņu garuma apzīmēšanā izlokšņu formu piedēkļos, kā arī reizēm vērojama nekonsekvence šo principu izmantojumā neļauj ar absolūtu drošību noteikt jebkura piedēkļu patskaņa faktisko kvantitāti tikai uz K. Mīlenbaha rakstījumu pamata. Turklāt izlokšnēs arī otrās grupas piedēkļos iespējams rakstībā neapzīmētā garā patskaņa īsinājums; arī pats piedēkļu empīriskais šķīrums divās grupās ir zināmā mērā subjektīvs (sal. iepriekš aplūkoto īpatnējās formas pierakstu *mirifḥu* un eventuālo „parasto”, tātad ar īsu patskani rakstāmo *ḏatifḥu*).

Īpatnēja situācija veidojas ar izlokšņu piemēriem, kuri ietilpst citātos vai Mīlenbaha tekstā doti ar atsauci uz citu autoru darbiem. Šādos gadījumos bieži vērojamas atšķirības starp piemēriem abos avotos. Tā, piemēram, A. Leskīna darba citātā rakstā „*Zinība* un *zinātne*” (Mīlenbahs 1902d, 17) atrodamas vairākas neatbilstmes patskaņu kvantitatē (un ne tikai) Leskīna minētajām formām (Leskien 1891, 378). Vai Mīlenbahs te labojis Leskīna kļūdas vai pats kļūdījies? Mīlenbaha minētās formas *welēfnis*, *welēflis* Leskīna *welēknis*, *welēklis* vietā, visticamāk, pamatojamas ar rakstu valodas principu neapzīmēt

patšķaņu garumu piedēkļos, jo šis princips ievērots visā rakstā, pat atvasinājumu *šinatne*, *šinatnība*, *šinatnīffs*, *runatnīgs* u. tml. derivatīvās struktūras skaidrojuma versijā (Mīlenbahs 1902d, 18), kas bez patšķaņa *a* kvantitātes precizējuma formantos un atvasinājumos vismaz mūsdienu lasītājam drīzāk rada neizpratni (arī šeit būtu noderējis jau pieminētais vārda *tiešām* formas skaidrojumā izmantotais paņēmiens izņēmuma kārtā norādīt patšķaņa garumu arī rakstībā). Savukārt saknes patšķaņa kvantitātes maiņa dažos piemēros atspoguļo gan kļūdas labojumu – Leskāna *aifkartnes* labots par *aifahrtneš*, *apvertne*, *vert* par *apwehrtne*, *wehrt* un *zerknis*, *zertnis*, *zerklis* par *žehrēnīš*, *žehrtnīš*, *žehrflīš* –, gan paša autora kļūdīšanos – Leskāna *līgūtnis*, *līgūt* vietā Mīlenbaham *līgotnīš*, *līgot* (neuzmanības kļūda?) un *uf atspertnēm*, *atspertēs* vietā – *uf atšpehrtnēm*, *atšpehrtēs* (tā kā garums norādīts ar *h*, var pieņemt, ka tas ir apzināts labojums).

Īsais patšķanis divkārsšā funkcijā

Līdz šim rakstā aplūkoti gadījumi, kad vecās ortogrāfijas īsais patšķanis apzīmē vai nu īso, vai garo patšķani un adekvāta atveide mūsdienu rakstībā nozīmē pareizu izvēli starp abām iespējām. Taču dažreiz vecās ortogrāfijas īsais patšķanis vispār nav adekvāti atveidojams mūsdienu rakstībā. Vienkārsšākais un biežāk sastopamais piemērs ir *e* izolētā pozīcijā šaurā un platā *e*, *ē* lietošanas nosacījumu kontekstā, piemēram: „. . . daschōš apgabaldš .. e preeffch infīnītīwa galotnes weenmehr plaščš: ehst, dšert, mehet.“ (Mīlenbahs 1902a, 66) Burts *e* izolētā pozīcijā, kā liecina arī piemēri, te reprezentē vienlaikus gan īso *e*, gan garo *ē*. Šāds īsā patšķaņa burtu lietojums vērojams ne tikai Mīlenbaha darbos, jo vecajā ortogrāfijā par patšķaņu garuma apzīmēšanu runā tikai vārda struktūras kontekstā, izolētam patšķanī garuma apzīmējums nav paredzēts; no otras puses, šeit vecā ortogrāfija dod iespēju, kādas nav mūsdienu rakstībā, – iespēju norādīt tikai patšķaņa kvalitāti, norobežojoties no tā kvantitātes. Šis paņēmiens ir tik ierasts un ērts, ka Mīlenbahs to lieto vēl arī jaunajā ortogrāfijā, rakstā „Par plato un šauro *e*” (Mīlenbahs 1914, 40–44), kur (gan ne visai konsekventi) jau ievērots princips apzīmēt visus patšķaņu garumus, arī piedēkļos un izolētā pozīcijā, un tātad īsā un garā patšķaņa vispārinājums ar īsā patšķaņa burtu jau ir neadekvāts; paralēli Mīlenbahs šajā rakstā izmantojis jaunās ortogrāfijas nosacījumiem atbilstošo diferencēto pierakstu – *e*, *ē*, *a*, *ā* u. tml. Tas pats paņēmiens reizēm izmantots arī patšķanī atsevišķi izdalīta formanta sastāvā, ja tam ir varianti

ar īsu un garu patskani. Tā, piemēram, salīdzinot dažādās izloksnēs sastopamās darbības vārdu pagātnes formas ar atšķirīgu galotnes patskaņa kvantitāti mehš atnahzahm, juhš atnahzajt un mehš atnefam, juhš atnefat, par pirmajām Mīlenbahs raksta: "Pagatnê galotneš –am, –at mīnetōš pagafōšs garas .." (Mīlenbahs 1902c, Nr. 223) Šādā izteikumā –am, –at var būt tikai abu potenciālo variantu –am, –at un –ām, –āt – vispārinājums.

Patskaņu garums internacionālismos un svešos īpašvārdos

Vecajā ortogrāfijā K. Mīlenbahs patskaņu garumu vispār nav apzīmējis internacionālismos, piemēram, oriģināls (Mīlenbahs 1891, 41), materiĶa (Mīlenbahs 1893c, Nr. 5, 447), mitiššs (turpat, 448), tāpat vēl arī rakstos jaunajā ortogrāfijā – *vokaļi* (Mīlenbahs 1913, 69), *homonimi* (turpat, 76), *sistema* (Mīlenbahs 1914, 44) utt.; epizodiski internacionālismu rakstījumi ar garumzīmi – *deklinācija* un divreiz *supīns* (blakus astoņiem rakstījumiem ar īso *i*) – parādās tikai viņa pēdējā rakstā (Mīlenbahs 1914, 43). Tā kā nav zināms, kā izrunāja patskaņus bez garuma apzīmējuma internacionālismos, patskaņu kvantitātes aspektā tie izlasē atveidoti saskaņā ar mūsdienu pareizrakstību. Iespējams pat, ka tas saskan ar paša Mīlenbaha uzskatu par patskaņu vēlamo garumu internacionālismos: protams, no viena vārda nevar izdarīt būtiskus secinājumus, tomēr mūsdienīgais rakstījums *deklinācija* ar vienu patskaņa garumu šķiet zīmīgs – sal. latīņu *dēclīnātio*, kā arī vēlākos ieteikumus *dēklīnācija* (Ozoliņš 1926, 19), *deklinācija jeb dēklīnācija* (Blese, Pētersons 1933, 153).

Garuma apzīmējumi nav likti arī svešas cilmes īpašvārdos, no kuriem Mīlenbaha darbos aktuālākie ir daudzo viņa pieminēto valodnieku un citu ievērojamu cilvēku uzvārdi, piemēram, Šlobersš (Mīlenbahs 1893c, Nr. 6, 561), Šeģeļš (turpat, 555), Ņutons (turpat, Nr. 5, 445). Vācu uzvārdu rakstījums gan reizēm satur *h* burtu aizgari izrunājama patskaņa, kā, piemēram, Ņahļowš (Mīlenbahs 1898a, 81), taču tas nav latviešu ortogrāfijas līdzeklis patskaņa garuma norādīšanai, bet gan vācu ortogrāfijas elements ar tādu pašu funkciju, jo vācu uzvārdi saskaņā ar tālaika tradīciju doti oriģinālrakstībā, tikai pievienojot latviešu galotni. Izlasē svešie īpašvārdi atveidoti pēc izrunas, garos patskaņus apzīmējot arī rakstībā.

Rakstā aplūkotie piemēri ilustrē tipiskākos K. Mīlenbaha oriģinālpublikācijās sastopamos nenoteiktas patskaņa kvantitātes gadījumus, kuru noskaidrošanai „Darbu izlases” sagatavošanas gaitā

bija nepieciešams meklēt papildu informāciju citos avotos. Viņa darbos vērojama plaša starp patskaņu kvantitāti izrunā un rakstībā pat vēl jaunajā ortogrāfijā, protams, nav autora uzskatu atspoguļojums; līdz pat rakstības reformas noslēgumam tā ir visas rakstu valodas īpatnība, kuru noteica vecās ortogrāfijas vēl arvien spēcīgās pozīcijas, laikmeta realitāte, kurai savās publikācijās bija spiests pakļauties arī pats K. Mīlenbahs, pārliecināts visu patskaņu garumu apzīmēšanas piekritējs. Šīs situācijas sekas izjūtamās vēl šodien: mēs nevaram K. Mīlenbaha un viņa laikabiedru tekstos ar simtprocentīgu drošību restaurēt jebkura patskaņa kvantitāti un tātad arī jebkura vārda izrunu, resp., faktisko formu, kas ir īpaši svarīga valodnieciskos darbos.

Avoti

- Leskien 1891 – **Leskien A.** *Die Bildung der Nomina im Litauischen*. Leipzig, 1891.
- Mīlenbahs 1891 – **Mīlenbahs K.** *Par valodas dabu un sākumu*. Jelgava, 1891.
- Mīlenbahs 1893a – **Mīlenbahs K.** Kāds vārds par deminutīviem jeb pamazināmiem vārdiem. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 2. burtn. Jelgava, 1893, 76.–78. lpp.
- Mīlenbahs 1893b – **Mīlenbahs K.** Par galotnēm *-ējs, -īgs, -isks*. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 2. burtn. Jelgava, 1893, 5.–73. lpp.
- Mīlenbahs 1893c – **Mīlenbahs K.** Par romantiku, reālismu un ideālismu. *Austrums*, 1893, Nr. 5, 445.–452. lpp.; Nr. 6, 555.–564. lpp.
- Mīlenbahs 1898a – **Mīlenbahs K.** *Teikums*. Rīga, 1898.
- Mīlenbahs 1901a – **Mīlenbahs K.** No Džūkstes līdz Remtei. *Baltijas Vēstnesis*, 1901, Nr. 253, 5. (18.) nov.
- Mīlenbahs 1901b – **Mīlenbahs K.** Par svešvārdiem. Grām.: Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija. *Rakstu krājums*. 13. krāj. Rīga, 1901, 23.–46. lpp.
- Mīlenbahs 1902a – **Mīlenbahs K.** Ģenitīvs pie infinitīva jeb, labāki sakot, pie zupīna. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 3. [burtn.]. Rīga, 1902, 62.–75. lpp.
- Mīlenbahs 1902b – **Mīlenbahs K.** Vidējā izloksne. No Bārtas līdz Nīcai. *Baltijas Vēstnesis*, 1902, Nr. 196, 30. aug. (12. sept.); Nr. 199, 3. (16.) sept.
- Mīlenbahs 1902c – **Mīlenbahs K.** Vidējā izloksne. No Nīcas līdz Aizputei. *Baltijas Vēstnesis*, 1902, Nr. 219, 26. sept. (9. okt.); Nr. 223, 1. (14.) okt.
- Mīlenbahs 1902d – **Mīlenbahs K.** *Zinība un zinātne*. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 3. [burtn.]. Rīga, 1902, 13.–20. lpp.

- Mīlenbahs 1903a – **Mīlenbahs K.** Kurā apgabalā runā rakstu valodu. *Baltijas Vēstnesis*, 1903, Nr. 1, 2. (15.) janv.; Nr. 2, 3. (16.) janv.
- Mīlenbahs 1909a – **Mīlenbahs K.** Par nezālēm latviešu valodas druvā. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 4. [burtn.]. Rīga, 1909, 64.–72. lpp.
- Mīlenbahs 1913 – **Mīlenbahs K.** Kāds vārds par latviešu valodas izrunu. *Druva*, 1913, Nr. 1, 68.–77. lpp.
- Mīlenbahs 1914 – **Mīlenbahs K.** Par plato un šauro *e*. *Druva*, 1914, Nr. 1, 40.–44. lpp.

Literatūra

- Bergmane, Blinkena 1986 – **Bergmane A., Blinkena A.** *Latviešu rakstības attīstība*. Rīga, 1986.
- Bielenstein 1864 – **Bielenstein A.** *Die lettische Sprache* : nach ihren Lauten und Formen erklärend und vergleichend dargestellt. T. 2. Die Wortbeugung. Berlin, 1864.
- Blese, Pētersons 1933 – **Blese E., Pētersons V.** *Latviešu pareizrakstības rokas grāmata*. Rīga, 1933.
- Cukurs 1898 – **Cukurs R.** *Latviešu valodas vārdu un pareizrakstības mācība (etimoloģija un ortogrāfija)*. Rīga, 1898.
- Druvieta 1990 – **Druvieta I.** *Kārlis Mīlenbahs*. Rīga, 1990.
- Endzelīns, Mīlenbahs 1907a – **Endzelīns J., Mīlenbahs K.** *Latviešu gramatika*. Rīga, 1907.
- Endzelīns, Mīlenbahs 1907b – **Endzelīns J., Mīlenbahs K.** *Latviešu valodas mācība*. Rīga, 1907.
- Jansone 2008 – **Jansone I.** Pareizrakstības reformas simtgade. Grām.: *Leptonikas otrais kongress: plenārsēžu materiāli*, Rīga, 2007. gada 30.–31. oktobris. Rīga, 2008, 36.–56. lpp.
- LKV XI – **Latvju ortogrāfija**. Grām.: *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 11. sēj. Rīga, 1934–1935, 21769.–21777. sl.
- LKV XV – **Ortogrāfija**. Grām.: *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 15. sēj. Rīga, 1937, 30045.–30047. sl.
- ME IV – **Mīlenbahs K.** *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. 4. sēj. Rīga, 1929–1932.
- Mīlenbahs 1894 – **Mīlenbahs K.** Par mūsu ortogrāfiju. *Austrums*, 1894, Nr. 6, 582.–588. lpp.; arī: Mīlenbahs K. *Darbu izlase*. 1. sēj. [Turpmāk DI I.] Rīga, 2009, 191.–200. lpp.
- Mīlenbahs 1895 – **Mīlenbahs K.** *Latviešu valodas mācība*. Rīga, 1895.
- Mīlenbahs 1898b – **Mīlenbahs K.** *Teikums*. Rīga, 1898; arī: DI I, 221.–296. lpp.
- Mīlenbahs 1901c – **Mīlenbahs K.** Par svešvārdiem. Grām.: Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija. *Rakstu krājums*. 13. krāj. Rīga, 1901, 23.–46. lpp.; arī: DI I, 375.–394. lpp.

- Mīlenbahs 1902e – **Mīlenbahs K.** *Vīdutājība un tiešamība*. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 3. [burtn.]. Rīga, 1902, 20.–23. lpp.; arī: Mīlenbahs K. *Darbu izlase*. 2. sēj. [Turpmāk DI II.] Rīga, 2011, 21.–23. lpp.
- Mīlenbahs 1903b – **Mīlenbahs K.** Par *aizkārt, aizskārt, aizskart*. *Baltijas Vēstnesis*, 1903, Nr. 76, 2. (15.) apr.; Nr. 77, 3. (16.) apr.; arī: DI II, 128.–133. lpp.
- Mīlenbahs 1904 – **Мюленбах К.** О латышских творительных падежах множественного числа на *-āmis* и родственных им наречиях. *Известия Отделения русского языка и словесности Императорской академии наук*, т. 9, кн. 3, 1904, с. 233–265; arī: DI II, 188.–210. lpp.
- Mīlenbahs 1909b – **Mīlenbahs K.** Par nezālēm latviešu valodas druvā. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 4. [burtn.]. Rīga, 1909, 64.–72. lpp.; arī: DI II, 273.–278. lpp.
- Mīlenbahs 1909c – **Mīlenbahs K.** Par *ŗ, bj, mj, pj, vj*. Grām.: Mīlenbahs K. *Daži jautājumi par latviešu valodu*. 4. [burtn.]. Rīga, 1909, 61.–64. lpp.; arī: DI II, 250.–252. lpp.
- Mīlenbahs 1912 – **Mīlenbahs K.** Par jauno ortogrāfiju. *Dzimtenes Vēstnesis*, 1912, Nr. 23, 28. janv. (10. febr.); Nr. 24, 30. janv. (12. febr.); arī: DI II, 322.–329. lpp.
- Mīlenbahs 2009 – **Mīlenbahs K.** *Darbu izlase*: 2 sēj. Sast. Ina Druviete; zin. red. Sarmīte Lagzdīņa. 1. sēj. Rīga, 2009.
- Mīlenbahs 2011 – **Mīlenbahs K.** *Darbu izlase*: 2 sēj. Sast. Ina Druviete; zin. red. Sarmīte Lagzdīņa. 2. sēj. Rīga, 2011.
- Ozoliņš 1926 – **Ozoliņš E.** *Svešvārdu vārdnīca*. Red. J. Endzelīns. Rīga, 1926.
- Stērste 1879 – **Stērste A.** *Latviešu valodas mācība*: sistemātisks kurss. 1. d. Etimoloģija. Rīga; Tērbata, 1879.
- Ulmann 1872 – **Ulmann C.** *Lettisch-deutsches Wörterbuch*. Riga, 1872.

Kārlis Mīlenbahs at the Crossroads of Orthography

Summary

The linguistic activity of the noteworthy Latvian linguist Kārlis Mīlenbahs (1853–1916) fell within the period when printed works in Latvian underwent a gradual transition from Fraktur (Gothic script) to Antiqua (Latin script). At this time, several coexisting writing systems of Latvian, traditionally referred to as „orthographies”, were used – the dominant old orthography based on Fraktur and different variants of the emerging new orthography based on Antiqua.

=====

In 1908, the Commission of Orthography of the Riga Latvian Society under the guidance of K. Mīlenbahs developed and adopted a scientifically grounded and efficient variant of the new orthography – the writing system which, with slight modifications, is still used today. However, this orthography was enacted and implemented into general use only in twenties of the 20th century. Thus, K. Mīlenbahs himself did not experience its complete victory. Most of his works were published in the old orthography inadequate for the Latvian language, some articles appeared in the Antiqua-based but otherwise unsuccessful Scientific Commission's orthography, and some articles were printed in the new orthography, in the practical use at that time still significantly deviating from the version adopted by the Commission of Orthography.

The main shortcoming common for all orthographies used by K. Mīlenbahs is more or less deficient marking of the vowel length. In this article the author attempts to explore, how this deficiency manifests itself in K. Mīlenbahs' works and how it affects the accuracy of the lexical and grammatical information contained in the particular words and forms.

The original versions of articles included in K. Mīlenbahs' two-volume *Selected works* (*Darbu izlase*, 2009, 2011) are used as the source of the language material for this study. The units causing the major problems connected with identifying of the actual quantity of the monophthongs while transcribing the original texts into the modern Latvian writing system for *Selected works*, e.g. adverbs, dialectal and foreign words, as well as the short vowels in double use (to mark both – long and short monophthongs simultaneously), are analyzed in more detail.

Ieva ZUICENA

LAIMDOTS CEPLĪTIS UN „LATVIEŠU LITERĀRĀS VALODAS VĀRDNĪCA”

Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekļa, profesora **Laimdota Ceplīša** (1930–1992) valodnieciskās darbības jomas bija neparasti daudzpusīgas. Jau pašā darba gaitu sākumā, paralēli pētījumiem fonētikas laboratorijā, viņam nācās pievērsties arī citai valodniecības nozarei – sintaksei. Autordaļas „Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikas” 2. sējumā par bezkopas konstrukcijām vēlāk pārtapa par filoloģijas zinātņu kandidāta disertāciju, kas tika sekmīgi aizstāvēta 1963. gadā. Filoloģijas zinātņu doktora grādu L. Ceplītis ieguva par monogrāfiju „Runas intonācijas analīze” („Анализ речевой интонации” R.: Zinātne, 1974).

Vērtīgs ir L. Ceplīša ieguldījums publiskās runas teorijā. Kopā ar N. Katlapi sarakstītā grāmata „Izteiksmīgas runas pamati” (1960) piedzīvoja atkārtotu izdevumu 1968. gadā, bet 1971. gadā iznāca tās krieviskā versija „Теория публичной речи”.

L. Ceplītis daudz darbojies latviešu valodas ortogrāfijas jautājumu risināšanā un bija aktīvs latviešu valodas kultūras kopējs. Viņš ir sastādījis norādījumus par vācu, spāņu un franču īpašvārdu atveidi latviešu valodā, ilgus gadus vadījis ZA Pareizrakstības komisiju, piedalījies vairāku latviešu valodas pareizrakstības vārdnīcu sastādīšanā (1981, 1995). Būdams iecienītā krājuma „Latviešu valodas kultūras jautājumi” atbildīgais redaktors, L. Ceplītis šajā izdevumā publicējis daudzus savus rakstus.

Vairākus gadus L. Ceplītis lasīja lekcijas Liepājas Valsts Pedagoģiskajā institūtā (tagad Liepājas Universitāte), mācību nolūkiem tika radīti izdevumi „Valodniecības vēstures materiāli” (1975), „Vispārīgā valodniecība” (1978) u.c. 1991. gadā apgādā „Zvaigzne” iznāca viens no pēdējiem L. Ceplīša darbiem – „Latviešu valodas praktiskā gramatika” (kopā ar B. Ceplīti).

Kaut arī L. Ceplīša valodnieciskās intereses saistījās vairāk ar fonētiku, ar runas intonācijas pētījumiem, sava darba mūža lielāko daļu (28 gadus) viņam nācās veltīt leksikogrāfijai, pirmās latviešu valodas daudzsējumu skaidrojošās vārdnīcas izveidei. L. Ceplītis bija „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” (LLVV) atbildīgais redaktors

no pirmā līdz astotajam sējumam. Diemžēl pēdējo LLVV sējumu L. Ceplītis nepaspēja līdz galam izredīgēt, jo pārāgri aizgāja mūžībā 62 gadu vecumā.

Darbs pie „**Latviešu literārās valodas vārdnīcas**” aizsākās krietnu laiku pirms tam, kad valodniecībā sāka strādāt Laimdota Ceplītis. Ar LPSR Zinātņu akadēmijas 1952. gada 30. oktobra lēmumu toreizējā Valodas un literatūras institūtā tika nodibināts Vārdnīcu sektors (Valdmanis 2000, 118). Tā pirmās darbinieces bija Melita Stengrevica un Liene Roze, bet oficiālais sektora vadītājs – profesors Jānis Endzelīns, kurš tolaik bija jau ļoti cienījamais gados.

Skaidrojošās vārdnīcas var sekmīgi izstrādāt tikai tad, ja iepriekš veikts liels teorētisks un praktisks valodniecības darbs: apgūta attiecīga teorētiskā literatūra, iepazīta citu valstu pieredze, savākts pietiekami plašs valodas materiāls. Tolaik, XX gadsimta 50. gadu pirmajā pusē, latviešu leksikogrāfiem nebija nekādas pieredzes skaidrojošo vārdnīcu veidošanā. Tādēļ nav brīnums, ka pirmā daudzsējumu latviešu valodas vārdnīca tapa ļoti ilgi un grūti.

Līdz pat XX gadsimta beigām gan tulkojošās, gan skaidrojošās vārdnīcas rakstīja, pamatojoties uz kartotēkā savāktā valodas materiāla bāzes. Arī darbs pie LLVV 1953. gadā tika sākts ar latviešu literārās valodas kartotēkas izveidi (Stengrevica 1997, 156, Stengrevica 1998, 116). Vārdnīcu bija iecerēts veidot 5 vai 6 sējumos apmēram 50 000 šķirķļu apjomā. Jau pēc piecu gadu darba vārdnīcas izstrādātāji laikrakstā „Skolotāju Avīze” un citos preses izdevumos izklāsta topošā izdevuma uzbūves pamatprincipus un aicina sabiedrību piedalīties vārdnīcas paraugrindkopu jeb maketa publiskajā apspriešanā (Roze 1958, Karulis 1958, Stengrevica 1958).

Vārdnīcas maketa apspriešana notika divas dienas – 1958. gada 18. un 19. februārī. Tajā piedalījās ne tikai valodnieki, bet arī žurnālisti, pedagogi u.c. kultūras darbinieki. Apspriedē izteiktie priekšlikumi detalizēti atreferēti gan laikrakstā „Literatūra un Māksla”, gan Zinātņu akadēmijas izdevumā „Latvijas Zinātnieks” (Stengrevica 1958a, Karulis 1958a). Apspriedes dalībnieki paveikto darbu atzina par nopietni pārdomātu un vārdnīcas maketu novērtēja pozitīvi. Negaidīti debatēs par vienu no centrālajiem jautājumiem izvirzījās priekšlikums atspoguļot vārdnīcā šaurā, platā e, kā arī zilbes intonācijas izrunu, lai gan šajā jomā, kā pamatoti norādīja vārdnīcas maketa autori, tolaik nebija attiecīgu pētījumu. Autoriem tika dots ieteikums rūpīgāk izvēlēties ilustratīvos piemērus, ierādot ievērojamāku vietu latviešu klasiķu valodas paraugiem un izvairoties no tulkotās literatūras citātiem. Redzot,

ka iecerētā daudzsējumu vārdnīca pilnā apjomā tik drīz pie lasītājiem nenonāks, apspriedē izskanējusi doma, ka būtu jā sagatavo mazāka vārdnīca, vienā sējumā, kurā nebūtu tik sīki analizētas nozīmju nianšes un kas apmierinātu sabiedrības steidzamākās prasības pēc latviešu valodas skaidrojošās vārdnīcas. (Kā redzam, ideja par nelielas skaidrojošās vārdnīcas izdošanu publiski izskan jau 1958. gadā, tomēr arī apjoma ziņā krietni mazāka viensējuma vārdnīca pie lasītāja nonāk tikai pēc 29 gadiem – 1987. gadā, kad izdevniecība „Avots” publicē „Latviešu valodas vārdnīcu”)

Pēc diviem gadiem 1960. gada 2. jūlija laikrakstā „Literatūra un Māksla” parādās informācija, ka nobeigumam tuvojas skaidrojošās vārdnīcas pirmā sējuma sagatavošana 100 autorlokšņu apjomā, kurā tiks aptverti vārdi no A līdz Č burtam, un ka pēc dažām dienām (4. jūlijā) paredzēta manuskripta. apspriešana. Salīdzinājumā ar maketu vārdnīcas manuskriptā ieviestas izmaiņas. Atšķirīgi izstrādāti priedēkļu verbi, sīkāk dalītas vārdu nozīmju nianšes, kritiskāk izmantots literārais citātu materiāls (LM 1960).

Apspriedē piedalījās ne tikai latviešu valodnieki, žurnālisti un skolotāji, bet arī leksikogrāfi no Viļņas, Tallinas un Ļeņingradas (tagad Sanktpēterburgas). Sanāksmē pārrunāto laikrakstā „Literatūra un Māksla” atreferē Melita Stengrevica. Apspriedes dalībnieku uzmanības lokā šoreiz izvirzījās būtiski leksikogrāfiskā darba jautājumi: vārdu atlase, ilustratīvo piemēru izvēle un izkārtojums, frazeoloģijas atlase un leksikogrāfiskā apstrāde, vārdu gramatiskie un stilistiskie raksturojumi u.c. Vārdnīcas veidotāji iebilda pret dažu runātāju priekšlikumu uzņemt vārdnīcā vairāk apvidvārdu, savu nostāju pamatojot ar to, ka gatavojamā vārdnīca ir latviešu valodas literārās valodas vārdnīca, kurā būtu iekļaujami tikai tādi apvidvārdi, kurus savos daiļdarbos izmantojuši latviešu rakstnieki un dzejnieki un kuriem līdz ar to ir zināma tendence ieviesties literārajā valodā. Vārdnīcas izstrādātājiem tika norādīts, ka sakāmvārdi nebūtu ietilpināmi frazeoloģismu kategorijā. Tika diskutēts arī par frazeoloģismu atspoguļošanas veidu – vai frazeoloģismu skaidrot tikai pie viena vārda un pie visiem pārējiem dot atsauci, vai tomēr frazeoloģismu skaidrot pie katra frazeoloģismu veidojošā patstāvīgā vārda. Tā kā vārdnīcu bija paredzēts sagatavot pakāpeniski, pa atsevišķiem sējumiem, autori lasītāju ērtības labad pieņēma otro variantu, kaut arī tas ievērojami palielināja vārdnīcas kopējo apjomu. Pozitīvi tika novērtēti vārdnīcas autoru izstrādātie priedēkļvārdu leksikogrāfiskās atveides principi. Bet par galveno manuskripta trūkumu recenzenti atzina joprojām nekvalitatīvos

ilustratīvos piemērus (tam par iemeslu bija vārdnīcas kartotēkas nepietiekamais apjoms – tolaik tikai 800 000 kartīšu). Kopumā apspriede deva daudz vērtīgu atziņu, kas autoriem noderēja manuskripta galīgās redakcijas izstrādē. (Stengrevica 1960). Laikrakstā „Latvijas Zinātnieks” minētā sēde atreferēta vispārīgos vilcienos. Gan viesi, gan pašmāju valodnieki esot izteikuši vērtīgus, vērā ņemamus ierosinājumus un priekšlikumus vārdnīcas manuskripta uzlabošanai. Valodas un literatūras institūta direktors Jānis Kalniņš norādījis uz lielo lomu, kāda būs šai vārdnīcai latviešu kultūras dzīvē. Apspriedē secināts, ka „vārdnīcas pirmais sējums visumā izstrādāts labi un tas pēc iespējas ātrāk publicējams.” (L Zin 1960)

Diemžēl sagatavotais vārdnīcas sējums tā arī netika publicēts. Kāpēc? M. Stengrevica raksta: „četrus gadus tas nogulēja ZA prezidija zinātniskās sekretāres skapī, jo tai laikā par šī darba izdošanu atbildīgās personas tā arī nespēja izlemēt, ko ar šo apjomīgo manuskriptu iesākt.” (Stengrevica 1998, 116) Iespējams, ka sava loma bija arī tā brīža politikajai situācijai. Kā zināms, 20. gadsimta 60. gadu sākums Latvijā bija nacionālkomunistu sagrauves laiks. Tikai pēc vairākiem gadiem tika pieņemts lēmums publicēt vārdnīcu pa daļām (resp., atsevišķiem sējumiem). Pa to laiku sagatavotais pirmais sējums bija jau novecojis un to nācās pārstrādāt.

Laimdotu Ceplīti par Vārdnīcu sektora vadītāju iecēļ 1965. gadā. Jāuzteic viņa organizatoriskā darba spējas, vadot visai sarežģīto vārdnīcas sagatavošanas darbu un vienlaikus vairākas reizes rediģējot tās tekstu, lasot korektūras utt. (LLVV pavisam kopā ir 6654 lappuses!) Tika noorganizēts zinātnisko konsultantu tīkls, kas pārbaudīja dažādu nozaru terminu skaidrojumus un vajadzības gadījumā sniedza konsultācijas. LLVV kartotēka līdz pat pēdējā sējuma iznākšanai tika nemitīgi papildināta ar ekscerptiem no daiļliteratūras un periodikas. Tā kā tolaik datoru nebija, vārdnīcas tekstu mašīnrakstītājām nācās pārrakstīt vairākas reizes. L. Ceplīša vadībā 1972. gadā iznāk „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” 1. sējums, kam nākamajā, 1973. gadā, seko 2. sējums, aptverot šķirkļus līdz F burtam. Divus gadus vēlāk, 1975. gadā iznāk LLVV 3. sējums, bet līdz nākamā – ceturtā sējuma izdošanai jāgaida ilgāks laiks – veseli 5 gadi. Ar mērķi paātrināt LLVV sagatavošanas gaitu 1975. – 1976. gadā Vārdnīcu sektorā tika uzņemta vesela grupa jaunu darbinieku. Taču tas sākumā nevis paātrināja, bet gan palēnināja vārdnīcas tapšanu, jo jaunajiem darbiniekiem bija jāapgūst leksikogrāfiskā darba jemaņas. No šā „iesaukuma” trīs autori (Laimdota Oldere, Imants Šmidebergs un Ieva

Zuicena) leksikogrāfa darbu turpina vēl šodien un strādā pie citas skaidrojošās vārdnīcas – „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcas”.

Recenzijas pēc LLVV pirmā sējuma iznākšanas visumā ir pozitīvas. R. Veidemane atzīmē, ka vārdnīcas pamatā izmantots bagātīgs valodas materiāls – kartotēka ar vairākiem miljoniem vārdlietojumu. Viņa raksta: „Šim plašajam materiālam dota zinātniska interpretācija, un tas sniegts rūpīgā leksikogrāfiskā aparātē.” (Veidemane 1973, 3) Klements Gailums akcentē LLVV normatīvo raksturu, kas izpaužas ne tikai vārdu atlasē, bet arī plaši atspoguļotajā vārdu gramatiskajā raksturojumā, kā arī bagātīgajā stilistisko norāžu klāstā (Gailums 1973). Vienlaikus recenzenti norāda uz dažiem vārdnīcas trūkumiem un nepilnībām: pārāk sīko dažu darbības vārdu semantisko daļījumu, nekoncekvenci pārnesto nozīmju interpretācijā (Veidemane) vai vārdšķiru nošķīrumā (Gailums). Aldis Lauzis savā recenzijā norāda uz konkrētiem trūkumiem vairāku zinātnes terminu izstrādē (Lauzis 1973, 7).

Pēc 6¹ sējuma iznākšanas izvērstu recenziju laikrakstā „Cīņa” publicē valodnieks Jānis Rozenbergs. Arī viņš atzinīgi vērtē LLVV, kas sava vērienīguma dēļ pelnīti ir ieguvusi apzīmējumu akadēmiskā. J. Rozenbergs raksta: „Katrš šķirklis šajā vārdnīcā atspoguļo vārda lietojuma lingvistisku analīzi un būtībā ir zinātnisks raksts, tikai izklāstīts koncentrētā leksikogrāfiskā formā. Gramatiskās un stilistiskās norādes, nozīmju skaidrojums, ko papildina piemēri, rāda vārda vietu un funkcijas mūsu valodā, tur varam ielūkoties vienā no tiem pasaules attēliem, ko laika plūdumā ir radījusi latviešu tauta savā virzībā, darbā, domās, jūtās, savā gribā, jaunradē. Citātos atrodams vides, komunikācijas, tautas mentalitātes fiksējums. Tā ir plaša ārpusvalodas pasaule, kas attēlota valodā.” (Rozenbergs 1987, 3) Ar gandarījumu recenzents konstatē, ka LLVV avotu saraksts salīdzinājumā ar pirmo sējumu kļuvis ievērojami garāks. Piemēros sākuši dominēt tādi vārdi kā Ārija Elksne, Regīna Ezera, Jānis Kalniņš, Skaidrīte Kaldupe, Egons Līvs, Ojārs Vācietis, Imants Ziedonis un citi. Recenzijas autors kā pozitīvu faktu piemin to, ka, lai gan LLVV vārdu atlasē bāzējas uz latviešu literāro rakstu valodu, tajā (it īpaši sākot ar vārdnīcas 3. un 4. sējumu) vienlaikus ir atspoguļota valodas tendence – stilistiski ierobežotu vārdu un to nozīmju plašāks izmantojums.

1989. gadā pēc LLVV 6² sējuma iznākšanas žurnālā „Jaunā Gaita” recenziju publicē Aija Priedīte. Atzinīgi novērtējot redakcijas kolēģijas un autoru rūpīgi veikto darbu, pārskatāmi izveidoto šķirklju sistēmu un grafisko apdari, koncentrētos, taču viegli saprotamos

skaidrojumus, recenzente izsaka iebildumus par vārdu atlasī (par maz izplatītu sarunvalodas vārdu un citu zemāka slāņa vārdu vai izteicienu). Kā trūkumu A. Priedīte piemin to, ka LLVV nav dotas izrunas normu norādes. Viņa asi kritizē vārdnīcas avotu sarakstu, kurā pārlieku liela vieta ierādīta samērā nenozīmīgiem Padomju Latvijas rakstniekiem, bet nav ekscerpēti tādi autori kā Anšlavs Eglītis, Jānis Veselis, Edvards Virza, Mārtiņš Zīverts. Vislielāko recenzentes sašutumu izraisa fakts, ka LLVV avotu sarakstā ir iekļauti K. Marksa un Fr. Engelsa darbi, kā arī V. Ļeņina raksti (Priedīte 1989). No mūsdienu skatu punkta raugoties, cienījamajai recenzentei varētu pilnībā pievienoties, taču atcerēsimies, ka LLVV sāka veidot 20. gadsimta 50. gadu sākumā, kad marksisma klasiķu darbu citāti vai vismaz atsauce uz tiem bija obligāta katrā izdevumā.

LLVV pēdējais, 8. sējums (10. grāmata) iznāk jau pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1996. gadā. Šajā un nedaudz arī iepriekšējā, 7^z sējumā parādās ilustratīvie piemēri no to autoru darbiem, kurus citēt pirms tam nebija ļauts (Anšlavs Eglītis, Zenta Mauriņa u.c.). LLVV 8. sējumā ilustratīvie piemēri no iepriekš necitētiem autoriem tika iepludināti jau pastiprinātā daudzumā. Tā kā šis sējums pamatos jau bija uzrakstīts 1992. gadā, ne vienmēr šie papildinājumi organiski iekļāvās jau uzrakstītajā šķirklā struktūrā un palīdzēja atklāt attiecīgā vārda semantiku. Piemēram, lieks un no valodas kultūras viedokļa apšaubāms šķiet Anšlava Eglīša citāts šķirklī „virsroka” vai citāts no izdevuma „Latvju Mēnešraksts” šķirklī „virsslānis”.

Kad visi LLVV sējumi bija iznākuši, īsu recenziju par šo unikālo izdevumu laikrakstā „Diena” publicē Konstantīns Karulis. Viņš norāda uz dažām vārdnīcas pēdējā sējumā pamanītajām kļūmēm (piemēram, ievietoti daži termini, kuru vieta būtu svešvārdu vai speciālās nozaru vārdnīcās – tubings, uvāls, ultramikrotoms). Atceroties vārdnīcas tapšanas gaitu un tā laika vēsturiskos apstākļus, viņš secina: „Atfiltrējot padomju laika politiskos un ideoloģiskos sārņus, Latviešu literārās valodas vārdnīca ir viens no lielākajiem valodnieku veikumiem pēdējos gadu desmitos.” (Karulis 1997)

Izvērstu leksikogrāfisko analīzi par LLVV pēc tās iznākšanas sniedz vārdnīcas redaktore Melita Stengrevica (Stengrevica 1997, 155–161, Stengrevica 1998, 115–120). Citu teorētiski pamatotu, oficiāli publicētu vērtējumu par vārdnīcu nav. Toties kuluāru sarunās tā palaikam tiek nonievāta. Leksikogrāfe un tulkotāja Gunā Eglīte savā intervijā saka: „Nesaprotu cilvēkus, kuri tagad uzskata par savu pienākumu lamāt šo izdevumu. Tas ir fundamentāls un brīnišķīgs

darbs par katru latviešu valodas vārdu – kāda ir tā nozīmes, emocionālais vai attieksmes iekrāsojums, kur un kā to lieto šodien utt.” (RB 1997)

Apkopojot visu publicēto par LLVV, var secināt, ka recenzenti visvairāk ir pievērsušies tieši vārdu atlasēs jautājumam. Vieni izsaka nožēlu, ka LLVV ir pārāk akadēmiska, tajā nepietiekami atspoguļota sarunvalodas un citu zemāko slāņu leksika (Priedīte 1989). Tam var piekrist, taču jāpiebilst, ka LLVV atspoguļo latviešu valodas rakstu formu – tādu, kāda latviešu valoda tajā laikā bija daiļdarbos, periodikā, zinātniskajā un populārzinātniskajā literatūrā. LLVV kartotēkā nebija ekscerptu ar runas pierakstiem, uz kuriem balstās, piemēram, visas izlokšņu vārdnīcas, arī K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīca”. Kā zināms, dzīva runa ir daudz ekspresīvāka, sulīgāka, nekā tās atveidojums kāda rakstnieka interpretācijā, kurš apzinās, ka viņa darbu lasīs cenzors...

Savukārt citi kritiķi vēlējas LLVV redzēt kā preskriptīvu vārdnīcu, kurā būtu pievienota norāde „nevēlams” visiem vārdnīcā ievietotajiem ap 10 000 padomju laikā no krievu valodas pārņemtajiem vārdiem vai izteicieniem (Kušķis 2004). Nenoraidot to, ka latviešu valodā ir daudz nevēlamu rusicismu, tomēr jāšaubās, vai pilnīgi visi no krievu valodas pārņemtie vārdi latviešu valodā ir nevēlami.

Tas, ka gandrīz visi LLVV sējumi tika izstrādāti padomju laikā un atspoguļo tā laika valodu un dzīvi, ir neapstrīdams fakts. Tā ir objektīvā realitāte, kuru nav iespējams mainīt. Taču visu vārdnīcas veidošanas laiku darbojas arī subjektīvais faktors, proti, autors, kurš veic konkrēto šķirkļa vārdu atlasī un veido tiem skaidrojumus pēc savas individuālās valodas izjūtas un rakstības stila.

Padomju laikā darbojās cenzori un nebija ļauns vārdnīcas kartotēkā iepludināt 20.–30. gadu periodiku, no tā laika rakstnieku (piem., Aspazijas, R. Blaumaņa, A. Brigaderes, A. Čaka, J. Jaunsudrabiņa, V. Plūdoņa) darbiem pārsvarā tika ekscerpēti padomju laika izdevumi (kaut gan kartotēkā bija atrodamī arī piemēri no 20.–30. gados izdotiem daiļdarbiem un kopotiem rakstiem). Protams, ka kartotēkā bija bagātīgi pārstāvēti padomju rakstnieki. Taču arī starp tiem bija rakstnieki ar visnotaļ labu valodu, piemēram, Anna Sakse. Izcili vārda meistari bija Andrejs Upīts, Regīna Ezera, Zigmunds Skujiņš un vēl daudzi citi. Un atkal – tieši autors ar savu subjektīvo izvēli noteica, kura rakstnieka citāts tiks iekļauts vārdnīcā. No savas pieredzes zinu, ka piemēru atlasei un labāko citātu izvēlei tika veltīts ļoti daudz laika.

LLVV leksikogrāfisko kvalitāti ietekmēja arī tas, ka tā iznāca pa daļām (atsevišķiem sējumiem) 24 gadu laikā un to rakstīja 29 autori, kuru individuālais rokraksts un subjektīvā valodas izjūta nereti bija visai atšķirīga. Ir ļoti grūti noturēt vienotus principus tik ilgā laika posmā. Te liela nozīme bija Laimdota Ceplīša lielajām darba spējām un racionālajam prātam.

Ar LLVV izveidi tika iedibināta latviešu leksikogrāfijas skola, kura turpinājumu rod „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā”, kas lielā mērā balstās uz LLVV izstrādātajiem leksikogrāfiskajiem principiem. Ja mūsu priekšā nebūtu bijusi monumentālā LLVV, tad rakstīt jauno vārdnīcu ar tik ierobežotiem cilvēku resursiem nebūtu bijis iespējams.

Literatūra

- Gailums 1973 – **Gailums, K.** Sākusi iznākt Latviešu literārās valodas vārdnīca. // *Literatūra un Māksla*, 1973. gada 20. oktobrī.
- Karulis 1958 – **Karulis, K.** Izstrādāts Latviešu valodas skaidrojošās vārdnīcas makets. // *Rīgas Balss*, 1958. gada 3. februārī.
- Karulis 1958a – **Karulis, K.** Sabiedrība prasa viensējuma skaidrojošo vārdnīcu. // *Latvijas Zinātnieks*, 1958. gada 20. februārī.
- Karulis 1997 – **Karulis, K.** Lielākā latviešu valodas vārdnīca beidzot pabeigta. // *Diena*, 1997. gada 20. janvārī.
- Kušķis 2004 – **Kušķis, J.** Par vārdnīcām. // *Latvietis Latvijā*, 2004. gada 18.–24. marts.
- Lauzis 1973 – **Lauzis, A.** Skaidrojošā vārdnīca. // *Zinātne un Tehnika*, Nr. 9, 1973, 7. lpp.
- LM 1960 – **Top mūsdienu literārās valodas skaidrojošā vārdnīca.** // *Literatūra un Māksla*, 1960. gada 2. jūlijā.
- L Zin 1960 – **Apspriež latviešu valodas vārdnīcas pirmā sējuma manuskriptu.** // *Latvijas Zinātnieks*, 1960. gada 3. augustā.
- Priedīte 1989 – **Priedīte, A.** Latviešu literārās valodas vārdnīca. // *Jaunā Gaiete*, Nr. 171 (pieejams: http://zagarins.net?JG/jg171/JG171_gramatas_Priedite.htm)
- RB 1997 – **Sekot saules neredzamam ceļam [intervija ar Gunu Eglīti].** // *Rīgas Balss*, 1997. gada 24. decembrī.
- Roze 1958 – **Roze, L.; Ruce, I.** Top mūsdienu literārās valodas skaidrojošā vārdnīca. // *Skolotāju Avīze*, 1958. gada 6. februārī.
- Rozenbergs 1987 – **Rozenbergs, J.** Tautas izzināta pasaule. // *Cīņa*, 1987. gada 27. martā.
- Stengrevica 1958 – **Pūķe, M.** Mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīcu gatavojojt. // *Cīņa*, 1958. gada 2. februārī.

- Stengrevica 1958a – **Pūke, M.** Top mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīca. // *Literatūra un Māksla*, 1958. gada 22. februārī.
- Stengrevica 1960 – **Stengrevica, M.** Valodnieku apspriede. // *Literatūra un Māksla*, 1960. gada 9. jūlijā.
- Stengrevica 1997 – **Stengrevica, M.** Latviešu literārās valodas vārdnīca (problēmas un risinājumi). // *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Liepāja: 1997, 155. – 161. lpp.
- Stengrevica 1998 – **Stengrevica, M.** Daži vārdi par Latviešu literārās valodas vārdnīcu (sakarā ar pēdējā sējuma iznākšanu – pēcvārda vietā). // *Linguistica Lettica*. 2. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 1998, 115.–120. lpp.
- Valdmanis 2000 – **Valdmanis, J.** Making „Latvian Literary Language Dictionary”: Myths and Facts. // *Linguistica Lettica*. 7. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2000, 117.–122. lpp.
- Veidemane 1973 – **Veidemane, R.** Jauna pakāpe latviešu leksikogrāfijas attīstībā. // *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 9. laidziens. Rīga: Liesma, 1973, 3.–6. lpp.

Laimdots Ceplītis and „The Dictionary of Standard Latvian”

Summary

This article is devoted to the famous Latvian linguist Laimdots Ceplītis (1930–1992) and to „The Dictionary of Standard Latvian” (Latviešu literārās valodas vārdnīca) in 8 volumes (10 books) which he edited. Laimdots Ceplītis was a linguist who worked in different branches of linguistics: phonetics, syntax, lexicography.

„The Dictionary of Standard Latvian” was the first and biggest Latvian explanatory dictionary to whom Laimdots Ceplītis devoted the greatest part of his life.

The first volume of this dictionary was elaborated already in 1961, but, due to different reasons, was not published at that time.

Laimdots Ceplītis became the head of the Department of Dictionaries in 1965. He organized a network of scientific consultants for terminology, took care of the ever-growing card-index, and edited the whole text of the dictionary several times. Under the leadership of Laimdots Ceplītis, 7 volumes (9 books) of the dictionary were published from 1972 to 1991. He could not complete editing the last volume because of his untimely death.

The quality of „The Dictionary of Standard Latvian” was influenced by several circumstances:

=====

1) the dictionary was prepared and published in Soviet times under the pressure of censorship;

2) the publishing of the dictionary lasted more than 20 years. Meanwhile, substantial changes took place both in social life and the Latvian language;

3) the text of the dictionary was written by a large group of authors, and each of them had an individual style of writing.

The merit of Laimdota Čepļītis is that he created the dictionary which could serve as a foundation for various other Latvian explanatory dictionaries in the future.

Brigita BUŠMANE

FILOLOGUS KRIŠJĀNI UN VALDEMĀRU ANCĪŠUS PIEMINOT

2011. gadā nozīmīgas gadskārtas apbritēja brāļiem Krišjānim (1911.28.X–1963.8.I) un Valdemāram (1921.6.VI–2006.5.XII) Ancītīm – filologiem, kuru uzmanības lokā ir bijusi gan literatūra, gan folklorā, gan arī valoda.

Ancīši ar desmit gadu atstarpi dzimuši Aknīstes pagasta Ancīšos, abi studējuši LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes Baltu filoloģijas nodaļā, abi neilgu laiku pagājušā gadsimta 40. gadu otrajā pusē bijuši ārštata materiālu vācēji ZA Valodas un literatūras institūtā. Valodniecībā nozīmīgāks ir Krišjāņa Ancīša devums.

Baltu filoloģijas nodaļu Krišjānis beidzis 1934. gadā. Pēdējā mācību gadā līdztekus studijām un arī pēc tam līdz 1938. gadam viņš strādājis Rīgā par skolotāju, 1938./1939. gadā studējis slāvu filoloģiju un reizē pasniedzis latviešu valodu Varšavas Universitātē. Krišjānis ir bijis studentu biedrības „Ramave” biedrs.

Skarbs ir bijis Krišjāņa tālākais dzīves ceļš, kas viņu pēc apmēram desmit darba gadiem noved vācu armijā, tad gūstā un izsūtījumā Uhtā, Komi APSR. Pēc atgriešanās Latvijā Krišjānim padomju laikā nebija iespējams ar visu sirdi turpināt iesākto darbu. Kādu laiku viņš strādāja Paraugtipogrāfijā par korektoru, kurš rūpējās arī par zinātnisko rakstu iespiešanas augstāku kvalitāti. Nepilnu gadu līdz savai aiziešanai mūžībā viņš ir bijis štata darbinieks Valodas un literatūras institūtā Vārdnīcu sektorā.

Līdz 40. gadu vidum K. Ancītis par valodas jautājumiem ir publicējis dažus nelielus rakstus, 30. gadu otrajā pusē iesaistoties arī konkrētu valodas prakses jautājumu risināšanā (piemēram, žurnāla „Pasta un Telegrāfa Vēstnesis” slejās).

K. Ancīša nozīmīgākais veikums valodniecībā ir pētījumi par dzimto Aknīstes izloknsi, ko viņš ir aizsācis 30. gados un turpinājis arī mūža nogalē. Monogrāfija „Aknīstes izlokns: izloknses statika un dinamika, ievads, fonētika, morfoloģija” ar nesavtīgu brāļa Valdemāra atbalstu un padomu, kā arī ar dēla Jāņa palīdzību Silvijas Raģes redakcijā tika izdota 14 gadus pēc autora aiziešanas viņšaulē (1977). Tajā K. Ancītis pamatos ir īstenojis savas ieceres, kas atklātas grāmatas

ievadā: „Motivēts un pētnieka cienīgs uzdevums var būt tikai parādīt visu, kas zināms no izloknes pagātnes un tagadnes, uzrakstīt nevis izloknes aprakstu, bet tās vēsturisko gramatiku.” K. Ancīša monogrāfija palīdz risināt augšzemnieku dialekta un vispār baltu valodu vokālisma jautājumus. Tajā ir raksturota izlokšņu mijiedarbe un tās nozīme izlokšņu attīstībā, aplūkoti arī baltu un slāvu valodu kontakti. K. Ancīša monogrāfija tādējādi ir vērtīgs ieguldījums ne tikai baltu valodniecībā, bet arī Sēlijas etniskās vēstures izpētē. Tas joprojām ir viens no izvērstākajiem un nozīmīgākajiem darbiem latviešu dialektoloģijā, kurā var rast daudz ierosmju turpmākajiem pētījumiem.

K. Ancītis ir pierakstījis arī izloknes leksiku. Vēl būdams students, viņš ir piedalījies Rīgas Latviešu biedrības Valodniecības nodaļas organizētajās sēdēs, kurās sniedzis Aknīstes izloknes leksikas materiālus K. Mīlenbaha un J. Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīcas” veidošanai. Izloknes vārdu krājumu Krišjānis turpināja vākt 40. gadu otrajā pusē, kad šajā darbā iesaistījās arī Valdemārs. Kopā viņi izveidoja Aknīstes izloknes leksikas kartotēku, kurā ir aptuveni 4500 kartotēkas vienību. Dialektologiem saistošs ir K. Ancīša 1962. gadā publicētais raksts „Izlokšņu studijas”, kurā viņš ir aizskāris vairākus ar izloksnēm saistītus problemātiskus jautājumus.

Mūsdienās, kad aktualizējusies svešas cilmes īpašvārdu (personvārdu, uzvārdu, vietu nosaukumu) rakstība, interesi var izraisīt K. Ancīša pētījums „Kādas valodnieciskas polemikas simtgades piemiņai” (1959). Tajā izsekots polemikai, kas risinājās 19. gadsimta 50. gados, kurā jaunlatvieši Juris Alunāns, Krišjānis Valdemārs vērsās pret Augusta Bīlenšteina un Rūdolfa Šulca valodnieciskajiem uzskatiem, tostarp, piemēram, par svešas cilmes īpašvārdu atveidi latviešu valodā.

K. Ancīša interesi saistījuši arī pareizrakstības jautājumi – par to liecina kopā ar studiju biedru Kārli Kurcaltu sagatavotais darbs „Latviešu pareizrakstība” (1936).

Tikai pēc K. Ancīša nāves klajā nāca arī viņa plašais, vispusīgais kopdarbs ar Aleksandru Jansonu „Vidzemes etniskās vēstures jautājumi” (1963). Šā pētījuma pamatā ir dažādu zinātņu nozaru – antropoloģijas, arheoloģijas, vēstures, valodniecības, etnogrāfijas un folkloristikas – dotumi, kas ļauj izsekot Vidzemes iedzīvotāju etniskajai piederībai, sākot no vidējā akmens laikmeta.

Par K. Ancīša interešu daudzpusību liecina viņa aktīvā iesaistīšanās iecerētā „Latvju kultūras atlanta” sagatavošanas darbā. Strādājot Rakstu un mākslas kamerā (1939–1940), vēlāk Vēstures muzejā

(1940–1944), viņš ir piesaistījis šim darbam ap 1000 līdzstrādnieku Latvijas pagastos un par to rakstījis presē, sagatavojis plašu instrukciju līdzstrādniekiem (1943).

Krišjānis Ancītis dažādos krājumos, žurnālos un laikrakstos kopumā par valodas, literatūras, folkloras u. c. tematiem ir publicējis vairāk nekā 130 rakstu, to skaitā arī virkni informatīvu rakstu. Viņa bibliogrāfiju apkopojis V. Ancītis.

Valoda – gan no tēvutēviem mantotā, gan ikdienā dzirdamā, lasāmā – kā spožs pavediens izvijas cauri arī literatūrzinātnieka, bibliogrāfa un rakstnieka Valdemāra Ancīša radošajai biogrāfijai.

V. Ancīša vispusīgās zināšanas par dzimto izlokсни atklāj neskaitāmās atbildes uz brāļa monogrāfijas redaktora S. Raģes jautājumiem par Aknīstes izlokсни (tās palīdzēja novērst daudzas neskaidrības, precizēja vārdu izrunu, nozīmi, lietojumu, sniedza verbu locīšanas paraugu), izlokšnes leksikas kartotēkas papildināšana, iesaistīšanās Aknīstes leksikas materiālu apkopošanā un iesūtīšanā starptautiskajam izdevumam „Atlas Linguarum Europae”.

Tā kā savu mūža lielāko daļu V. Ancītis ir dzīvojis Kurzemē, viņš ir ne tikai ieaudzis Saldus novadā, bet, būdams kultūrvēsturnieks, pētījis un sistematizējis arī ar valodniecību saistītās norises šajā apkārtņē, piemēram, 1986. gada oktobrī un novembrī vietējā laikrakstā „Padomju Zeme” publicējis rakstu kopu „Saldus novads un valodniecība”.

Savulaik V. Ancītis ir iesaistījies diskusijā par Saldus novada vietvārdu *Bruocēni* un, pamatojoties uz vārda vēsturi, ieteicis lietot šo senāko, apkārtnes iedzīvotāju valodā vēl sastopamo formu, nevis *Bruocēni*. 80. gadu beigās viņš ir arī aicinājis apturēt tieksmi skaut vecos vietvārdus un atjaunot senos, vēsturiskos vietu nosaukumus, nomainot arī lielsaimniecību nosaukumus, piemēram, lietot *Sātiņi*, nevis *Novadnieki*, *Vadakste*, nevis *Vārpa*. Vietvārdiem V. Ancītis pievērsis uzmanību arī vairākos citos izdevumos, tos apkopojot, apcerot, piemēram, krājumos „Cieceres, Ventas un Vadakstes krastos” (I–III, 1992–1996), „Saldus: Kurzemes mazpilsēta gadu ritumā” (1996), „Sēlijas grāmata” (1998).

V. Ancīša rūpju lokā vienmēr ir bijusi arī literārā valoda. Tā viņa lolojuma – „Senču kalendāra” (iznāca no 1992. gada līdz 2007. gadam) – lappusēs ilgu gadu viena no tēmām ir latviešu valoda. Par vienu no šīs tēmas vadmotīviem var uzskatīt kalendārā izteikto aicinājumu – *Būsim modri par savu valodu!* Kalendāros V. Ancītis pievērsies vēl neizskaustajām kļūdām valodā, piemēram, vārdu, vārdu

formu, vārdu kārtas lietojumā. Kritiski, ar rakstnieka, publicista degsmi viņš ir vērtējis daudzo svešvārdu nepamatoto pārņemšanu mūsu valodā, piemēram, „Bijām jau tikuši vaļā no visādām spicēm un spicēšanām.. Diemžēl patlaban latviešu valoda no jauna „bagātinās” ne vien ar kalnu spicēm, bet arī ar spicām meitenēm, spiciem dziedātājiem un pat ar spicu mākslu un dzeju. Manām ausīm visi šie spicumi izklausās kā visnejaukākie barbarismi. Kādreizējie spicumi ienāca no vācu, tagadējie – no angļu mēles, bet kāda tur starpība? Valodu tie piesārņo tik un tā.”

Par aktuāliem valodas prakses jautājumiem vairākus rakstus V. Ancītis ir publicējis arī presē, piemēram, laikrakstā „Literatūra un Māksla”, žurnālā „Karogs”. 70. gadu sākumā viņš iesaistījās arī šā laikraksta rosinātajās pārrunās par valodu, uzsverot, ka valoda ir vārdu māksla. Jāatzīst, ka V. Ancītis visu mūžu ir sekojis savam bauslim – *Tev būs savu tēvu valodu cienīt!*, kam, viņaprāt, vajadzētu būt vienam no visu latviešu baušļiem. Tā ir atziņa, kas ir aktuāla arī mūsdienās – jaunā gadusimta otrās desmitgades sākumā.

Piebilstams, ka V. Ancītis pamatos ir apkopojis arī savu bibliogrāfiju, kas vēl ir precizējama un papildināma. Tā atklāj, ka viņš daudz publikāciju veltījis kā literātu, tā valodnieku piemiņai, informējis par jaunākajām grāmatām arī valodniecības laukā.

KRIŠJĀNA ANCĪŠA BIBLIOGRĀFIJA

Sastādījuši Valdemārs Ancītis un Brigita Bušmane

Grāmatas

1936

Ancītis Krišjānis, Kurcalts Kārlis: Latviešu pareizrakstība: pareizrakstības likumi, uzvārdu pareizrakstība, vārdnīca. Red. prof. Pēteris Šmits. Rīga: Valters un Rapa, 1936, 72 lpp.

Baltu valodu teksti. Prof. J. Endzelīna izraudzīti. (K. Ancītis un H. Grase *uzraudzījuši* prūšu valodas daļu – 5.–16. lpp.). Rīga: Ramave, 1936. 116 lpp.

1937

Ancītis Krišjānis, Bičolis Jānis, Grase Helga, Kurcalts Kārlis: Kronvalds. Dzīve. Skolotājs. Valodnieks. Vadonis. Rīga: Ramave, 1937. [K. Ancītis sarakstījis nodaļu „Dzīve” – 5.–25. lpp.]

1943

Sastādījis *Ancītis Krišjānis*: Latvju kultūras atlants. Instrukcija līdzstrādniekiem. Rīga: Vēstures muzejs, 1943. 78 lpp.

1977

Ancītis Krišjānis: Aknīstes izloksne. Izloksnes statika un dinamika. Ievads, fonētika, morfoloģija. Zinātniskā redaktore S. Raģe. Rīga: Zinātne, 1977. 378 lpp. [Silvijas Raģes pēcvārds.]

Raksti periodikā un krājumos

1931

Ancītis Krišjānis: Luža Bērziņa garīgā dzeja. – Ceļi, I. Rīga: Ramave, 1931, 46–63.

1932

Ancītis Krišjānis: Latvju tautas daiņas. XII. Reģistrs (reģistra sastādītājs K. Ancītis). Rīga: Literatūra, 1932, 7–255.

Ancītis Krišjānis: J. Misiņa priekšlasījumi universitātē. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1932, 11./12. nr., 316–318.

1933

Ancītis Krišjānis: 1. Aknīstes vietu vārdi. 2. Bāleliņš un brātarītis. – Filoloģijas materiāli. Rīga: Ramave, 1933, 30–41.

Ancītis Krišjānis: Raiņa „Pusideālists” un viņa kritika. – Ceļi, II. Rīga: Ramave, 1933, 38–45.

Ancītis Krišjānis: Profesors Dr. phil. h.c. Jānis Kauliņš. A. Septiņdesmit mūža gadi. – Ceļi, III. Rīga: Ramave, 1933, 5–6.

Ancītis Krišjānis: Vēl Aknīstes vietu vārdi. – Ceļi, III. Rīga: Ramave, 1933, 92.

Ancītis Krišjānis: Piezīme par tautas dziesmu valodu. – Ceļi, III. Rīga: Ramave, 1933, 115–116.

Ancītis Krišjānis: Prof. Jānis Endzelīns – mūsu skolotājs. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1933, 2. nr., 119–120.

Ancītis Krišjānis: Neredzīgā Indriķa piemiņai. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1933, 10. nr., 293–295.

Ancītis Krišjānis: Annas Brigaderes piemiņas universitātē. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1933, 10. nr., 295–297.

Ancītis Krišjānis: Skolotāja Jāņa Kriškāna piemiņai. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1933, 12. nr., 525–526.

[*Ancītis Krišjānis*]: Dr. L. Bērziņa godināšana. – Brīvā Zeme, 1933, 23. novembris, 264. nr., 3.

Ancītis Krišjānis: Prof. Jāņa Kauliņa 70 mūža gadi. – Brīvā Zeme, 1933, 25. novembris, 266. nr., 12.

[*Ancītis Krišjānis*]: „Kaut arī grūtumu pilns, tas tomēr bij skaists mūžs!” Prof. J. Kauliņa godināšana. – Brīvā Zeme, 1933, 27. novembris, 267. nr., 12.

Ancītis Krišjānis: Prof. Jāņa Kauliņa 70. dzimšanas dienā. – Students, 1933, 16. novembris, 203. nr., 2.

1934

Ancītis Krišjānis: Divi gada grāmatas. [Recenzija – „Daugavas gada grāmata 1934”. Red. J. Grīns; „Brīvības pieminekļa gada grāmata”. Red. R. Egle.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1934, 1. nr., 88–89.

Ancītis Krišjānis: Stud[entu] b[iedr]ības „Ramave” 5 gadi. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1934, 2. nr., 166.

An[cītis] K[rišjānis]: Plūdonis savā dzīvē un darbā. – Brīvā Zeme, 1934, 10. marts, 56. nr., 8.

[*Ancītis Krišjānis*]: Dzejnieka Antona Austriņa vakaru .. – Brīvā Zeme, 1934, 10. marts, 56. nr., 16.

1935

Ancītis Krišjānis: Daži sīkumi par Aknīstes izloksni. – Ceļi, VI. Rīga: Ramave, 1935, 89–90.

Ancītis Krišjānis: Par Kr. Barona mājskolotāja gadiem. [No Kr. Barona māsas dēla K. Treuera kunga Ventspilī vēstules Kr. Ancītim 1935. g. 22. IX.] – Ceļi, VI. Rīga: Ramave, 1935, 33–34.

Ancītis Krišjānis: Par Aknīstes izloksni. Fakti un piezīmes. – Filologu biedrības raksti. XV. Rīga, 1935, 161–196.

Ancītis Krišjānis: Latviešu literatūras vēsture. III. Jānis Purapuķe un Ansis Lerhis-Puškaitis. Rīga: Literatūra, 1935, 228–241.

Ancītis Krišjānis: Latviešu literatūras vēsture. I. 1935. [Recenzija.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1935, 5./6. nr., 569–573.

Ancītis Krišjānis: Par nacionālismu senāk un tagad. – Brīvā Zeme, 1935, 7. septembris, 203. nr., 9.

1936

Ancītis Krišjānis: Krišjāņa Barona mūža darbs. – Ceļi, VII. Rīga: Ramave, 1936, 13–20.

Ancītis Krišjānis: Pārstatītais akcents nevācu dzejā. – Ceļi, VII. Rīga: Ramave, 1936, 116–125.

[*Ancītis Krišjānis*:] Ramaves ierosinājums latviešu valodas vēsturiskās vārdnīcas labā. – Ceļi, VII. Rīga: Ramave, 1936, 213–218. [Paraksts: Ramave. K. Ancītis bija viens no šī kopīgi sacerētā raksta autoriem.]

Ancītis Krišjānis: Mūsu valoda. Ievadam. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis. – 1936, 2. nr., 57–58.

Ancītis Krišjānis: Viena tauta – viena valoda. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 3. nr., 116–118.

Ancītis Krišjānis: Latvisks iestāžu valodas stils. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 4. nr., 178–180.

Ancītis Krišjānis: Atbildes uz valodas jautājumiem. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 5. nr., 226–228.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 6. nr., 296–297.

Ancītis Krišjānis: Kā pareizi latviski? – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 7. nr., 355–356.

Ancītis Krišjānis: Kā pareizi latviski? – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 8. nr., 409–411.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 10. nr., 515–517.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 11. nr., 584–586.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1936, 12. nr., 662–663.

Ancītis Krišjānis: Latviešu literatūras vēsture. II. 1935. [Recenzija.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1936, 1. nr., 104–108.

Ancītis Krišjānis: Prof. P. Šmits. Ievads baltu filoloģijā. 1936. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1936, 4. nr., 436–438.

Ancītis Krišjānis: Cēloņa un nodibināmie teikumi. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1936, 4. nr., 456–460.

Ancītis Krišjānis: Vasaras kursi Polijā. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1936, 10. nr., 419–421.

Ancītis Krišjānis: Krišjāņa Barona mūža darbs. – Brīvā Zeme, 1936, 25. janvāris, 20. nr., 7.

Ancītis Krišjānis: Divi grāmatas par Krišjāni Baronu. [Recenzija.] – Sējējs, 1936, 1. nr., 122–124.

Ancītis Krišjānis: Ķīniešu pasakas. Prof. P. Šmita izvēlētas. [Recenzija.] – Sējējs, 1936, 2. nr., 237–238.

Ancītis Krišjānis: Gada grāmatas. [Recenzija par Brīvības pieminekļa gada grāmatu, Daugavas gada grāmatu, Dailes gada grāmatu.] – Sējējs, 1936, 3. nr., 348–350.

Ancītis Krišjānis: Pasaku vītne. [Recenzija.] – Sējējs, 1936, 6. nr., 681–682.

Ancītis Krišjānis: Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca. – Sējējs, 1936, 7. nr., 776–777.

Ancītis Krišjānis: Aleksandrs Skuja. Rakstniecības teorija (Poētika) vidusskolām. [Recenzija.] – Sējējs, 1936, 7. nr., 788–791.

Ancītis Krišjānis: Darba prieks. [Informācija par Ed. Ramata ludziņu.] – Sējējs, 1936, 9. nr., 1024.

Ancītis Krišjānis: Baltu filoloģija un latviešu zinātne. – Students, 1936, 15. oktobris, 2. (239.) nr., 27–28.

Ancītis Krišjānis: Pasāktie un iecerētie darbi latviešu valodas druvā. – Students, 1936, 2. decembris, 5. (242.) nr., 107–108.

1937

Ancītis Krišjānis: Dr. Kārļa Ulmaņa raksti. – Ceļi, VIII. Rīga: Ramave, 1937, 13–49.

Ancītis Krišjānis: Kā Aknīstē ved siena gabanas. – Ceļi, VIII. Rīga: Ramave, 1937, 186–188.

Ancītis Krišjānis: Tautas medicīnas materiāli no Aknīstes. – Ceļi, VIII. Rīga: Ramave, 1937, 234–239.

Ancītis Krišjānis: Krītošie pantmēri latviešu tautas dziesmās un pirmās zilbes akcents latviešu valodā. – Ceļi, VIII. Rīga: Ramave, 1937, 324–327.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1937, 15. janvāris, 1. nr., 8–10.

Ancītis Krišjānis: Par uzvārdiem. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1937, 12. februāris, 2. nr., 68–70.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1937, 12. marts, 3. nr., 128–129.

Ancītis Krišjānis: Valodas jautājumi. – Pasta un Telegrāfa Vēstnesis, 1937, 16. aprīlis, 4. nr., 188–189.

Ancītis Krišjānis: Krišjāņa Valdemāra raksti. I sējums. [Recenzija.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1937, 3. nr., 349–351.

1938

Ancītis Krišjānis: Tautas tradīcijas un nacionālā audzināšana. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1938, 1. nr., 15–27.

Ancītis Krišjānis: Divas poļu literatūras grāmatas latviešu valodā. [Recenzija.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1938, 5./6. nr., 685–687.

Ancītis Krišjānis: Mārtiņš Zīvertis. Āksts. [Recenzija.] – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1938, 5./6. nr., 687–690.

Ancītis Krišjānis: Prof. Dr. St. Kolbuševskis. Praktiska rokas grāmata latviešu valodas mācībai. Gramatika. Sarunas. Vārdnīca laukstrādniekiem un lauksaimniekiem. Rīga: Latvijas Lauksaimniecības kamera, 1938. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1938, 7./8. nr., 130–131.

Ancītis Krišjānis: Šis un tas par mūsu literatūras vēsturi. – Students, 1938, 19. decembris, 6. nr., 182–183.

1939

Ancītis Krišjānis: A. Pumpura „Lāčplēša” avoti un paraugi. – Ceļi, IX. Rīga: Ramave, 1939, 249–283.

Ancītis Krišjānis: Garlība Merķeļa vieta latviešu literatūras vēsturē. – Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1939, 1. nr., 10–22.

Ancītis Krišjānis: Latviešu nacionālisma idejas attīstība. – Brīvā Zeme, 1939, 22. jūlijs, 162. nr., 9.

Ancītis Krišjānis: Par literatūras būtību. – Brīvā Zeme, 1939, 19. augusts, 186. nr., 9.

Ancītis Krišjānis: Kāpēc tautas dziesmām krītošs pantmērs? – Sējējs, 1939, 10. nr., 1026–1029.

Ancītis Krišjānis: Jaunākie pētījumi par kuršiem. [Prof. J. Endzelīna referāta Rīgas Latviešu biedrības zin. kom. sēdē 1939. gada 6. oktobrī atferejums.] – Skolu Dzīve, 1939/40, 2. (43.) nr., 14–15.

Ancītis Krišjānis: Latvisko uzvārdu vārdnīca. – Rīts, 1939, 15. decembris, 346. nr., 10.

Ancītis Krišjānis: Vēl daži vārdi uzvārdu un vietu vārdu lietā. – Rīts, 1939, 22. decembris, 353. nr., 10.

Ancītis Krišjānis: Kopoto rakstu problēma mūsu grāmatniecībā. – Students, 1939, 5. (285.) nr., 179–180.

=====

Ancītis Krišjānis: Latviešu valodas vēsture. – Students, 1939, 11. nr., 359–360.

1940

Ancītis Krišjānis: Līgotņu Jēkabs – Kaudzītes Reinis. [Recenzija.] – Sējējs, 1940, 2. nr., 219–220.

Ancītis Krišjānis: Tautas gara mantas. – Sējējs, 1940, 4. nr., 389–390.

Ancītis Krišjānis: Arvīds Aizsils. Latviešu tautas sapņu iztulkošana. [Recenzija.] – Raksti un Māksla, 1940, 1. nr., 95.

Ancītis Krišjānis: Latvju kultūras atlants. – Raksti un Māksla, 1940, 3. nr., 270–271.

Ancītis Krišjānis: Prof. K. Straubergs. Latviešu buŗāmie vārdi. I. [Recenzija.] – Raksti un Māksla, 1940, 3. nr., 280–281.

Ancītis Krišjānis: Tagadnes uzdevumi tautas gara mantu vāŗšanā un krāŗšanā. – Raksti un Māksla, 1940, 5. nr., 445–454.

Ancītis Krišjānis: Godalga par burāmo vāŗdu pēŗīšanu. [Par K. Straubergu.] – Brīvā Zeme, 1940, 31. janvāris, 25. nr., 3.

Ancītis Krišjānis: Poļu revolucionārs Adams Mīckevičs. – Brīvais Zemnieks, 1940, 12. oktobris, 55. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Latvijas kultūras atlants. – Paŗvaldības Dzīve, 1940, 1. aprīlis, 7. nr., 213.

1941

Ancītis Krišjānis: Pagasts un sēta. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1941, 15. novembris, 118. nr., 12.

1942

Ancītis Krišjānis: Aicinājums skolotājiem [Latvju kultūras atlanta lietā.] – Izglītības Mēneŗraksts, 1942, 4. nr., 3. vāks.

Ancītis Krišjānis: Kā skolotājam visērtāk vākt etnogrāfiskas ziņas Latvju kultūras atlantam. – Izglītības Mēneŗraksts, 1942, 12. nr., 368.

Ancītis Krišjānis: Kārlis Kārkliņš. – Tēvija, 1942, 6. janvāris, 4. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieks artists. – Tēvija, 1942, 24. janvāris, 20. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Pēteris Ŷiķauka. – Tēvija, 1942, 6. februāris, 31. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Latvieŗu etnogrāfijas avoti. – Tēvija, 1942, 23. aprīlis, 93. nr., 6.

Ancītis Krišjānis: Dziesma par Ŷēlumā nomiruŗo puisi. [Recenzija.] – Tēvija, 1942, 5. maijs, 102. nr., 6.

Ancītis Krišjānis: Par jaunāko literatūru. – Tēvija, 1942, 12. maijs, 108. nr., 6.

Ancītis Krišjānis: Divēŗādi dzejnieku tipi. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 17. janvāris, 14. nr., 12.

Ancītis Krišjānis: Romāns vai anekdots? – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 14. marts, 61. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dialogs. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 18. aprīlis, 89. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Sveiciens Jānim Kalnam tālumā. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 13. jūnijs, 135. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Andreja Eglīša „Nīcība”. [Recenzija.] – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 25. jūlijs, 169. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieks un literārā publika. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 22. augusts, 193. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieks un literatūrzinātnieks. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 5. septembris, 205. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Literārā audzināšana. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 10. oktobris, 235. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Vēsturiskais daiļdarbā. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 31. oktobris, 253. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieka personība. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 14. novembris, 265. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Literatūras kritika un publika. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1942, 12. decembris, 289. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Pētniekam talkā! [Senmantas lauku sētā. Pagastu kartes.] – Rēzeknes Ziņas, 1942, 21. februāris, 15. nr., 3. [Dzīve un Dzeja, 4. nr., Literatūras un Mākslas pielikums.]

Ancītis Krišjānis: Latvju Mēnešraksts. [Recenzija.] – Rēzeknes Ziņas, 1942, 28. februāris, 17. nr., 4. [Dzīve un Dzeja, 5. nr., Literatūras un Mākslas pielikums.]

Ancītis Krišjānis: Izglītības Mēnešraksts. [Recenzija.] – Rēzeknes Ziņas, 1942, 7. marts, 19. nr., 4. [Dzīve un Dzeja, 6. nr., Literatūras un Mākslas pielikums.]

Ancītis Krišjānis: Pētniekam talkā! [Pagastu hronikas. Atmiņas par boļševiku laiku.] – Rēzeknes Ziņas, 1942, 21. marts, 23. nr., 4. [Dzīve un Dzeja, 8. nr., Literatūras un Mākslas pielikums.]

Ancītis Krišjānis: Nacionālais literatūrā. – Rēzeknes Ziņas, 1942, 9. decembris, 95. nr., 4. [Rēzeknes Ziņu literatūras un mākslas pielikums, 44. nr.]

Ancītis Krišjānis: Kristīgā ticība un latviešu valoda. – Baznīcas Ziņas, 1942, 3. maijs, 5. nr., 2.

1943

Ancītis Krišjānis: Cezūra tautas dziesmās. – Latvju Mēnešraksts, 1943, 9. nr., 548–554.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieka dzīve. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 16. janvāris, 13. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dzejnieka profesija. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 30. janvāris, 25. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Dainu koks. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 6. marts 55. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Anss Lerhis-Puškaitis. Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 3. aprīlis, 80. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Latviešu autobiogrāfijas sākumi. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 10. aprīlis, 86. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Par dzejas veida izvēli. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 5. jūnijs, 131. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Prometeja gaismā. Zentas Mauriņas esejas. 1943. [Recenzija.] – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 26. jūnijs, 147. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Par sīkvārdiem. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 17. jūlijs, 165. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Par Blaumaņa drāmu tehniku. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 7. augusts, 183. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Zinātne tautai. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 4. septembris, 207. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Kara dainas. Sakārtojais un rediģējis Jānis Rudzītis. [Recenzija.] – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 9. oktobris, 237. nr., 8.

Ancītis Krišjānis: Literatūra un māksla. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1943, 6. decembris, 286. nr., 6.

Ancītis Krišjānis: Sēļu rakstnieki. – Jēkabpils Vēstnesis, 1943, 8. aprīlis, Nr. 14, Jēkabpils Vēstneša literārais pielikums, 7. nr., 3.

1944

Ancītis Krišjānis: Metrika vai gramatika. – Tēvija. Literatūra un Māksla, 1944, 18. marts, 66. nr., 8.

1959

Ancītis Krišjānis: Kādas valodnieciskas polemikas simtgadu piemiņai. – Rakstu krājums. Veltījums akadēmiķim profesoram Dr. Jānim Endzeļinam viņa 85 dzīves un 65 darba gadu atcerei. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1959, 269–303.

1962

Ancītis Krišjānis: Izlokšņu studijas. – Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 1962, 10. nr., 65–73.

1963

Ancītis Krišjānis, Jansons Aleksandrs: Vidzemes etniskās vēstures jautājumi. – Arheoloģija un etnogrāfija. V. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1963, 25–68. [Raksts publicēts arī krievu un igauņu valodā.!! Kur??]

Tulkojumi

1935

Ancītis Krišjānis: Petr. Joniks. Par Andreja Dīriķa leišu-latviešu valodas vārdnīcas rokrakstu. (No leišu valodas tulk. K. Ancītis). – Ceļi, VI. Rīga: Ramave, 1935, 203–208.

1939

Ancītis Krišjānis: A. Mickevičs – Dzimtenes sāpes. [No Senčiem tulkojis K. Ancītis.] – Sējējs, 1939, 10. nr., 1019.

Laimute BALODE

PAR HUMANITĀRO ZINĀTŅU NĀKOTNI

Helsinki Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē 2011. gada aprīlī tika rīkots starptautisks seminārs ar simbolisku nosaukumu „Humanitārie pētījumi – nākotnes spēks”. Kaut gan nu jau kopš šī semināra pagājis itin krietns laika sprādis, taču vairākas tajā dzirdētas atziņas ne tikai nav zaudējušas savu mūsdienīgumu, tās kļuvušas pat vēl aktuālākas. Pirmajā dienā uzstājās un ar savu pieredzi dalījās zinātnes eksperti viesi no vairākām Eiropas, Amerikas un Āzijas universitātēm, bet otrajā dienā sasāpējušās humanitāro zinātņu problēmas klāstīja Helsinki Universitātes mācību spēki.

Semināru gan atklāja, gan slēdza HU Humanitāro zinātņu fakultātes dekāne profesore Anna Maurinena (*Maurinen*).

Īpašu interesi izraisīja antīkā laikmeta pētniecības profesora – pēc tautības grieķa, kas ir strādājis daudzās Vācijas universitātes, bet šobrīd pārstāv ASV Prinstonas universitāti, – Angela Haniata (*Angelos Chaniotis*) uzstāšanās. Pēc viņa vārdiem, mūsdienu zinātne Eiropā ir iesprausta Prokrusta gultā, ko radījis Boloņas protokols. Visi priekšmeti augstskolās tiek mērīti ar vienu mērauklu, visām disciplīnām tiek piemēroti vieni un tie paši principi. Lielākā Eiropas izglītības sistēmas kļūda – elastīguma trūkums. Zinātnē ir radusies jauna terminoloģija: *globalizācija, cilvēkkapitāls, sacensības, projektu konkursi*. Interdisciplināritāte – mūsdienās tā ir maģiska formula, kas paver vārtus naudas plūsmai. Nepareizi tiek ierobežota individuālo pētnieku finansēšana. Patiesību sakot, humanitārās zinātnes lielākoties balstās uz indivīdu pētījumiem, nevis uz grupu darbu. Runātājs uzsvēra arī to, cik ļoti izaudzis informācijas apjoms, kas vienam zinātniekam vairs nav aptverams. Piemēram, klasiskajai kultūrai un arheoloģijai pasaulē ir veltīti 1300 žurnāli. Humanitāro zinātņu pārstāvjiem jāmēģina sabiedrība pārliecināt par šīs zinātnes un pētījumu lietderību. Interesants piemērs: ja no avīzes izgrieztu ārā visus rakstus, kas saistīti ar humanitārajām zinātnēm, kas paliktu pāri? Iespējams, vienīgi laika prognoze nākamajai dienai... Finansējums ir jādala zinātniekiem pašiem, nevis birokrātiskajai mašīnai, jo tikai zinātnieki zina, kā vislabāk to izmantot un kā sasniegt vēlamos rezultātus. Ir jādod iespēja finansēt arī nelielus un pavisam mazus projektus.

Atbildēdams uz daudzajiem jautājumiem, Angels Haniotis uzsvēra universitātes darbinieku – īpaši studentu zinātnisko darbu vadītāju – atbildību zinātnes priekšā, resp., nepieciešamību nepieņemt sliktu kvalitāti. Apspriežot Helsinku universitātē izvirzīto 1600 stundu gada plānu, referents jokoja: vai jūs neesat mēģinājuši universitātes vadībai teikt, ka universitāte jau sen būtu sabrukusi, ja visi strādātu tikai 1600 stundas? Zinātnieks strādā visu laiku, kad vien ir nomodā. Pieprasot finansējumu projektiem, ir aplami prasīt teorētisko bāzi, jo teorija bieži dzimst tikai pētījuma beigās.

Par pieredzi savā eksperta darbā runāja etnogrāfijas profesors Bens Remptons (*Ben Rampton*) no Londonas Karaliskās koledžas (*King's College*) un literatūrpētniece profesore Marija Kristīne Skunke (*Marie-Christine Skuncke*) no Upsalas universitātes (Zviedrija). Abi runātāji īpaši uzsvēra mūsdienu humanitāro zinātņu internacionālo un starpdisciplināro raksturu. Viena no kopīgām Eiropas universitāšu problēmām – darbavietu trūkums: daudzi jaunie, spēcīgie zinātņu doktori pēc aizstāvēšanās papildina bezdarbnieku saimi. Referenti ieteica neaizmirst jaunus zinātņu doktorus, rīkot pēcdoktorantūras seminārus, mēģināt viņus iesaistīt jaunus projektos.

Āzijas reģiona augstskolu pieredzi prezentēja divi runātāji. Mūzikas profesors Boju Čžans (*Boyu Zhang*) no Pekinas (*Central Conservatory of Music*), kurš iepazīstināja ar Ķīnas izglītības sistēmu, ar tās priekšrocībām un trūkumiem, ar finansēšanas iespējām. Pārsteidza Ķīnas universitāšu skaits – 1778, no tām 239 privātās universitātes, turklāt tiek izceltas 88 galvenās universitātes. Profesors lepojās ar Ķīnas zinātnes brīvību un uzsvēra ideoloģisko ievirzi. Savukārt Honkongas universitātes profesore Eimija Cui (*Amy Tsui*) (*University of Hong Kong*) savā prezentācijā īpaši akcentēja robežu šķērsošanas nepieciešamību humanitārajās zinātnēs, kā arī nepieciešamību publicēties angļu valodā.

No vietējiem, resp. Helsinku universitātes, zinātniekiem ar ovācijām tika sveikta Āzijas un Altaja studiju profesora Juhas Janhunena (*Juha Janhunen*) runa „*Comparative Linguistics: Art or Science?*” („Salīdzināmā valodniecība: māksla vai zinātne”). Profesors citēja klasiskus: „*Ars sine scientia nihil est*” („Mākslas bez zinātnes nav nekas”, *Jean Migout*, 1399), piebilzdams: „Un otrādi!” Profesors komentēja neaizstājamos „trīs I burtus”, kas nepieciešami zinātnē: *Inspiration*, *Impression*, *Intuition* (Inspirācija, Impresija, Intuīcija), īpaši uzsverot pēdējo, kas ir dabas dota un – kā muzikālā dzirde – vai nu ir, vai arī nav... Janhunens minēja trīs pamatproblēmas, kas traucē

zinātnes attīstībai: birokrātija, ko viņš nosauca par arogantu klanu, laika trūkums un naudas trūkums. Pārāk liels uzsvars, novērtējot darbu, tiek likts uz kvantitāti. Un nobeidza savu referātu ar saukli: „Die’s, pasargā mūs no „reformām”!”

Sāpīgi izskanēja arī HU klasiskās filoloģijas profesora Mikas Kajavas (*Mika Kajava*) kritika, kas bija vērsta pret sasteigto Boloņas sistēmu. Piemēram, klasisko valodu speciālists mūsdienās universitāti var absolvēt, izlasot tikai vienu Homēra Odisejas dziedājumu (agrāk prasīto 20 dziedājumu vietā). Somugristikas profesore Marja Lēna Sorjonena (*Marja-Leena Sorjonen*), prezentējama referātu „*Language and Mutual Understanding*” („Valoda un savstarpējā sapratne”), kaismīgi runāja par nepieciešamo mūsdienu valodniecības saikni ar sabiedrību, par savstarpējo saprašanos, par jaunām metodēm sarunvalodas pētīšanas jomā. Lielu klausītāju interesi izraisīja Jukas Tirkkes (*Jukka Tyrkkö*) ziņojums par valodas korpusa radīšanu un attīstību, kā arī tā izmantošanu turpmākajos pētījumos.

Lai gan konference tika nobeigta ar optimistisku noti, taču neviens no cienījamiem ārzemju ekspertiem tā arī nespēja atbildēt uz auditorijā izskanējušo aktuālo jautājumu: Kāda ir humanitāro zinātņu nākotne tehniskajā, globalizētajā pasaulē? Un vai vispār ir nākotne?

IN MEMORIAM

PIEMINOT. ATCEROTIES. ATVADOTIES...

KORNĒLIJA POKROTNIECE

(04.12.1950.–01.11.2011.)

Aizsaulē aizgājusi mūsu kolēģe Kornēlija Pokrotiece, vispusīga latviešu valodas pētniece un valodas vēstures pārzinātāja.

Dzimusi 1950. gada 4. decembrī Balvu rajona Bērzpils pagastā zemnieku ģimenē. 1971. gadā absolvējusi Rēzeknes internātskolu, tad ieinteresētība par latviešu valodu noveda viņu Rīgā, kur 1976. gadā beigusi Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu, bet savā vienīgajā pamatdarba vietā – LU Latviešu valodas institūtā (tolaik ZA Latviešu valodas un literatūras institūta Latviešu valodas sektorā) – sākusi strādāt jau 1975. gadā. 1986. gadā aizstāvējusi rūpīgi izstrādāto disertāciju „Konsonantiskie lietvārdu piedēkļi latviešu rakstu valodā”.

Laika gaitā Kornēlijas valodniecisko interešu loks izvērties jo plašs, tas aptvēris kā vārddarināšanu un morfoloģiju, tā sintaksi;

arī leksikogrāfiju, bet visvairāk uzmanības veltīts latviešu valodas vēsturei. Publicēti raksti, lasīti referāti. Savulaik pildījusi arī institūta Zinātniskās padomes sekretāres pienākumus (1996–2001).

Kopš 1997. gada *Dr. philol.* Kornēlija Pokrotiece ir LaVI vadošā pētniece un tēmas *Latviešu literārās valodas vēsture* vadītāja (līdz 2008. gadam), – izdošanai sagatavotas divas nozīmīgas kolektīvās monogrāfijas *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība* (2002. un 2007. gadā; Kornēlija ir atbildīgā redaktore un līdzautore). Piedalījies *Svešvārdu vārdnīcas* izstrādē – kopā ar J. Baldunčiku (1999. gadā; papildināta un vairākkārt izdota atkārtoti, kā arī 2005. gadā pārstrādāts izdevums skolām). 1991. gadā sagatavots publicēšanai un sniegts valodas komentārs 1767. gada izdevumam *Latviešu Ārste*. Valodnieces veikumu raksturo dažādu terminu (piem., informātikas, medicīnas u.c.) kopojumu recenzēšana; tekstu rediģēšana (piem., LU Psiholoģijas un pedagoģijas fakultātes 2001. gada rakstu krājums); darbs redkolēģijās (piem., R. Grabja *Darbu izlases* sagatavošanā 2006. gadā); kā arī paralēli citiem darbiem sniegtās valodas konsultācijas.

No 1992. gada līdz 2002. gadam – arī LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes docente. Studentiem lasījusi lekciju kursu par morfēmikas, vārdarināšanas un mūsdienu latviešu valodas morfoloģijas jautājumiem.

Paveiktā apjoms un tematika apliecina, – tas ir mīlestības darbs. Pat no malas skatoties, skaidri jaušamas īpašās simpātijas pret latviešu valodas vēsturi, – redzot vēlmi iedziļināties pamatīgi, priecāties par katru citu nepamanītu likumsakarību vai citādību, sajust pirmatklājības prieku. Ar rūpīgu saudzību rokās ņemts un šķirstīts katrs senās grāmatas sējums. Arī seno tekstu autorus Kornēlija izjuta ar sirdi un dvēseli kā savējos un allaž atzinīgi novērtēja zināmās vai nojaušamās cilvēciskās īpašības, kas ļāvušas tiem (piem., J. Langem) kļūt par nozīmīgām personībām latviešu valodniecībā vēsturē.

Kornēlijas lietpratība sniedzās no seno tekstu smalkumiem līdz mūsdienu svešvārdu nozīmju nianšu labirintiem. Liekas, vārds *nianse* precīzi raksturo pašas Kornēlijas būtību – visā skrupulozi iedziļināties, visu saprast un izpētīt, un apgūt līdz smalkākajām niansēm, visu izdarīt pamatīgi. Tas attiecināms ne tikai uz zinātnisko darbu, bet uz vispusīgo interešu loku: tajā atradās vieta gan grāmatām un filmām, gan futbolam un snūkeram, gan ceļojumiem un fotografēšanai... Smalkās nianSES tvertas no I. Galantes dziedājuma un Jaunā Rīgas teātra izrāžu aizkustinošā dvēseliskuma līdz *Labvēlīgā tipa* draiskajām ēverģēlībām

un dziesmusvētku svētsvinīgumam. Attiecības ar kolēģiem bija cieņpilnas un vienlaikus atraktīvas, lai arī cilvēkus Kornēlija ilgi novērtēja, pirms atzina par savējiem un pieņēma, bet, kad pieņēma, tad stāvēja un krita par tiem. Ar bērniem, kas allaž tiecās kontaktēties, nepastarpināti sajūtot dziļas cilvēcības un sirsnības pilno satvaru, – ar tiem Kornēlija spēja saprasties vienmēr. Viņas humors un asprātība sprēgāt sprēgāja un priecēja mūs visus, izcilā godprātība mūs darīja stiprākus... Viņas māka dzīvi izdzīvot joprojām palīdz mums sajust dzīves garšu.

Kornēlija bija īpaša. Īpaša katram, kas viņu pazina. Ar viņas aiziešanu mūsu institūta kopainā zudusi kāda smalka, būtiska nianse un kļuvis par vienu leģendu vairāk...

Elga Skrūzmane

Dr. philol. h. c. Melita Stengrevica
(03.09.1927.–01.07.2011.)

„Valodiņa zemi tur, zeme tur valodiņu” – šīs Andreja Eglīša dzejas rindas Melita teica godināšanas reizēs, un ar šiem vārdiem mēs – Melitas kolēģi, draugi un domu biedri – no Melitas atvadījāmies 2011. gada 1. jūlijā. Melita nodzīvoja skaistu mūžu ar latviešu valodu sirdī un domās. Kolēģi Melitu dēvēja gan par vārda krāsu pārzinātāju, gan par latviešu literārās valodas tiesību aizstāvi, un tas viss tāpēc, ka Melitas mīlestība piederēja latviešu valodai visā tās daudzveidībā, jo tā ir kopīga latviešu valodas lietotājiem visos Latvijas novados, tā ir tautas vienotāja un kultūras attīstības veicinātāja.

Melita Stengrevica (līdz 1958. gadam Pūķe) dzimusi 1927. gada 3. septembrī Rīgā. Skolas gaitas sāka M. Milleres privātgimnāzijā, mācības turpināja Rīgas 10. vidusskolā, taču tās pārtrauca karš un bēgļu gaitas, kas Melitu aizveda uz Vāciju un Čehiju. Laimīgā kārtā pēc gada Melita ar ģimeni atgriezās atpakaļ Latvijā, nevis nonāca Sibīrijas represīvajās nometnēs, un, nokārtojot eksāmenus par kavēto mācību gadu, kopā ar savu klasi pabeidza vidusskolu ar zelta medaļu. 1951. gadā ar izcilību tika pabeigta arī Latvijas Valsts universitātes Vēstures un filoloģijas fakultātes Angļu filoloģijas nodaļa. Pēc studijām savas „nepareizās” biogrāfijas dēļ Melita tika nosūtīta darbā par skolotāju uz Višķiem, taču tur par sevi lika manīt tuberkuloze.

Sekoja ārstēšanās Cēsu Tuberkulozes sanatorijā, kur viņas ārsts bija rakstnieks Miervaldis Birze. Kā vienu no savas dzīves patīkamākajiem mirkļiem Melita atcerējās brīdi, kad, pēc 40 gadiem satiekoties ar ārstu, nevilnots bijis ārsta izbrīns „Jūs arī vēl dzīva?”

Atguvusi veselību, Melita Stengrevica sāka strādāt LPSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā par zinātnisko sekretāri. Tajā laikā tika izveidots Vārdnīcu sektors, ko uzticēja vadīt prof. Jānim Endzelīnam, un par viņa palīdzi šajā darbā kļuva Melita Stengrevica. Un no šī brīža sākās Melitas Stengrevicas zinātnieces ceļš.

Vārdnīcu sektoram bija jāizstrādā latviešu literārās valodas vārdnīca, kurā atspoguļotos 20. gadsimta leksika. Tika nolemts, ka tā būs normatīva latviešu literārās valodas vārdnīca, taču šāda tipa vārdnīcas parauga latviešu valodā nebija. Tā kā prof. J. Endzelīns sava cienījamā vecuma dēļ aktīvi iesaistīties vārdnīcas izstrādē nevarēja, Melitai bija jāizstrādā vārdnīcas galvenie principi, jāklūst par vārdnīcas izveides darba sācēju un zinātnisko vadītāju. Taču jaunajai zinātniecei sākumā nebija nedz teorētisku zināšanu leksikogrāfijā, nedz praktiskas pieredzes, tāpēc pēc praktiskiem padomiem un pieredzes viņa devās uz toreizējo Ļeņingradu, kur, kā pati Melita teica, daudzveidīgajā un plašajā leksikogrāfijas zinātnē un praktiskajā vārdnīcu veidošanas darbā viņu ievadīja tādi izcili krievu leksikogrāfi kā profesori A. Babkins, F. Fiļins, A. Jevgeņjeva, savukārt J. Sorokins konsultējis stilistikas jautājumos. Tieši stilistikas jautājumi kļuva par pamatu Melitas 1958. gadā aizstāvētajai filoloģijas kandidāta disertācijai „Leksikas stilistisko grupu izmantojums Raiņa lirikā”.

Melita piedalījās visu „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” sējumu rakstīšanā un rediģēšanā, un pēdējam – astotajam – sējumam bija arī atbildīgā redaktore. Par nozīmīgu ieguldījumu latviešu valodniecības attīstībā un „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” sagatavošanā 1997. gadā Melitai Stengrevicai tika piešķirts Latvijas Zinātņu akadēmijas Goda doktores grāds.

Pēc „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” pabeigšanas valodnieces zināšanas un lielā praktiskā pieredze palīdzēja, sniedzot konsultācijas par dažādiem latviešu valodas jautājumiem konsultāciju dienestā, kas ar dažādiem nosaukumiem ilgu gadus ir bijis vairāku ar valodu saistītu iestāžu struktūrvienība.

Daudzus gadus būdama valodas konsultantu audzinātāja un vadītāja, Melita nepārtraukti atgādināja: „Kopt valodu nepavisam nenozīmē būt valodas policistam, gluži pretēji – kopt valodu nozīmē dziļi ieskatīties valodas procesos un tos izprast, pamanīt radušās

problēmas un pūlēties tās risināt atbilstoši valodas būtībai, nebaidoties dažkārt no nopietnām diskusijām un pat no nepopulārām, bet argumentētām atziņām.”

Melita vienmēr ir aizstāvējusi viedokli, ka tiesības ir ne tikai cilvēkiem, bet vēl lielākas tiesības ir valodai, un „neviens savu personisko interešu dēļ nav tiesīgs piespiest citus latviešu valodas lietotājus kropļot latviešu valodu”, tāpēc ar apmeklētājiem nereti notika nepatīkama domu apmaiņa, taču tas nemazināja Melitas dedzību rūpēties par latviešu valodu. Par šo grūto, taču atbildīgo darbu Melita Stengrevica 2004. gadā saņēma Kārļa Mīlenbaha prēmiju.

Melitas darba mūžs aizvijās līdz 80. dzīves gadam. Šķiet, pati latviešu valoda vēlējas, lai par to rūpētos erudītā valodniece Melita Stengrevica. Pat slimības vieglāk izdevās pārvarēt, esot darbā. Lai arī pēdējie darba gadi pagāja Valsts valodas aģentūrā, par savu īsto darbvietu Melita uzskatīja Latvijas Zinātņu akadēmijas Latviešu valodas institūtu, kurā bija nostrādāti dzīves darbīgākie un raženākie gadi.

Mūsdienās ir maz tādu valodnieku, kas tik nenogurstoši ar stingrību un nelokāmu pārliecību rūpētos par latviešu valodu. Strādājot valodas konsultanta darbu, nākas pārliecināties, ka bieži vien paši latvieši ir gatavi iestāties par savu valodu tikai tiktāl, cik tas neskar pašu intereses.

Ārpus darba Melita bija dzīvesgudra un humora pilna, stāstīja interesantus atgadījumus no savas bagātās dzīves pieredzes un neskopojās ar padomiem. Mīlestību un rūpes izjuta arī Melitas mazdēli, kuri viņu mīļi dēvēja par mātušķiņu.

Melitai patika svētki: gaidot ciemiņus, to uzņemšanai viņa gatavojās vismaz divas nedēļas iepriekš (lai atceramies Melitas jubilejās klātos galdus!), un vēl – viņai ļoti patika pavasaris. „Tad es tā īsti sāku dzīvot”, viņa teica, kad kārtējā ziema bija pagājusi. Savas dzīves pēdējo pavasari Melita sagaidīja un šķīrās no mums pašā vasaras pilnbriedā ziedu laikā.

Ar savu rūpīgo, pat pedantisko un pašai dziedzīgo mūža darbu latviešu valodas labā Melita Stengrevica ir pelnījusi, lai viņu uzskata par vienu no izcilākajiem pēckara paaudzes valodniekiem. Melitas laikabiedri un Latvijas valodnieku saime vienmēr paturēs M. Stengrevicu gaišā piemiņā, bet nākamajām paaudzēm par to atgādinās viņas neatsveramais devums latviešu valodniecībā – „Latviešu literārās valodas vārdnīca”.

Dite Liepa, Ingrīda Sjomkāne

Valodniecības bibliogrāfija 2010

Grāmatas, brošūras

- Aktuāli baltistikas jautājumi.* Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes X Studentu zinātniskā konference, 2010. gada 24.–25. novembris: tēzu krājums. Rec.: Andra Kalnača, Lidiņa Leikuma, Silvija Radzobe, Una Smilgaine, Ilze Sperga. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 44 lpp.
- Baltu filoloģija 2010, Nr. XIX (1/2).* Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidiņa Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 160 lpp.
- Bankavs, Andrejs; Jansone, Ilga. *Valodniecība Latvijā: fakti un biogrāfijas.* Rec. Dr. philol. Sarma Kļaviņa. Red. Inta Rozentalde. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 326 lpp.
- Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima. *Mācies pats!* Pašmācības papildu materiāls mācību līdzekļu komplektam „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 4. klase”. Rīgā: Datorzinību centrs, 2010. (CD)
- Blinkena, Aina. *Latviešu interpunkcija.* Viss par pieturzīmēm un to lietošanu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 440 lpp.
- Bulgāru–latviešu vārdnīca:* ap 7300 pamatvārdus = Българско–латвийски речник: около 7300 думи. Sast.: Igors Koškins, Tatjana Stoikova. Ventspils Augstskola. Lietišķās valodniecības centrs. Ventspils: Venspils Augstskola, 2010, 344 lpp.
- Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa.* Marijas Andžānis symtgadei. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. gada 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 230 (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Druvieta, Ina. *Skatījums: valoda, sabiedrība, politika.* Lit. red. Rūta Koluža. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 239 lpp.
- Fāters, Heincs. *Ievads valodniecībā.* No vācu valodas tulkojusi Ineta Balode. Zin. red.: Andra Kalnača, Ilze Lokmane, Dzintra Lele-Rozentāle. Rīga: Zinātne, 2010, 344 lpp.
- Glosārijs.* 1. burtnīca. Banku darbība. Banku norēķini. Sast.: Valda Gavare, Daina Golde, Astrīda Ģēgere-Zetterstroma u.c. Rīga: Banku augstskola, 2010, 96 lpp.
- Grīslē, Rasma. *Jāņa Endzelīna latviešu valodas propaedeutikas lekciju kurss.* Ingemara Zemzara apgāds, 2010, 1444 lpp.
- Iedezies par savu tautu, valsti un valodu!* Red. Velga Līcīte. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2010, 102 lpp.

- Ikere, Zaiga. *Translating English philosophical terminology into Latvian: a semantic approach*. Daugavpils: Saule, 2010, 234 lpp.
- Isajeva, Elvīra. *Koncepta „ceļš” asociatīvais lauks krievu un latviešu valodā*: promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozares salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē = Associative field of the concept *ceļš* (road/way) in Russian and Latvian. Promocijas darba zinātniskā vadītāja Zaiga Ikere. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010, 64 lpp.
- Īs ventiņ gramatik un vārdnic, jeb Bliņķis ventiņmēle*. Ventiņ gramatik pēte un stiķe Grīnberģulds; ventiņ vārdnic vāķe un kuope lik Reiter Līg. [Ventspils]: Resintro, 2010, 48 lpp.
- Forssman, Berthold. *Labdien! Lettisch für Deutschsprachige*. Lehrbuch, Teil 2. Bremen: Hempen Verlag, 2010, 376 lpp.
- Kultūras studijas: zinātnisko rakstu krājums = Cultural studies: scientific papers*. 2. sēj. Dzīvnieki literatūrā un kultūrā = Animals in literature and culture. Galv. red. Anita Stašulāne. Daugavpils: Saule, 2010, 464 lpp.
- Latviešu-angļu vārdnīca = Latvian-English dictionary*: ap 50 000 šķirkļu un 150 000 tulkotu leksikas vienību. Sast. Dzintra Kalniņa. 2. pārstr. un papild. izd. Rīga: Avots, 2010, 912 lpp.
- Latviešu-igauņu sarunvārdnīca*. Sast. Harijs Kalniņš. Rīga, Avots, 2010, 176 lpp.
- Latviešu-krievu ilustrētā vārdnīca ar krievu-latviešu vārdu rādītāju = Латышско-русский иллюстрированный словарь с русско-латышским указателем*. Sast.: Ieva Zaicena, Marina Žitareva, Oļesja Burkevica. [Rīga]: Zvaigzne ABC, [2010], 480+[16] lpp.
- Latviešu-krievu vārdnīca = Латышско-русский словарь*: ap 3500 šķirkļu un 120 000 tulkotu leksikas vienību. Sast.: Brigita Ceplīte, Harijs Kalniņš. Rīga: Avots, 2010, 760 lpp.
- Latviešu valodas lietojums profesionālajā izglītībā: situācijas izpēte un ieteikumi*. Sast.: A. Auniņa, F. Lomanova, I. Palkeviča, D. Sece, R. Stikāne. Rīga: RPRV, 2010, 51 lpp. (Pieejams arī: http://www.valoda.lv/downloadDoc_444/mid_510)
- Latviešu valodas prasme un lietojums augstākās izglītības iestādēs: mazākumtautību izglītības satura reformas rezultāti*. Sast.: G. Kļava, K. Kļave, K. Motivāne. Latviešu valodas aģentūra. Rīga, 2010, 55 lpp. (Pieejams arī: http://valoda.lv/Petijumi/Valodas_situacijas_izpete/mid_510)
- Latvijas vietvārdu vārdnīca. Pracirika-Puožu-*. LU Latviešu valodas institūts. Sast.: Vallija Dambe, Dzintra Hirša, Renāte Siliņa-Piņķe, Ojārs Bušs, iekļauti arī materiāli no J. Endzelīna manuskripta; atb. red. Ojārs Bušs; red. kol.: Benita Laumane, Elga Kagaine, Anna Stafeca; sēj. red.: Ojārs Bušs, Laimute Balode, Dzintra Hirša, Renāte Siliņa-Piņķe, Anta Trumpa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, LXIV, 472 lpp.

- =====
Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 188 lpp. (Pieejams arī: www.hzf.lu.lv/petnieciba/publikacijas/)
- Liepa, Dite. *Latvijas preses valoda valstiskās neatkarības atjaunošanas un nostiprināšanas procesā: sociolingvistiskais aspekts = The language used in the printed media during the restoration and consolidation of independence in Latvia: the sociolinguistic aspect.* Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšani valodniecības zinātņu nozarē vispārīgās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Ina Druviete; Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 85 lpp.
- Liepa, Dite. *Latvijas preses valoda valstiskās neatkarības atjaunošanas un nostiprināšanas procesā: sociolingvistiskais aspekts = The language used in the printed media during the restoration and consolidation of independence in Latvia: the sociolinguistic aspect.* Zin. vad. Ina Druviete; Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 207 lpp. (+CD)
- Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi.* Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 5. Atb. red. Linda Lauze. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 113 lpp.
- Linguistica Lettica 19.* Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 376 lpp.
- Mana valoda ir mans gods = My Language: A Matter of Honour for Me. Ma langue est mon honneur.* Proj. vad. Velga Līcīte. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2010, 98 lpp.
- Markus, Dace; Raipulis, Jēkabs. *Radošie malēnieši un viņu valoda.* Zin. konsult. Saulvedis Cimermanis. Rīga: Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 2010, 216 lpp.
- Материя диалекта и идиолект перевода = The substance of dialect and the idiolect of translation = Dialekta matērija un tulkojuma idiolekts.* Red.: Oksana Komarova, Jeļena Koroļova. Daugavpils: Saule, 2010, 212 lpp.
- Naciscione, Anita. *Stylistic Use of Phraseological Units in Discourse.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010, xiii, 292 lpp.
- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā.* 4. klase. Darba burtnīca. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 108 lpp.
- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā.* 4. klase. Mācību grāmata. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 196 lpp.
- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā.* 4. klase. Skolotāja grāmata. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 112 lpp.

- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā*. 7. klase. Darba burtnīca. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010. 84 lpp.
- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā*. 7. klase. Mācību grāmata. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 144 lpp.
- Neilande, Svetlane; Bernāne, Juta; Pamiļjane, Laima; Marševska, Iveta. *Latviešu valoda mazākumtautību skolā*. 4. klase. Skolotāja grāmata. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 96 lpp.
- No vārda līdz vārdnīcai*: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Red. kol.: Laimute Balode, Brigīta Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 62 lpp.
- Petit, Daniel. *Untersuchungen zu den baltischen Sprachen*. Leiden; Boston: Brill, 2010, 353. (III. Brill's studies in Indo-European languages & linguistics; 4).
- Pildegovičs, Pēteris. *Lielā ķīniešu-latviešu vārdnīca* = [Hànyǔ lātuōwéiyànyǔ dà cidiān]. [Beijing]: Commercial press, 2010, 1025 lpp.
- Polkovņikova, Svetlana. *Runas verbi A. Čehova stāstos un to tulkojumos latviešu valodā*: promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē. Promocijas darba zin. vad. Anna Vulāne. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010, 200 + pielikums 254 lpp.
- Polkovņikova, Svetlana. *Runas verbi A. Čehova stāstos un to tulkojumos latviešu valodā* = *Verbs of speech in Anton Chekhov's short stories and their translations into latvian*. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē. Promocijas darba zin. vad. Anna Vulāne. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010, 104 lpp.
- Русско-английский словарь*: около 10000 слов = *Russian-English dictionary*: approx 10000 entries. Sast. Harijs Kalniņš. Rīga: Avots, 2010, 640 lpp.
- Skolotājs starpkultūru telpā*. Skolotāju ideju grāmata. Mācību un metodiskais materiāls. Sast.: Ērika Pičukāne, Vineta Vaivade, Marina Milaša, Anita Sniedze. Rīga, 2010, 56 lpp.
- Stendes izloksnes vārdu krājums* = *Wortschatz der Mundart von Stenden*. Kārļa Draviņa vācu valodā rakstīto manuskriptu papild. un red. Brigīta Bušmane un Agris Timuška. LU Latviešu valodas institūts, 2010, XXXV+743. (Pieejams arī: <http://www.nacionala-identitate.lv/uploads/2010/stende.pdf>)
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. *Valodas pareizības izpratne un preskriptīvisma cēloņi un sekas: Latvijas un pasaules pieredze*: promocijas darba kopsavilkums izstrādāts filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības

- zinātņu nozarē vispārīgās valodniecības apakšnozarē = *Perception of language correctness and causes and effects of prescriptivism in Latvia and the world: summary of the doctoral thesis*. Zin. vad. Ina Druvieta; recenzenti: Andrejs Veisbergs, Zaiga Ikere, Ojārs Bušs. Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 51 lpp.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. *Valodas pareizības izpratne un preskriptīvisma cēloņi un sekas: Latvijas un pasaules pieredze*: promocijas darbs izstrādāts filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē, vispārīgās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Ina Druvieta. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 215 lpp. (+CD ROM)
- Tagad. Zinātniski metodisks izdevums, 1 (5), 2010. Atb. red. Dr. philol. Anna Vulāne. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 60 lpp.
- Torgāns, Jāzeps. *Mūzikas terminu vārdenīte*. Rīga: Zinātne, 2010, 184 lpp.
- Trumpa, Anta. *Adjektīvu semantiskā diferenciācija latviešu un lietuviešu valodā*. Zin. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 399 lpp.
- Trūpa, Sarmīte. *Diskurse um lettische Identitätsbildung: im Lichte der systemisch-funktionalen Grammatik*. III. Studien in nordeuropäischer und baltischer Linguistik = Studies in Northern European and Baltic linguistics, Bd. 3. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010, 265 lpp.
- 1000 svarīgākie vārdi. *Angļu valoda*. Ceļojumi & atpūta. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 152 lpp.
- 1000 svarīgākie vārdi. *Franču valoda*. Ceļojumi & atpūta. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 160 lpp.
- Urbanoviča, Inta; Šūpola, Raita; Vanaga, Anita. *Latviešu valoda 10. klasei*. Mācību grāmata. Recenzentes: Zenta Anspoka, Aina Sprinģe. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 127 lpp. (Pielikumā: CD).
- Urbanoviča, Inta; Šūpola, Raita; Vanaga, Anita. *Latviešu valoda 10. klasei*. Skolotāja grāmata. Recenzentes: Zenta Anspoka, Aina Sprinģe. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 80 lpp. (Pielikumā: CD).
- Urdze, Aina Mārīte. *Ideophone in Europa: die Grammatik der lettischen Geräuschverben*. Bochum: N. Brockmeyer, 2010, 453 lpp.
- Urževica, Skaidrīte. *Rokasgrāmata latviešu valodā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 261 lpp.
- Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 376 lpp.
- Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 349 lpp.
- Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 516 lpp.

XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c. Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 208 lpp.

Zviedru-latviešu valodas vārdnīca. Sast. Maira Krūma. Rīga: 2010, 512 lpp.
 Vinčela, Zigrīda. *Studentu elektroniskais diskurss kā lietišķās valodniecības pētījuma rezultāts*: promocijas darba kopsavilkums. Darba zin. vad. Ingrīda Kramiņa; rec.: Zaiga Ikere, Jānis Sīlis, Ilze Lokmane. Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 78 lpp.

Raksti

Āboliņa, Anita. Tēvzemieši gatavojas referendumam, paredzot skolās mācības tikai latviešu valodā. [Sakarā ar apvienības „Tēvzemei un brīvībai”/LNNK pārstāvja, LR Saeimas sekretāra Dzintara Rasnača ierosinājumu sākt parakstu vākšanu referenduma rīkošanai par mācībām latviešu valodā visās valsts un pašvaldību finansētajās skolās ar 2012. g. 1. sept.; tekstā stāsta Dz. Rasnačs]. – *Diena*, 2010, 1. febr., Nr. 26 (5671), 4.

Ādmīdiņš, Reinis. „Tādi paši cilvēki”. [Par LR Saeimas deputātu valodas īpatnību atspoguļojumu Sarmītes Ķikustes grām. „100 galvas runā...”]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 21. maijs, Nr. 115 (5705), 15.

Andronovs, Aleksejs. Lingvistiskās un kultūrvēsturiskās informācijas daudzums kā kritērijs valodas un dialekta atšķiršanā. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa. Marijas Andžānis symtgadei*. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. gada 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 7.–14. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).

Андронов, Алексей. Диалектологические карты балтийских языков как вехи истории науки: сохранность и доступность. – *Выход к Балтийскому морю: карты и другие информационные ресурсы Балтийского моря и прибрежных территорий*. IX Международный симпозиум. Материалы симпозиума. 23–24 октября 2008. Науч. ред.: Ю. Вармбрунн, Л. Кильдюшевская, Т. Петрова. Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, Международная ассоциация Библиотека Балтика, 2010, 64.–79.

- Андронов, Алексей В.; Лейкума, Лидия. Латгальский язык. – *Большая Российская энциклопедия*, Т. 17. Лас-Тунас–Ломонос. 160. Москва: Большая Российская энциклопедия, 2010, 41.–42.
- Anspoka, Zenta. Valoda kā līdzeklis pamatizglītības programmā: dažas problēmas un risinājumi = Language as a means in the basic education programme: several problems and solutions. – *ATEE Spring University „Teacher of the 21st century: quality education for quality teaching”*. Rīga, Latvia, 2010: plenary reports [CD-ROM], Association for Teacher Education in Europe, University of Latvia. Faculty of Education and Psychology. Rīga: Latvijas Universitāte, Association for Teacher Education in Europe, 2010, 125.–132.
- Apse, Gunta. Kā radusies latviešu valoda. Par valodas un rakstības vēsturi. – *Ilustrētā Junioriem*, 2010, Nr. 9, septembris, 46.–[47.]
- Apse, Linda. Valodas morfoloģiskā, sintaktiskā un semantiskā apraksta konceptuāli atšķirīgais raksturs. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 4.–14.
- Ar mūsdienu acīm uz klasiskām lietām: saturs un metodika. [Par mācību un metodisko līdzekļu izveidi latviešu valodā un literatūrā. Diskusija, kurā piedalās Dace Dalbiņa, Vineta Vaivade, Anna Vulāne, Linda Lauze, Diāna Laiveniece, Anda Kuduma, Raimonda Gauše, Baiba Čakste, Velga Ļaudama, Normunds Dzintars, Alija Uzuliņa, Irīna Stankeviča, Gita Tomase, Ginta Mīlgrāve; materiāla sagat. Anita Helviga]. – *Tagad*. Zinātniski metodisks izdevums, 1 (5), 2010. Atb. red. Dr. philol. Anna Vulāne. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 2.–8.
- Asere, Anda. Bosi mācās norvēģu valodu: vēlme mācīties skandināvu valodas saistīta ar uzņēmējdarbību. [Par tendencēm svešvalodu apgūvē; tekstā stāsta SIA „Latconsul” Mācību centra vadītāja Ieva Alksnīte, SIA „Skrivanek Baltic” direktores vietnieks Vasilijš Ragačevičs]. – *Dienas Bizness*, ielikums „Biznesa iespējas Skandināvijā”, 2010, 28. aprīlis, Nr. 66 (3836), 15.
- Auziņa, Ilze. Līdzskaņu savienojumi vārdu sākumā un beigās, to nozīme zilbju struktūras analīze. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 9.–18.
- Auziņa, Ilze. Towards spoken Latvian corpus: current situation, methodology and development. – *Human language technologies – the Baltic perspective*: proceedings of the fourth international conference Baltic HLT 2010. Ed.: Inguna Skadina, Andrejs Vasiljevs. Vol. 219. Washington, DC: IOS Press, 2010, 39.–44.
- Auziņa, Inese. Atbalsts valsts valodai un bilingvālajai izglītībai. Par latviešu valodas aģentūras īstenoto tāda paša nosaukuma projektu. – *Tagad*.

- Zinātniski metodisks izdevums, 1 (5), 2010. Atb. red. Dr. philol. Anna Vulāne. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 53.–64.
- Auziņa, Inese. Zilbju robeža vārdos, kur priedēkļa un saknes sadūrā ir divi vokāļi. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 12.–13.
- Baldunčiks, Juris. Angļu valodas ietekmes desmit izpausmes veidi mūsdienu latviešu valodā. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 62.–73.
- Baldunčiks, Juris. Daži papildinājumi „Latviešu etimoloģijas vārdnīcai”. – *Vārds un tā pētišanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 19.–27.
- Baldunčiks, Juris. Latvian Names for ‘Peat’: a Historical Survey. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 14.–15.
- Baldunčiks, Juris. Leksipēdija – universiāla mūsdienu latviešu leksikas krātuve visai sabiedrībai. – *No vārda līdz vārdnīcai*: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 7.–8.
- Balode, Dace. Skatījums. Valoda. Sabiedrība. Politika. [Par prof. Inas Druvietes jauno grāmatu]. – *Latvietis*. Melburna, 2010, 9. jūn., Nr. 93, 10; <http://www.laikraksts.com>
- Balode, Ineta. Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā: problēmas un risinājumi. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 4.–13.

- Balode, Laimute. Livonian traces in Latvian hydronymy. – *Trends in Toponymy 4*: Edinburgh, 28 June–1 July 2010: abstracts. University of Edinburgh etc. [Edinburgh: University of Edinburgh, 2010], 3–4.
- Balode, Laimute. Metaforiskie hidronīmi Latvijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 16.–17.
- Balode, Laimute. No somu valodas prakses pieredzes. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 118.–122.
- Balode, Laimute. Par dažiem somugru cilmes hidronīmiem. – *Pa somugru pēdām Baltijas jūras krastā*. Rīga: Zinātne, 2010, 37.–41.
- Balode, Laimute; Balodis, Pauls. Edinburga 2010. – „Toponīmikas virzieni”. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 219.–221.
- Balode, Laimute; Bušs, Ojārs. Some semantic and sociolinguistic aspects of Latvian Urbanonymy in the 20th century. – *Journal of the International of Onomastic Sciences Onoma*, Vol. 42 (2007). Uppsala: International Council of Onomastic Sciences (ICOS), 2007 (faktiski 2010.), 7.–22.
- Balode, Laimute; Bušs, Ojārs. Some Latvian toponyms of Finno-Ugric origin (names with *Pu-/Pū*). – *The Baltic languages and the Nordic countries*. Papers presented at the conference held at the University of Oslo Faculty of Humanities Department of Linguistics and Scandinavian studies June 19–20, 2009. Ed. Sturla Berg-Olsen. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009 (faktiski 2010.), 17.–30.
- Balodis, Pauls. Urbanonīmiem veltīts simpozijijs Helsinkos. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 215.–218.
- Balodis, Pauls. Uzvārdi ar fiziogēogrāfiskas (paaugstināta reljefa) semantikas etimonu. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 18.–19.

- Balodis, Pauls. What has left from Livonian language in Latvian anthroponymic system? – *Trends in Toponymy 4*: Edinburgh, 28 June-1 July 2010: abstracts, University of Edinburgh etc. [Edinburgh: University of Edinburgh, 2010], 4.–5.
- Baltiņa, Maija. Bez valodas? Par valodu Latvijas Kultūras kanonā. – *Karogs*, 2010, Nr. 5/6, sept./dec., 138.–141.
- Baltiņa, Maija. Valoda un kultūrteksts Latvijas kultūras kanonā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 20.–21.
- Baltiņa, Maija; Vucāne, Daina. Autorteksts kā nacionālā korpusa un rakstnieka valodas vārdnīcas resurs. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 22.–23.
- Baltiņš, Māris. Jēkaba Dravnieka „Konversācijas vārdnīcā” (1891–1898) lietotie termini: vecmodīgi vai mūsdienīgi? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 65.–74.
- Baltiņš, Māris. Jēkaba Dravnieka rediģētās konversācijas vārdnīcas un to vieta terminoloģijas vēsturē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 7.–17.
- Baltiņš, Māris. Synonymy in terminology: theoretical considerations and related translation problems. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 387.–393.
- Baltiņš, Māris. Terminoloģijas attīstība latviešu valodā līdz 1918. gadam nācīgas izveides kontekstā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past,

- present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 24.–25.
- Baltiņš, Māris. Terminoloģijas vieta nacionālo ideju attīstības kontekstā: atspulgi laikrakstā „Dzimtenes Atbalss” 1916. gadā. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 8.–10.
- Baltu valodu atlants. [Zinātniskie izdevumi.] – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 139 lpp.
- Bankava, Baiba. Eponīmika – aktualitāte latviešu valodniecībā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 26.
- Bankava, Baiba; Bušs, Ojārs. Eponīmi: termina traktējums un ieskats eponīmu veidošanās semantiskajos aspektos. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 10.–16.
- Baumanis, Aivars. Nacionālās buldurēšanas ērmības. [Par latviešu valodas lietojumu un rusīsmiem latviešu valodā.] – *Neatkarīgā Rīta Avīze* Latvijai, 2010, 2. decembris, Nr. 278 (5868), 3.
- Beitiņa, Maigone. Vilhelms Šteineks (168–1735) un viņa dziesmu sintakse latviešu rakstniecības sākotnē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 28.–40.
- Bendiks, Hermanis. Latviešu valodas grafika un ortogrāfija Padomju Savienībā no 1920. līdz 1940. gadam. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 103.–124.
- Bērziņa, Gita. Teksta strukturējums sengrieķu satīriskajā dialogā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika,

- leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 41.–49.
- Bicjutko, Tatjana. Repetition as a textual principle in the discourse of contemporary life writing. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 18.–24.
- Biesjadovska-Magdžjaža, Beata. Ar poļu raksturojuma stereotipiem saistītā leksika Ādolfa Ersa darbos. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 185.–191.
- Birzkope, Ilva. Pālē tuvos draugos ar lībiešu valodu. [Par lībiešu valodas apguvi Pāles pamatskolā (Limbažu novads) stāsta skolotājs Jānis Mednis]. – *Auseklis*, 2010, 25. febr., Nr. 23 (8695), [1.].
- Bišofa, Linda. Autonomes Lernen im Fremdsprachenunterricht. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 25.–33.
- Bišofa, Linda. Zur Widerspiegelung von lernerautonomie fördernden Inhalten in den Lehrwerken DaF = Mācīšanās autonomiju veicinošs saturs studiju materiālos vācu valodas kā svešvalodas apguvei. – *ATEE Spring University „Teacher of the 21st century: quality education for quality teaching”*. Rīga, Latvia, 2010: plenary reports [CD-ROM], Association for Teacher Education in Europe, University of Latvia. Faculty of Education and Psychology. Rīga: Latvijas Universitāte, Association for Teacher Education in Europe, 2010, 361.–365.
- Bjarnadóttir, Valgerður. Two Conferences on Baltic Linguistics in Scandinavia – Oslo (2009) and Stockholm (2010). – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 125.–130.
- Blažienē, Grasilda. Dēl latvių ir prūsų hidronimų atitikmenų. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 27.–28.
- Blažienē, Grasilda. Dēl prūsų vardyno medžagos J. Endzelyno „Senprūsų valoda”. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigīta Bušmane, Ojārs Bušs,

- Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 16.–17.
- Blinkena, Aina. Vai protam lasīt ģerboņus? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 41.–48.
- Bliska, Inga. Franču valodas mācību paradigmas maiņa 20. gadsimta 20.–30. gadu Latvijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vadītāja Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 34.–43.
- Blūmane, Anda. Uzrunas etiķete un tās ievērošana pusaudžu runā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 28.–35.
- Blumberga, Sintija. Burtiskums – hroniska tulkošanas problēma. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 44.–50.
- Brenķe, Ieva. Noteiktības un nenoteiktības kategorija: izpaušmes internetu tekstu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 60.–66.
- Brēde, Maija. Ieskats britu angļu valodas praksē. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 123.–133.
- Brēde, Maija. Intonācijas stilistiskais potenciāls: vārda izcēlums. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 17.–20.
- Brēde, Maija. Stylistic Variation as Manifest in Intonation Styles. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 29.–30.
- Brēde, Maija. Valodas variācijas intonācijas stilu izpaušmē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 67.–74.

- Bobinskis, Filips. Latviešu valoda ir daudzveidīga. [Par valsts valodas politiku Latvijā un attieksmi pret latgaleišu literāro valodu]. – *Katõļu Dzeive*, 2010, Nr. 2, februāris, 40.–41.
- Botwina, Renata. Towards creative foreign language: teaching the theory of multiple intelligences in use. – *Signum Temporis*, 2010, 3. sēj., Nr. 1, 13.–18.
- Bušmane, Brigita. Ceļā uz vienas izloksnes leksikas tematisku apkopojumu. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 75.–83.
- Bušmane, Brigita. Dialektālās iezīmes Stendes izloksnē reģistrētajos salīdzinājumos. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 20.–21.
- Bušmane, Brigita. Jura Plāķa darbā „Kursenieku valoda” apkopotā leksika LVDA materiālu kontekstā. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 5.–19.
- Bušmane, Brigita. Salīdzinājumi ar dzīvnieku nosaukumiem Stendes izloksnē. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tēzes, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 32.–33.
- Bušmane, Brigita. Vārdu lietojuma ierobežojuma atspoguļojums K. Draviņa manuskriptā „Wortschatz der Mundart von Stenden”. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 11.–18.
- Bušs, Ojārs. Finno-Ugric borrowings in Latvian (problems of research). – *The Baltic languages and the Nordic countries*. Papers presented at the conference held at the University of Oslo Faculty of Humanities Department of Linguistics and Scandinavian studies June 19–20, 2009. Ed. Sturla Berg-Olsen. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009 (faktiski 2010), 31.–36.
- Bušs, Ojārs. Par latviešu valodas leksisko somugrismu inventarizāciju domājot (Nostādnes un saraksta fragments AII!-AŠĶI). – *Latvijas*

- Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 90.–100.
- Bušs, Ojārs; Siliņa-Piņķe, Renāte. Purgailis – putns, augs vai pārpratums? – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 34.–35.
- Butāne, Anita. Ieskats sugasvārdu un īpašvārdu kalkošanas tradīcijās latviešu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneice. Liepāja: LiePA, 2010, 84.–90.
- Butāne, Anita. Kalku analīze: pētījumi Latvijas Universitātē. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 15.–21.
- Butāne, Anita. Pašcilmes un aizgūti vārdi muzikoloģijas terminoloģijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 36.–37.
- Butāne, Anita. Terminoloģijas un valodas kultūras grupas darbība: ieskats vēsturē. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 93.–100.
- Butāne, Jana. Daugavpils universitātes studentu iesauku motivācija. – *Daugavpils universitātes 51. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli* = *Proceedings of the 51st international scientific conference of Daugavpils university*, 2010, Vol.1, 157.–161.
- Cālīte, Aija. Uzvārdu atveidošana latviski atkal uzkurina kaislības. [Par cittautiešu uzvārdu atveidošanu latviešu valodā stāsta LR 10. Saeimas deputāte, valodniece Dzintra Hirša, Latvijas valdības pārstāve starptautiskajās cilvēktiesību organizācijās Inga Reine, Valsts valodas centra pārstāvis Antons Kursītis, Pilsonības un migrācijas lietu

- pārvaldes pārstāvis Andrejs Rjabcevs]. – *Diena*, 2010, 4. decembris, Nr. 281 (5926), 7.
- Cālīte-Dulevska, Aija. Izvēle starp krievu valodu un... krievu valodu. [Par svešvalodu apmācības kursu izvēles ierobežotību]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 15. jūlijs, Nr. 134 (4069), 3.
- Cālīte-Dulevska, Aija. Likums ir, gandarījuma nav. [Par Latvijas Valsts prezidenta Valda Zatlera otrreizējai caurlūkošanai nodoto LR Elektronisko mediju likumu un iestāšanos par valsts valodas pozīciju nostiprināšanu]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 26. jūnijs, Nr. 121 (4056), 3.
- Cālīte-Dulevska, Aija. Nevis bez cenzūras, bet bez kauna. [Par valsts val. lietošanas pārkāpumu žurnālista Andreja Mamikina intervijā ar LR satiksmes ministru Kasparu Gerhardu progr. „TV5 – Rīga” raidījumā „Bez cenzūras”]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 3. septembris, Nr. 170 (4105), 3.
- Cara, Olga. The acculturation of Russian-speaking adolescents in Latvia: language issues three years after the 2004 education reform. – *European Education*. Spring, Vol. 42. Armonk: 2010, 8.–36.; arī: <http://web.ebscohost.com>
- Cauna, Eduards. Korpuslingvistikas iespējas latviešu leksikogrāfijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 40.
- Cauna, Eduards. Latviešu valodas universālā vārdnīca „Leksikons”. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigīta Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 21.–22.
- Chojnicka, Joanna. Rhetorical questions in argumentation in Latvian and Polish parliamentary debates. – *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Baltu filoloģijas perspektīvas. Starptautiskā konference. Baļty filologijos perspektyvos. Tarptautinė konferencija. Perspectives on Baltic philology. International conference Poznań, 2010. 05.20–21. Referātu tēzes. Pranešimų tezēs. Abstracts. Konferences programmas komisija: Axel Holveot, Stephan Kessler u.c. Poznań: UAM Zakład Bałtologii, 2010, 6.–7.*
- Cigankova, Nataļja. Discourse of linguistics-related internet job advertisements. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 294.–302.

- Cimermanis, Saulvedis. Ērgemes izloksnes vārdnīca – kultūras vēstures izziņāšanas avots: jautājuma ievirzei. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 4.–13.
- Cīrule, Ilze. Valsts policijas struktūrvienību darbinieku veidotie teksti un to valoda. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 394.–400.
- Cīrulis, Ervīns. No neprašām būs jāšķiras. [Par policijas amatpersonu latviešu valodas zināšanām stāsta Valsts policijas Personāla vadības biroja priekšniece Dina Tarāne, Rīgas reģiona pārvaldes priekšnieks Ints Ūzītis, Valsts valodas centra Kontroles daļas vadītājs Antons Kursītis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 3. marts, Nr. 43 (3978), 6.
- Čeirane, Solveiga. Slēdžu raksturojumam izmantojamās pazīmes. – *Linguistica Lettica* 19. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 134.–147.
- Dalykums. Ceļā iz reģionāluos volūdys statusu. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Stortautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 200.–227. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Daugaviete, Anna. Baltu valodu garo zilbju klasifikācija. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimu tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 43.–44.
- Daugavet, Anna. Syllable length in Latvian and Lithuanian: searching for the criteria. – *Baltic linguistics*, 1. Warsaw: University of Warsaw, 2010, 83.–114.
- Диманте, Ирина. Этимологические версии. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 27.–36.
- Dini, Pjetro Umberto. *Balticitas* – mūsu kopība: ārzemju balstista pārdomas. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 132.–134.
- Dini, Pietro Umberto. The Future of Our Common *Balticitas*. – *Baltu filoloģija* 2010, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn. Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 135.–137.

- Dini, Pietro Umberto. Zur vergleichend-kontrastiven Analyse der baltischen Fassungen von Luthers „Kleinem Katechismus“: *schlecht Wasser* und der morphologische Status von apr. 6120 *ains*. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 45.–46.
- Dini, Pietro Umberto; Gelumbeckaitė; Šinkūnas, Mindaugas; Zinkevičius, Vytautas. Senosis lietuvių kalbos anotuotas refencinis korpusas (SenLiKo). Diachroninio lietuvių kalbos korpuso iniciatyva. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 47.–49.
- Dirba, Māra; Ozoliņa, Solveiga. Multimodal discourse analysis in teacher education = Multimodālu discursu analīze skolotāju izglītībā. – *ATEE Spring University „Teacher of the 21st century: quality education for quality teaching”*. Rīga, Latvia, 2010: plenary reports [CD-ROM], Association for Teacher Education in Europe, University of Latvia. Faculty of Education and Psychology. Rīga: Latvijas Universitāte, Association for Teacher Education in Europe, 2010, 366.–371.
- Doroshenko, Yelena. The impact of discourse and corpus studies on English explanatory dictionaries. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 51.–58.
- Dreijere, Vita. Kurā valodā mācīt ķīmiju? [Par apvienības „Tēvzemei un brīvībai”/LNNK priekšlikumu pāriet uz mācībām latviešu valodā visās valsts finansētajās skolās]. – *Diena*, 2010, 15. janv., Nr. 12 (5657), 6.
- Dreijere, Vita. Labāk latviskot pakāpeniski. [Par mācību priekšmetu pasniegšanu latviešu valodā Rīgas 40. vidusskolā]. – *Diena*, 2010, 15. janv., Nr. 12 (5657), 6.
- Dreijers, Guntars. Bodlēra atdzejotāju lēmumpieņemšanas apsvērumi par vārdu, izteiksmi un metodi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 59.–65.

- Drēziņš, Artis. Krievu lamuvārdi latviešu valodas mācību grāmatā. [Par Ilutas Dalbiņas un Ineses Lāčaunieces sarakstīto mācību grāmatu „Latviešu valoda. 1. daļa” stāsta I. Dalbiņa, izdevniecības SIA „Izdevniecība RaKa” gal. red. V. Purēns, Latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijas priekšsēdētāja A. Vanaga]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 29. janv., Nr. 20 (3955), [1.], 5.
- Druviete, Ina. Baltu valodas mūsdienās: latviešu un lietuviešu valodas situācijas komparatīva analīze. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 50.–51.
- Druviete, Ina. Individual and societal multilingualism in seven biggest cities and towns in Latvia. – *12th International Conference on Minority Languages*. Abstracts. Tartu and Voru, 28–30 May 2009. Tartu: University of Tartu, 2009, 128.–129.
- Druviete, Ina. Language attitudes among TV and radio journalists: theories and practices. – 17-oji Jono Jablonskio konferencija „Kalbos variantiškumas ir kalbinės nuostatos”. 09.10. 2009. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas; http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Naujienos/Jablonskio%20konferencijos%20tezes%202009.pdf.
- Druviete, Ina. Language attitudes in audiovisual mass media: should State officials use the State language? – EAAL 9th Annual Conference „Modes and Languages of Communication”. April 22–23, 2010, Tallinn. Abstracts. Tallin, 2010, 37.
- Druviete, Ina. Language education policy for promoting identity, language diversity and multilingualism. – International Conference „Towards a Better Language Education”. 29–30 June 2009, Vilnius. Proceedings. Vilnius: Lietuvos kalbų pedagogų asociacija, 2009, 84.–95.
- Druviete, Ina. Language in higher education establishments in Latvia: „Latvian Only”, „English Only” or „Latvian Plus”? – The Baltics as an Intersection of Civilizational Identities. 8th Conference on Baltic Studies in Europe. 11–14 June, 2009, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania. Kaunas: VMU, 2009, 53.
- Druviete, Ina. Latvian language as the State language: As a symbol, as a form of communication, as the foundation for statehood. – *Latvia and Latvians: a People and a State in Ideas, Images and Symbols*. Rīga: Zinātne, 2010, 145.–182.
- Druviete, Ina. Latviešu valoda elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos: kvantitāte un kvalitāte. – *Vārds un tā pēitšanas aspekti*. Rakstu

- krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 66.–75.
- Druvieta, Ina. Latviešu valoda kā valsts valoda: simbols, saziņas līdzeklis vai valstiskuma pamats? – *Latvija un latviskais: nācija un valsts idejās, tēlos un simbolos*. Sast. Ausma Cimdiņa, Deniss Hanovs. Rīga: Zinātne, 2010, 123.–153.
- Druvieta, Ina. Multilingualism in electronic mass media: minority language and/or inclusive society? – *International Conference of Applied Linguistics „Languages and People: Dialogues and Contacts”*, 23–24 September 2010. Vilnius: Vilnius Publishing House, 2010, 20.–21.
- Druvieta, Ina. Verbālā agresija elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. – *Starptautiska konference „Virtuālās vardarbības vide mūsdienu kultūras telpā”*. Rīgā, 2010. gada 29. aprīlī. Tēzes. Rīga: LU, 2010, 16.–19.
- Druvieta, Ina; Valdmanis, Jānis. Language use in higher education establishment in Latvia. – *National Languages in Higher Education*. Ljubljana: Založba ZRC, 2010, 91.–95.
- Dubova, Agnese. Politiskās jomas svešvārdu semantiskā struktūra vācu un latviešu 20. gadsimta leksikogrāfiskajos avotos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 76.–84.
- Dūmiņa, Līvija. Malēnieši un viņu radošums. [Par akadēmiķes Daces Markus un prof. Jēkaba Raipuļa grām. „Radošie malēnieši un viņu valoda”]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 31. jūlijs, Nr. 173 (5763), 9.
- Dūmiņa, Līvija. Tautlietu vārdene – valodas enerģijas vācele. [Par filoloģes, prof. Janīnas Kursītes grām. „Tautlietu vārdene” atvēršanas svētkiem]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 3. marts, Nr. 52 (5642), 11.
- Dzene, Ilona. Valodas jautājumi Latgalē Franča Trasuna skatījumā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 52.
- Dzērve, Laura. Pētījumā atklāj, ka latviski runājošie lingvistiski diskriminēti, ES [Eiropas Savienība] kolēģi neizpratnē. [Par Eiropas Komisijas atbalstīto starptautisko pētījumu „Starpkultūru dialogs Eiropas multikulturālajā sabiedrībā” stāsta Vineta Poriņa u.c.] – *Diena*, 2010, 4. jūnijs, Nr. 127 (5772), 4.
- Dzintars, Normunds. Fonētikas mācību satura izmaiņas latviešu valodas mācību grāmatās pamatskolai 20. gadsimta 40. gados. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. ha-

- bil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 85.–97.
- Dzintars, Normunds. Salīdzināmi vēsturiskās valodniecības atzinumi latviešu valodas mācību grāmatās no 20. gadsimta sākuma līdz 50. gadiem. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 53.–54.
- Eckert, Rainer. Die 108. Konferenz des Baltistenkreises zu Berlin e. V. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 138–138.
- Eckert, Rainer. Eindrücke von der Dritten internationalen Konferenz zur Lettgallistik in Greifswald (2010) und danach. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 131.–134.
- Eckert, Rainer. Lettgālisch – eine baltische Regionalsprache. – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, Nr. 17. Daugavpils: DU Humanitārā fakultāte, 2010, 52.–59.
- Elksnīte, Gita. Netiešais pārvaldījums adjektīviskajās vārdkopās G. Manceļa tekstos. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 183.–192.
- Elksnīte, Gita. Piederības ģenitīvs substantīviskajās vārdkopās G. Manceļa vārdnīcā „Lettus” un tās pielikumos. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 22.–24.
- Emse, Anita. BAT „Turība”: Valodu katedra iesaistās starptautiskā 9 valstu projektā. [Par Biznesa augstskolas „Turība” Valodu katedras piedalīšanos Eiropas Savienības transversālajā valodu projektā]. – *Izglītība un Kultūra*, 2010, 14. janv., Nr. 2 (3160), 15.
- Ernstsona, Vineta. Ar vārdiem par vārdiem: metalingvistiskais komentārs publiskajā diskursā. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 25.–26.

- Farneste, Monta. Traditions in citing sources in linguistics. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 413.–421.
- Farneste, Monta. Typical problems with punctuation usage in research papers. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 91.–99.
- Feulner, Anna Helene. Neues zu altlitauischen Sprachdenkmälern. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 55.
- Frīdenberga, Anna. Daži putnu nosaukumi latviešu un lietuviešu valodā „Eiropas valodu atlanta” materiālos. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 15.–36.
- Gabrišs, Mareks. Vēlreiz par Latgales vietvārdiem. [Biedrības „Latgales tradicionālās kultūras centrs Latgaļu sāta” biedra raksts: sakarā ar LR Ministru kabineta grozījumu likumos par Latgales autentisko vietvārdu atjaunošanu noraidīšanu LR Saeimā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 23. janv., Nr. 16 (3951), 23.
- Garšva, Kazimieras. Daugpilio rajona lietuviski oikonimai. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 422.–430.
- Garšva, Kazimieras. Lietuviškos kilmės vardynas tarp Daugpilio, Drujos ir Rėzeknės. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 56.–57.
- Gavriļina, Margarita; Vulāne, Anna. Pirmās un otrās valodas mijiedarbība skolēnu runas uzvedībā. – *Tagad*. Zinātniski metodisks izdevums, 1 (5), 2010. Atb. red. Dr. philol. Anna Vulāne. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 32.–36.

- Goba, Artūrs. Valoda, valodiņa. [Par latviešu valodas kropļojumiem]. – *Ziemeļlatvija*, 2010, 11. decembris, Nr. 142 (2797), 2.
- Grigorjevs, Juris. Latviešu valodas līdzskaņu klasifikācija. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoci. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 22.–30.
- Grigorjevs, Juris. Patskaņu [ī], [ā] un [ū] kvalitātes salīdzinājums runā un dziedot. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = *XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės*, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = *Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”*, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 58.
- Grozījumi Ministru kabineta 2000. gada 28. novembra noteikumos Nr. 405 „Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas nolikums”: LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 11. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 13. janv., Nr. 6 (4198), 2.
- Grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 2. marta rīkojumā Nr. 137 „Par Valsts valodas politikas pamatnostādņēm 2005.–2014. gadam”: LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 471. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 13. augusts, Nr. 128 (4320), 62.
- Гурская, Юлия. Фрагменты языковой картины мира, отраженные в славянской и балтийской антропонимии. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = *XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės*, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = *Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”*, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 59.–60.
- Gusāns, Ingars. Rokgrupu nosaukumi latīņu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 98.–104.
- Hirša, Dzintra. Ar latviešu valodas tiesībām – aizdurvē? [Par latviešu valodas lietošanu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 26. maijs, Nr. 100 (4035), 3.
- Hirša, Dzintra. Dzintra Hirša: pa latviskas Latvijas ceļu. [Saruna ar valodnieci, Valsts val. centra direktori, zinātņu Dr., politisko partiju apvienības „Vienotība” pārstāvi Dzintru Hiršu: sakarā ar kandidēšanu LR 10. Saeimas vēlēšanās; pierakst. Ināra Mūrniece; materiāla sagat.

- Voldemārs Krustiņš]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 21. jūlijs, Nr. 138 (4073), 6.–7.
- Hirša, Dzintra. „Ierakumos” ap latgaliešu rakstu valodu. [Par nepieciešamību saglabāt latgaliešu val. Latvijā un situācijas politiskajiem aspektiem]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 15. janv., Nr. 10 (3945), 6.
- Holvoet, Axel. Reanalysis or just ambiguity? Dative NPs as infinitival clause subjects in Baltic. – *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. Baltu filoloģijas perspektīvas. Starptautiskā konference. Balto filoloģijos perspektyvos. Tarptautinė konferencija. Perspectives on Baltic philology. International conference Poznań, 2010. 05. 20–21. Referātu tēzes. Pranešimų tezės. Abstracts. Konferences programmas komisija: Axel Holvoet, Stephan Kessler u.c. Poznań: UAM Zakład Bałtologii, 2010, 7.–8.
- Ikere, Zaiga. Nozīmes denotatīvā un konotatīvā aspekta teorētiskās interpreteācijas un attīstība. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 61.–62.
- Ikere, Zaiga. Valodas ceļi, kurus izvēlamies. [Par Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta valodnieces Vinetas Poriņas grām. „Valsts valoda daudzvalodīgajā sabiedrībā: individuālais un sociālais bilingvisms Latvijā”]. – *Izglītība un Kultūra*, 2010, 4. marts, Nr. 9 (3167), 6.
- Ilziņa, Ilze Irēna. ISO standarti un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas terminoloģijas izstrādes pieredze. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 74.–81.
- Iļjinska, Larisa; Smirnova, Tatjana. Hyponymy in text organisation models. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 105.–112.
- Ivanceva, Jeļena. Latgale iekļauta lingvistiskajā ceļojumā. [Par Bretaņas (Francija) iedzīvotāja Emanuela Le Merlī iepazīšanos ar Eiropas valstu mazskaitlīgajām valodām un dialektiem un viesošanās Daugavpilī]. – *Latgales Laiks*, 2010, 24. sept., Nr. 74 (2107), 18.
- Indričāne, Inese. Acoustic Characteristics of Voiceless Plosives in Standard Latvian. – *Sound and its Research Aspects: Methodology and Practice*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009 (saņemts 2010), 112.–124.
- Indričāne, Inese. Latviešu valodas nebalsīgo troksneņu akustiskie raksturlielumi. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne*,

- tagadne un nākotne*” referātu tēzes, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praecitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 63.
- Исаева, Эльвира. Особенности ассоциативных полей концепта *дорога* и *ceļš*. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 320.–328.
- Ivulāne, Baiba. Darbības vārds DERĒT modālā lietojumā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 31.–38.
- Янковяк, Мирослав. Лексика „Ekspedycyji Inflantskiej 1621 roku” („Лифляндской экспедиции” 1621 года”) Яна Куновского. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 26.–28.
- Jansone, Ilga. Ieskats Ērgemes latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes antroponīmiskajā sistēmā. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 14.–73.
- Jansone, Ilga. Nacionālā identitāte: kas mēs esam? [Par valsts pētījumu progr. „Nacionālā identitāte (valoda, vēsture, kultūra un cilvēkdrošība)”, nacionālās identitātes jautājumu mūsdienu Eiropā un Latvijā saruna ar Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta direktori Ilgu Jansoni, Nilu Muižnieku; pierakst. Voldemārs Hermanis]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 3. jūlijs, Nr. 149 (5739), 2.–3.
- Jansone, Ilga. Priekšvārdi Ērgemes latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes baznīcu grāmatās (1718–1906). – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 100.–111.
- Jansone, Ilga. Uzvārdi Ērgemes evaņģēliski luteriskajā draudzē (1819–1906). – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praecitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future

- of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 64.–66.
- Янсоне, Илга. Литуанизмы или славизмы в контактных ареалах: проблема определения. – *Językowe i kulturowe dziedzictwo Wielkiego księstwa litewskiego. Księga jubileuszowa na 1000-lecie Litwy*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimiera Wielkiego, 2010, 191.–198.
- Judžentytē, Gintarē. Vietos prievēiksmiņ semantīnē struktūra Georgo Mancelio *Postilēje* (1654). – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidiya Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 37.–52.
- Jundina, Natalja. Krise als Medienphänomen. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 509.–516.
- Jundze, Arno. Eiropas valodu diena. [Par valsts aģentūras „Latviešu valodas aģentūra” rīkoto Eiropas valodu dienu]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 21. sept., Nr. 217 (5807), 11.
- Juško-Štekele, Angelika. Savas un svešas telpas mītiskās paradigmas maiņa latgaliešu pasakās par laimes meklējumiem. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 15.–28. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Kalnača, Andra. Atstāstījuma izteiksme un modalitāte. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticists „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 73.–74.
- Kalnača, Andra. Partikula *it kā* un modalitāte. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 39.–49.
- Kalnača, Andra. Personas formu semantika latviešu valodā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 199.–206.
- Kalnača, Andra. Personas paradigmas struktūra latviešu valodā – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksi-

- ka, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 112.–121.
- Kalniņa, Līga. Eiropas Valodu dienu vilinājums. [Par gaidāmo Eiropas Valodu dienu, latviešu tulkus darbu Eiropas Savienībā un tulkotāju Baidu Rozenbahu]. – *Latvijas Avīze*, ielikums „Tepat, Eiropā”, 2010, 25. sept., Nr. 186 (4121), 14.
- Kalvāne, Skaidrīte. Ieskats Latgales katoļu baznīcu grāmatu krājumos (18.–20. gs.). – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Stortautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 29.–41. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Kalve, Anna. Metafora diskursā: kohēzija un koherence. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 113.–119.
- Kalviša, Liene. Atstāstījuma izteiksme un modalitāte. – *Latvistika un somu-ugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 50.–58.
- Kalviša, Liene. Iespraudumi – informācijas avota marķētāji latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 75.–76.
- Kalviša, Liene. Pavēles izteiksmes semantika un funkcijas latviešu valodā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 207.–216.
- Karpinska, Laura. Types of general English-Latvian dictionaries. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 120.–130.
- Kārklīšs, Kristaps. Ceturtdaļai deputātu problēmas ar latviešu valodu. [Par deputātu latviešu valodas lietošanas prasmēm stāsta Valsts valodas centra Valodas kontroles nodaļas eksperts Antons Kursītis]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 29. okt., Nr. 250 (5840), 4.
- Kārklīšs, Kristaps. Glābējsilīte – valsts būtība. [Par 2009. g. vārdus, nevārdus un spārnoto izteicienu]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 19. janv., Nr. 15 (5605), 5.

- Kārklīņš, Kristaps. Parlaments rosina bargāk sodīt valsts valodas nepratējus. [Par iespējamo naudassodu palielināšanu LR Saeimas deputātiem par latviešu valodas nelietošanu stāsta LR Saeimas priekšsēdētāja Valta Āboltiņa, Valsts valodas centra Valodas kontroles nodaļas vadītājs Antons Kursītis]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 18. dec., Nr. 292 (5882), 5.
- Kasparāns, Ģirts; Alberte, Kristīne. Markus nogāž Jāni: jeb Latviešu vārdu mode. [Par tendencēm vārdu došanā latviešu bērniem un populārākajiem personvārdiem Latvijā stāsta valodnieks Ojārs Bušs u.c.]. – *Diena (Sestdiena)*, 2010, 6. febr., Nr. 31 (5676), 38.–41.
- Kaze, Anita. The local language. [Par latviešu valodas veidošanos un tās īpatnībām]. – *RīgaNow!*, 2010, janv., Nr. 73, 16.–17.
- Kazlauskaitē, Rūta. Spalvų pavadinimai Janio Akuraterio apysakos „Kalpa zēna vasara” vertimuose į lietuvių kalbą. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 128.–141.
- Klampe, Milda. Bībeles oriģinālteksta transformēšana tulkojumos latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 78.–79.
- Kļava, Gunta; Kristīne, Motivāne. Migrācijas ietekme uz valodas vidi Latvijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 131.–137.
- Kļava, Gunta; Motivāne, Kristīne. Valsts valodas loma migrācijas politikas īstenošanā Latvijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 80.–81.
- Kļaviņa, Sarma. Baltists sirdī un darbos. *Laudatio* LZA ārzemju loceklim Pizas universitātes profesoram Pjetro Umberto Dini. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 135.–138.

- Kļaviņa, Sarma. Jāņa Endzelīna akadēmiskās biogrāfijas mazināmās lap-
puses. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne,
tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī =
XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir
ateitis” pranešimū tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of
the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future
of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komite-
ja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte
un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas
Universitāte, 2010, 82.–83.
- Kļaviņa, Sarma. LU profesora Jura Plāķa dzīves un ciešanu ceļi. – *Laikmets
un personība*. Rakstu krājums, 12. Sast. un zin. red. LU profesore Dr.
paed. Aīda Krūze. Rīga: RaKa, 2010, 10.–47.
- Kļaviņa, Sarma. Mīlenbaha un Endzelīna vārdnīcas manuskripta liecības
un jautājumi. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna
137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences
materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs,
Ilga Jansone, Anna Stafeca, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas
institūts, 2010, 28.–29.
- Kokareviča, Dace. Inas Druvietes atgādinājumi. [Sakarā ar grām. „Skatījums.
Valoda, sabiedrība, politika” atvēršanu Latvijas Universitātē]. – *Latvi-
jas Avīze*, 2010, 9. jūn., Nr. 110 (5721), 6.
- Korbe, Agnese. Izglītības un zinātnes ministre: par latviešu valodas mācīšanu
un popularizēšanu Čehijā. [Par LR izglītības un zinātnes ministres
Tatjanas Koķes un Izglītības un zinātnes ministrijas parlamentārā
sekretāra Rolanda Broka tikšanos ar Prāgas Kārļa universitātes Fi-
lozofijas fakultātes Baltistikas programmas vadītāju Pāvelu Štollu un
latviešu val. lektori Sarmu Ginteri]. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 1. okt.,
Nr. 156 (4348), 54.
- Королёва, Елена. Словарь русской фразеологии и устойчивых
словосочетаний Латгалии. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru
kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010,
55.–62.
- Koškins, Igors. Deutsch-russischer Sprachkontakt in Vertragsurkunden Nord-
westrusslands. – *Germanoslavica: Zeitschrift für germano-slawische
Studien*. 2010, Jhr. 21, H. ½, 229.–235.
- Koškins, Igors. Par dažiem vēsturiskajiem slāvismiem latviešu valodā (latv.
soģis). – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne,
tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī =
XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir
ateitis” pranešimū tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of
the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future
of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komite-
ja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte

- un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 84.–87.
- Кошкин, Игорь. К вопросу о полонизмах в латышском языке. – *Славяне в неславянских странах*. Вып. 1. Санкт-Петербург: Факультет филологии и искусств СПбГУ, 2009 (2010), 79.–84.
- Krasovska, Elīna. Vizuālo tēlu metonīmisks lietojums reklāmas diskursā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 138.–148.
- Kuplā, Ieva. Polisēmijas termina un jēdziena izpratne lingvistikā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 149.–157.
- Kuplā, Ieva. Verba *krist* daudznozīmība latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 90.–91.
- Kurmiņa, Linda. Augu nosaukumu darināšanas īpatnības Jāņa Ilstera publikācijās. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 92.
- Kurmiņa, Linda. Ieskats latviešu valodas terminoloģijas komisijas darbības pirmsākumos. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 101.–108.
- Kurmiņa, Linda. Jāņa Ilstera publikācijās apkopoto botānikas nosaukumu īpatnības. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 158.–164.
- Kursīte, Janīna. Vai necieņa pret latviešu valodu? [Par latviešu valodas lietošanu Latvijas Universitātē sakarā ar Māra Ruka rakstu „Necieņa pret valodu” laikr. Nr. 15 (2010, 22. janv.)]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 26. janv., Nr. 17 (3952), 3.

- Kursīte, Janīna; Ernstsone, Vineta. Valodā – atlaisto bremžu laiks. [Saruna ar val. pētniecēm Janīnu Kursīti, Vinetu Ernstsonei; pierakst. Ināra Mūrniece]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 19. febr., Nr. 35 (3970), 7.
- Kursītis, Antons. „Latvieši ir pakļauti lingvistiskajai diskriminācijai”. [Par valsts valodas lietojumu un LR Saeimas deputātu latviešu valodas prasmes līmeni saruna ar Valsts valodas centra Valodas kontroles nodaļas vadītāju Antonu Kursīti; pierakst. Elita Veidemane]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 10. dec., Nr. 285 (5875), 2.–3.
- Kuzmina, Ilze. Problēmas ar attieksmi, nevis zināšanām. [Sakarā ar apvienības „Tēvzemei un brīvībai/LNNK” ierosinājumu pāriet uz mācībām latviešu valodā valsts un pašvaldību finansētajās mācību iestādēs stāsta valodniece Ina Druviete, Valsts valodas centra Kontroles daļas vadītājs Antons Kursītis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 30. janv., Nr. 21 (3956), 5.
- Kvašīte, Regīna. Bezekvivalenta leksika kā tulkošanas objekts (latviešu un lietuviešu paralēles). – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafeca, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 31.–34.
- Kvašīte, Regīna. Lietuviešu simboliskie nosaukumi latviešu tekstos. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 142.–149.
- Kvašytē, Regina; Župerka, Kazimieras. *Ašara* lietuvių ir latvių frazeologijoje. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 93.–94.
- Labanauskienē, Solvita. Lietuvių ir latvių augalų vardai aplinkos apsaugos žodyne EnDic2004. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafeca, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 34.–35.
- Laiveniece, Diāna. Avoti skolēnu motivācijai latviešu valodas mācībām. – *Tagad*. Zinātniski metodisks izdevums, 1 (5), 2010. Atb. red. Dr. philol. A. Vulāne. Rīgā: Talsu tipogrāfija, 2010, 37.–42.
- Laiveniece, Diāna. Gadskārtējie vārda svētki. [Par jaunu vārdu veidošanas latviešu valodā, Liepājas universitātes Latviešu valodas katedras

- vadītājas viedoklis]. – *Kurzemes Vārds*, 2010, 22. janv., Nr. 18 (5695), 2.
- Laiveniece, Diāna. Subjektīvā un objektīvā izteiksmes veidi zinātnes valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 128.–138.
- Laiveniece, Diāna (materiālu apkopojusi). Tā raksta... Tā runā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 107.–111.
- Latgališu volūta: starptautiski atzeits volūdys kods. [Sakarā ar ASV institūcijas „SIL International” latgaliešu valodai piešķirto individuālo kodu „LTG” stāsta latgaliešu valodas atbalstītājs Juoņs Eisaks]. – *Latgales Laiks*, ielikums „Latgališu gazeta”, 2010, 29. janv., Nr. 8 (2041), 8.
- Latkovska, Evija; Rutka, Lūcija. Profesionālās darbības pašvērtējums topošo valodu skolotāju prakses laikā = Self-assessment of professional activity of student teachers of languages during their teaching practice. – *ATEE Spring University „Teacher of the 21st century: quality education for quality teaching”*: Rīga, Latvia, 2010: plenary reports [CD-ROM], Association for Teacher Education in Europe, University of Latvia. Faculty of Education and Psychology. Rīga: Latvijas Universitāte, Association for Teacher Education in Europe, 2010, 230.–239.
- Laugale, Velga. Personvārdu lietojums izglītības iestāžu nosaukumā. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 166.–184.
- Laumane, Benita. Mājavārdi ar *-ait-* (*-aiši*) Kurzemē un Zemgalē. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticists „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 95.–96.
- Laumane, Benita. Vai jaunas tendences – personvārdi – meteoroloģijas terminu veidošanā? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 75.–80.
- Laurinkienė, Nijolė. Žemės deivės (Žemynos, Zemes mātes) kulto paplitimas baltų gyventoje teritorijoje. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų

- praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 97.–98.
- Lauze, Linda. Lingvistiskā un komunikatīvā kompetence radio un televīzijas žurnālistu vērtējumā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 165.–173.
- Lauze, Linda. Novēlējumu sintaktiskie varianti mutvārdu saziņā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 99.
- Lauzis, Aldis. Par Georgiju? Kādēļ ne par Sakartvelu? [Par valsts pašnosaukumu izrunu un lietošanu: sakarā ar Gruzijas izteikto lūgumu Lietuvai]. – *Rīgas Laiks*, 2010, Nr. 2, febr., 15.; 17.
- Lauzis, Aldis. Par personvārdiem valsts valodā. [Tekstā stāsta Lietuvas premjerministrs Andrius Kubilius]. – *Rīgas Laiks*, 2010, Nr. 12, decembris, 19.
- Lazdiņa, Sanita. Latgaliešu valoda: instrumenti erozijas pakāpes noteikšanai un novērošanai. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Starptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. gada 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 42.–55. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Lazdiņa, Sanita; Šuplinska, Ilga. Valodas Austrumlatvijā: evolūcijas vai erozijas procesi? – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 100.
- Lehmusa-Briede, Inta. Dzimtā valoda. [Par attieksmi pret latviešu valodu Latvijā sabiedrībā]. – *Diena*, 2010, 13. febr., Nr. 37 (5682), 2.

- Leikuma, Lidija. Latvieši un latgalieši: daži jautājuma etnolingvistiskie aspekti. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimu tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 101.–102.
- Leikuma, Lidija. Par dažiem Latgales latviešu folkloras pieraksta jautājumiem: *Lettsche Volkslieder* (1869). – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 53.–70.
- Leikuma, Lidija. Skaņa i burts: atbiļsteibu meklējumi pīterpīlīšu gruomotouos. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Stortautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 56.–78. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Leikuma, Lidija; Šuplinska, Ilga. Latviešu tautai – divas valodas? [Par iespēju piešķirt reģionālās val. statusu latgaliešu val., saruna ar Latvijas Universitātes un Rēzeknes augstskolas asociētajam prof. Lidiiju Leikumu un Ilgu Šuplinsku; pierakst. Ināra Mūrniece]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 15. janv., Nr. 10 (3945), 6.–7.
- Лейкума, Лидия. Экспедиции в Сибирь. – *Компаративистика институтā almanahs = Альманах института компаративистики*; 22. sēj.: Valoda un pasaule = Язык и мир; 2. izd. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010, 11.–39.
- Leskauskaitē, Asta. „Baltu kalbu atlasas”: retesnių kraujažolės pavadinimų motyvacija. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimu tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 103.
- Lewandowski, Thomas. Sprachentwicklung eines bilingualen Kindes. Eine Analyse. – Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 174.–184.

- Levāne-Petrova, Kristīne. Tekstu atlasēs kritēriji mūsdienu latviešu valodas tekstu korpusā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tēzēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 104.–105.
- Liepa, Diāna. Integrēta mācību satura jēdziens un struktūra svešvalodas studijās. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 185.–190.
- Liepa, Dite. Latvijas preses valodas sociolingvistisks raksturojums. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tēzēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 106.–107.
- Liepa, Dite. Vienkāršruna presē – mode vai visatļautība. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 139.–147.
- Liepa, Dite; Purviņa, Marīta; Sjomkāne, Ingrīda (sagat.). Valodas konsultācijas. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 89.–98.
- Liepiņa, Dace. Juvenile justice in the Latvian criminal justice system and pertaining terminology in Latvian. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 440.–444.
- Liepiņa, Dace. Some notes on English terms and their Latvian equivalents used in the area of restorative justice. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 191.–196.
- Liokumoviča, Irina. Verbal-nominal relations in the structure of English civil engineering discourse. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahro-

- niskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 148.–155.
- Līsmāne, Inta. Saprašana un saprašānās starpkultūru dialogā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 197.–208.
- Ločmele, Gunta. Some features of the Latvian language of advertising. – *Humanities and Social Sciences. Latvia*. Spring/summer, vol. 18, Nr. 1. (Linguistic studies in Latvia). Rīga: LU, 2010, 33.–56.
- Ločmele, Gunta. 1920.–1930. gadu reklāmas valodas ietekme uz latviešu valodas attīstību. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 108.
- Ločmele, Gunta. Tulkotāja loma tūrismā neatkarīgajā Latvijā 20. gadsimta 20.–30. gados. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 209.–218.
- Ločmele, Gunta. Valodas līdzekļu izvēle mūsdienu latviešu reklāmā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 14.–27.
- Ločmele, Laimdota. Semiotiskā pieeja mediju kultūras pētniecībā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 219.–228.
- Lokmane, Ilze. Parālēli teikuma locekļi sintaktisko sakaru aspektā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 109.–110.
- Lokmane, Ilze. Sintaktisko sakaru būtība un raksturošanas aspekti. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 162.–169.

- Lokmane, Ilze. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 59.–68.
- LZA [Latvijas Zinātņu akadēmijas] Terminoloģijas komisija: par termina „kompetence” izpratni un lietošanu latviešu valodā: LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 84. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 19. janv., Nr. 9 (4201), 48.
- Magazeinis, Ivars. Sylajuoņu pogosta Feimaņu draudzis izlūksne i latgališu rokstu volūta: kūpeigais i atškireigais (piec O. Kokaļa 1926.–1927. g. Folklorys materiālu). – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 79.–94. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Малашёнок, Наталья. Аббревиатурные вкрапления: заимствования из латышского языка в русскоязычной прессе Латвии. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 229.–235.
- Markus, Dace. Augšzemnieku dialekts Ziemeļaustrumvidzemē (t.s. Malēnija). – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 111.
- Markus, Dace. Ievads. – *Scientiae et adulescentiae*. Zinātnei un jaunatnei: jubilejas zinātnisko rakstu krājums. Rīga: RPIVA, 2010, 3.–4.
- Markus, Dace. Latviskais pamatīgums. Par emeritēto profesoru Ilmāru Jāni Freidenfeldu (1929–2008). – *Laikmets un personība*. Rakstu krājums, 12. Sast. un zin. red. LU profesore Dr. paed. Aīda Krūze. Rīga: RaKa, 2010, 236.–287.
- Markus, Dace. Riga Teacher Training and Educational Management Academy. – *Latvia the Heart of the Baltics*. Rīga: ICD Group Ltd., 2010, 64.
- Markus, Dace. Terminology Problems of Phonetics and Phonology in the Latvian Language. – *Proceedings of International Conference „The Sound and Aspects of Its Research: Methodology and Practice”*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2010, 208.–220.
- Markus, Dace; Bond, Zinny. Continuing Research on Latvian Syllable In-tonations. = Tolesnis latvių kalbos priegaidžiu tyrimas. – *Man & the*

- Word = Žmogus ir Žodis*. Didaktine lingvistika. Mokslo darbai, t. 12, nr. 1. Vilnius: Vilnius pedagoginis universitetas, 2010, 52.–61.
- Markus, Dace; Bukša–Biezā, Ilona: Melošanas māksla Alsviķī un Šķilbēnos. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Starptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 95.–104. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Markus-Narvīla, Liene. Neizmantotas iespējas latviešu dialektālajā leksikogrāfijā. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna StafECKa, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 37.–39.
- Markus-Narvīla, Liene. Rucavas izloksnes āļo-celmu verbi. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 20.–36.
- Markus-Narvīla, Liene. Rucavas izloksnes lituānismi. – *Res Humanitariae VII*. Klaipēda: Klaipēdos Universitetas, 2010, 29.–56.
- Maslo, Irina. Latvia, New solutions for promoting ex-offenders employment. [Elektroniskais resurss]. – *Enabling the low skilled to take one step up. Implementation of Action plan on adult learning*. Public Open Tender EAC/27/2008. Reports by University of Florence, DIE, IREA, 18 January, 2010, 52–72; arī: <http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/lowskill1.pdf>
- Maslo, Irina. Situation of Educational treatment to diversity [Prezentācija: paper presented at the European Conference on Educational Research, University of Vienna, 28–30 September 2009]. (Quality of educational treatment of diversity). – *How to progress on educational quality assurance „2010”* [elektroniskais resurss]. Ed. Samuel Gento Palacios. [Madrid: UNED, 2010], 26. (CD-ROM)
- Meiliūnaitē, Violeta. Nuo lietuvių kalbos prie baltų kalbų atlaso: dėl medžiagos atrankos ir pateikimo. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 112.
- Meistare, Anda. Derivatīvi sieviešu dzimuma rādītāji publicistikā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol.

- vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 171.–179.
- Meistere, Anda. Sieviešu dzimuma gramatiskie rādītāji publicistikā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 69.–88.
- Meļķis, Didzis. Vienvalodība un politika. [Koment. par Krievijas attieksmi pret valsts valodas politiku Igaunijā, Latvijā u.c. bijušajās PSRS republikās]. – *Diena*, 10. jūn., Nr. 132 (5777), 2.
- Menanto, Anrī*. Cik skaitļu ir latviešu valodā? – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 113.
- Migla, Ilga. Daba – frazeoloģisko salīdzinājumu komponents. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 114.–115.
- Migla, Ilga. Phraseologismen mit einem Personennamen im Deutschen, Russischen und Lettischen. – *Europhras 2008*. Beiträge zur internationalen Phraseologiekonferenz vom 13.–16.8. 2008 Helsinki. Jarmo Korhonen/Wolfgang Mieder/ Elisabeth Piirainen/ Rosa Piñel (Hg.). Universität Helsinki. Institut für moderne Sprachen. Germanistik. Helsinki: Institut für moderne Sprachen, 2010, 282–290; arī: <http://www.helsinki.fi/deutsch/europhras/ep2008.pdf>
- Migla, Ilga. Priekšstati par cilvēka izskatu. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 180.–188.
- Migla, Ilga. Uzdzīt kokā un tikt uz zaļa zara. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafacka, Ieva Zaicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 39.–41.

- Migla, Ilga (sagat.). Uzziņu materiāli. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 99.–106.
- Migla, Ilga. Valodniecības bibliogrāfija 2008. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 227.–312.
- Migla, Ilga. Valodniecības bibliogrāfija 2009. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 313.–375.
- Mikulēniēnē, Danguolē. Geolingvistiniai leksikos tyrimai lietuvoje ir jų atspindžiai baltų kalbų atlase. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 116.–117.
- Mikulēniēnē, Danguolē; Stafecka, Anna. „Baltu valodu atlants”: latviešu un lietuviešu paralēles. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 118.–119.
- Moora, Astra. Pasaule jau ir latviskota! [Par latviešu īpašvārdu rakstību citās valodās]. – *Laiks, Ņujorka*, 2010, 9.–15. janv., Nr. 2 (5462), 8.
- Muižniece, Lalīta. Nozīmīgs intonāciju pētījums. [Par Rasmus Grīsles grām. „Heterotonu vārdnīca un heterotonijas pētījumi” (Rīga: Zinātne, 2008)]. – *Jaunā Gaita*. Toronto, 2010, 55. gadagājums, Nr. 1 (pavasaris), 68., 71.
- Mūrniece, Ināra. Cīņā par valodu pusdienlaika nebūs. [Par Eiropas Savienības val. politiku un krievu val. lietošanu Latvijā stāsta Eiropas Parlamenta deputāte Tatjana Ždanoka]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 19. marts, Nr. 55 (3990), 3.
- Mūrniece, Ināra. Grib stiprināt valodu Saeimā. [Par Valsts valodas centra ierosinājumu kontrolēt LR Saeimas deputātu valsts val. prasmes stāsta LR Saeimas Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš, deputāte Janīna Kursīte, Valsts valodas centra Kontroles daļas vadītājs Antons Kursītis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 10. dec., Nr. 239 (4174), 4.

- Mūrniece, Ināra. Integrācijas pamatnostādnes – soli tālāk no latviskuma. [Par starpetniskās saziņas valodu formulējumiem LR Tieslietu ministrijas izstrādātajā Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādņu projektā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 21. okt., Nr. 204 (4139), 4.
- Mūrniece, Ināra. Nacionālās drošības pamats – arī latviešu valoda. [Par valdības pieņemto Nacionālās drošības koncepciju un latviešu valodas lomu valsts drošības politikas īstenošanā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 26. augusts, Nr. 164, (4099), 4.
- Mūrniece, Ināra. Valodas inspektoriem vēl vairāk darba. – *Latvijas Avīze*, 2010, 12. janv., Nr. 7 (3942), 4.
- Mustaparta, Eila. Helsingin Sanomien Latvia-metaforat vuoden 2009 alussa. Laikraksta „Helsingin Sanomat” metaforas par Latviju 2009. gada sākumā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 89.–96.
- Naktiniēnē, Gertrūda; Šimēnaitē, Zita. „Lietuvių kalbos žodynas” ir jo elektroniniai variantai. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = *XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės*, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = *Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”*, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 120.
- Nau, Nicole. Coordinating conjunction, connective particle and focus particle: on the functions of Latgalian *i* and *a* in fairy tales. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = *XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės*, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = *Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”*, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 121.–122.
- Nau, Nicole. Morphological alternation in Polish and Latgalian: a comparison. – *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Baltu filologijas perspektīvas*. Starptautiskā konference. Baltu filologijos perspektyvos. Tarptautinė konferencija. Perspectives on Baltic philology. International conference Poznań, 2010. 05.20–21. Referātu tēzes. Pranešimų tezės. Abstracts. Konferencijas programmas komisija: Axel Holveot, Stephan Kessler u.c. Poznań: UAM Zakład Bałtologii, 2010, 18.–19.
- Назарова, Е. Л.; Рыжакова, С. И. Велта Эрнестовна Сталтмане (9 септября 1926–16 апреля 2010). – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas

- institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 222.–226.
- Nešpore, Gunta. Neagensīvo pārvietošanās verbu semantiskā saistāmība: lokālas nozīmes semantiskās lomas. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 97.–112.
- Nešpore, Gunta. Pārvietošanās verbu apkaimi raksturojošo semantisko lomu tipoloģija un to nošķiršanas problēmas. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 189.–196.
- Nešpore, Gunta. Vietniekvārdu gramatiskās kategorijas latviešu valodas automatizētas analīzes rīkā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 123.–124.
- Nītiņa, Daina. Divdabji vārdšķiru kontekstā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 231.–237.
- Nītiņa, Daina. Prievārdu semantika. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 197.–202.
- Nītiņa, Daina. Rakstām gramatiku. Latviešu valodas nelokāmie divdabji ar *-am*, *-amies*, *-ām*, *-āmies*. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 109.–117.
- Nītiņa, Daina. Vietniekvārdu semantika: *šis* un *tas*, un *viņš*. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 125.

- Okuņeva, Sandra. Daži prezentācijas nobeiguma veidošanas aspekti. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 203.–209.
- Oldere, Laimdota. Adjektīva *labs* vieta latviešu valodas leksiski semantiskajā sistēmā. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 41.–42.
- Oldere, Laimdota. Ieskats dažu primāro kādības adjektīvu un to atvasinājumu ar *-īgs, -īga* semantikā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 210.–215.
- Oļehnoviča, Ilze. Meaning of word and meaning of idiom. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 457.–466.
- Oļehnoviča, Ilze. Phraseological terminology in Latvian and English linguistics. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 126.–127.
- Ostrowski, Norbert. Sliet. kalbos formas su postpozicija *-jau*. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 128.–129.
- Острувка, Милгожата. Лексика как орудие коммунистической политики и пропаганды (на основе польской прессы, издававшейся в Советской Беларуси в междувоенном периоде). – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 202.–214.

- Ošeniece, Gunta. Seno tautas pedagoģisko uzskatu pētīšanas metodes = Methods of researching ancient educational thoughts. [Elektroniskais resurss]. – *ATEE Spring University „Teacher of the 21st century: quality education for quality teaching”*: Rīga, Latvija, 2010: plenary reports [CD-ROM], Association for Teacher Education in Europe, University of Latvia. Faculty of Education and Psychology. Rīga: Latvijas Universitāte, Association for Teacher Education in Europe, 2010, 579.–591.
- Ozola, Ārija. Adjektīvs *dižs*, salikteni ar *diž-* un jaunvārds *dižkkibe*. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 42.–43.
- Ozola, Ārija. Divdabju ar izskaņām *-ošs*, *-oša* lietojums mūsdienu latviešu valodā un atspoguļojums skaidrojošajās vārdnīcās. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 216.–222.
- Ozola, Ārija. Pārdomas par sveicinājuma vārdiem gadsimtu gaitā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 36.–40.
- Ozola, Ieva. Atributīvie adjektīvi un divdabji Rucavas izloksnē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 223.–229.
- Ozola, Ieva. Laika apstākļi Lejaskurzemes izloksnēs. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 130.–131.
- Par angļu valodas terminu *soft power* un *hard power* atveidi latviešu valodā. [Par terminiem „maigā vara” un „stingrā vara”, LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 86]. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 19. janv., Nr. 9 (4201), 48.
- Par gada vārdu atzīts „glābējsilīte”. [Par Rīgas Latviešu biedrības Valodas attīstības kopas ikgadējās aptaujas rezultātiem]. – *Izglītība un Kultūra*, 2010, 21. janv., Nr. 3 (3161), 5.

- Par latgaliešu valodas nākotni. [Par starptautiskā standarta ISO639-3 piešķiršanu latgaliešu val.]. – *Rēzeknes Vēstis*, ielikums „Mōras zeme”; 2010, 11. febr., Nr. 18 (10477), 4.
- Par terminu „drošība” un „drošums” izpratni latviešu valodā. LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 87. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 19. janv., Nr. 9 (4201), 48.
- Par terminu „plašsaziņas līdzeklis” un „medijs” lietošanu. LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 85. [Par lēmumu aizguvumu „mediji” neuzskatīt par termina „plašsaziņas līdzekļi” sinonīmu]. – *Latvijas Vēstnesis*, 2010, 19. janv., Nr. 9 (4201), 48.
- Par valsts valodu Elektronisko mediju likumprojektā. [Par LR Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas atbalstītajiem grozījumiem Elektronisko mediju likumprojekta galīgā lasījuma redakcijā, sakarā ar valsts valodas lietošanas nodrošināšanu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos]. – *Latvijas Vēstnesis*, ielikums „Saeima: darbs, stenogrammas”, 2010, 8. jūn., Nr. 90 (4282), 71.
- Par veiksmīgāko atzīst „glābējsilīti”. [Par Rīgas Latviešu biedrības Valodas attīstības kopas aptaujas rezultātiem]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 19. janv., Nr. 12 (3947), 5.
- Pavlovska, Diāna. Emocionālas attieksmes paušana mūsdienu darījumu vēstulēs latviešu un krievu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 230.–239.
- Petit, Daniel. On presentative particles in the Baltic languages. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 136.
- Piccini, Silvia. Non-canonical objects in Lithuanian and Latvian. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 137.–138.

- Pinnis, Mārcis; Auziņa, Ilze. Latvian text-to-speech synthesizer. – *Human language technologies – the Baltic perspective: proceedings of the fourth international conference Baltic HLT 2010*. Ed.: Inguna Skadina, Andrejs Vasiljevs. Vol. 219. Washington, DC: IOS Press, 2010, 69.–72.
1. latgalistikys konferenčis kruojumā (2009) pamaneitūs drukys klaidu lo-
buojums. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis
syntgadei. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne,
2009. goda 15.–17. oktobris). Redkolegeja: A. Andronovs, L. Leiku-
ma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 228.
(Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Питкевича, Галина. Неофициальные варианты личных имён на
социальном портале DRAUGIEM.LV. – *XI starptautiskā baltistu
kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*,
2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa
„Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m.
rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics
„Past, present and future of the Baltic languages”, September
27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode
u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas
institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 139.–141.
- Platace, Agnija. Angļu cilmes leksika latviešu un norvēģu ekonomikas un
biznesa tekstos. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*.
Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 150.–156.
- Platace, Agnija. Angļu valodas aizguvumi sporta terminoloģijā latviešu un
norvēģu laikrakstos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums,
14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Lin-
da Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 236.–243.
- Platonova, Marina. Special vocabulary classification in the environment-rela-
ted texts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red.
kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze.
Liepāja: LiePA, 2010, 244.–252.
- Pokrotiece, Kornēlija. Īpašības vārds reliģijas terminoloģijā. – *Linguistica
Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone.
Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 37.–49.
- Pokrotiece, Kornēlija. Grēki un parādi. – Pamest vai piedot? (Ieskats 16.–
18. gs. tēvreizes tekstos). – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Bal-
tu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada
27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų
praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–
30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past,
present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010.
Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvi-
jas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts.
Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 142.–143.

- Pokrotņiece, Kornēlija. Uzruna Georga Manceļa sprediķos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltņiece. Liepāja: LiePA, 2010, 240.–247.
- Politere, Kristīne. Sieviešu un vīriešu sarunvalodas izpētes specifika un pētījumu avoti. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 253.–260.
- Polkovņikova, Svetlana. Krievu un latviešu runas verbi oriģināltekstā un tulkojumā: paradigmatisks aspekts. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 157.–164.
- Polkovņikova, Svetlana. Krievu un latviešu runas verbu nacionālā specifika. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 261.–270.
- Polkovņikova, Svetlana. Runas verbu atveides individuālās iezīmes Antona Čehova stāstu tulkojumos latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticists „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 144.
- Poļakovs, Ilja. Kopjot latvieģību Sibīrijā. [Par latviešu valodas mācīšanu Augšbebras Omskas apgabalā (Krievijā), saruna ar Siguldas 2. vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāju Ilju Poļakovu; pierakst. Māra Ozoliņa]. – *Izglītība un Kultūra*, 2010, 25. febr., Nr. 8 (3166), 12.–13.
- Poriņa, Vineta. Bilingvisms Latvijā. Latviešu valoda de facto kā dominējošā valoda valstī. [Par latviešu valodas lietojumu publiskajā telpā, no laikr. „Diena”, 2010, 12. marts, Nr. 60]. – *Latvietis*, Melburna, 2010, 19. maijs, Nr. 90, 10. Pieejams arī: www.laikraksts.com/index090.php
- Poriņa, Vineta. Divvalodības dinamika mūsdienu Latvijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticists „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode

- u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 145.–146.
- Poriņa, Vineta. Divvalodība teorijā un Latvijas valodas situācijā. – *Va-
loda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana
Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 342.–351.
- Poriņa, Vineta. Latviešu valoda – dominējošā? [Par latviešu valodas lietošanu
publiskajā telpā]. – *Diena*, 2010, 12. marts, Nr. 60 (5705), 3.
- Poriņa, Vineta. Latviešu valodas izsmiešana. [Sakarā ar LR satiksmes mi-
nistra Kaspara Gerharda atteikšanos runāt krieviski progr. „TV5”
raidījumā „Bez cenzūras”]. – *Latvietis*, Melburna, 2010, 9. septem-
bris, Nr. 107, 1.–2. Pieejams arī: www.laikraksts.com/index107.php
- Poriņa, Vineta. Latviešu valodas vārds cittautiešu mutē jeb bilingvis-
ma dinamika Latvijā 21. gadsimta pirmajā dekādē. – *No vārda līdz
vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres
starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute
Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafeca,
Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 44.–45.
- Poriņa, Vineta. Latvijas valodas situācijas dinamika kopš 20. gadsimta
90. gadu beigām. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums,
14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Lin-
da Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 271.–283.
- Poriņa, Vineta. Latviski runājošo diskriminācija. [Ko atklāj lingvistiski
pētījumi]. – *Latvietis*, Melburna, 2010, 9. jūn., Nr. 93, 13. Pieejams
arī: www.laikraksts.com/index093.php
- Poriņa, Vineta. Par lingvistisko diskrimināciju Latvijā. [Par latviešu valodas
lietošanu Latvijā, sakarā ar Eiropas Komisijas atbalstīto starptauti-
sko pētījumu Latvijas Universitātē „Starpkultūru dialogs Eiropas
multikulturālajā sabiedrībā”]. – *Diena*, 2010, 8. jūn., Nr. 130 (5775), 3.
- Poriņa, Vineta. State language use promotion in Latvia: successes and fai-
lures. – *Kalbos ir žmonės: dialogai ir kontaktai: tarptautinė taiko-
mosios kalbotyros konferencija*, rugsėjo 23–24 d., 2010 = Languages
and people: dialogues and contacts: 23–24 September 2010, Vilniaus
universitetas. Filologijos fakultetas. Lituanistinių studijų katedra, Lie-
tuvos taikomosios kalbotyros asociacija, Lietuvių kalbos institutas.
Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010, 38–40.
- Poriņa, Vineta. Stiprināt sasniegto, raidot latviski. [Par latviešu valodas lie-
tojumu plašsaziņas līdzekļos un cittautiešu valodas prasmes līmeni]. –
Latvijas Avīze, 2010, 3. augusts, Nr. 147 (4082), 3.
- Poriņa, Vineta. To var apturēt paši latvieši. [Par latviešu valodas un latvisko
vērtību saglabāšanu: saruna ar sociolingvisti Vinetu Poriņu; pierakst.
Ināra Mūrniece]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 12. jūn., Nr. 113 (4048), 6.
- Pošeiko, Solvita. Valodu funkcionēšana Jēkabpils un Preiļu rajona privātajā
un publiskajā telpā. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Mari-
jas Andžānis symtgadei. 2. Starptautyskuo latgalistikys konference

- (Rēzekne, 2009. gada 15.–17. oktobris). Redkoleģeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstskola, 2010, 114.–128. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Proveja, Egita. *Ņem, ņemt vai ņemiet glāzi piena*: verba formas kulinārijas receptēs un to tulkojumos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 248.–256.
- Puškoriutė, Daiva. Lietuviai ir latviai tarpusavyje gali bendrauti be trečiosios kalbos. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 147.–148.
- Pūtele, Iveta. Dažas tendences latviešu valodas spēkratu terminoloģijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 284.–288.
- Pūtele, Iveta. Profesiju nosaukumi plašsaziņas līdzekļos. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 149.
- Radjuškina, Kristīne; Radjuškina, Inese. Jānis Endzelīns Latvijas Universitātē (1920. gada jūnijs–1940. gada jūnijs). – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 113.–151.
- Rancāne, Anna. Ceļā pie latgaliskā. [Par Rēzeknes Augstskolas asociētā docenta, klasisko valodu speciālista Ingara Gusāna aktivitātēm latgaliešu valodas popularizēšanā]. – *Diena*, pielikums „SestDiena”, 2010, 27. febr., Nr. 8 (205), 42.–45.
- Rasnačs, Dzintars. Dosim garantiju latviešu valodai. [Par valsts valodas politiku saruna ar LR Saeimas deputātu, apvienības „Tēvzemei un brīvībai”/LNNK biedru Dzintaru Rasnaču; pierakst. Voldemārs

- Krustiņš, Ģirts Zvirbulis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 21. janv., Nr. 14 (3949), 6.
- Рембишская, Дорота Кристина. Польские заимствования в латышском языке (тематический и геоллингвистический аспект). – *Linguistica Lettica* 19. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 192.–201.
- Roze, Anitra. Adjektīvi *ruds, rūsgans, rusls*: semantika un lietojums latviešu valodā. – *Res Humanitariae VII*. Klaipēda: Klaipēdos Universitetas, 2010, 57.–67.
- Roze, Anitra. Adjektīvu *violeta* un *lillā* semantika un lietojums latviešu valodā. – *Linguistica Lettica* 19. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 50.–61.
- Roze, Anitra. *Balts* un *melns*: pretstati latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 157.–158.
- Roze, Anitra. Brūnās krāsas nianse apzīmējošie aizgūtie krāsu nosaukumi *bēšs, blons, brunets, šatens*: semantika un lietojums latviešu valodā. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zucena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 46.–48.
- Roze, Anitra. *Traks, dulls, nenormāls* – vai domājam, ko sakām? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 49.–57.
- Roze, Anitra. Zirga apspalvojuma krāsu apzīmējošie adjektīvi *pāls, palss* un *pāts*. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 257.–265.
- Ruks, Māris. Kvotas un valodas aizdurve. [Par LR Elektronisko mediju likumā noteiktajām val. kvotām]. – *Latvijas Avīze*, 201, 16. jūn., Nr. 115 (4050), 3.
- Ruks, Māris. Latviešu valodai vajadzīgs spēcīgs likums. Sakarā ar 75. gada dienu kopš likuma par valsts valodu Latvijā pieņemšanas. – *Latvijas Avīze*, 2010, 7. janv., Nr. 4 (3939), 5.

- Ruks, Māris. Necieņa pret valodu. [Par valsts valodas ignorēšanu uz informācijas stendiem LU]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 22. janv., Nr. 15 (3950), 3.
- Ruks, Māris. Valodas jautājums. [Par politisko partiju priekšvēlēšanu programmu saturu]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 30. jūl., Nr. 145 (4080), 3.
- Rumjanceva, Ludmila. The contrastive analysis of two theories of English segmental phonemes in writing. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 239.–246.
- Ruža, Veronika. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums*. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 58.–64.
- Ruža, Veronika. Nelokāmais divdabis ar *-am(ies)*, *-ām(ies)*: semantiski funkcionālais aspekts. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 247.–252.
- Salmiņa, Valda. Narekas Grigora (947–1011) augšāmcelšanās dziesmas „Putniņš, putniņš atmosties” („Havun, havun”) avoti un simbolika. – *Kultūras studijas*. Zinātnisko rakstu krājums = Cultural studies: scientific papers. 2. sēj. Dzīvnieki literatūrā un kultūrā = Animals in literature and culture. Galv. red. Anita Stašulāne. Daugavpils: Saule, 2010, 56.–66.
- Salmiņa, Valda. Uz Davtašenas-Uskudaras tilta: onīmu lietojums Marinē Petrosjanas postmodernajā poēmā „Haika krastos” (2006). – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 266.–273.
- Sardiko, Larisa. Names of shops in Latvia and their associations in foreign languages. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 362.–371.
- Saukāne, Irita. Okazionālie darinājumi dažos Latvijas radio un televīzijas raidījumos. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 160.
- Saukāne, Irita. Termina *neolōģisms/jaunvārds* izpratne valodniecībā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 477.–483.

- Saulīte, Baiba. Vārdu secības un aktuālā dalījuma pētījumi latviešu valodniecībā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 152.–161.
- Sausverde, Ērika. Baltu kalbu medžiaga žodyne *Svenska Akademiens ordbok*. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 71.–78.
- Schiller, Christiane. Sprache oder Dialekt? Zum Status des Nehrungskurischen. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 161.
- Sergejeva, Diāna. Abbreviations and acronyms used in business texts and their equivalence in the Latvian language. – *Daugavpils universitātes 51. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli* = Proceedings of the 51st international scientific conference of Daugavpils university, Vol.1 (2010). Daugavpils: Saule, 2010, 363.–367.
- Seržant, Ilja. Canonical versus non-canonical argument realization patterns and Haspelmath's *Behaviour-before-Coding principle*. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 162.–163.
- Seržant, Ilja. Phonologische Isoglossen des Hochlettischen, Nord-Ost-Litauischen, Nord-West-Russischen und Weißrussischen. – *Folia Baltica 2010*, Nr. 1, 193.–214.
- Seržant, Ilja. Interferenzen auf dem Gebiet der Phonetik: Hochlettisch, Nordost-Aukštaitisch, Nordwest-Russisch, Weißrussisch. – *Baltic linguistics*, 1. Warsaw: University of Warsaw, 2010, 193.–214.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. Auswärtige Personen in Riga im 15. Jahrhundert: Rufnamen anhand des Kämmerei-Registers der Stadt. – *Triangulum: Germanistisches Jahrbuch für Estland, Lettland und Litauen*. Fünfzehnte Folge (2009). Kaunas, Riga, Tallin. Vilnius: Academy of Fine Arts, 2010, 111.–123.

- Siliņa-Piņķe, Renāte. Izplatītākie zemnieku vārdi Vidzemē 17. gadsimta pirmajā pusē. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 49.–50.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. Zudušā mājvārda meklējumi: „Šnapsts”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 274.–282.
- Sīlis, Jānis. Latviešu-angļu sarunvārdnīcas specifika 21. gadsimta realitātē. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 50.–51.
- Sīlis, Jānis. Latviešu „eirovalodas” attīstība pagātnes, tagadnes un nākotnes tulkojumos. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 164.
- Sīlis, Jānis. „Latviešu” un „briseliešu” valoda tulkojumos – divi valodas attīstības ceļi „tulkojumspiediena laikmetā”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 289.–298.
- Silkalns, Eduards. Endzelīns nemirīgs. [Par Rasmus Grīles grām. „Jāņa Endzelīna latviešu valodas propaideutikas lekciju kurss” ([Rīga]: Ingmara Zemzaņa apgāds, 2010)]. – *Brīvā Latvija*, Londona, 2010, 27. novembris–3. decembris, Nr. 45 (1175), 6.; *Laiks*, Ņujorka, 2010, 27. novembris–3. decembris, Nr. 45 (55065), 12.
- Sinkevičiūtē, Daiva. Dēl baltų kalbų dvikamienių asmenvardžių kamienų raidos ir kilmės. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvi-

- jas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 165.
- Сырица, Галина. Об эстетическом потенциале портретной детали: *лицо*. – Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 484.–490.
- Skadiņa Inguna. Angļu-latviešu statistiskās mašintulkošanas sistēmas izveide: metodes, resursi, un pirmie rezultāti. – XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode ... [u.c.]; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 166.–168.
- Skadiņa, Inguna. Vienota valodas resursu un tehnoloģiju infrastruktūra „Clarín”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 299.–305.
- Skadiņa, Inguna; Auziņa, Ilze; Grūzītis, Normunds; Levāne–Petrova, Kristīne; Nešpore, Gunta; Vasiļjevs, Andrejs u.c. Language Resources and Technology for the Humanities in Latvia (2004–2010). – *Human language technologies – the Baltic perspective*: proceedings of the fourth international conference Baltic HLT 2010. (Ed.: Inguna Skadina, Andrejs Vasiļjevs. Vol. 219). Washington, DC: IOS Press, 2010, 15.–22.
- Skrūzmane, Elga. Geoga Manceļa sirds frazeoloģismi un to īpatnības „Postillā”. – XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 169.–170.
- Skrūzmane, Elga. Iespraudums „vārdu sakot” un citi Geoga Manceļa „Postillā”. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmika Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna StafECKa, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 51.–52.
- Skrūzmane, Elga. Somatiskie frazeoloģismi Geoga Manceļa „Postillā”. Ievadam. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1).

- Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 283.–291.
- Skujiņa, Valentīna. Afiksoīds terminu darināšanas līdzekļa funkcijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 306.–311.
- Skujiņa, Valentīna. Arī Terminoloģijas komisijai – deviņdesmit. Pielikums. Par LZA TK veiktās aptaujas rezultātiem (datus apkopojusi un analizējusi LZA TK sekretāre Anita Butāne). – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 128.–131.
- Skujiņa, Valentīna. Jaunvārda izpratnes atšķirības jaunākajās 21. gadsimta publikācijās. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigīta Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafacka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 52.–53.
- Skujiņa, Valentīna. Konversija un vārdšķiru robežkriteriji. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 171.
- Skujiņa, Valentīna. Terminizstrādes principu noturīgums un mainīgums deviņu gadu desmitu gaitā. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 82.–92.
- Smiltneiece, Gunta. Adverbu gradācija. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 292.–300.
- Smirnova, Tatjana. Sound symbolism in phonosemantic perspective. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 312.–322.
- Sprūde, Viesturs. Lai valoda lokanāka. [Sakarā ar prof. Janīnas Kursītes grāmatas „Tautlietu vārdene” atvēršanas svētkiem]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 24. febr., Nr. 38 (3973), 16.
- Stadgale, Ineta. Eiropas Savienības dokumentu valoda migrācijas jomā Latvijā un Lietuvā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums,

- 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 323.–331.
- Stafecka, Anna. Apdzīvotų vietų nosaukumi valodas izloksnēs. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 80.–89.
- Stafecka, Anna. Atlas of the Baltic languages: from idea to pilot Project. – *Acta Baltico-Slavica*, Vol. 34 Warszawa: Instytut Slawistiki, 2010, 37.–72.
- Stafecka, Anna. *Baltu valodu atlanta* pilotprojekta karšu un komentāru izveides problēmas. – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, 18. Daugavpils: DU Humanitārā fakultāte, 2010, 56.–63.
- Stafecka, Anna. *Baltu valodu atlanta* pilotprojekts: problēmas un risinājumi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 301.–311.
- Stafecka, Anna. Izlokšņu leksikas ģeolingvistiskie pētījumi Latvijā – ceļā uz *Baltu valodu atlantu*. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsejo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 172.–173.
- Стафецка, Анна. Влияние польского и литовского языков на латгальскую письменность 18 века. – *Językowe i kulturowe dziedzictwo Wielkiego księstwa litewskiego. Księga jubileuszowa na 1000-lecie Litwy*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimiera Wielkiego, 2010, 150.–157.
- Straupeniece, Daiga. Par dažām verbu pagātnes formām Sventājas izloksnē. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 78.–87.
- Straupeniece, Daiga. Prefiksālo verbu semantiskās īpatnības Sventājas izloksnē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 312.–322.
- Straupeniece, Daiga. Verbs *turēt* vajadzības izteiksmē Sventājas izloksnē. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 53.–54.

- Strazdiņa, Ina. Kura ir Latvijas valsts valoda Eiropas Komisijas izpratnē? [Sakarā ar dzimumu līdztiesībai velt. Eiropas Komisijas pētījumu materiālu par Latviju un Igauniju tulkošanu krievu valodā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 9. marts, Nr. 47 (3982), [1.], 4.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Pareizs cilvēks, pareiza valoda vai pareizs vārds? Trīs preskriptīvisma virzieni un Latvijas situācija. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 55.–56.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Valodas pareizība Latvijā: preskriptīvisma loma latviešu valodas un lingvistiskās domas attīstībā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 174.–175.
- Strong, Dina. Tribulations of self in discourse of Bi-national exchange students. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 372.–380.
- Stundžia, Bonifacas. Darinių afiksų prozodinė dominacija morfonologijos ir žodžių darybos požiūriu. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Balticistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 176.–117.
- Subačius, Giedrius. In memoriam. Saulius Ambrasas (1957–2010). – *Baltu filologija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 153.–155.
- Subačius, Giedrius (rec.). S. Kļaviņa „Latviešu valodas pētnieki. No kļaušu laikiem līdz savai valstij” [The Researchers of the Latvian Language: From the Times of Corvee to the Establishment of an Independent state]. Rīga: RaKa, 2008. 288 pp. – *Historiographia Linguistica*, 2010, vol. 37, Nr. 1/2, 258.–262.
- Svensson, Miguel Villanueva. On the reconstruction of verbs with second stem in Baltic and Balto-Slavic. – *XI starptautiskā baltistu kon-*

- gresā*, „*Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne*” referātu tēzes, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 179.
- Šaudiņa, Vilma. Valodu kontakti Latvijas perifērajās izloksnēs. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 180.–181.
- Ščerbinskis, Guntis. Nevēlas stiprināt latviešu valodu. [Par valsts valodas lietojuma regulējumu TV]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 7. jūl., Nr. 128 (4063), 5.
- Škrabals, Mihals. Topošā latviešu-čehu vārdnīca – tilts starp tradicionālajām un modernajām leksikogrāfijas metodēm. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 182.–183.
- Šmite, Linda. „Tautlietu vārdenē” latvieša telpa. [Par literatūrzinātnieces, prof. Janīnas Kursītes grāmatu „Tautlietu vārdene” (Rīga: Nemateriālā kultūras mantojuma valsts aģentūra, 2009)]. – *Izglītība un Kultūra*, 2010, 11. marts, Nr. 10 (3168), 14.
- Šmits, Uldis. Valodas loma. [Par nepieciešamību nostiprināt valsts valodas pozīcijas Latvijā tekstā stāsta filoloģe Dzintra Hirša, bijušais Latvijas Valsts prezidents Guntis Ulmanis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 24. sept., Nr. 185 (4120), 3.
- Štolls, Pāvels. Baltu valodas Čehijā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Bal-

- tistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 184.
- Štrausa, Ilze. Augu valsts atspoguļojums bijušajā Dobeles rajona latviskas cilmes mājvārdos. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 491.–500.
- Štrausa, Ilze. Daži vērojumi par jaunākajiem nekustamo īpašumu nosaukumiem Ukros. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafeca, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 57.–58.
- Štrausa, Ilze. Flora bijušā Dobeles rajona latviskas cilmes mājvārdos: derivatīvais aspekts. – *Daugavpils Universitātes 52. starptautiskā zinātniskās konferences tēzes* = Abstracts of the 52nd international scientific conference of Daugavpils University. Daugavpils: Daugavpils universitāte, 2010, 180.–181.; Pieejams arī: <http://www.dukonference.lv/files/Tezes.pdf>
- Štrausa, Ilze. Kādas klases skolēnu priekšvārdi uz latviešu antroponimiskās sistēmas fona. – *Linguistica Lettica 19*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 148.–165.
- Štrausa, Ilze. Ukru pagasta vietvārdi un to avoti. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 185.–186.
- Šulce, Dzintra. Valsts nosaukumi latviešu valodā: ieskats problemātikā. – *Res Humanitariae VII*. Klaipēda: Klaipēdos Universitetas, 2010, 68.–78.
- Šulcs, Viesturs; Ēdelmane, Inese. Latvijas nacionālās botāniskās nomenklatūras datubāze. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafeca, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 59.–61.
- Šuplinska, Ilga. Latvyskuma koncepts Marijās Andžanis poētikā. – *Centrs i perifērijā: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Starptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkoleģeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska.

- Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 148.–160. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Švageris, Evaldas. Akmenēs latviu šnektos priegaidziu požymiai: santykinēs trukmēs analizē. – *Res Humanitariae VII*. Klaipēda: Klaipēdos Universitetas, 2010, 266.–281.
- Švarcs, Ludvigs. Valoda kā izteiksmes līdzeklis jurisprudencē. [Par organizācijas „ELSA Latvija” rīkoto juristu diskusiju par valodas nozīmi jurisprudencē]. – *Jurista Vārds*, 2010, 11. maijs, Nr. 19 (614), 11.
- 3-я международная конференция по латгалистике „Языковая экология в регионе Балтийского моря: регион. языки в эпоху глобализации. [О конф., посв. 100-летию культ.-ист. работы Ф.Кемпа „Latgalieši” в Грейфсвальде (Германия)]. – *Панорама Резекне*, 2010, 5 марта, N 18 (1108), 3.
- Teilāne, Inguna. Darbības vārdu lietojuma īpatnības Nīcgales izloksnē. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 88.–93.
- Timuška, Agris. Koka nosaukumi baltu un citu Eiropas tautu valodās: ģeolingvistisks komentārs. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27– 30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 187.
- Timuška, Agris. „Nedēļa” – laikposms vai atsevišķa diena? – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2010, 323.–327.
- Trumpa, Edmunds. „Karte des lettischen Sprachgebiets” (1881) – pirmā latviešu valodas dialektu karte. – *Baltu filoloģija 2010*, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 79.–102.
- Ūdre, Sandra. Konceptu „dzāruojs” atspēidinojūši frazeoloģismi latgalīšu dramaturģijā. – *Centrs i perifereja: perspektīvu maiņa*. Marijas Andžānis symtgadei. 2. Storptautyskuo latgalistikys konference (Rēzekne, 2009. goda 15.–17. oktobris). Redkoleģeja: A. Andronovs, L. Leikuma, N. Naua, I. Šuplinska. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2010, 170.–186. (Via latgalica: Latgalistikys kongresu materiāli, II).
- Upleja, Sanita. Identitāti meklējot. [Par latviešu identitātes, kultūrtelpas un valodas saglabāšanu un attīstīšanu]. – *Diena*, 2010, 12. marts, Nr. 60 (5705), 2.

- Upleja, Sanita. Latvieši un valoda. Par kļūdām latviešu valodas lietojumā. – *Diena*, 2010, 11. nov., Nr. 262 (5907), 2.
- Urbanoviča, Inta. Paronīmi un citas paralēlismu apakšsistēmas. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 328.–335.
- Urbanoviča, Inta. Paronīmi latviešu terminoloģijā. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = *Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia*. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 162.–178.
- Urbanoviča, Inta. Prefiksālie un sufiksālie patronīmi: kontrastīvais aspekts. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksajs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 188.–189.
- Urdze, Aina. „Geräuschverben”: eine morphologisch distinkte Untergruppe der lettischen Lautverben. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 336.–345.
- Vaba, Lembits. Kādi vārdi latviešu meteoroloģijas leksikā ir cēlušies no Baltijas jūras somu valodām un otrādi. [Sakarā ar latviešu leksikas pētnieces Benitas Laumanes pētījumiem par meteoroloģijas nozares leksiku]. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes, 64. sēj., Nr. 3/4 (2010), 74.–79.
- Valdmanis, Jānis. Valsts valodas pārvaldības iestāžu ieguldījums valodas politikas īstenošanā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksajs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 191.–192.
- Valdpētere, Māra. Sintaktiskā redukcija latviešu un norvēģu sarunvalodā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 165.–172.

- Valentienė, Danutė. Repliku nutraukimai dialoguose. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 332.–339.
- Vanaga, Anita. Latviešu valodas zināšanas ir nozīmīga vērtība ikvienam cilvēkam. [Par jauno mācību komplektu „Latviešu valoda vidusskolai” un latviešu valodas apguvi skolās saruna ar Latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijas priekšsēdētāju, LR Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centra Konsultatīvās padomes locekli, Āgenskalna Valsts ģimnāzijas direktora vietnieci izglītības jomā Anitu Vanagu; pierakst. Magda Riekstiņa]. – *Skolotāja Almanahs*. Sākums, 2010, Nr. 1, 3.–6.
- Vanags, Pēteris (rec.). Jenny H. Larsson. Nominal Compounds in Old Prussian. Stockholm: Memento, 2010. – *Baltu filoloģija* 2010, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 145.–148.
- Vanags, Pēteris (rec.). Sarmīte Trūpa. Diskurse um lettische Identitätsbildung im Lichte der systemisch-funktionalen Grammatik. (Studien in Nordeuropäischer und baltischer Linguistik. Herausgegeben von Anneli Sarhimaa, Bd. 3) Frankfurt am Main u.a.: Peter Lang, 2010. – *Baltu filoloģija* 2010, Nr. XIX (1/2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010, 139.–144.
- Vanags, Pēteris. Senkrievu valodas ietekme agrīnajā latviešu kristīgajā diskursā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 193.
- Veckrācis, Jānis. Dzejas tulkojamība: krustpunkti dzejas valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (2). Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2010, 340.–347.
- Veidemane, Elita. Latvietis, laimīgs padoties. [Par latviešu valodas aizsardzību]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 2. febr., Nr. 27 (5617), 2.
- Veidemane, Elita. Lotārs un upmalas psihopāti. [Par latviešu valodas tīrības kopšanu un pareizu lietošanu]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2010, 27. aprīlis, Nr. 97 (5687), 2.

- Veisbergs, Andrejs. Development of the Latvian language, purism and prescriptivism. – *Humanities and Social Sciences. Latvia*. Spring/summer, vol. 18, Nr. 1. (Linguistic studies in Latvia). Rīga: LU, 2010, 7.–32.
- Veisbergs, Andrejs. Latviešu valodas izredzes Eiropā. [Rīga, 2008. gada septembris. Andreja Veisberga, Nila Ušakova, Tatjanas Volkovas sarunas par Eiropas nākotni [audioieraksts], diskusiju cikls Rīgā un Latvijas reģionos, 2007.–2009. gads, Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā. – *CD-ROM 2. disks* [Rīga: Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā, 2010].
- Veisbergs, Andrejs. Lithuanian and Latvian Lexicography Compared (a Diachronic Study). – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugšėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 194.
- Veisbergs, Andrejs. Ne nauda izšķirs valodas likteni. [Par Latvijas valsts valodas politiku saruna ar Valsts valodas komisijas priekšsēdētāju Andreju Veisbergu; pierakst. Ināra Mūrniece]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 20. marts, Nr. 56 (3991), 5.
- Veisbergs, Andrejs. Vai tiešām īsāk nevar? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Linda Lauze. Nr. 5. Rīga: SIA „Arona Baltic”, 2010, 81.–88.
- Veisbergs, Andrejs. Vēlreiz par valodas pārmaiņām un valodas attīstību. [Par latviešu valodas attīstību]. – *Akadēmiskā dzīve*, 2010/2011, Nr. 47, 18.–26.
- Вейсбергс, Андрейс. Латышский не исчезнет первым. [О перспективах латыш. яз. в Европ. Союзе: беседа с главой Комис. по гос. яз. при приезиденте Латвии, проф. Латв. ун-та; записала Александра Глухих]. – *Телеграф*, 2010, 18 июня, Н. 116 (2155), 10.
- Vīksna, Arnis (rec.). Rūpīgi un pamatīgi. [Par S. Kļaviņas grāmatu „Latviešu valodas pētnieki. No klausu laikiem līdz savai valstij”]. – *Akadēmiskā Dzīve*. Rakstu krājums, 46. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009, 108.–109.
- Vinčēla, Zigrīda. Vietniekvārdu lietojums studentu elektroniskajos tekstos angļu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 346.–351.
- Vogina, Līga. Ar datīvu izteiktās semantiskās lomas mūsdienu latviešu valodā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 262.–271.

- Vogina, Līga. Darītāja un izjutēja lomas robežošanās latviešu valodā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 195.–196.
- Vogina, Līga. Teikuma dziļās un virsējās struktūras jēdziens valodniecībā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2010, 352.–360.
- Vogina, Līga. Teikuma dziļās un virsējās struktūras pētījumi Latvijas Universitātē. – *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē* = Latvian Studies and Finno-Ugristics at the University of Latvia. Atb. red. Dr. philol. asoc. prof. Andra Kalnača. Rīga: LU, 2010, 179.–188.
- Vulāne, Anna. Morfoloģijas termini latgaliešu gramatikās 20. gs. sākumā. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 197.–198.
- Wälchli, Bernhard (reviews). Baltische Geräuschverben und Ideophone. Eine Herausforderung für die Sprachtypologie. (Aina Marite Urdze., Ideophone in Europa. Die Grammatik der lettischen Geräuschverben.) – *Baltic linguistics*, 1. Warsaw: University of Warsaw, 2010, 309.–321.
- Wälchli, Bernhard. Is there more structural variation in Latvian than in other languages? – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistu kongresa „Baltu kalbu praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 199.–200.

- Zalāne, Elīna. Izdota pirmā ķīniešu-latviešu valodas vārdnīca. [Par sinologa, Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļas pasniedzēja Pētera Pildegoviča sast. vārdnīcu]. – *Diena*, 2010, 30. sept., Nr. 226 (5871), 5.
- Zariņš, Vilnis. Paliekošās vērtības. [Par latviešu val. un kultūras saglabāšanu; sakarā ar Rīgas Stradiņa universitātes mācībspēka Sergeja Kruka interviju „Vai kultūras vērtības nākotnē noveco?” laikr. „Latvijas Avīze” 2010. gada 15. jūlijā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 21. jūl., Nr. 138 (4073), 3.
- Zemzaris, Ingmars. Kārkluvācietības sīkstās atvases. [Par pareizas latviešu valodas lietošanu]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 29. okt., Nr. 210 (4145), 5.
- Zīle, Monika. Latviskā atmata. [Par latviešu val. kvalitāti un izmantošanu TV; sakarā ar 10. Latvijas Skolu jaunatnes dziesmas un deju svētku translēšanu progr. „LTV 1” un LR Elektronisko mediju likuma otrreizēju caurskatīšanu LR Saeimā]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 16. jūl., Nr. 135 (4070), 3.
- Zirnis, Egīls. Divi kilogrami valodas. [Sakarā ar sinologa Pētera Pildegoviča sastādītās „Lielās ķīniešu-latviešu vārdnīcas” klajā nākšanu; stāsta P. Pildegovičs]. – *Diena (SestDiena)*, 2010, 27. nov., Nr. 275 (5920), 22.–[27.]
- Zuģicka, Inese. Deonomastiskās iesaukas Centrālātlgalē. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezēs, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 203.
- Zuģicka, Inese. Neoficiālie personvārdi Preiļu rajonā: semantiskais aspekts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 361.–368.
- Zuģicka, Inese. Salikteņiesaukas Preiļu rajonā. – *Valoda – 2010: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2010, 502.–508.
- Zuicena, Ieva. Laimdots Ceplītis un „Latviešu literārās valodas vārdnīca”. – *No vārda līdz vārdnīcai: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 137. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Red. kol.: Laimute Balode, Brigita Bušmane, Ojārs Bušs, Ilga Jansone, Anna Stafecka, Ieva Zuicena. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2010, 61.–62.
- Zuicena, Ieva. Latviešu-poļu, poļu-latviešu vārdnīcas XX gadsimta 30. gados. – *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. Baltu filolo-

- ģijas perspektīvas. Starptautiskā konference. Referātu tēzes. = Baltu filologijos perspektyvos. Tarptautinė konferencija. Pranešimų tezės. = Perspectives on Baltic philology. International conference Poznań. Abstracts, 2010.05.20–21. Konferencijos programmas komisija: Axel Holveot, Stephan Kessler u.c. Poznań: UAM Zakład Bałtologii, 2010, 34.–35.
- Zuicena, Ieva. Multiculturalism in Latvian Names of Plants and Animals. – *Actes de GLAT–LISABOA 2010 „Le multiculturalisme et le rôle des langues spécialisées”*. GLAT (group de linguistique appliquée des télécommunications), 2010, 215.–220.
- Zuicena, Ieva. „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca”: pagātne, tagadne, nākotne. – *XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes*, 2010. gada 27.–30. septembrī = XI tarptautinio baltistų kongresa „Baltų kalbų praeitis, dabartis ir ateitis” pranešimų tezės, 2010. m. rugsėjo 27.–30. d. = Abstracts of the 11th international congress of Baltistics „Past, present and future of the Baltic languages”, September 27–30, 2010. Rīcības komiteja: Aleksejs Andronovs, Laimute Balode u.c.; Latvijas Universitāte un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 204.–205.
- Zuicena, Ieva. Savdabīga vārdnīca. [Rec. par grāmatu: Latgalīšu-latvīšu-krievu sarunu vuordineica = Latgaliešu-latviešu-krievu sarunvārdnīca = Латгальско-латышско-русский разговорник. Rīga, 2008. 175 lpp.] – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, Nr. 17. Daugavpils: DU Humanitārā fakultāte, 2010, 108.–111.
- Zuicena, Ieva. Sova ceļa gājējs. Viktora Vonoga 90. godskortā. – *Kultūrvēsturiska un literāra godagrāmota Tāvu zemes kalendārs 2011*. Rēzekne: Latgolas kultūras centra izdevniecība, 2010, 115.–120.
- Zuicena, Ieva. Vārda nozīmes skaidrojums „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 14 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Gunta Smiltneiece. Liepāja: LiePA, 2010, 369.–374.
- Zvaigzne, Vents. Sliktie vārdi. [Par krievu valodas lamuvārdu lietošanu publiski; sakarā ar Ilutas Dalbiņas un Ineses Lāčaunieces mācību grām. klajā nākšanu]. – *Rīgas Laiks*, 2010, Nr. 3, marts, 17.–19.
- Zvirbulis, Ģirts. Atļauj zinātniskos darbus svešvalodās. [Par grozījumiem LR Zinātniskās darbības likumā, stāsta LR Saeimas deputāte Ina Druviete, partijas „PCTVL – Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā” pārstāvis Vladimirs Buzajevs, LR Saeimas ārpusfrakciju deputāts Dzintars Ābiķis]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 30. aprīlis, Nr. 84 (4019), 4.
- Zvirbulis, Ģirts. Tēvzemieši gatavojas parakstu vākšanai. [Par apvienības „Tēvzemei un brīvībai/LNNK” plānoto parakstu vākšanu Satversmes grozījumu ierosināšanai par pāreju uz izglītību valsts un pašvaldību

- mācību iestādēs tikai latviešu valodā stāsta likumprojekta iniciators Dzintars Rasnačs]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 5. janv., Nr. 2 (3937), 4.
- Zvirbulis, Ģirts. Valodas apmācība – privilēģija vai mocības? [Par krievu tautības pašvaldību deputātu latviešu valodas zināšanām un apmācību; par grozījumiem LR likumā „Par pilsētas domes, rajona padomes, novada domes un pagasta padomes deputāta statusu” stāsta LR Saeimas ārpusfrakciju deputāts Jānis Lagzdiņš, partijas „PCTVL – Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā” pārstāvis Vladimirs Buzajevs]. – *Latvijas Avīze*, 2010, 14. maijs, Nr. 92 (4027), 4.

Sagatavojusi *Iлга Migla*

Valodniecības bibliogrāfija 2011

Grāmatas, brošūras

- Aleksejeva, Brigita. *Sengrieķu filoloģisko tekstu valoda* = The language of ancient Greek philological texts: summary of the Doctoral thesis. Promocijas darba kopsavilkums (izstrādāts filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē, klasiskās filoloģijas apakšnozarē). Zin. vad. Ilze Rūmniece; rec.: Ingrīda Kramiņa, Ojārs Bušs, Zaiga Ikere. Latvijas Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 66 lpp.
- Aleksejeva, Brigita. *Sengrieķu filoloģisko tekstu valoda*. Promocijas darbs filoloģijas doktora (Dr. philol.) grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē klasiskās filoloģijas apakšnozarē. Zin. vad. Ilze Rūmniece; rec.: Ingrīda Kramiņa, Ojārs Bušs, Zaiga Ikere. Rīga: [b.i.], 2011, 198 lpp. (+ 1 CD).
- Apse, Linda. *Telpiskās nozīmes prievārdu semantika un leksikalizācijas kognitīvie aspekti latviešu valodā* = Semantics of latvian spatial prepositions and cognitive aspects of their lexicalization: summary of doctoral thesis. Promocijas darba kopsavilkums (izstrādāts valodniecības doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozarē, vispārīgās valodniecības apakšnozarē). Zin. vad. Jeļena Dorošenko; rec.: Zaiga Ikere, Andra Kalnača, Jānis Sīlis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 48.
- Apse, Linda. *Telpiskās nozīmes prievārdu semantika un leksikalizācijas kognitīvie aspekti latviešu valodā* (promocijas darbs izstrādāts valodniecības doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozarē, vispārīgās valodniecības apakšnozarē) = Semantics of Latvian spatial prepositions and aspects of their lexicalization. Promocijas darba vad. Jeļena Dorošenko; rec.: Zaiga Ikere, Andra Kalnača, Jānis Sīlis. Rīga: [b.i.], 2011, 145 lpp. (+ 1 CD).

- Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”:* *veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā.* Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 51 lpp.
- Baltu filoloģija 2011, Nr. XX (1).* Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 116 lpp. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Baltu filoloģija 2011, Nr. XX (2).* Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011. 160 lpp. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFiloloģija-20_2_.pdf
- Bankava, Baiba. *Eponīmi latviešu valodā: lingvistiskais aspekts.* Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecībā, apakšnozare: salīdzināmā un sastatāmā valodniecība. Zin. vad. Andrejs Bankavs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 72 lpp.
- Bankava, Baiba. *Eponīmi latviešu valodā: lingvistiskais aspekts = Eponyms in the Latvian language: linguistic aspect.* Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozarē, apakšnozare: salīdzināmā un sastatāmā valodniecība. Zin. vad. Andrejs Bankavs. Rīga, 2011. vi, 235 lpp.
- Беларуска-латышскі, латышска-беларускі слоўнік: слоўнік мае каля 40 000 слоў = Baltkrievu-latviešu, latviešu-baltkrievu vārdnīca:* vārdnīcā ir ap 40 000 vārdu. Sast. Mirdza Ābola; galv. red. Ivans Lučics-Fedorecs. Рыга: Саюз беларусаў Латвіі, 2010, c. 543.
- Bērziņa, Gita. *Dialoga žanra teksti sengrieķu prozā: lingvistiskais aspekts = Dialogue genre texts in ancient greek prose: linguostylistic aspect:* summary of the Doctoral Thesis. Promocijas darba kopsavilkums (izstrādāts filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares klasiskās filoloģijas apakšnozarē). Zin. vad. Ilze Rūmniece; rec.: Igors Koškins, Pēteris Vanags, Ojārs Lāms. Rīga: [Latvijas Universitāte], 2011, 73 lpp.
- Bērziņa, Gita. *Dialoga žanra teksti sengrieķu prozā: lingvistiskais aspekts.* Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares klasiskās filoloģijas apakšnozarē. Zin. vad. Ilze Rūmniece; rec.: Igors Koškins, Pēteris Vanags, Ojārs Lāms. Rīga: [Latvijas Universitāte], 2011, 227 lpp. (+ 1 CD).
- Burve, Daina; Šteinberga, Aija. *Mazā latviešu-vācu sarunvārdnīca.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 240 lpp.
- Butkus, Alvydas. *Lietuvių-latvių, latvių-lietuvių kalbų žodynas = Lietuviešu-latviešu, latviešu-lietuviešu vārdnīca (7000).* Kaunas: Aesti, 2011, 220 lpp.

- Čeirane, Solveiga. *Latviešu valodas balsīgo troksneņu akustiskais raksturojums* = Acoustic characteristics of Latvian voiced noise consonants: summary of the doctoral thesis. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Dace Markus; rec.: Ilga Jansone, Juris Grigorjevs, Maija Brēde. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 74 lpp.
- Čeirane, Solveiga. *Latviešu valodas balsīgo troksneņu akustiskais raksturojums*. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Dace Markus; rec.: Ilga Jansone, Juris Grigorjevs, Maija Brēde. Rīga: [b.i.], 2011, 291 lpp. (+ 1 CD).
- Daina, Zemzare. *Darbu izlase*. Sast. un red. Ilga Jansone. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 558 lpp.
- Depkin, Liborius. *Lettisches Wörterbuch*. The original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennel. Vol. 6. (Addenda II): Errata Nacricht Appendices D–H. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 338 lpp.
- Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana*. Valodas pārbaude un testu izstrāde. Sagatavots M. Milanoviča (ALTE) vadībā. Lit. red. Ieva Zuicena. Rīga: Dardeze hologrāfija, 2011, 80 lpp. Elektroniski pieejams: http://www.valoda.lv/Eiropas_Valodu_portfelis/Latviesu_valodaizdotie_materiali/mid_534
- Ernštreits, Vālts. *Lībiešu rakstu valoda*. Red. un kor. G. Blumberga. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, Livo Kultur sidam, 2011. 23 lpp.
- Grūzītis, Normunds. *Formal grammar and semantics of controlled Latvian language: summary of doctoral thesis in computer science*. [Scientific advisor Andrejs Spektors]. University of Latvia. University of Latvia, Institute of Mathematics and Computer Science. Rīga: University of Latvia, 2010, 51 lpp.
- Grūzītis, Normunds. *Ierobežotas latviešu valodas formālā gramatika un semantika*. Promocijas darbā iekļautās zinātniskās publikācijas. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, CD.
- Grūzītis, Normunds. *Ierobežotas latviešu valodas formālā gramatika un semantika*. Promocijas darba kopsavilkums datorzinātņu doktora (Dr. sc. comp.) zinātniskā grāda iegūšanai (nozare: datorzinātne; apakšnozare: datoru un sistēmu programmatūra). Zin. vad. Andrejs Spektors. Rīga: [Latvijas Universitāte], 2010, 52 lpp.
- Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, Nr. 19. Daugavpils: 2011, 127 lpp.
- Ilustrēta angļu valodas vārdnīca* (Oxford). Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 1008 lpp.
- Ilustrēta vārdnīca ar CD*. Angļu, latviešu un krievu valoda. Rīga: Egmont Latvija, 2011, 56 lpp.

- Kalnača, Andra. *Morfoloģijas stilistika: monogrāfija*. Red. G. Bērziņa. Rīga: Latvijas Universitātes akadēmiskais apgāds, 2011, 143 lpp.
- Ko, Latvija, Tev varu dot?* Latviešu valodas aģentūra. Projekta vad. un red. Velga Līcīte. Rīga: Dardedze hologrāfija, 2011, 131 lpp.
- Latgalieša CV no senlaikiem līdz 21. gadsimta*. Rēzekne: [b.i.], 2011, 48 lpp.
- Latgaliešu valoda Eiropas reģionālo un minoritāšu valodu kontekstā*. Autori: Solvita Pošeiko, Sanita Lazdiņa, Heiko F. Marten. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 2011, [b. lpp.].
- Latvieši latviešu acīm: Sibīrija. Timofejevka*. Rakstu krājums = Latvians about latvians: Siberia. Timofeyevka = Латыши глазами латышей: Сибирь. Тимофеевка. Sast. Aigars Lielbārdis; redkol.: Sandis Laime, Aigars Lielbārdis, Anna Stafecka. Rīga: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2011, 190, [50]. (+ 1 CD).
- Latviešu-igauņu vārdnīca*: 16 000 vārdu. Sast. Zaiga Bērziņa. Rīga: Avots, 2011, 510 lpp.
- Latviešu-lietuviešu sarunvārdnīca*. Sast. Harijs Kalniņš. Rīga: Avots, 2011, 152 lpp.
- Latviešu-norvēģu sarunvārdnīca*. Sast. Sandra Pugača. Rīga: Avots, 2011, 128 lpp.
- Latviešu-poļu vārdnīca*: apmēram 48 000 šķirkļu = Słownik łotewsko-polski: około 48 000 haseł. J. Bociek, P. Ciucka, D. Demidziuk, M. Kobojek, A. K. Lament-Bialkowska, Z. Ledworowska, M. Siwanowicz-Michalak, A. E. Stawikowska-Krok, E. Stołowska, M. Szczęsny, J. Wiśnioch; rediģējis, papildinājis un izdošanai sagatavojis A. Sarkanis; red.: H. Bondzinskis, J. Wiśnioch. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011. 1551 lpp.
- Latviešu-somu sarunvārdnīca*. Sast. Ieva Smelcere. Rīga: Avots, 2011, 175 lpp.
- Latviešu-spāņu sarunvārdnīca*. Rīga: Jumava, 2011, 408 lpp.
- Latviešu-vācu sarunvārdnīca*. Sast. Lonija Duka, Larisa Vjaterē. Rīga: Avots, 2011, 328 lpp.
- Latviešu valodas aģentūra. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 200 lpp.
- Laumane, Benita. *Kāja un mārķāja vārda lietojuma lauks*. Liepāja: [b.i.], 2011, 129 lpp.
- Lībieši 44 atbildēs*. Līvo Kultūr sidām, Latviešu valodas aģentūra. Rīga: Dardedze hologrāfija, [2011], [22] lpp.
- Liepa, Dite. *Latvijas preses valoda*. Zin. red. Ina Druviete. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 296 lpp.
- Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca: 470 terminu latviešu, angļu un krievu valodā*. Autoru kol.: Valentīna Skujiņa (darba vadītāja), Zenta Anspoka, Vita Kalnbērziņa, Arvils Šalme. Rīga: [b.i.], 2011, 131 lpp.
- Līsmāne, Inta. *Arstniecības specialitātes ārzemju studentu profesionālās latviešu valodas kompetences veidošanās*. Promocijas darba kop-

- savilkums doktora zinātniskā grāda iegūšanai augstskolas pedagoģijā, apakšnozare: augstskolas pedagoģija; [darba zin. vad. Zoja Čehlova]. Latvijas Universitāte Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte = Development of the proficiency of the Latvian language for special medical purposes (the program for foreign students). Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 91 lpp.
- Līsmāne, Inta. Ārstniecības specialitātes ārzemju studentu profesionālās latviešu valodas kompetences veidošanās: promocijas darbs pedagoģijas doktora grāda iegūšanai, augstskolas pedagoģija; darba zin. vad. Zoja Čehlova. Latvijas Universitāte. Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte. Rīga: [B.i.], 2010, 248 lpp.
- Lukaševičs, Valentīns. *Latgaliešu-latviešu vārdnīca*: vīna cylvāka specvuorduojs: ap 4000 vārdus. Daugavpils: Saule, 2011, 232 lpp.
- Mākslas un kultūras vārdnīca ar interneta atslēgvārdiem*. Sast. J. Aldersons. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 392 lpp.
- Markus-Narvila, L[iene]. *Rucavas izloknes vārdnīca: leksikogrāfiskais un leksiskais aspekts*. Promocijas darbs kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozares latviešu diahroniskās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Benita Laumane = Das Mundartwörterbuch von Rucava: lexikographische und lexikalische Aspekte. Zusammenfassung der Promotionsarbeit. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2011, 109 lpp.
- Markus-Narvila, L[iene]. *Rucavas izloknes vārdnīca: leksikogrāfiskais un leksiskais aspekts*. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozares latviešu diahroniskās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Benita Laumane. Liepāja: [b.i.], 2011. 286 lpp.
- Mīlenbahs, Kārlis. *Darbu izlase 2*. Sast. Ina Druvietē; zin. red. Sarmīte Lagzdīņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 416 lpp.
- Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абе́ле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скредин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 32. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Platonova, Marina. *Term formation and application in the thematic field „Environment and ecology”: contrastive analysis* = Terminu darināšana un lietošana tematiskajā laukā „vide un ekoloģija”: kontrastīvā analīze. Promocijas darbs [valodniecības zinātņu salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē]. Zin. vad. Andrejs Veisbergs; rec. Dace Markus, Maija Brēde, Anna Stafeca. Rīga: [b.i.], 2011, 198 lpp. + 1 CD.

- Platonova, Marina. *Terminu darināšana un lietošana tematiskajā laukā „vide un ekoloģija”*: kontrastīvā analīze = Term formation and application in the thematic field „Environment and ecology”: contrastive analysis. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozarē, apakšnozare: sastatāmā valodniecība. Zin. vad. Andrejs Veisbergs; rec. Dace Markus, Maija Brēde, Anna Stafecka. Rīga: Latvijas Universitāte, 201, 54 lpp.
- Polkovņikova, Svetlana. *Runas verbi A. Čehova stāstos un to tulkojumos latviešu valodā* = Verbs of speech in Anton Chekhov’s short stories and their translations into Latvian. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Anna Vulāne. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010, 104 lpp.
- Polkovņikova, Svetlana. *Runas verbi A. Čehova stāstos un to tulkojumos latviešu valodā*. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad. Anna Vulāne. Daugavpils: [B.i.], 2010, 254 lpp.
- Rainer Eckert *bibliografija* = Rainer Eckert Bibliographie. Vilniaus Universitetas Baltistikos katedra=Universität Vilnius Lehrstuhl für Baltistik. Vilnius: [b.v.], 2011, 102 lpp.
- Roziņa, Gunta; Karapetjana Indra. *Pragmatics and linguistic politeness: a practical introduction*. Edited by Sharon Burton. University of Latvia. Faculty of Humanities. Department of English studies. Riga: University of Latvia, 2011, 142 lpp.
- Spolsky, Bernard. *Valodas pārvaldība*. Inas Druvietes tulkojums latviešu valodā un priekšvārds; zin. red. Māris Baltiņš. [Rīga]: Zinātne, 2011, 335 lpp.
- Sprachpflege in der Übersetzungspraxis Beiträge zur Praxis der Sprachpolitik in kleineren Sprachgemeinschaften = Language Policy in the Practice of Translating Contributions Concerning the Practice of Language Policy in Smaller Linguistic Communities*. Stephan Kessler, Marko Pantermöller (Hrsg./eds.). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2011, 233 pp.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. *Kāpēc mēs gribam, lai valoda ir pareiza?* Ieskats preskriptīvisma vēsturē, teorijā un praksē. [Zin. red. Ina Druviete]. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 319 lpp.
- Šalme, Arvils. *Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 140 lpp.
- Šavlovskā, Dina. *Détermination nominale en français: acquisition d’une catégorie grammaticale* = Nominālā determinācija franču valodā: gramatiskās kategorijas apguve. [Promocijas darba kopsavilkums] doktora zinātniskā grāda iegūšanai filoloģijā. Zin. vad. Jeļena Vladimirska; rec.: I. Jansone, I. Rūmniece, M-A Morel. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 70 lpp.

- Šavlovskā, Dina. *Détermination nominale en français: acquisition d'une catégorie grammaticale* = Nominālā determinācija franču valodā: gramatiskās kategorijas apguve. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozarē. Zin. vad. Jeļena Vladimirska; rec.: I. Jansone, I. Rūmniece, M-A Morel. Rīga: [LU], 2011, 207 lpp. + 1 CD.
- Šteinberga, Aija; Varapoga, Vera. *Mazā latviešu-vācu sarunvārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 192 lpp.
- Urbanoviča, Inta. *Paronīmija latviešu valodas paralēlismu sistēmā: sufiksālā paronīmija*. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē = Paronymy in Latvian system of parallelisms: suffixal paronymy. Summary of the doctoral thesis. Zin. vad.: Dr. habil. philol. Inta Freimane, Dr. philol. Andra Kalnača; rec.: Dr. habil. philol. Igors Koškins, Dr. philol. Anna Vulāne, Dr. philol. Ilze Lokmane. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 83 lpp.
- Urbanoviča, Inta. *Paronīmija latviešu valodas paralēlismu sistēmā: sufiksālā paronīmija*. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē. Zin. vad.: Dr. habil. philol. Inta Freimane, Dr. philol. Andra Kalnača; rec.: Dr. habil. philol. Igors Koškins, Dr. philol. Anna Vulāne, Dr. philol. Ilze Lokmane. Rīga: [b.i.], 2011, 198 lpp. + 1CD.
- Urbanoviča, Inta; Šūpola, Raita; Vanaga, Anita. *Latviešu valoda 11. klasei: mācību grāmata*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 166 lpp. + CD.
- Urbanoviča, Inta; Šūpola, Raita; Vanaga, Anita. *Latviešu valoda 11. klasei: skolotāja grāmata*. [Rīga]: Zvaigzne ABC, [2011], 85 lpp.+1 CD.
- Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konf. zin. kom.: Aleksejs Andronovs... u.c. Latviešu valodas institūts. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 35 lpp.
- Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 440 lpp.
- Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 403 lpp.
- Vārds un tā pētīšanas aspekti: rakstu krājums*. 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 361 lpp.
- Via Latgalica: Latgalistikys kongresu materiali*, III: Volūdu ekoloģeja Baļtejis jūrys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstskola, 2011, 278 lpp.

Raksti

- Alberte, Kristīne. Meitenes ar ziediem vārdos. [Par ziedu nosaukumiem personvārdos]. – *Una*, 2011, Nr. 8, 24.–29.
- Aleksejeva, Brigita. Sengrieķu filoloģisko tekstu valodas tēlainības aspekti. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 7.–16.
- Aleksejeva, Lilita. Valodai bez robežām. [Par svešvalodu apguvi Eiropas Savienības mūžizglītības progr. „Gruntvig” projekta ietvaros]. – *Izglītība un Kultūra*, 2011, 10. nov., Nr. 43 (373), 9.
- Ancītis, Toms. Pirmoreiz Somijā – latviešu valoda skolā. [Par Somijā dzīvojošās latvietes Agnese Kļaviņas panākto valsts finansēto latviešu valodas apmācību Helsinkos dzīvojošo latviešu bērniem]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 21. jūn., Nr. 119 (4305), 5.
- Andronova, Everita; Andronovs, Aleksejs. Latviešu valodas korpuss un tā izmantošana. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 41.–57.
- Andronovs, Aleksejs; Filimonovas, Jevganijus. Jurijus V. Otkupščikovas. – *Baltistica XLVI* (2) 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 349.–353.
- Андронов, Алексей В. О подготовке к изданию трудов А. Абеле. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абеле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скрелин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 2–3. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Anspoka, Zane. Latviešu valodas didaktika laika griežos. [Par latviešu valodas metodikas un didaktikas vēsturi]. – *Tagad*, 2011, Nr. 1, 2.–10.
- Asere, Anda. Nākotnes valodas ir ķīniešu, spāņu un arābu: vēl arvien lielākā daļa spāņu valodu mācās priekā pēc, taču pēdējā laikā studentu vidū ir arvien vairāk uzņēmēju. – *Dienas Bizness*, 2011, 9. nov. Nr. 206 (4134), 16.
- Atpile, Silvija. Franču valodas frazeoloģija semantiskā aspektā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 7.–16.

- Auziņa, Ilze. Runas datu transkribēšana un marķēšana: problēmas un risinājumi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 17.–25.
- Auziņa, Ilze; Rābante, Guna. The prosody of yes/no questions of Latvian. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абе́ле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скредин. Санкт-Петербургский государственный университет, Лагвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 4–5. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Auziņš, Mārcis. Domu valoda. [Par valodas izjūtu]. – *Klubs*, 2011, Nr. 1, 22.–23.
- Azarova, Ludmila. Valoda kā detektīvistāsts. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 5.–12.
- Balode, Laimute. Metaphorical and metonymical hydronyms in Baltic languages. – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th–9th September 2011. Abstract Guide. [S.l., 2011], 19.
- Balode, Laimute. Place-names in Urbanonymy of Riga – mark identity. – *Urban symbolic landscapes: power, language, memory*. International symposium at the Helsinki collegium for advanced studies, May 3–5, 2011: abstracts. Comp. Taavi Sundell ... [et al.]. Helsinki, 2011, 4–5.
- Balode, Laimute. Sarunvalodas elementi urbanonīmikā. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 3.–5.
- Balode, Laimute. The roots „God” and „Holy” in Latvian toponymy. – *Kultūras krustpunkti*. Latvijas Kultūras akadēmijas zinātnisko rakstu krājums. 5. laid.: Dabas svētvietas vai svētvietas dabā: identificēšana, atklāšana un klasificēšana. Turaida, 2009. gada maijs. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Rīga: Nordik, 2011, 25.–33.
- Balodis, Pauls. Designations of particular objects in Latvian surnames. – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th-9th September 2011. Abstract Guide. [S.l., 2011], 19.–20.
- Baltiņa, Maija; Cauna, Eduards; Vucāne, Daina. Vārdu cilmes jautājums rakstnieka valodā. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zināt-*

- niskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 9.–10.
- Baltiņa, Maija; Vucāne, Daina. Autorteksts kā nacionālā korpusa un rakstnieka valodas vārdnīcas resurss. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 16.–17.
- Baltiņš, Māris. Laikabiedru vērtējumi par „Zinātniskās terminoloģijas vārdnīcu” (1922): konstruktīva kritika un mūžīgie jautājumi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 17.–26.
- Baltiņš, Māris. Mūsu pašcieņas jautājums. Bez variantiem. [Saruna ar Valsts valodas centra direktoru, Rīgas Juridiskās augstskolas prof. Māri Baltiņu sakarā ar parakstu vākšanu par referendumu rīkošanu par otrās valsts valodas statusa piešķiršanu krievu valodai; pierakst. Iveta Mediņa]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 16.–18. dec., Nr. 224 (6134), 2.–3.
- Baltiņš, Māris. Terminoloģijas jautājumiem veltītās publikācijas vācu okupācijas laika presē (1941–1944). – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 5.–8.
- Bankava, Baiba. Eponīmi latviešu valodā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 58.–71.
- Beitiņa, Maigone. Predikatīvo vienību sintaktiskie un morfoloģiskie varianti Vilhelma Šteineka dziesmās. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 26.–35.
- Белаев, Олег. Заимствования во французском языке как отражение культурных и иных контактов разных языковых сообществ. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 38.–44.
- Bendiks, Hermanis. Latviešu valodas grafika un ortografija Padomju Savienībā no 1920. līdz 1940. gadam [nobeigums]. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. P. Vanags; red. vietn.: L. Leikuma, E. Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 67.–89. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFilologija-20_2_.pdf

- Bernota, Ineta. Kulinārijas reālijas G. Fr. Stendera vārdnīcā „Lettisches Lexikon”. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 7.
- Bernota, Ineta. Kulinārijas terminu pirmsākumi 17. un 18. gadsimta latviešu rakstu pieminekļos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 45.–58.
- Bērziņa, Gita. Modalitātes marķējums sengrieķu filozofiskā dialoga tekstos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 36.–43.
- Bicjutko, Tatjana. Discourse markers in childhood memoirs. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 44.–52.
- Bliska, Inga. Angļu valoda kā starpvaloda franču leksikas apguvē: caurspīdīgums un leksiskā interference. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 59.–67.
- Blūmane, Anda. Uzrunas izpēte sociolingvistikā: terminoloģijas jautājumi un lietojuma aspekts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 79.–90.
- Blumberga, Sintija. Tulkošanas kritika – tulkojumu kvalitātes uzraugs. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 68.–78.
- Brēde, Maija. Nukleāro toņu funkcionālā slodze informatīvā intonācijas stila kontekstā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 59.–64.

- Brēde, Maija. Nukleāro toņu semantika informatīvā intonācijas stila kontekstā. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferencēs zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 10.–11.
- Brēde, Maija. Stylistic Variation as Manifest in the Informational Style of Intonation. (On the Basis of English and Latvian TV Broadcasts). – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol.1, 4.–13.
- Breņķe, Ieva. Par noteiktām un nenoteiktām galotnēm: uzskati un realitāte. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 53.–68.
- Brinkmane, Ilze. No runājamās kļūst par rakstu valodu. Lielais projekts gads – gaidāma jauna vārdnīca un ābece. [Par lībiešu valodu, tās lietošanu un mācību līdzekļiem stāsta valodnieki Valts Ernštreits un Zoja Sīle]. – *Diena*, 2011, 20. jūn. Nr. 142 (6088), 10.–11.
- Briška, Inese. Matemātiskās analīzes latviskās terminoloģijas attīstība. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 91.–96.
- Bušmane, Brigita. Ar kokmateriālu ieguvu un transportēšanu saistītā leksika Nīcas izloksnē. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 10.–11.
- Bušmane, Brigita. Ar kokmateriālu ieguvu un transportēšanu saistītā leksika Nīcas izloksnē. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Līdija Leikuma, Edmunds Trumba; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 5.–23. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Bušmane, Brigita. Atvasinājumi no verba „ēst” latviešu valodā (semantiskais aspekts). – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 65.–74.
- Bušmane, Brigita. Dižo stendenieku pieminot. – *Talsu Vēstis*, 2011, 28. decembris, Nr. 149 (10303), 3.

- Bušmane, Brigita. Filologam un kultūrvēsturniekam Kārlim Draviņam-110. – *Izglītība un Kultūra*, 2011, 15. decembris, Nr. 48 (378), 14.
- Bušmane, Brigita. No verba „ēst” ar piedēkļiem „-kl-”, „-ksl-” un „-ksn-” atvasinātie substantīvi. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmika Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 11.–12.
- Bušs, Ojārs. An insight in the Latvian zoonymy: dog names (between national peculiarities and international tendencies). – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th–9th September 2011. Abstract Guide. [S.l., 2011], 38.–39.
- Bušs, Ojārs. Dažas mūsdienu tendences latviešu valodas slenga leksikas lietojumā. – *Sociolingvistinė dialektologija: baltų tarmių tyrimai* = Sociolinguistic Dialectology: Investigations of Baltic Dialects. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās tezēs. Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinis fakultetas, 2011 m. spalio 21–22 d. Kaunas. [2011], 4–5.
- Bušs, Ojārs. Daži „gaismas” atspulgi Latvijas toponīmiņā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smilt-niece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 75.–80.
- Bušs, Ojārs. Different identities of identical street names. – *Urban symbolic landscapes: power, language, memory*. International symposium at the Helsinki collegium for advanced studies, May 3–5, 2011: abstracts. Comp. Taavi Sundell ... [et al.]. Helsinki, 2011, 6–7.
- Bušs, Ojārs. Horvātu valoda un horvātu īpašvārdu atveide. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 149.–158.
- Bušs, Ojārs. „Ozols” Latvijas toponīmiņā. – *Regional Onomastics: What do We Learn from the Onomastocion*. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās tezēs. Kaunas 2011 m. lapkričio 10–11, 2011. Kaunas: 2011, 11.–12.
- Bušs, Ojārs. Pārdomas par putraskalniem. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 11.–12.
- Bušs, Ojārs. Starp Endzelīnu un mūsdienām – Vallija Dambe (1912–1995). – *Daba un vēsture*, 2012. Rīga: Zinātne, 2011, 158.–161.
- Butāne, Jana. Personvārdu pārveidojumi iesaukumu vākumā. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 173.–179.
- Cepīte, Ilva; Stikute, E. Georgs Mancelis – latviešu valodas attīstības veicinātājs. – *Rīgas Domskola un izglītības pirmsākumi Baltijā: starp-*

- tautiskas konferences zinātnisko rakstu krājums*. Rīgā, 2011. gada 2.–3. decembrī. Sast.: Aīda Krūze (zin. red.), Iveta Ķestere, Alīda Zigmunde. Rīga: RaKa, 2011, 106.–118.
- Cibuļš, Juris. Franča Kempa ābeču nozīme latgaliešu rakstības un lasītāmcīšanas attīstībā. – *Via Latgalica*. Latgalistikys kongresu materiāli, III: Volūdu ekoloģija Baļtejis jiurys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 13.–23.
- Cigankova, Natalja; Eglīte, Zilgme. Creativity and Conventionality in Online Book Review as a Genre. – *Radoša personība*. Zinātnisko rakstu krājums = Creative personality. Collection of scientific papers. 9. [sēj.]. Rīga: RPIVA Kreativitātes zinātniskais institūts, 2011, 178.–185.
- Cigankova, Natalja; Semjonova, Aleksandra. Creativity in the Formation of Digital Nicknames. – *Radoša personība*. Zinātnisko rakstu krājums = Creative personality. collection of scientific papers. 9. [sēj.]. Rīga: RPIVA Kreativitātes zinātniskais institūts, 2011, 186.–191.
- Čeirane, Solveiga. Latviešu valodas balsīgo troksneņu akustiskās pazīmes. – *Vārds un tā pētišanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 81.–90.
- Čeirane, Solveiga. Latviešu valodas balsīgo troksneņu fonoloģiskā klasifikācija. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. (A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes). 65. sēj., Nr. 1/2, 2011, 62.–70.
- Čeirane, Solveiga; Indričāne, Inese. Latviešu valodas troksneņu raksturojums pēc lokusa vienādojumiem. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 16.–17.
- Daija, Pauls. Viņš runā tā, kā mēs paši: mācītājs latviešu literatūrā tautas apgaismības laikmetā = „He speaks the same way as we do”: the pastor in the Latvian Literature in the age of popular enlightenment. – *Literatūra un reliģija*. Zinātnisko rakstu krājums. [Rīga]: Jaunā Daugava, 2011, 40.–49.
- Даугавет, Анна Д. Взгляды А. Абеле на слоговую долготу в сопоставлении с современными фонологическими теориями. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абеле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скредин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет

- Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 9–10. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Dilāns, Gatis. „Intended for a broad...” [Par grām.: Poriņa, Vineta. Valsts valoda daudzvalodīgajā sabiedrībā (Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2009)]. – *Journal of Baltic Studies*, Abingdon, 2011, March, Vol. 42, iss. 1, 116.–118.
- Dimante, Irīna. Valodniece: atņemot skolām krievu valodu, nokausim vis-tu, kas dēj zelta oliņas. [Saruna ar filoloģijas Dr. Irīnu Dimanti (Starptautiskās Baltijas akadēmijas pasniedzēju) par parakstu vākšanu referendumā rīkošanai par pakāpenisku pāreju uz mācībām latviešu valodā valsts finansētajās skolās; pierakst. Baiba Lulle]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 6. jūnijs, Nr. 108, 2.–3.
- Диманте, Ирина. Могущество слова. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 240.–249.
- Dini, Pietro U. Wolfgang P. Schmid. – *Baltistica XLVI (2) 2011*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 354.–361.
- Dorošenko, Jeļena. Reformed Prescriptivism: Dictionaries of Usage. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol. 1, 14.–19.
- Druvieta, Ina. Valsts valoda, oficiālā valoda, minoritātes valoda: par ko ir stāsts [elektroniskais resurss]: kāpēc 2011. gadā nākas atgriezties pie sen izrunātām lietām. – *Ir* [elektroniskais resurss], 2011, 15. nov.; <http://www.ir.lv/2011/11/15/valsts-valoda-oficiala-valoda-minoritates-valoda-par-ko-ir-stasts>.
- Druvieta, Ina. Valsts valoda Latvijas lingvistiskajā ainavā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 13.–22.
- Druvieta, Ina. Valsts valodas integratīvā un ekonomiskā vērtība. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 97.–106.
- Dubova, Agnese. Vācu un latviešu politiskās jomas svešvārdi un valodu kontakti 20. gadsimtā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 107.–116.
- Dzene, Ilona. Ieskats līdz šim maz izmantotā vietvārdu avotā. [Par igauņu teologa Jiri Trūsmana (1856–1930) sastādīto Vitebskas guberņas (Krievija) vietvārdu etimoloģisko vārdnīcu]. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. (A.daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes). 65. sēj., Nr. 3/4, 2011, 107.–117.

- Dzintars, Normunds. Zudušās gramatikas meklējumos: Ernests Ābols. Latviešu valoda 5.–7. klasei. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 117.–128.
- Eckert, Rainer. Internationale Konferenz zur Balto-Slawistik in Vilnius. – *Baltistica XLVI* (2), 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 329.–341.
- Eckert, Rainer. Internationale Toporov-Konferenz im Herbst 2011 in Vilnius. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. P. Vanags; red. vietn.: L. Leikuma, E. Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 955.–102. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFiloloģija-20_2_.pdf
- Eckert, Rainer. Zum Gedenken an Akademiemitglied Prof. Dr. Vytautas Mažiulis. – *Baltistica XLVI* (1), 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 161.–166.
- Eckert, Rainer. Zur Eigenart der Phrasenbestände von Regionalsprachen (Lettgälsch und Niederdeutsch). – *Via Latgalica*. Latgalistikys kongresu materiali, III: Volūdu ekoloģeja Baļtejis jūrys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 24.–31.
- Eihmanis, Kaspars. Koka jātnieks bez galvas. [Par valodas izteiksmes līdzekļiem publiskajā telpā]. – *Rīgas Laiks*, 2011, jūn., Nr. 6, 14.–15.
- Elksnis-Geisler, Irene. Western Michigan University to offer Baltic Studies Course at Latvian Center Garezers. – *AABS: Baltic Studies Newsletter*, Darnestown, 2011, Nr. 1, Jan., Vol. 30, 10.
- Elksnīte, Gīta. Ar substantīvu saskaņots divdabis Georga Manceļa teksts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 91.–99.
- Ernštreits, Valts. Lībiešu gads. [Par Starptautisko lībiešu valodas un kultūras gadu]. – *Diena*, 2011, 16. dec. Nr. 293(6239), *Kultūras Diena*, Nr. 47 (293), [1.].
- Farneste, Monta. Comparative Analysis of the Abstracts Written for Journals in Applied Linguistics. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 329.–335.
- Farneste, Monta. Moves in the Introductions of Problem-Solution Essays. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol. 1, [20.]–28.

- Farneste, Monta. Rhetorical Structures in Problem-Solution Essays. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 129.–136.
- Feists, Valters. Valodas vērtības un nākotnes izredzes: [par Latviešu valodas attīstības kopas ikmēneša tematisko sanāksmi Rīgas Latviešu biedrības namā]. – *Brīvā Latvija*, Londona, 2011, 30. apr.–13. maijs, Nr. 18, 9.; *Laiks*, Ņujorka, 2011, 30. apr.–13. maijs, Nr. 18, 15.
- Fennell, G. Trevor. Re-thinking Liborius Depkin's Latvian–German dictionary. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. P. Vanags; red. vietn.: L. Leikuma, E. Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 5.–12. Elektroniski peejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFiloloģija-20_2_.pdf
- Freiberģa, Inese. Interaktīvā lasīšana kā valodas apguves sekmētāja pirmskolas vecumā. – *Tagad*, 2011, Nr. 1, 32.–38.
- Freiberģa, Inese*. Pirmskolas vecuma bērnu personiskās jēgas veidošanās par literāro darbu. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 137.–144.
- Frīdenberģa, Anna. Putnu nosaukumi latviešu un lietuviešu valodā „Eiropas valodu atlanta” materiālos. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 14.–15.
- Gabre, Antra. Kalendārus papildinās jauni vārdi. [Par jauno personvārdu iekļaušanu kalendārā]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 30. jūn., Nr. 124 (6014), 7.
- Gabre, Antra. Vecāki rotaļājas ar bērnu vārdiem. [Par neparastiem bērna vārdiem un reģistrētā vārda maiņas iespējām, tekstā stāsta Rīgas Dzimtsarakstu nodaļas vadītāja Viktorija Paņko]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 26. maijs, Nr. 101 (5991), 7.
- Gaile, Linda. Frazeloģismi mutvārdu tulkošanā: vārds, idioma, nozīme. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 145.–152.
- Гаврилина, Маргарита; Оксана, Филина. Возможности использования культурологических текстов для развития этнокультурной идентичности учащихся = Opportunities of use culturological texts for development of ethnocultural identity of pupils. – *Society, integra-*

- tion, education: proceedings of the International Scientific Conference*, May 27th–28th, 2011. Vol. 2. Rezekne Higher Education Institution. Faculty of Education and Design. Personality Socialization Research Institute. School pedagogy. Lifelong learning. Overviews. Rēzekne, 2011, 148–159.
- Genese-Plaude, Inta. Intertekstualitāte Augusta Degalava romānā „Rīga”. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 32.
- Grasis, Austris. Dari, ko darīdams, apdomā galu!: [par latviešu valodas vidi un lietojumu]. – *Brīvā Latvija*, Londona, 2011, 24.–30. sept., Nr. 36, 9.; *Laiks*, Ņujorka, 2011, 24.–30. sept., Nr. 36, 15.; *Latvietis*, Melburna. 2011, 12. sept., Nr. 164, 7.
- Gridina, Jeļena. Romāņu valodu paralēlas apguves procesa optimizācija leksikas līmenī. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 153.–159.
- Grietēna, Indra. Vārda un jēgas (sense) savstarpējās attiecības mutvārdu tulkošanā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 160.–167.
- Grigorjevs, Juris. Kopīgais un atšķirīgais fonētisko parādību izpratnē Latvijā un pasaulē. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 80.–96.
- Grigorjevs, Juris. Latviešu valodas divskaņu fonoloģiskā klasifikācija. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferencē zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 13.–14.
- Grigorjevs, Juris. Runāto un dziedāto latviešu valodas patskaņu [ī], [ā] un [ū] kvalitātes salīdzinājums. – *Baltistica XLVI (1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 63.–78.
- Grigorjevs, Juris. The vowel system of Standard Latvian and its phonological interpretation. – *International Scientific Conference: Language and Aspects of its Research. Abstracts* = Kalba ir jos tyrimo aspektai: tarptautinē mokslinē konferencija: tezēs. Vilnius: LKI, 2011, 8.
- Grudule, Māra. F. B. Blaufüss un J. Lange – domubiedri un sadarbības partneri? Hipotēze. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga,

2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 16.–18.
- Grudule, Māra. Latviešu literatūras kontekstu paplašināšanās: pirmie tulkojumi no zviedru valodas = Enlargement of Latvian literature: first translations from Sweden. – *Literatūra un reliģija*. Zinātnisko rakstu krājums. [Rīga]: Jaunā Daugava, 2011, 117.–126.
- Ģībiete, Lāsma. Teksts advokāta un rakstnieka Andra Grūtupa jaunākajos darbos. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 33.–34.
- Helviga, Anita. Citvalodu elementu izmantojums mūsdienu literatūrzinātnes salikteņterminos. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferencs zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 14.–16.
- Helviga, Anita. Ernesta Dinsberga darba „Metrika” loma latviešu literatūrzinātnes terminoloģijas attīstībā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 168.–178.
- Hirša, Dzintra. Valodas jomā piekāpties neder. [Saruna ar Dzintru Hiršu, Antonu Kursīti, Jāni Dombravu; pierakst. Ināra Mūrniece; materiālu sagat. Voldemārs Krustiņš]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 12. janv., Nr. 7 (4193), 6.–7.
- Horiguči, Daiki. Perfektīvie citvalodu izcelsmes no-verbi plašsaziņas līdzekļos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 100.–108.
- Ikere, Zaiga. Binary oppositions in thinking and language. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 258.–263.
- Iļjinska, Larisa; Smirnova, Tatjana. Metaphorization vs. Formalization as Conflicting Tendencies in Technical Language. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 179.–187.
- Indričāne, Inese. The acoustic characteristics of the Latvian voiceless fricatives. – *International Scientific Conference: Language and Aspects of its Research. Abstracts* = Kalba ir jos tyrimo aspektai: tarptautinē mokslinē konferencija: tezēs. Vilnius: LKI, 2011, 8.

- Indričāne, Inese. Latviešu valodas nebalssīgo troksneņu kvantitāte reālos un mākslīgi konstruētos divzīlību vārdos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 109.–119.
- Jansone, Ilga. Consolidation of Last Names in Vidzeme (Latvia) in the First Half of the 19th Century: Origin, Semantics. – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th–9th September 2011: Abstract Guide. [S.l., 2011], 101.
- Jansone, Ilga. Ērgemes draudzes apdzīvoto vietu nosaukumi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 120.–133.
- Jansone, Ilga. Pienenes (*taraxacum*) nosaukumi. [Par auga nosaukuma „piene” izcelsmi]. – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, Daugavpils Universitāte, 2011, Nr. 19, [35.]–50.
- Jansonē, Ilga. 18–19 a. archyvinēs medžiagos teksta – lingvistinēs analizēs objektas. – *Teksta: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 44.–46.
- Jērāne, Santa. Jampadracis ap Oto. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 159.–168.
- Judžentytė, Gintarė. „Pa kreisi”, „pa labi” vartosenā ir semantika dabartinēje latvių kalboje. – *Baltu filologija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmānis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 35.–52. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Judžentytė, Gintarė. Vietas prievēksmių, turinčių semas ‘dešinė’ ir ‘nedešinė, kairė’, struktūra lietuvių ir latvių kalbų tarmėse. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: *veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā*. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Latvistikas un baltistikas nodaļa. Baltu valodniecības katedra. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 18.–19.
- Judžentis, Artūras; Pakerys, Jurgis; Rinkevičius, Vytautas; Sinkevičiūtė, Daiva; Stundžia, Bonifacas; Žilinskaitė, Eglė. 11 tarptautinis baltistų

- kongresas Rygoje. – *Baltistica* XLVI(1), 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 167–177.
- Jurģīte, Lilija. Latvijas Valsts vēstures arhīva materiālu izmantošanas iespējas Kovaļovas vecticībnieku draudzes personvārdu pētīšanu. – *Latgale kā kultūras pierobeža II* = Latgale as a culture borderzone II. Daugavpils: Saule, 2011, 268.–274.
- Juško-Štekele, Angelika. Valodas un runas semantiskās modifikācijas latgaliešu pasakās. – *Via Latgalica Latgalistikys kongresu materiāli*, III: Volūdu ekoloģija Baļtejis jiurys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 114.–130.
- Kalnača, Andra. Atgriezenisko darbības vārdu leksikalizēšanās. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijos medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d.ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: Všļ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 46.–48.
- Kalnača, Andra. Atstāstījuma izteiksme un modalitāte palīgteikumos ar lai. – *Baltistica* XLVI(2), 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 289.–298.
- Kalnača, Andra. Kārtas kategorija darbības vārdu sistēmā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltņiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 134.–142.
- Kalnača, Andra. Norādāmo vietniekvārdu lietojums plašsaziņas līdzekļu tekstos. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 33.–40.
- Kalve, Anna. Ķermeniskā pieredze un ķermeniskās izpratnes loma konceptuālās metaforas izpētē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltņiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 143.–149.
- Kalviša, Liene. Darbības vārda saliktie laiki – evidenciālas nozīmes marķētāji latviešu valodā. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijos medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d.ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: Všļ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 49.–51.
- Kalviša, Liene. Iespraudumi un evidencialitāte. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltņiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 150.–157.
- Kalviša, Liene. Informācijas avota marķēšanas iespējas latviešu valodā. Ieskats problemātikā [elektronisks resurss]. – *Daugavpils Universitātes*

52. *starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*: Daugavpils, Latvija, 2011. g. = Proceedings of the 52nd International scientific conference of Daugavpils University. Atbildīgais par izdevumu Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitāte; Daugavpils Universitātes Jauno zinātnieku asociācija, 2011, 310.–315.
- Kanepone, Aiva. Vai kāds te vēl runā latviski? [Par latviešu valodas apdraudējumu vēsturē un mūsdienās; tekstā stāsta Latvijas Universitātes prof., filoloģijas Dr. Janīna Kursīte-Pakule, Ausma Cimdiņa, publiciste Marina Kostņecka.] – *Ieva*, 2011, 21. dec., Nr. 51/52, 54.–55.
- Karapetjana, Indra. Pronominal Choice in Political. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol.1, [36]–45.
- Kārkliņš, Kristaps. Atliek krējuma izstrādājuma vārda meklēšanu. [Par Latviešu valodas aģentūras un Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas atlikto iniciatīvu atrast nosaukumu krējuma izstrādājumam; tekstā stāsta Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības Valdes priekšsēdētājs Jānis Šolks, komisijas priekšsēdētāja Valentīna Skujiņa]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 17. marts, Nr. 54 (5944), 8.
- Kārkliņš, Kristaps. Augstākā tiesa neievēro Valsts valodas likumu. [Sakarā ar LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmumu atļaut bērna vārdu rakstīt ar diviem blakusesošiem burtiem t vārdā Otto; tekstā stāsta Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas priekšsēdētāja Ilze Rūmniece, centra direktors Māris Baltiņš]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 11. janv., Nr. 7 (5897), 7.
- Kārkliņš, Kristaps. Lingviste: nav lamu vārdu saraksta. [Par lamu vārdu uzskaitījuma trūkumu latviešu valodā; tekstā stāsta Latviešu valodas aģentūras galvenā lingviste Dite Liepa]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 31. maijs, Nr. 104 (5994), 8.
- Kārkliņš, Kristaps. Valodnieku aptaujā dominē dzelīga ironija. [Par aptauju par 2010. g. Gada vārdu, nevārdu un spārnoto teicienu; tekstā stāsta Rīgas Latviešu biedrības Latviešu valodas attīstības kopas koordinatore Maija Sinka]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, 2011, 13. janv., Nr. 9 (5899), 6.
- Karpinska, Laura. Entry structure of English-Latvian dictionaries compiled before World War II. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 188.–196.
- Kaukule, Aija. „Lībiešu lieta” – muzejā vai dzīvē? [Par lībiešu valodas un kultūras izdzīvošanas iespējām stāsta valodnieks Valts Ernštreits]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 8. nov., Nr. 217 (4403), 9.
- Kazakeviča, Agita. Divdabja teiciena lietojuma tendences mūsdienu latviešu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1).

- Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltņiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 158.–162.
- Kazlauskiena, Lana. Lībieši nav eksotiska piedeva. [Par lībiešu izcelsmes dzejnieka, valodnieka Valta Ernštreita monogrāfijas „Lībiešu rakstu valoda” atvēršanas svētkiem.] – *Diena*, 2011, 3. nov., Nr. 257 (6203), 14.–15.
- Kiseliūnaitē, Dalia (rec.). Aina Mārīte Urdze, Ideophone in Europa. Die Grammatik der lettischen Geräuschverben. – *Baltistica* XLVI(2), 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 325.–328.
- Kehayov, Petar; Lindström, Liina; Niit, Ellen. Imperative in interrogatives in Estonian (Kihnu) Latvian and Livonian. – *Linguistica Uralica*, Tallinn, 2011, Nr. 47, iss. 2, 81.–93.
- Kessler, Stephan. „Mit ihren Tagungsband...” [Par grām. „Mach dich auf und werde licht – Celies nu, topi gaišs”: Zu Leben und Werk von Ernst Glücks (1654–1705): Akten der Tagung anlässlich seines 300. Todes-tages vom 10.–13. Mai 2005 in Halle (Saale) (Wiesbaden: Harras-sowitz Verlag, 2010)]. – *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, Marburg/Lahn, 2011, 60. Jg., Heft 3, 458.–460.
- Kļānska, Daiga. Vidēji 64% mazākumtautību jauniešu zina valsts valodu labi. [Par Latviešu valodas aģentūras pētījumu un konf. „Valoda darbībai un sadarbībai”; tekstā stāsta aģentūras direktors Jānis Valdmanis, LR izglītības un zinātnes ministrs Roberts Ķīlis]. – *Izglītība un Kultūra*, 2011, 1. dec., Nr. 46 (376), 4.
- Kļava, Gunta. Valodu prasme un lietojums uzņēmējdarbībā ES kontekstā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 197.–203.
- Kļaviņa, Sarma. Anna Ābele in the University of Latvia (LU). – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абе́ле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скрелин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 14–15. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Kļaviņa, Sarma. Jāņa Endzelīna izveidotā Latvijas Universitātes Baltu filoloģijas nodaļa: 1921–1940. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmika Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 17.–20.

- Kļaviņa, Sarma. Par Kārļa Mīlenbaha zinātnisko mantojumu. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. (A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes). 65. sēj., Nr. 1/2, 2011, 4.–16.
- Kokareviča, Dace. Sola „noturēt valodas pozīcijas”. [Par Valsts valodas komisijas darbības atjaunošanu; tekstā stāsta komisijas vadītājs Andrejs Veisbergs]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 2. novembris, Nr. 213 (4399), 4.
- Korņeva, Ilze. Tikai viena valsts valoda. [Par valsts valodas lietošanu un aizsardzību Latvijā: atbilde uz lasītāja jautājumu; tekstā stāsta LR Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētāja Ina Druviete]. – *Praktiskais Latvietis*, 2011, 3.–9. decembris, Nr. 48 (783), 6.–7.
- Kortlandt, Frederik. Balto-Slavic reconstruction: a clarification. – *Baltistica XLVI(1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 39.–42.
- Королёва, Елена. Темпоральные синтаксемы с предлогом „при” (на материале староверческих говоров Латгалии) – *Latgale kā kultūras pierobeža II = Latgale as a culture borderzone II*. Daugavpils: Saule, 2011, 275.–286.
- Королёва, Елена. Церконая лексика в речи староверов Латгалии. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 18.–26.
- Koškins, Igors. Aizguvumi 19. gs. 2. puses Rīgas krievu valodā un citvalodu reģionālās leksikogrāfijas avotu problēma. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā*. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 20.–21.
- Krasovska, Elīna. Dažas kognitīvās lingvistikas terminoloģijas tulkošanas problēmas. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 101.–114.
- Krasovska, Elīna. Kognitīvās pieejas priekšrocības figuratīvās valodas izpētē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 163.–173.
- Kruk, Sergei. Evicting the speaking subject: a critique of Latvian concepts of language. – *Journal of Baltic Studies*, Abingdon, 2011, Dec., Vol. 42, iss. 4, [447.]–463.
- Krustiņš, Voldemārs. Rokas nost no valsts valodas. [Par iecerēto kampaņu par krievu valodas kā otras valsts valodas ieviešanu Latvijā]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 9. marts, Nr. 47 (4233), 3.
- Kuņicka, Kristīne. Poļu valodas ziemeļu perifēriālajam dialektam raksturīgās iezīmes Daugavpils Poļu ģimnāzijas skolēnu radošajos darbos. –

- Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā.* Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 27.–33.
- Kuplā, Ieva. Vārda semantika kognitīvās lingvistikas skatījumā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smilt-niece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 174.–178.
- Kurmiņa, Linda. Aizguvumi latviešu valodas augu nosaukumos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 210.–215.
- Kursīte, Janīna. „Cilvēks veltī savu dzīvi tam, kam viņš tic”. [Par latviešu valodas vārdu spēku, lietu kultu, Baltistānu, tautasdziesmām un teikām: saruna ar Latvijas Universitātes prof. Janīnu Kursīti; pierakst. Lia Guļevska]. – *Mistērija*, 2011, marts, Nr. 3, 9.–15.
- Kursīte, Janīna. Latgaliešiem jāpārvar bāreņa komplekss. [Saruna par latgaliešu valodu ar LR Saeimas deputāti, Latvijas Universitātes prof. Janīnu Kursīti; pierakst. Māris Zanders]. – *Diena*, 2011, 14. nov., Nr. 266 (6212), 3.
- Kursīte-Pakule, Janīna. Tacīts, Endzelīns un balti. – *Ģermānija: par Ģermānijas atrašanās vietu un tautām.* Gajs Kornēlijs Tacīts; no latīņu valodas tulkojis Jānis Endzelīns. Rīga: Vēstures izpētes un popularizēšanas biedrība, 2011, 14.–24.
- Kursītis, Antons. Latviešu valoda briesmās! [Saruna ar Valsts valodas centra Valodas kontroles daļas vadītāju Antonu Kursīti; pierakst. Ligita Kovtu]. – *Brīvā Latvija*. Londona, 2011, 12.–18. marts, Nr. 11, 5.; *Laiks*. Ņujorka, 2011, 12.–18. marts, Nr. 11, 11.
- Kursītis, Antons. Latviski ne bū, ne bē... [Valsts valodas centra Valodas kontroles nodaļas vadītājs Antons Kursītis atbild uz žurnāla lasītāju jautājumiem; pierakst. Ilze Korņeva]. – *Praktiskais Latvietis*, 2011, 26. marts–1. aprīlis, Nr. 12 (747), 8.–9.
- Kuzina, Viktorija. Skolēnu vārdiskās asociācijas kā viņu vērtīborientācijas liecinieces. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 216.–222.
- Kuzmina, Ilze. Latviski iemācās, bet grib runāt krieviski. [Par Analītisko pētījumu un stratēģijas laboratorijas veikto pētījumu par skolēnu, skolotāju un vecāku attieksmi pret latviešu valodas apguvi; tekstā stāsta laboratorijas vadītājs Roberts Ķīlis, LR Saeimas Izglītības un zinātnes komisijas priekšsēdētāja Ina Druvieta]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 28. apr., Nr. 82 (4268), [1.], 5.

- Kuzmina, Ilze. Latviešu valodas apguve – vai pietiekama? [Par pētījumu rezultātiem par mazākumtautību skolēnu latviešu valodas lietošanas prasmēm stāsta LR Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētāja Ina Druviete]. – *Latvijas Avīze*, 2011, 15. febr., Nr. 31 (4217), 5.
- Кузнецов, Анатолий. О фонологической интерпретации праславянских и латышских дифтонгов. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 34.–41.
- Kvašīte, Regīna. Jāņi latviešu dailiteratūras tulkojumos lietuviešu valodā. – Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 22.–25.
- Kvašīte, Regīna. Lietuviešu un latviešu personvārdu atveides gramatiskie aspekti. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 124.–134.
- Kvašytė, Regina. Amerikos lietuvių organizacijų dokumentai: konstitūcija. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Lietuvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 62.–64.
- Kvašytė, Regina. „Tales about Flowers” by Anna Sakse: Proper Names in Latvian Original and Lithuanian Translation. – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th–9th September 2011. Abstract Guide. [S.l., 2011], p. 110–111.
- Kvašytė, Regina; Kazimieras, Župerka. Ašarų konceptualizavimas lietuvių ir latvių frazeologijoje. – *Baltistica XLVI(1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 113.–120.
- Laiveniece, Diāna. Atkārhošana valodas mācībās: veidi un iespējas. – *Tagad*, 2011, Nr. 1, 49.–54.
- Laizāne, Sandra. Iesauku funkcionalitāte Rēzeknes novada skolās. – *Latgale kā kultūras pierobeža II = Latgale as a culture borderzone II*. Daugavpils: Saule, 2011, 261.–267.
- Laizāne, Sandra. Implicītā satura izpausme politiskos tekstos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 179.–186.
- Language campaign enters final stretch. [Par parakstu vākšanu par krievu valodas kā otras valodas ieviešanu Latvijā]. – *The Baltic Times*, 2011, 24.–30. nov., Vol. 10, Nr. 779, 3.
- Larsson, Jenny. Report from the 9 th Conference on Baltic Studies in Europe – Transitions, Visions and Beyond. – *Baltu filologija 2011*,

- Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011. 90.–94. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFilologija-20_2_.pdf
- Lauze, Linda. Pateicības frāzes mutvārdi saziņā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 223.–231.
- Lazdiņš, Aigars. Kūtris: Satversmes tiesa pieņemtu iesniegumus latgaliski. [Par LR Satversmes tiesas priekšsēdētāja Gunāra Kūtra viedokli]. – *Diena*, 2011, 12. nov., Nr. 265 (6211), 7.
- Leikuma, Lidija. 47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmans u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 94.–97. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Leikuma, Lidija. Pirmā latgaliešu tautasdziesmu krājuma (1860; 1869) dialektālais pamats. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: *veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā*. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 23.–24.
- Лейкума, Лидия. Дialeктный контекст первой грамматики латгальского литературного языка. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абе́ле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скрелин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 16–17. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Lele-Rozentāle, Dzintra. Zur deutschsprachigen Pionierarbeit im lettischen Kulturraum: Ansätze und Herausforderungen. – *Deutsch als Wissenschaftssprache im Ostseeraum*. – Geschichte und Gegenwart: Akten zum Humboldt-Kolleg an der Universität Helsinki, 27. bis 29. Mai 2010. Hrsg. Michael Prinz, Jarmo Korhonen. (Finnische Beiträge zur Germanistik ; Bd. 27). Frankfurt am Main: Peter Lang, 2011, 67–79.
- Lembit, Vaba (recenzija). Karl Pajusalu, Eberhard Winkler. *Salis-livisches Wörterbuch*. Tallinn: Eesti Teaduste Akademia Kirjastus, 2009. 272 S. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žur-

- nāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 102.–111. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Levāne-Petrova, Kristīne. Morfoloģiski marķēta valodas korpusa izmantošana valodas izpētē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 187.–193.
- Levits, Egils. Par latviešu valodu [LR] Satversmes 4. pantā nacionālas valsts kontekstā: latgaliešu valoda (latgaļu volūda) kā valsts valodas paveids. – *Jurista Vārds*, 2011, 25. okt., Nr. 43 (690), 8.–10.
- Liepa, Dite. Folkloras motīvu un valodas spēles izmantošana preses valodā. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 380.–386.
- Liepa, Dite. Latviešu (paš)raksturojums presē: sociolingvistiskais aspekts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 232.–242.
- Liepa, Dite (sagat.). Latviešu valodas ekspertu komisija darbu sākusi jaunā sastāvā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 183.–185.
- Liepa, Dite. Lingvistiskie atzinumi un ekspertīzes – jauna teksta analīzes pieredze Latvijas valodnieku darbā. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d.ŠU Humanitārisis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 65.–67.
- Liepa, Dite; Purviņa, Mairita; Sjomkāne, Ingrīda. Valodas konsultācijas. – Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 169.–182.
- Liepiņa, Dace. Latvian Equivalents for the English Term „Justice” revisited. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 135.–140.
- Liepiņa, Dace. Transfers of us military procurement – related terminology into Latvian. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 243.–247.

- Liokumoviča, Irina. Some Aspects of Information Structure in Discourse. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltņiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 194.–201.
- Ločmele, Gunta. Latviešu reklāmas valodas elementu veidošanās Latvijas Republikas pirmās neatkarības laikā. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 25.–26.
- Ločmele, Gunta. Feature of the Latvian Translated and Original Advertisements of 1920s and 1930s. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 68–70.
- Ločmele, Gunta. Personalization and Inclusion in Latvian Advertising as a Result of Multicultural Processes. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol.1, [46]–52.
- Ločmele, Gunta. Translation norms in literary translation in light of the language policy in Latvia. – *Sprachpflege in der Übersetzungspraxis. Language Policy in the Practice of Translating*. Ed. by Stephan Kessler, Marko Pantermöller. (Sprachkönnen und Sprachbewusstheit in Europa; Vol. 3). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, 2011, 39–49.
- Ločmele, Gunta; Veisbergs, Andrejs. The other polysystem: the impact of translation on language norms and conventions in Latvia. – *Contexts, subtexts and pretexts: literary translation in Eastern Europe and Russia*. Ed. by Brian James Baer. (Benjamins translation library. EST subseries ; vol. 89). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011, 295–316.
- Lokmane, Ilze (sagat.). Humora lappusīte. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 194.–197.
- Lokmane, Ilze. Metonīmija plašsaziņas līdzekļos – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 97.–107.
- Magazeinis, Ivars*. Vēlreiz par latgaliešu valodu. [Par aizgūtajiem vārdiem latgaliešu valodā: sakarā ar diskusiju par latgaliešu valodas statusu.] – *Latgales Laiks*, 2011, 19. nov., Nr. 90, 4.
- Markus, Dace. Ontolingvistika – 21. gadsimta zinātne. [Par Latvijas zinātnieku piedalīšanos A. I. Hercena Krievijas Valsts pedagoģiskās universitātes Bērna valodas katedras 20. gadadienai velt. Starptautis-

- kajā zinātniskajā konferencē Sanktpēterburgā (Krievija)]. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. (A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes). 65. sēj., Nr. 3/4, 2011, 127.–128.
- Markus, Dace. Pētnieciskās kompetences attīstīšana studiju kursā „Bērna valoda” = The development of the research competence in the study course „Child’s language”. – *Sabiedrība, integrācija, izglītība*. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Rēzeknes Augstskola. Izglītības un dizaina fakultāte. I. d.: Augstskolu pedagoģija, sociālā un speciālā pedagoģija, veselība un sports, 2011, 184.–190.
- Markus, Dace. Sociophonetic changes in Malenian subdialects.– *International Scientific Conference: Language and Aspects of its Research*. Abstracts = Kalba ir jos tyrimo aspektai: tarptautinē mokslinē konference. Tezēs. Vilnius: LKI, 2011, 17.
- Markus, Dace; Girdenis, Aleksas. Фонология дифтонгов [ie] и [uo] в речи латышских и литовских детей. – *Отोलингвистика – наука XXI века*. Материалы международной конференции посвященной 20-летию кафедры детской речи РГПУ им. А.И. Герцена 4.–6. мая 2011. С-Петербург: ГПУ, 2011, 90–93.
- Markus, Dace; Kalvāns, Rūdolfs; Špūle, Kaspars. Mācību satura un rezultātu pētījumi: kopsavilkums. – *Izglītība izaugsmei: pagātne, tagadne un nākotne*. Zinātnisko rakstu kopsavilkumu krājums un rakstu krājums CD formātā izdots ar Izglītības un zinātnes ministrijas finansiālu atbalstu: Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongress un Letonikas 4. kongress. Rīgā, 2011. gada 24.–27. oktobrī. Rīga: [b. i.], 2011, 24.
- Markus-Narvila, Liene. Characteristic morphological peculiarities of Rucava dialect in the materials of K. Barons „Dainu Skapis” and their parallels in subsequently recorded dialect materiāls. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абеле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А. В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Микуленене, П. А. Скрелин. Санкт-Петербургский государственный университет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 18–19. Elektroniski pieejams: <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Markus-Narvila, Liene. Rucavas izlokšnes salikteņi. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 202.–211.
- Markus-Narvila, Liene. Rucavas izlokšnes vārdnīca: šķirkļu raksturojums. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā.

- Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 24.–26.
- Матейкович, Елена. Польский элемент в русских говорах Латгалии. – *Latgale kā kultūras pierobeža II* = Latgale as a culture borderzone II. Daugavpils: Saule, 2011, 287.–290.
- Матейкович, Елена. Польское влияние на говоры староверов Латгалии (на материале производных приставкой за-). – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 49.–55.
- Meistere, Anda. Par leksiskiem sieviešu dzimuma rādītājiem publicistikā – nosaukumi ar nozīmi ‘jauna sievietē’. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 212.–223.
- Migla, Ilga. Components „lapa” (leaf) and „celms” (stump) in Latvian phraseology. – *Kalbos vienetų semantika ir struktūra* = Semantics and structure of language units: tarptautinė mokslinė konferencija, skirta Klaipėdos universiteto 20-mečiui ir lituanistikos Klaipėdoje 40-mečiui. Pranešimų tezės. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2011, 12.
- Migla, Ilga (sagat.). Jaunākās grāmatas. 2009. gada novembris – 2010. gada novembris. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales drukā, 2011, 188.–193.
- Migla, Ilga. „Koks” un daži tā komponenti latviešu frazeoloģijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 224.–231.
- Mikulēnienē, Danguolē. Lietuvių ir latvių tarmėtyros paralelės: nuo Baltų kalbų atlaso iki lietuvių tarmių gyvenamųjų punktų optimizavimo projekto. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gada dienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 26.–27.
- Mikulēnienē, Danguolē; Stafecka, Anna. Iš lietuvių ir latvių tarmėtyros istorijos: leksikos klausimai Eduardo Volterio programose. – *Baltistica XLVI(1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 123.–133.
- Murinska, Sandra. Latgaliešu valoda reģionālo mediju telpā. [Par latgaliešu valodas lietojumu Latgales reģiona preses izdevumos. Referāts 3. starptautiskajā latgalistikas konf. „Volūdu ekoloģija Baltejis jūriys reģionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs” Greifsvaldē

- (Vācija)]. – *Via Latgalica*. Latgalistikys kongresu materiali, III: Volūdu ekoloģeja Baļtejis jūrys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 198.–214.
- Murinska, Sandra. Valodu kontakti Baltijas valstu vides reklāmās. – *Latgale kā kultūras pierobeža II* = Latgale as a culture borderzone II. Daugavpils: Saule, 2011, 244.–254.
- Nešpore, Gunta. Pārvietošanās verbu semantiskā apkaime: kustīgā objekta leksiskā nozīme. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 232.–240.
- Nītiņa, Daina. Diahronija, sinhronija un „Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika”. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 26.–28.
- Nītiņa, Daina. Gramatika un valodas mode. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 23.–32.
- Odiņa, Indra; Doroshenko, Yelena; Stavicka, Anna. Language Planning and Proficiency in the Field of ICT: the Case of Latvia. – *Hermeneia: Journal of Hermeneutics, Art Theory and Criticism*, 2011, N 11, 88–97. Elektroniski pieejams: hermeneia.ro/wp-content/uploads/2011/03/10_Odina.pdf
- Okuņeva, Sandra. Dažādu mākslu sintēze rakstnieces Ineses Zanderes un režisora Mārtiņa Grauda grāmatā „Latviešu zvēri”. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 72.–73.
- Oldere, Laimdota. Adjektīva „labs” semantika un tās specifika. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 241.–246.
- Oļehnoviča, Ilze. Extended Phraseological Metaphor and Dual Actualization of Idioms in British and Latvian Newspapers. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 73.–74.
- Oļehnoviča, Ilze. Phraseological Cohesion in Articles of British Newspapers. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 396.–405.

- Osipova, Sanita. Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība. – *Jurista Vārds*, 2011, 18. okt., Nr. 42 (689), 6.–8.
- Ozola, Ieva. Divdabju substantīvīšanās: process un rezultāts („Vainīzu izloksnes vārdnīcas” dotumi). – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 28.–29.
- Ozola, Ieva. Evidenciālā modalitāte Lejaskurzemes izloksnēs. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 247.–254.
- Ozola, Inese. Nezināmo vārdu nozīmes izsecināšana klausāmā tekstā svešvalodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 254.–259.
- Paegle, Dzintra. J. Endzelīna un P. Šmita „Izrunas un rakstības vadonim” – 90. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 29.–31.
- Paegle, Dzintra. Jāņa Endzelīna un Pētera Šmita Izrunas un rakstības vadonim – 90. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 25–40. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_2_.pdf
- Palmaitis, Letas (rec.). Pietro U. Dini, ALILETOESCVR: linguistica baltica delle origini. Teorie e contesti linguistici nel Cinquecento. – *Baltistica XLVI(2)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 321–325.
- Par latgaliešu valodu: filologu skatupunkti. [Saruna ar Latvijas Universitātes prof., sociolingvisti, LR Saeimas deputāti I. Druvieti, Latviešu valodas aģentūras Valodas attīstības daļas vadītāju I. Vītoli, Latvijas Universitātes prof. un LR Saeimas deputāti, filoloģijas Dr. J. Kursīti]. – *Jurista Vārds*, 2011, 25. okt., Nr. 43 (690), 20.–23.
- Pavlovska, Diāna. Mūsdienu darījumu vēstules lingvistiskais „portrets”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 255.–264.

- Питкевич, Галина. Личное имя в неформальной речевой коммуникации. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 197.–204.
- Platace, Agņija. Anglismi kā laikmeta iezīmes latviešu un norvēģu preses valodā pēckara periodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 260.–266.
- Platonova, Marina. Similarity of Term Meaning: Synonyms. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 267.–274.
- Pleps, Jānis. Latgaliešu valoda un Satversme. – *Jurista Vārds*, 2011, 25. okt., Nr. 43, 24.–29.
- Pokrotņiece, Kornēlija. Vidzemnieku leksika Jēkaba Langes valodā. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 31.–32.
- Polkovņikova, Svetlana. Runas verbu transformāciju veidi Antona Čehova stāstu tulkojumos latviešu valodā. – *Tekstas: lingvistika ir poētika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 77.–79.
- Poriņa, Vineta. Bilingualism in Latvian and Russian in the context of demographic processes in Latvia. – *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri = Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 2011, Vol. 2, N 2, 177.–190.
- Poriņa, Vineta. Latviešu diskriminācija?! Tas iespējams tikai Latvijā... [Par latviešu valodas stāvokli, integrācijas progr., etnisko diskrimināciju: saruna ar filoloģijas Dr., sociolingvisti, LR Saeimas deputāti Vinetu Poriņu; pierakst. Elita Veidemane]. – *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 2011, 20. okt., Nr. 204 (6094), 2.–3.
- Pošeiko, Solvita. Latgaliešu valodas perspektīvas Latgales reģiona lingvistiskajā ainavā. [Referāts 3. starptautiskajā latgalistikas konf. „Volūdu ekoloģija Baltejis jūrys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs” Greifsvaldē (Vācija)]. – *Via Latgalica*. Latgalistikas kongresu materiāli, III: Volūdu ekoloģija Baltejis jūrys regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 247.–265.
- Pošeiko, Solvita. Valodu situācija Baltijas valstu lingvistiskajā ainavā. – *Latgale kā kultūras pierobeža II = Latgale as a culture borderzone II*. Daugavpils: Saule, 2011, 232.–243.

- Pretkalniņa, Laura; Levāne-Petrova, Kristīne. Preparatory Work for Latvian Treebank. – *Proceedings of the International Conference „Corpus Linguistics – 2011”*. St. Petersburg: 2011, 53.–58.
- Pretkalniņa, Laura; Nešpore, Gunta; Levāne-Petrova, Kristīne; Saulīte, Baiba. A Prague Markup Language profile for the SemTi-Kamols Grammar Model. – *Proceedings of the 18th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA)*, NEALT Proceedings Series, 2011, Vol. 11, 303.–306.
- Pretkalniņa, Laura; Nešpore, Gunta; Levāne-Petrova, Kristīne; Saulīte, Baiba. Towards a Latvian Treebank. – *Actas del III Congreso Internacional de Lingüística de Corpus. Tecnologías de la Información y las Comunicaciones: Presente y Futuro en el Análisis de Corpus*, eds. Candel Mora M. Á., Carrió Pastor M., 2011, 119.–127.
- Proveja, Egita. Deutsche Kochrezepte im Liv- und Kurland des 19. Jahrhunderts. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 406.–415.
- Proveja, Egita. Senāko latviešu kulinārijas recepšu virsrakstu tulkošanas paņēmieni. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 275.–282.
- Pūtele, Iveta (sagat.). Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas (LZA TK) lēmumi un ieteikumi. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales drukā, 2011, 185.–187.
- Pūtele, Iveta. Profesiju nosaukumi J. Langes vārdnīcā. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 33.–34.
- Rapa, Sanda. Ķermeņa daļu nosaukumi latviešu ģeogrāfiskās nomenklatūras vārdos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 265.–273.
- Rembiševska, Dorota Kristina. Par Baltu valodu atlantu. – *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. (A. daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes). 65. sēj., Nr. 1/2, 2011, 100.–102.
- Roze, Anitra. Ieskats dažu latviešu valodas atvasināto krāsu nosaukumu pagātnē un tagadnē. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 28.–31.

- Roze, Anitra. Ievēlēties – jauns vārds vai jauna nozīme? – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 72.–79.
- Roze, Anitra. Mūsdienu salīdzinājumi ar adjektīvu „sarkans”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 274.–279.
- Roziņa, Gunta. Cross-cultural Pragmatics of Interactional Competence. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol. 1, [53.]–60.
- Rumpīte, Diāna; Dāce, Elīna. Vides zinātnes nozares profesionālās terminoloģijas sistēmiska atlase un apguve angļu valodas priekšmetā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 283.–291.
- Ruža, Veronika. Absolūtā datīva konstrukcija latviešu valodā. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 205.–212.
- Ruža, Veronika. Nelokāmo un daļēji lokāmā divdabja veidotās sintaktiskās konstrukcijas. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 280.–284.
- Saulīte, Baiba. Komunikatīvi nedalāmi izteikumi latviešu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 285.–292.
- Schmalstieg, R. William. A Few Comments on the Expression of Object of Motion and Position at Rest in the Baltic Languages. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 79–88. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Schmalstieg, R. William. Terje Mathiassen. Old Prussian. Edited by John Ole Askedal. Oslo: The Institute for Comparative Research in Human Culture, Novus Press, 2010, 99 pp. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011,

- 103.–106. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_2_.pdf
- Senkāne, Olga. Atšķirīgais eksistenciālistu un reālistu naratīva veidojumā. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 85.–87.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. Die vorchristlichen Rufnamen in Lettland (9.–13. Jahrhundert) und ihre Spuren in der heutigen Namengebung. – *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*, Barcelona, 5th–9th September 2011. Abstract Guide. [S.l., 2011], p. 180.–181.
- Sīlis, Jānis. Dena Brauna „Zudušais simbols” tulkošana skatījumā. – *Akadēmiskā Dzīve*, Nr. 47, 2010/2011, 140.–143.
- Sīlis, Jānis. Ieskats ēdienu internacionālo nosaukumu tulkošanā latviešu valodā. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 128.–139.
- Sīlis, Jānis. Latviešu-svešvalodu sarunvārdnīcas specifika 21. gadsimta realitātē. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 292.
- Sīlis, Jānis. Specific Features of Bilingual Phrasebooks in the Context of the 21st Century Reality. – *Contrastive and Applied Linguistics XV*. Ed. A. Veisbergs. Rīga: SVTN. 2011, 43.–55.
- Sinkevičiūtē, Daiva. Baltų dvikamienių asmenvardžių kamienas „gud-“: ryšiai su „gaud-“ ir kai kurie jo variantai. – *Baltistica XLVI (2)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 299.–310.
- Sīpola, Inita. Runāto un dziedāto patskaņu akustisks salīdzinājums. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferencijas zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 31.–32.
- Сырица, Галина. Заглавие как единица перевода. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 112.–123.
- Сырица, Галина. Компаративные устойчивые сочетания в группе цветообозначений русского, латышского и немецкого языков. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 158.–165.
- Сырица, Галина. Топоним Краслава в русском и латышском поэтическом дискурсе. – *Latgale kā kultūras pierobeža II = Latgale as a culture borderzone II*. Daugavpils: Saule, 2011, 291.–297.

- Sjomkāne, Ingrīda. Argumenti par un pret instrumentāli. – Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 293.–299.
- Skrūzmane, Elga. Somatiskais frazeoloģisms „no sirds” un tā varianti Georģa Manceļa Postillā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 300.–309.
- Skujiņa, Valentīna. The Impact of Translation on Latvian Terminology Development. – *State-of-the-Art and the Future of Terminology Methodology and Application: International Conference on Terminology*, Vilnius, 12–13 October, 2011. Abstracts. Institute of the Lithuanian Language Terminology Centre. Vilnius, 2011, 16.–17.
- Smiltnece, Gunta. Vārds „kā”: saiklis-adverbs-partikula? – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 301.–316.
- Smirnova, Tatjana. The sound of a slogan: phonetic stylistic devices in operative texts. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 302.–311.
- Spalvēna, Astra. Dzīves kvalitātes metaforas: „saldā dzīve” un „treknie gadi”. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 317.–324.
- Stadgale, Ineta. Vārdu savienojumi migrācijas un patvēruma terminu funkcijā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 312.–321.
- Stafecka, Anna. Aizdzen mani, kur zeme...: latviešu valoda Sibīrijas Timofejevķā. – *Latvieši latviešu acīm: Sibīrija*. Timofejevķa. Rakstu krājums = Latvians about latvians: Siberia. Timofeyevķa = Латыши глазами латышей: Сибирь. Тимофеевķа. Rīga: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2011, 51.–66.

- Stafecka, Anna. Baltu valodu atlants: Latgales izlokšņu un lietuviešu valodas paralēles. – *Latgale kā kultūras pierobeža II* = Latgale as a culture borderzone II. Daugavpils: Saule, 2011, 220.–231.
- Stafecka, Anna. Ieskats prof. Boļeslava Brežgo devumā. – *Daba un vēsture*, 2012. Rīga: Zinātne, 2011, 169.–173.
- Stafecka, Anna. Kultūrainava latviešu valodas izloksnēs. – *Letonikas bibliotēka. Kultūrvēstures avoti un Latvijas ainava*. Rīga: Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 2011, [270.]–290.
- Stafecka, Anna. Latgaliešu valoda vai dialekts? – *Sociolingvistinė dialektologija: baltų tarmių tyrimai* = Sociolinguistic Dialectology: Investigations of Baltic Dialects. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās tezēs. Kaunas: Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinis fakultetas, 2011 m. spalio 21–22 d. Kaunas, [2011], 13.–14.
- Stafecka, Anna. Leksēmas „līdums” un „(līdumu) līst” latviešu valodas izloksnēs. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 325.–334.
- Stafecka, Anna. Personvārdi un vietvārdi Zaļmuižas draudzes 1791. gada laulību reģistrā. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 36.–37.
- Stafecka, Anna. Timofejevka īpatnējā leksika. – *Latvieši latviešu acīm: Sibīrija. Timofejevka*. Rakstu krājums = Latvians about latvians: Siberia. Timofeyevka = Латыши глазами латышей: Сибирь. Тимофеевка. Rīga: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2011, 159.–172.
- Stafecka, Anna. Vārda „maize” semantika latviešu valodas izloksnēs. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 56.–62.
- Straupeniece, Daiga. Sventājas izloksnes fonētiskās īpatnības. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 335.–346.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Nordic Moods, Wintry Feelings: the Striking Parallels between Margaret Atwood’s „Surfacing” and Tove Jansson’s „Moominvalley in November”. – *Nordic Configurations: Problems, Paradigms and Possibilities: International Baltic Conference on Canadian Studies*, October 7–8, 2011: Conference Abstracts. Vilnius: University of Vilnius 2011, 7.–8.

- Strong, Dina. „Other” Representation in Discourse of Erasmus Exchange Students. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 297.–304.
- Strong, Dina. Vehicular identifications in discourses of Erasmus exchange students. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepājas Pedagoģijas akadēmija. Latviešu valodas un literatūras katedra. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 322.–331.
- Stundžia, Bonifacas. Aleksas Girdenis. – *Baltistica XLVI(2)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 342.–348.
- Svensson, Miguel Villanueva. Indo-European long vowels in Balto-Slavic. – *Baltistica XLVI(1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 5.–38.
- Svensson, Miguel Villanueva. The origin of the type Lith. „bliāuti”, „bliāuja”, Latv. „bļāūt”, „bļāuju” in a Balto-Slavic perspective. – *Baltistica XLVI(2)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 201.–223.
- Šalme, Arvils. Par dažām mazāk zināmām lappusēm latviešu valodas apguves vēsturē. [Par latviešu valodas kā svešvalodas apguvi]. – *Tagad*, 2011, Nr. 1, 11.–17.
- Šaudiņa, Vilma. Etnolingvistisko attieksmju izpausme marginālajā tekstā. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VŠ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 91.–92.
- Šaudiņa, Vilma. „Gārseniešu dialekta” atspulgs J. Kulitāna vārdnīcā. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 37.–39.
- Šaudiņa, Vilma. Koncepts ceļš kontrastīvā aspektā: Elvīras Isajevas skatījums. [Par Daugavpils Universitātes Valodniecības nozares salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozares Promocijas padomes sēdē aizstāvēto E. Isajevas promocijas darbu „Koncepta ceļš asociatīvais lauks krievu un latviešu valodā”]. – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, 2011, Nr. 19, Daugavpils Universitāte, 105.–107.
- Šaudiņa, Vilma. Verba dicendi – nozīmīgs Svetlanas Polkovņikovas kontrastīvais pētījums. [Par Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes Valodniecības promocijas padomē aizstāvēto S. Polkovņikovas promocijas darbu „Runas vārdi [krievu rakstnieka Antona Čehova (1860–1904)] stāstos un to tulkojumos latviešu valodā”]. – *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, 2011, Nr. 19, Daugavpils Universitāte, 102.–104.

- Šavlovskā, Dina. Franču valodas artikula apguve: izteikumu (enonsiatīvo) operāciju teorijas pieceja. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 332.–340.
- Šiliņa, Brigita. Sociolingvistiskie procesi un latviešu valoda. – *Akadēmiskā Dzīve*, Nr. 47, 2010/2011, 130.–134.
- Škofic, Jožica (rew.). Anna Stafecka, Danguolė Mikulėnienė, ed. Baltu valodu atlants – Baltu kalbu atlasa – Atlas of the Baltic languages. Rīga/Vilnius: University of Latvia 2009. – *Dialectologia et Geolinguistica. Journal of the international society for Dialectology and Geolinguistics*, Volume 19, 2011. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2011, 119.–121.
- Štrausa, Ilze. Dobeles senāko ielu nosaukumu meklējumos. – *Daugavpils Universitātes 53. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes* = Abstracts of the 53rd International scientific conference of Daugavpils University. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2011, 147.–148.
- Štrausa, Ilze. Flora bijušā Dobeles rajona latviskās cilmes mājvārdos: derivatīvais aspekts. *Daugavpils Universitātes 52. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Daugavpils: Saule, 2011, 329.–334. Elektroniski pieejams: http://www.dukonference.lv/files/zinatniski_petnieciskie_52konf.pdf
- Šuplinska, Ilga. Latviskuma koncepts Latgales lingvoteritoriālajā vārdnīcā. [Referāts 3. starptautiskajā latgalistikas konf. „Volūdu ekoloģija Baltejis jūrys reģionā: reģionāluos volūdys globalizacejis laikūs” Greifsvaldē (Vācija)]. – *Via Latgalica*. Latgalistikys kongresu materiali, III: Volūdu ekoloģija Baltejis jūrys reģionā: reģionāluos volūdys globalizacejis laikūs. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola, 2011, 266.–275.
- Taļerko, Valentīna. Zum Gebrauch von Symbolen im Prosawerk Th. Storm bis zu Jahr 1865. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 423.–431.
- Teilāne, Inguna. Verbu formu lietojuma tendences Nīcgales izloksnē. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 92.–93.
- Timuška, Agris. „Latviešu izloksņu vārdnīcas” projekts un tā loma dialektālās leksikogrāfijas attīstībā. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 42.–43.

- Timuška, Agris. Mūsu riekstkoki uz Eiropas fona: vēl viena baltu-albāņu valodu onomasioloģiskā izoglosa. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 347.–352.
- Treimane, Laura. Piekļājbības formulas kā parlamentārā reģistra pazīmes. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 341.–351.
- Tretjakova, Jeļena. Metaphoric Component in Technical Terminology. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 93.–94.
- Tretjakova, Jeļena. Terminology Perception through Metaphor. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 313.–320.
- Trumpa, Anta. Daži vērojumi par krāsu adjektīvu izmantojumu latviešu toponīmijā. – *Baltu Onomastikos Tyrimai*. Lietuvių kalbos institutas. Vilnius. 2. [sēj.], 2011, 211.–224.
- Trumpa, Edmundas. Pirmā latviešu valodas dialektu karte „Karte des lettischen Sprachgebiets” (1881) A. Bīlenšteina pētījumu kontekstā. – *47. Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums Jākoabam Langem (1711–1777) 300. gadadienā. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 44.–46.
- Trumpa, Edmunds; Stepīņa, Anna. Dažas piezīmes par jaunākajiem latgaliskās identitātes pētījumiem. – *Akadēmiskā Dzīve*, Nr.48, 2011/2012, 75.–81.
- Trumpa, Edmunds; Stepīņa, Anna. Valodas Austrumlatvijā: pētījuma dati un rezultāti. Rēzekne: Rēzeknes augstskola, 2009. 468 lpp. (Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāla pielikums, 1). – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags, red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 113.–121. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_2_.pdf
- Трумпа, Эдмундас. Изоглосса восходящей и прерывистой интонации в приграничной зоне селонских и латгальских говоров верхнелатышского диалекта. – *Общая фонетика и балтийские языки: к 130-летию Анны Абеле*. Международная научная конференция (Санкт-Петербург, 15–16 сентября 2011 года). Тезисы докладов. Ред. колл.: А.В. Андронов, Л. Лейкума, Д. Миклулене, П. А. Скрелин. Санкт-Петербургский государственный уни-

- верситет, Латвийский Университет, Институт литовского языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2011, 25–26; <http://www.genling.nw.ru/baltist/Baltconf/2011Abele/Abele.pdf>
- Ūdre, Sandra. Semantizācijas un desemantācijas hronika: myužēig(ais) skaistums. – *Latgale kā kultūras pierobeža II* = Latgale as a culture borderzone II. Daugavpils: Saule, 2011, 255.–260.
- Vaba, Lembit (rec.). Eberhard Winkler, Karl Pajusalu. Salis-livisches Wörterbuch. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2009. 272 S. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 101.–111. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Vaivade, Vineta. Arī valoda jāmacās mācīties. [Par mācīšanās prasmju apguves metodiku]. – *Tagad*, 2011, Nr. 1, 55.–60.
- Valpētere, Māra. Vietniekvārdi un determinētāji latviešu un norvēģu sarunvalodā. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 166.–172.
- Valpētere, Māra. Tēmas izteikšanas līdzekļi latviešu un norvēģu sarunvalodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 351.–357.
- Vanags, Pēteris. The Latvian vocabulary: chapter 5. – *Wörter-Büchlein: a German-Swedish-Polish-Latvian dictionary published in Riga in 1705*. Ed. Lennart Larsson; auth.: Bo Andersson, Włodzimierz Gruszczyński, Pēteris Vanags. (Slavica Suecana. Series A, Publications; vol. 2). Stockholm: Kungl. Vitterhets, historie och antikvitets akademien, 2011, 74.–82.
- Vanags, Pēteris. Līdz šim nepazīstams Kaspara Elversa vācu-latviešu vārdnīcas „Liber memorialis Letticus” (1748) variants. – 47. *Artura Ozola dienas konference „Baltu valodu vēsture un dialektoloģija”*: veltījums *Jākobam Langem (1711–1777) 300. gadadienā*. Referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga, 2011. gada 18.–19. marts. Rīga: Latvijas Universitātes Baltu valodniecības katedra, 2011, 46.–47.
- Vanags, Pēteris. Saulius Ambrasas. Būdvardziņu darybos raida. Sudarė Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011. 274 p. – *Baltu filoloģija 2011*, Nr. XX (2). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 107.–112. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_2_.pdf

- Vanags, Pēteris. Seminārs „Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas”. – *Baltu filoloģija* 2011, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Vanags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 89.–93. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Vanags, Pēteris (recenzija). Benita Laumane. „Kāja” un „mārkāja”: vārda lie-tojuma lauks. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2011, 126. – *Baltu filo-loģija* 2011, Nr. XX (1). Baltu valodniecības žurnāls. Red. Pēteris Va-nags; red. vietn.: Lidija Leikuma, Edmunds Trumpa; red. kol.: Laimute Balode, Inta Freimane, Jānis Valdmanis u.c. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 98.–101. Elektroniski pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BaltuFil-20_1_.pdf
- Vasks, Andrejs. Lībiešu pretrunīgā izcelsme. [Par lībiešiem senās Latvijas teritorijā]. – *Playboy*, 2011, nov., Nr. 14, 48.–[49.]
- Vasks, Andrejs. Stiprie necenzētie vārdi. [Par lamuvārdiem latviešu valo-dā]. – *Playboy*, 2011, nov., Nr. 14, 37.
- Veckrācis, Jānis. Atdzejojumu ekvivalence teksta lingvopoētiskās stili-stikas aspektā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane, atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 358.–369.
- Veisbergs, Andrejs. Historical Comparison of Latvian and Lithuanian Lexi-cography (17th to 20th Century). – *Contrastive and Applied Linguistics XV*. Ed. A. Veisbergs. Rīga: SVTN, 2011, 56.–83.
- Veisbergs, Andrejs. Latvian Language Policy, translation, impact on the language development. – *Sprachpflege in der Übersetzungspraxis. Language Policy in the Practice of Translating*. Edited by Stephan Kessler, Marko Pantermöller. (Sprachkönnen und Sprachbewusstheit in Europa; Vol. 3). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, 2011, 65.–82.
- Veisbergs, Andrejs. Latvian translation and bilingual lexicographu scene. – *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2011, Vol. 1, [80.]–94.
- Veisbergs, Andrejs. Languages in the European Information Society. Latvi-an. – *META-FORUM 2011*. Budapest.; <http://WWW.meta-net.eu>
- Veisbergs, Andrejs. Overview of the early development of the lexicography of the three Baltic Nations (from 17th to 19th century). – *Baltic Journal of European Studies: Journal of Tallinn University of Technology*. 2011, Vol. 1, N 1: Spec. is.: Selected papers of the 24th international Baltic conference on the History of Science and the follow-up seminar, 307.–325. Elektroniski pieejams: http://www.ies.ee/iesp/No9/iesp_no9.pdf

- Veisbergs, Andrejs. The other polysystem. The impact of translation on language norms and conventions in Latvia. – *Contexts, Subtexts and Pretexts. Literary Translation in Eastern Europe and Russia*. Ed. By Brian James Baer. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2011, 259.–316.
- Veisbergs, Andrejs. Vēlreiz par valodas pārmaiņām un valodas attīstību. – *Akadēmiskā Dzīve*, Nr. 47, 2010/2011, 18.–26.
- Veisbuka, Inese. Ar polisēmiju, homonīmiju un homogrāfiju saistītās problēmas Artura Rembo darbu tulkojumos. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 370.–378.
- Vēvere, Daira. Ziru, Zlēku un Piltenes izloksne mūsdienās. – *Literatūrzinātne, folkloristika, māksla*. Latvijas Universitātes raksti; 776. sēj., Letonika starpkultūru kontekstā, 2011, [24.]–32.
- Vinčela, Zigrīda. Cross-cultural online communication: from interactional to transactional writing. – *Hermeneia: Journal of Hermeneutics, Art Theory and Criticism*, 2011, Nr. 11, 28.–37. Elektroniski pieejams: hermeneia.ro/wp-content/uploads/2011/03/05_Vincela.pdf
- Vinčela, Zigrīda. Leksikas un gramatisko formu lietojuma īpatnības studentu elektroniskajos tekstos angļu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane, atb. red. Dr. philol. Linda Lauze. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 352.–359.
- Vingre, Inta. Expressive Wortbildungsmittel des Substantivs (am Beispiel der deutschen Presstexte). – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 321.–328.
- Vogina, Līga. Izjutēja izteikšanas līdzekļi mūsdienu latviešu valodā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltnece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 379.–387.
- Vulāna, Anna. Adjektīva loma analītiskajos sēņu nosaukumos. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferences zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 32.–33.
- Vulāne, Anna. Latviešu tautasdziesmu loma bērna valodas ideāla veidošanā = The role of Latvian folk – songs at the formation of language ideal of children's [referāts Starptautiskajā zinātniskajā konferencē (2011. g. 27.–28. maijs)]. – *Sabiedrība, integrācija, izglītība*. Rēzeknes Augstskola. Izglītības un dizaina fakultāte. 2. d.: Augstskolu pedagoģija, sociālā un speciālā pedagoģija, veselība un sports (2011), 430.–439.

- Vulāne, Anna. Latviešu valodas apguve 21. gs.: pieejas maiņas, standarti un programmas paraugi. – *Izglītība izaugsmei: pagātne, tagadne un nākotne*. Zinātnisko rakstu kopsavilkumu krājums un rakstu krājums CD formātā izdots ar Izglītības un zinātnes ministrijas finansiālu atbalstu: Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongress un Letonikas 4. kongress. Rīgā, 2011. gada 24.–27. oktobrī. Rīga: [b. i.], 2011, 35.
- Vulāne, Anna. Teksts – bērna radīšanas prieka atspulgs. – *Tekstas: lingvistika ir poetika*, 18. Tarptautinēs mokslinēs konferencijās medžiaga 2011 m. lapkričio 11 d. ŠU Humanitarinis fakultetas, LU Latvių kalbos institutas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2011, 100.–104.
- Zaubergera, Ieva. Valodas lietojuma īpatnības mutiskajā tulkošanā. – Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 140.–148.
- Zilgalve, Evelīna. Partikulu loma izteikuma slēptā satura izteikšanā. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 388.–393.
- Zilgalve, Evelīna. Partikulu un citu vārdšķīru homonimija latviešu valodā. – *Valodas elementu cilme un attīstība: akadēmiķa Jāņa Endzelīna 138. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Konferencs zin. kom.: Aleksejs Andronovs u.c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2011, 34.–35.
- Zuicena, Ieva. „Saule”, „pasaule”, „aizsaule”... – *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 15 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kol. vad. Dr. habil. philol. Benita Laumane; atb. red. Dr. philol. Gunta Smiltneiece. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, 2011, 394.–401.
- Zuģicka, Inese. Iesaukas mūsdienu Latgalē. – *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. Ojārs Bušs. Nr. 6. Rīga: Latgales druka, 2011, 108.–127.
- Žilinskaitē, Eglē (rec.). Kristiina Ross, Pēteris Vanags (eds.), Common roots of the Latvian and Estonian literary languages. – *Baltistica XLVI(1)*, 2011. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2011, 141.–149.
- Жилинская, Мария. Семантические группы предикативных наречий и их соответствия в латышском языке. – *Valoda – 2011: valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. Daugavpils: Saule, 2011, 221.–227.

Sagatavojusi Ilga Migla

ZIŅAS PAR AUTORIEM

- Laimute BALODE** (1954) – *Dr. philol.*, LU Latviešu valodas institūta pētniece
- Maigone BEITIŅA** (1929) – *Dr. philol.*, Liepājas Universitātē
- Brigita BUŠMANE** (1939) – *Dr. habil. philol.*, LU Latviešu valodas institūta vadošā pētniece
- Normunds DZINTARS** (1971) – *Mg. philol.*, Liepājas Universitātes doktora studiju programmas „Valodniecība” zinātniskā grāda pretendents
- Juris GRIGORJEVS** (1966) – *Dr. philol.*, LU Latviešu valodas institūta pētnieks
- Inese INDRICĀNE** (1981) – *Mg. philol.*, LU Humanitāro zinātņu fakultātes Valodniecības zinātņu nozares zinātniskā grāda pretendente, LU Latviešu valodas institūta zinātniskā asistente
- Miroslavs JANKOVJAKS** (*Miroslaw Jankowiak*) (1979) – *Dr.*, Polijas Zinātņu akadēmijas Slāvistikas institūts (*Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk*)
- Sarmīte LAGZDIŅA** (1944) – *Dr. philol.*, LU Latviešu valodas institūta pētniece
- Daina NĪTIŅA** (1942) – *Dr. habil. philol.*, LU Latviešu valodas institūta vadošā pētniece
- Diāna LAIVENIECE** (1964) – *Dr. paed.*, Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes asociētā profesore
- Anitra ROZE** (1971) – *Dr. philol.*, LU Latviešu valodas institūta pētniece
- Elga SKRŪZMANE** (1955) – *Mg. philol.*, LU Latviešu valodas institūta zinātniskā asistente
- Gerhards ŠTIKELS** (*Gerhard Stickel*) (1937) – *Dr., prof.*, Manheimas Universitātē (*Universität Mannheim*), Vācu valodas institūts (*Institut für deutsche Sprache, Mannheim*)
- Ieva ZUICENA** (1952) – *Dr. philol.*, LU Latviešu valodas institūta vadošā pētniece